90. Maanantaina 15 päivänä kesäkuuta 1998

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi
Hallituksen esitys laiksi rikoslain 1 luvun 11 §:n muuttamisesta 3401

Hallituksen esitys 6, 117/1997 vp
Suuren valiokunnan mietintö 2/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 3/1998 vp
Lakialoite 39/1995 vp, 31, 50/1996 vp, 1/1998 vp
Toivomusaloite 23, 24, 26/1995 vp

2) Hallituksen esitys Suomen liittymisestä tarkastusten asteittaista lakkauttamista yhteisillä rajoilla koskeviin Schengenin sopimuksiin tehdyn pöytäkirjan ja sopimuksen sekä yhteistyöstä henkilöiden tarkastusten lakkauttamiseksi yhteisillä rajoilla Islannin ja Norjan kanssa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä niihin liittyviksi laeiksi 3432

Hallituksen esitys 20/1998 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 7/1998 vp

3) Hallituksen esitys laiksi poliisin henkilörekistereistä annetun lain muuttamisesta 3437

Hallituksen esitys 22/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 3/1998 vp

4) Hallituksen esitys Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta tehdyn Amsterdamin sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 3438

Hallituksen esitys 245/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 8/1998 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi Suomen Hallitusmuodon 31 §:n kumoamisesta ja kansalaisuuslain muuttamisesta 3454

Hallituksen esitys 49/1998 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 4/1998 vp

Lähetekeskustelu

6) Hallituksen esitys laiksi verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetun lain 9 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 78/1998 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain, asunto-osakeyhtiölain ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 79/1998 vp

8) Hallituksen esitys laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n 21 kohdan kumoamisesta 3455

Hallituksen esitys 81/1998 vp

9) Hallituksen esitys laiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 82/1998 vp

10) Lakialoite laiksi pakkokeinolain 3 luvun 1 §:n ja 4 luvun 1 §:n muuttamisesta 3466

Lakialoite 57/1998 vp (Markku Pohjola /sd ym.)

11) Lakialoite laiksi jätelain 4 §:n muuttamisesta 3467

Lakialoite 58/1998 vp (Klaus Hellberg /sd ym.)

12) Lakialoite laiksi työttömyysturvalain 16 §:n muuttamisesta 3468

Lakialoite 59/1998 vp (Pentti Tiusanen / vas ym.)

13) Lakialoite laiksi jäteverolain 5 §:n muuttamisesta 3469

Lakialoite 60/1998 vp (Riitta Korhonen / kok)

14) Lakialoite laiksi metsästyslain 37 §:n muuttamisesta 3470

Lakialoite 61/1998 vp (Virpa Puisto /sd ym.)

15) Lakialoite laiksi eräiden saamisten perimisestä kerta kaikkiaan annetun lain 1 §:n muuttamisesta 3473

Lakialoite 62/1998 vp (Maija-Liisa Veteläinen /kesk ym.)

16) Lakialoite laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta ..... ,,

Lakialoite 63/1998 vp (Annika Lapintie / vas)

Mietintöjen pöydällepano

17) Hallituksen esitys eduskunnan suostumuksen antamisesta valtion osakeomistusosuuden alentamiseen Enso Oy:ssä 3476

Hallituksen esitys 80/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 15/1998 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho, Halonen, Huttu-Juntunen, Jansson, Juhantalo, Juurola, Kanerva I., Karhunen, Karpio, Korkeaoja, Laitinen, Lax, Lindén, Lindroos, Lipponen, Manninen, Mönkäre, Niinistö, Norrback, Pekkarinen, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pohjola T., Rehn, Saarinen, Skinnari, Smeds, Uotila, Viitamies ja Viljamaa.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Karpio, Juurola, Saarinen, Laitinen, Pietikäinen M., Uotila, Lindén ja Manninen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat

tästä päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Mönkäre ja Skinnari sekä muun syyn perusteella edustajat Juhantalo, I. Kanerva, Karpio, Korkeaoja, Laitinen, Lindén, Lindroos, Manninen, Pekkarinen, M. Pietikäinen, T. Pohjola, Rehn, Saarinen, Smeds, Uotila ja Viljamaa,

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Huttu-Juntunen, Lipponen, Niinistö ja Norrback sekä muun syyn perusteella edustajat Aho ja S. Pietikäinen,

tämän kuun 17 päivään sairauden perusteella ed. Viitamies ja virkatehtävien perusteella ed. Halonen sekä

tämän kuun 18 päivään virkatehtävien perusteella ed. Jansson.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 11 päivänä kesäkuuta 1998 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 42—44.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle

asian n:o U 42 osalta talousvaliokunnan,

asian n:o U 43 osalta lakivaliokunnan ja talousvaliokunnan sekä

asian n:o U 44 osalta ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi

Hallituksen esitys laiksi rikoslain 1 luvun 11 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 6, 117/1997 vp
Suuren valiokunnan mietintö 2/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 3/1998 vp
Lakialoite 39/1995 vp, 31, 50/1996 vp, 1/1998 vp
Toivomusaloite 23, 24, 26/1995 vp

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Toisessa käsittelyssä hallituksen esitysten n:ot 6 ja 117/1997 vp pohjalta päätetyt, lakivaliokunnan mietintöön sisältyvät 1.—18., 21.—30., 32.—34. ja 37. lakiehdotus sekä lakivaliokunnan mietinnössään ehdottamat uudet 38.—41. lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Keskustelu:

Ed. Antvuori: Arvoisa puhemies! Lakiehdotusten toisessa käsittelyssä käytin puheenvuoron, jonka yhteydessä esitin ponsiehdotuksen koskien raiskausrikosten 3 §:ää, siis pakottamista sukupuoliyhteyteen. Perustelen esitystä vielä lyhyesti.

Raiskaus on aina vakava rikos ja loukkaa raiskatun seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Teko aiheuttaa uhrilleen aina paitsi fyysisiä niin myös erittäin vaikeita henkisiä traumoja. Pakottamista sukupuoliyhteyteen ei voida koskaan pitää lievänä tekona. Niinpä kansankielellä käytetty nimitys lievä raiskaus onkin harhaanjohtava ja väärä.

Raiskauksen eri tekomuotojen porrastaminen rangaistusasteikon osalta on mielestäni oikea. Tarkoituksena ei suinkaan ole lieventää tuomioita. Päinvastoin!

Nykyisen lain aikana on tapahtunut raiskauksia ja muita seksuaalisia tekoja, jotka eivät ole täyttäneet perussäännön tunnusmerkistöä, vaikka ovatkin uhrin mielestä loukanneet hänen seksuaalista itsemääräämisoikeuttaan. Tekijää ei ole saatu tuomittua tai edes syytettä nostettua, koska jo esitutkintavaiheessa on todettu, ettei rikosta ole tapahtunut.

Lakiehdotuksessa nyt oleva sukupuoliyhteyteen pakottaminen laajentaa näin syytemahdollisuutta. Monet ovat epäilleet, että kolmiportainen asteikko automaattisesti johtaisi raiskaustuomioiden lievenemiseen. Tietenkin epäselvissä tapauksissa voi olla vaarana ja kuten tapana onkin että tulkitaan tekijän eduksi eli lievimmän rangaistusasteikon mukaan.

On syytä kunnioittaa tuomioistuinten itsenäisyyttä. Eduskunnan on kuitenkin hyvä seurata, mihin suuntaan rangaistuskäytäntö asettuu, joten edellä olevan johdosta teen seuraavan lausumaehdotuksen:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus sisällyttää vuotta 2001 koskevaan hallituksen kertomukseen selvityksen siitä, miten uusia seksuaalirikossäännöksiä on sovellettu viranomaistoiminnassa ja oikeuskäytännössä."

Ed. Lax (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä kannatan ed. Antvuoren ...

Puhemies: Ed. Lax, vastauspuheenvuorossa ei voi kannattaa.

Puhuja: Ilmoitan, että tulen myöhemmin varsinaisessa puheenvuorossani kannattamaan ed. Antvuoren ehdotusta. Haluan vain todeta, että on erittäin tärkeää, että tämä ponsi tehdään, kun niin suuria epäilyksiä on kohdistettu tähän uuteen lainsäädäntöön. Tämä nyt varmemman vakuudeksi saattaa viranomaisille eduskunnan vakavan tahdon ja käsityksen tässä asiassa, joka siis tarkoittaa sitä, että rangaistuskäytäntö tulee kiristymään.

Ed. J. Andersson: Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin ed. Lax, minäkin kannatan tätä ed. Pirjo Antvuoren tekemää lausumaehdotusta.

Valiokunnassa ja myös täällä salissa kannatin ed. Lapintien tekemää muutosehdotusta. Minulle oli tärkeintä se, että viesti tuomioistuimille ja poliiseille tulee erittäin selväksi siinä, että halutaan muutosta raiskauksia koskeviin tuomioihin. Olen melko varma siitä, että viesti menee nyt perille erittäin hyvin. Etenkin tämän ponnen an-

siosta se menee nyt varmasti perille kaikille. Tässä todella tarkoitetaan sitä, että mitään tapausta ei pidä katsoa sormien välistä.

Mutta se, mistä olen enemmän huolissani, on viesti ulospäin, etenkin viesti potentiaalisille raiskaajille, koska nyt tästä syntynyt keskustelu on sen tapainen, että ihmiset luulevat, että on olemassa joku sellainen kuin lievä raiskaus, jossa esimerkiksi minihameeseen pukeutuminen tai joku muu vastaava voisi olla lievittävä asia, että silloin voi raiskauksen tehdä ja tulee vain sakkoja tai jotain muuta vastaavaa. Tämä viesti minua pelottaa kovasti, koska se ei ole juridisesti oikea eikä se, mitä tällä lailla halutaan sanoa. Sen takia toivon, että tämä ponsi todellakin aiheuttaa sen, että viesti menee kaikkialle siitä, että tämänkään jälkeen, tai tätä ennenkään, ei missään tapauksessa ole mitään oikeutta raiskata toista ihmistä, vaikka tämä millä tavalla tahansa voisi viestittää, että hän on seksuaalinen olento.

Raiskausasioiden lisäksi on ollut esillä katurauhan aikaansaaminen etenkin naisille. Mutta olisi tärkeätä saada katurauha myös miehille, sekä naisille että miehille, koska tällä hetkellä etenkin pääkaupungissa öiseen aikaan liikkuessa naisille tulee epämiellyttäviä ostotarjouksia ja miehille tulee myös epämiellyttäviä tilanteita, joissa heille tyrkytetään, että heidän on pakko ostaa toista ihmistä. Molemmat tapaukset ovat erittäin epämiellyttäviä.

Tämän takia Helsingin valtuustossa on äänestetty ponnesta, joka meni läpi äänin 55—7, jossa toivottiin että me täällä eduskunnassa saisimme aikaan muutoksen kunnalliseen järjestyssääntöön, jotta tällainen häiritsevä prostituutio voitaisiin kieltää. Nyt täällä talossa ihan viime päivinä on tullut esille, että sisäministeriössä juuri parhaillaan valmistellaan uutta lakia, joka tulisi korvaamaan kunnallisen järjestyssäännön, ja tähän uuteen lakiin sopisi erittäin mainiosti sen tapainen muotoilu, joka mahdollistaisi esimerkiksi Helsingin kaupungin järjestyssäännössä muutoksen, jolla voitaisiin kieltää tällainen häiritsevä toiminta. Siksi haluankin ehdottaa tämän lain yhteyteen lausumaa, joka kuuluisi seuraavasti:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus turvatakseen katurauhan sekä naisille että miehille ryhtyy toimenpiteisiin, joilla mahdollistetaan häiritsevän katuprostituution kieltäminen kunnissa."

Mitä varmemmin tämä asia tulisi nopeasti uudestaan tänne saliin tämän uuden lain myötä, sen paremmin voisimme näyttää, että tämä asia voidaan oikeasti hoitaa. Mielestäni on tärkeämpää se, mitä tulee käytännössä tapahtumaan, kuin se mitä puhutaan. Eli se, että saadaan jotain tapahtumaan käytännössä, on meidän työmme tarkoitus eikä ainoastaan puhuminen.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Minun mielestäni tämän rikoslain kokonaisuuden kolmannen osan palaset ovat suhteellisesti paikallaan, niin kuin ne poliittisessa päätöksenteossa voidaan saada. Oikeastaan siellä on yksi sellainen kohta, joka minua ei miellytä, ja se on ilkivaltapykälän rangaistusasteikko. Me yritimme keskustan ryhmässä saada siihen vahvasti kolmen kuukauden vankeusrangaistusta siitä syystä, että tämä jokamiehen kiinniotto-oikeus olisi sisältynyt tämän tunnusmerkistön tekoihin. Toisin sanoen useammissa tilanteissa jokamiehen kiinniotto-oikeuden perusteella olisi voitu häiriötä estää sellaisessa tilanteessa, jossa poliisimiestä ei vielä paikalle saada. Se on nyt kuitenkin tällä tavalla, pykälän sisältö on hyväksytty ja se on hyväksyttävä.

Mutta sitten totean seksuaalirikosten osalta sen, että minä hyväksyn tämän kolmiasteisen tunnusmerkistön, joka on lainsäädännössä yleisesti meillä käytössä kaikkienkin rikosten osalta, johon tämä sopii. Nimittäin raiskaussäännöksissä on perusrikos, törkeä raiskaus ja sitten pakottaminen sukupuoliyhteyteen, jota muutamat vääntävät kovasti lievän raiskauksen puolelle ja nimikkeelle, jota se ei toki tarkoita.

Olen sitä mieltä, että jos pakottaminen sukupuoliyhteyteen, sanotaan nyt lievempi tekomuoto joka tapauksessa, ei olisi tullut erikseen pykälään, eräissä tapauksissa olisi saattanut käydä niin, että tuomioistuin ei näytön puutteessa olisi tuominnut lainkaan muiden pykälien perusteella. Näin ollen tämä pykälä on ehdottomasti parempi, kuin että se olisi sisällytetty 1 §:n tunnusmerkistöön 2 momenttina. Tämä asia on tuotu selkeästi esille myös lain perusteluissa ja nämä keskustelut, jotka ovat nyt saattelemassa tätä lakia tuomioistuinten käytäntöön, menevät varmasti perille sillä tavalla, että tuomioistuimet ymmärtävät tämän asian. Kyllä meidän täytyy tuomioistuimiin luottaa, kyllä he nämä asiat siellä käsittävät ja noudattavat tätä lakia yhteiskunnan ja myös eduskunnan tarkoituksen mukaisesti.

Se, mikä tässä 20 luvussa on hankalaa niin raiskausrikosten kuin lapsen seksuaalisen hyväksikäytön osalta, on se, että rangaistusasteikot, rangaistustaso on liian matala. Kun me olimme valiokunnassa ja katselimme asiantuntijoiden esittämiä taulukoita, oli selvästi nähtävissä, että

meillä on selkeästi alempi rangaistustaso raiskausrikoksissa ja lapseen kohdistuvissa rikoksissa kuin muualla Pohjoismaissa ja erityisesti Euroopassa. Katolisissa maissahan on moninkertainen, kolmin-nelinkertainen rangaistustaso. Siellä katsomukset ovat toisenlaisia ja naisen arvo suojeltavana objektina on tietysti vielä erilaisessa asemassa kuin, valitettavasti, meillä toisin ajattelevalla puolella on.

Sen vuoksi esitin lakivaliokunnan käsittelyssä ja myös täällä eduskunnan suuressa salissa, että näissä rikoksissa rangaistusasteikkoja olisi nostettu merkittävästi. Nyt niitä ei nostettu, paitsi raiskauksen perusteon osalta puolella vuodella hallituksen esityksestä tätä minimiä, mutta maksimia laskettiin neljällä vuodella. Vaikka minimin säätäminen on tietysti merkityksellisempi osoitus tuomioistuimen suuntaan, maksimin laskeminen neljällä vuodella oli ehdottomasti väärin. Kun täällä puhutaan siitä, että pitäisi seurailla rangaistusten tasoa jne., niin mitäs sitä seuraillaan, jos kerran eduskunnan lähettämä viesti tämän lain mukaan on se, ettei näissä rangaistustasoissa ole mitään korottamista. Ei tuomioistuin lähde korottamaan, jos se ei selkeästi laista näy. Sen takia näitä rangaistuksia olisi pitänyt merkittävästi nostaa, että me olisimme päässeet näissä asioissa edes muiden Euroopan maiden ja Pohjoismaiden tasolle, puhumattakaan katolisista maista, joissa katsantokannat ovat tietysti vähän erilaiset.

Ponsia on täällä pilvin pimein, ja ne ovat etupäässä sitä, että kaikille kaikkea hyvää vaan jne. Ed. Antvuoren ponsi on sellainen, jota voi puhtain mielin kannattaa. Oli siellä joku toinenkin.

Prostituutiosta sanon sen, että kuten aivan oikein lakivaliokunta on todennut, prostituutiota ei saada kuriin rikosoikeuden pohjalta eikä myöskään passipoliisien toimesta. Se on yhteiskuntaan tullut ilmiö, ja vaikka sitä ei hyväksy, se on ymmärrettävä ja lähdettävä siitä, että on pyrittävä saamaan yhteiskunnassa sellaiset säännöt ja olosuhteet, että tälle alalle antautuneiden ihmisten ihmisarvo säilyisi; joka tapauksessa he ovat ihmisiä. Toisaalta myös yhteiskuntarauhan kannalta on tehtävä kaikki mahdollinen sillä tavalla, että häiriö yhteiskunnan taholla olisi mahdollisimman pieni ja vähäinen.

Se on vaikea asia, mutta siitä on lähdettävä, että emme me ponsilla ja rikoslailla tätä asiaa saa kuntoon. Prostituutiossa on otettava muut keinot käyttöön ja lähdettävä siitä, että tehdään se yhteiskunnan kannalta mahdollisimman vähän haittaa aiheuttavaksi.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Toisessa käsittelyssä käsittelin omia näkökantojani rikoslain osauudistuksesta.

Sen jälkeen, kun asia on käsitelty toisessa käsittelyssä, on tullut viestejä henkilöiltä, jotka käytännön elämässä joutuvat tekemisiin näiden asioiden kanssa. Eräs asia, joka on herättänyt hämmennystä ja jota olen yrittänyt selvittää nimenomaan lakitekstistä ja myös perusteluista, on 20 luvun vanha 6 § ja nyt uusi 6 §, joka koskettaa lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä.

Nyt on vaarana, että näyttökynnys nousee huomattavasti verrattuna aikaisempaan. Aikaisemmin pykälä totesi: "Jos 16 vuotta täyttänyt henkilö koskettelee 16:ta vuotta nuorempaa henkilöä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavalla tavalla - - ." Nykyisessä laissa sanotaan, että "koskettelemalla tai muulla tavoin tekee 15:tä vuotta nuoremmalle henkilölle seksuaalisen teon".

Minun tulkintani on se, että kynnys nousee huomattavasti. En muista, että tähän seikkaan ainakaan toisessa käsittelyssä kovinkaan paljon olisi paneuduttu. Viestit, joita kentältä on tullut toisen käsittelyn jälkeen, ovat tämän suuntaisia. Itse olisin toivonut selvitystä, mutta lakivaliokunnan puheenjohtaja ei nyt ole paikalla. Hän olisi voinut vastata, mitä tällä on tarkoitettu. Mikä on sellainen seksuaalinen teko, joka täyttää tämän pykälän tunnusmerkistön?

Aikaisemmin vakiintunut käytäntö oli se, että määrätynlainen koskettaminen esimerkiksi sukupuolielimiin täytti vanhan pykälän esittämän tunnusmerkistön. Toivoisin, että hallitus ja miksei myös lakivaliokunta seuraa nimenomaan tämän uuden pykälän toimivuutta, ettei vain kävisi niin, että kynnys nousee huomattavasti siitä, mikä aikaisemmin on ollut.

Arvoisa puhemies! Täällä on hyvin paljon puhuttu katurauhasta. Näyttää siltä, että asiaan on kuusi lausumaehdotusta. Kun näin näitä ehdotuksia, kaivoin esiin vanhan irtolaislain vuodelta 1936. Siihen on tehty 80-luvulla viimeksi muutoksia, mutta se on kumottu 1.1.87. Voi vain ajatella, mikä mahdollisesti olisi tilanne tällä hetkellä katurauhan ja prostituution osalta, jos meillä olisi voimassa vielä vanha irtolaislaki. Uskoisin, että meidän ei tarvitsisi täällä keskustella näistä asioista tällä tavoin ja tässä sävyssä kuin tällä hetkellä ja kuten ensimmäisessä ja toisessa käsittelyssä ja varmasti vielä myöhemmin tässä kolmannessa käsittelyssä.

Vanhassa irtolaislaissa todettiin suoraan: "Irtolainen on tämän lain mukaan henkilö, joka

pitämällä tapanaan hankkia tuloja hyvien tapojen vastaisilla ja siveellisesti hylättävillä keinoilla taikka muulla elämäntavallaan tuottaa ilmeistä vaaraa yleiselle järjestykselle, turvallisuudelle tai siveellisyydelle." Tähän sanontaan olisi sisältynyt niin ed. Antvuoren kuin ed. Janina Anderssoninkin lausumaehdotus. Tietysti pykälä olisi vaatinut modernisointia, mutta tämän kautta olisi varmasti pystytty hoitamaan nämä ongelmat paljon paremmin kuin nyt, kun kaupungeissa ruvetaan omilla järjestyssäännöillä asiaa hoitamaan.

Myös vanha irtolaislaki oli sangen sosiaalinen siltä osin, että se oli myös jaettu kolmeen osaan. Tavallaan ensiksi varoitettiin, ja jos se ei tehonnut, sen jälkeen määrättiin valvontaan, ja jos se ei tehonnut, pantiin vähän laitoshoitoon oppimaan asioita. Ihmettelen kyllä, mitkä ovat olleet perusteet, kun vanha irtolaislaki on hylätty.

Arvoisa puhemies! Tämän johdosta teen pöydille nimelläni jaetun ehdotuksen perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin aikaisemmassa irtolaislaissa olevien säännösten saamiseksi voimaan ainakin siltä osin, että niin sanottu katuprostituutio saadaan kuriin."

Arvoisa puhemies! Minun mielestäni tällä muutoksella hallitus saisi varmasti tilanteen rauhoittumaan niin eduskunnassa kuin yleisesti kansan keskuudessa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Rikoslain uudistus on nyt kolmannessa käsittelyssä, ja se tulee hyväksytyksi ilmeisen selvästi yksimielisesti, mutta saatteilla, koska niitä on esitetty. Ainakin yritetään saada saatteita, mikä osoittaa sen, että kysymyksessä on varsin tärkeä lainsäädäntö, joka koskettaa tämän ajan ilmiöitä hyvin vahvasti.

Täällä on prostituutiota koskeva lausumia. Prostituution suhteenhan lakivaliokunta ja eduskunta jättivät asiat ennalleen eli ei tapahdu yhtään mitään. Tiedämme, että tilanne maassa menee koko ajan huonompaan suuntaan, ei vain Helsingissä, vaan jo aika pienilläkin paikkakunnilla tämä ikävä ilmiö on kasvussa. Tämän johdosta on erittäin hyvä, että on esitetty kiristyksiä. Niitähän yritimme saada aikaiseksi jo toisessa käsittelyssä pykälien osalta, mutta tämä ei onnistunut. Toivon mukaan nyt sali hyväksyy ponnen, joka velvoittaa hallitusta toimenpiteisiin ongelman saamiseksi edes osittain hallintaan. Toivottavasti mahdollisimman hyvä ponsi tulee hyväksytyksi.

Arvoisa puhemies! Esillä on ollut myös paljon puhuttu raiskauksen kolmiportaisuus. Kun lausumaehdotukset piti jättää kolme tuntia ennen istunnon alkamista, ei ollut aikaa perehtyä muiden tekemiin ponsiesityksiin, ja oman esitykseni tältä osin rakensin ja jätin. Totean, että ponsiesitykseni tavoite on aivan sama kuin ed. Antvuoren ponnen, joka jo esitettiin ja jota kannatettiin. Kun näin on, katson, ei ole mitään syytä asettaa vastakkain toista samaan tavoitteeseen pyrkivää pontta, joten jätän, arvoisa puhemies, esittämättä tätä koskevan ponsilausumani.

Pidän kuitenkin asiaa hyvin tärkeänä ja toivon, että ed. Antvuoren ponsi saa mahdollisimman, mielellään yksimielisen tuen, jotta asiaa seurataan ja myös eduskunta saa aikanaan vuoden 2001 jälkeen selvityksen, miten tässä on käynyt oikeuskäytännön ja viranomaistoiminnan suhteen. Eli ponsilausuma asiasta on todella tärkeä.

Arvoisa puhemies! Kolmas asia, johon lyhyesti kiinnitän huomiota, on sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan, lasta esittävän kuvan tuottamista, levittämistä ja hallussapitoa koskeva pykälä. Pykälä jäi vajavaiseksi. Esittämäni täydennys toisessa käsittelyssä hylättiin, ja niin kuin lehdistäkin on havaittu, esimerkiksi piirrokset ja äänitemuodossa oleva, sukupuolisiveellisyyttä loukkaava lasta esittävä materiaali jää sallituksi, itse asiassa vapautuu. Tämä on sellainen epäkohta, joka meidän tulee noteerata ja kiinnittää siihen huomiota.

Siksi, arvoisa puhemies, ehdotan pöydille jaetun monisteen mukaista lausumaa: "Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan, lasta esittävän muunkin kuin laissa kielletyksi säädetyn kuva- ja äänitemateriaalin tuottamista ja levittämistä ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin säädösten tarkistamiseksi tältä osin."

Näillä saatesanoilla rikoslakipaketti, joka on työllistänyt lakivaliokuntaa pitkään ja myös eduskuntaa viime viikkoina ja toisaalta aiheuttanut laajaa julkista keskustelua, ollaan saamassa päätökseen. Koko tämän lainsäädännön seuranta on tärkeää. Niin kuin totesin, se koskettaa hyvin vahvalla tavalla Suomen kansan tämän hetken elämää. Olen hyvin iloinen siitä, että jumalanpilkkapykälä sai sen muodon kuin se sai. Siitä lausun iloni ja kiitokseni.

Ed. Karpio merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Lapintie: Arvoisa rouva puhemies! Ensiksi aivan lyhyesti raiskauksen kolmiportaisuudesta. Ainakin minulle on useaan kertaan huomautettu, että ne, jotka vastustivat 3 §:n, "Pakottaminen sukupuoliyhteyteen" eli lievä raiskaus, mukaan ottamista, samalla olisivat vastustaneet rangaistavan teon alan laajentamista.

Tästähän ei alkuunkaan ollut kysymys, vaan nyt hyväksytty ja myös hallituksen esitys oli raiskauksen osalta sen sisältöinen, että teksti alkaa: "Joka pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa, on tuomittava raiskauksesta."

Tämän lisäksi esitin nimenomaan raiskauspykälään lisättäväksi uuden momentin, joka olisi kuulunut: "Raiskauksesta tuomitaan myös se, joka muulla tavoin kuin 1 §:ssä mainitulla uhkauksella pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen." Jos tämä olisi tullut hyväksytyksi, tällöin nimenomaan olisi myös laajennettu kielletyn teon alaa ja kutsuttu sitä raiskaukseksi, ja myös kaikenlainen pakottaminen sukupuoliyhteyteen olisi tullut rangaistavaksi. Valitettavaa oli, että näin ei tapahtunut, vaan nyt kolmijako edelleen säilyi. Tässä vaiheessa ei enempää siitä.

Toinen asia, josta äänestettiin lain toisessa käsittelyssä, oli, kun äänin 81—57 hylättiin esitys uudesta pykälästä, jonka mukaan julkisella paikalla tapahtuva häiritsevä seksuaalipalveluiden osto olisi tullut kielletyksi. Olen pahoillani, että myöskään tämä lakimuutos ei mennyt läpi. Pakko se on sanoa, vaikka olen yrittänyt välttää sitä itsekään uskomasta, että kyllä tätä on käsitelty hallituskysymyksenä, ja niin outoa kuin se onkin, edelleen tänäänkin tässä salissa on ainakin minulle jaettu lappuja, joissa lukee, että tästä asiasta ei pidä äänestää omantunnon mukaan, vaan hallituspuolueet ovat keskenään sopineet siitä, että seksuaalipalveluita ei saa kriminalisoida. Näin tämän päivän Suomessa.

Otan nyt esimerkin Ruotsista, vaikka tiedän, että näin ei pitäisi tehdä, koska se ärsyttää monia ihmisiä, mutta teen näin siitä huolimatta. Ruotsissa asiaa on pitkälti käsitelty ja siitä on myös hyvin paljon taustatietoa olemassa. Koska Ruotsissa viime kuun lopulla, muutama viikko sitten hyväksyttiin laki, joka tekee rikolliseksi kaikenlaisen seksuaalipalveluiden ostamisen ja siitä rangaistaan sakolla tai vankeudella korkeintaan kuudeksi kuukaudeksi, niin asia on meilläkin erittäin ajankohtainen. Lisäksi haluaisin edelleen muistuttaa myös siitä, että Pohjoismaiden kesken ja Suomen ja Ruotsin välillä myös perinteisesti on olemassa sopimukset siitä, että yritämme harmonisoida lainsäädäntöämme eli pitää eri maissa lainsäädäntöä hyvin pitkälle samanlaisena. Erityisesti muun muassa perhelainsäädäntö kuuluu tähän alaan.

Jo 1993 Ruotsissa tehtiin prostituutioselvitystä ja silloin arvioitiin, että 2 500 naista Ruotsissa myy seksuaalisia palveluita ja silloin näistä naisista 650 harrasti katuprostituutiota. Sen lisäksi arvioitiin, että jokaisella naisella oli 50 asiakasta vuodessa, ja päädyttiin lukuun, jonka mukaan 125 000 ruotsalaista miestä vuosittain käyttää seksuaalisia palveluita.

Tutkimuksessa todettiin myös, että ne miehet, jotka seksuaalisia palveluita prostituoiduilta ostavat, eivät mitenkään poikkea keskivertoruotsalaismiehestä silloin, kun verrataan ammattia, taloudellista asemaa tai siviilisäätyä.

Sen lisäksi on todettu, että nimenomaan kielto ostaa seksuaalipalveluita ei ole vaihtoehto sille, että yritetään auttaa tai yritetään rohkaista näitä naisia pääsemään pois tästä ammatista ja myös pääsemään hoitoon ja satsaamaan kehittämismahdollisuuksiinsa ja koulutusmahdollisuuksiinsa. Ostajan kriminalisointi ei siis ole näille asioille lainkaan vaihtoehto. Se on vain lisätoimenpide, jonka mukaan on tarkoitus edelleen päästä paremmin käsiksi tähän ongelmaan. Päinvastoin, kun Ruotsissa hyväksyttiin tämä laki, lisättiin myös määrärahoja sekä poliisin toimintaan että sosiaalitoimen toimintaan.

Samanaikaisesti kun taustatyötä on vuosikausia Ruotsissa tehty ennen tämän lain säätämistä, todettiin, että 60—70 prosenttia seksuaalipalvelujen ostosta tapahtuu sisätiloissa, ei siis julkisissa tiloissa. Sen lisäksi, vaikka tätä tosiasiaa ei otettaisikaan huomioon, kyse ei ole niinkään mistään vanhasta irtolaislaista, jossa todettiin, että ne naiset, jotka tällaista palvelua myyvät, ovat huonomman luokan kansalaisia, eikä kyse myöskään ole järjestyssäännöstä, jossa pelkästään eri kuntien kesken ehkäpä alettaisiin kilpailla siitä, että tässä kunnassa saat ostaa seksiä kaduilta, mutta naapurikunnassa et. Kumpaan kuntaan sijoitat yrityksesi? Eli missään tapauksessa ei saa lähteä siitä, että kyseessä on pelkästään kunnallinen järjestyssääntö, vaan kyseessä on hyvin periaatteellinen kysymys siitä, millä tavoin Suomessa tänä päivänä suhtaudutaan naisten ja miesten tasa-arvoon. Onko meillä sallittua ostaa naisia rahalla seksuaalisen tyydytyksen hankkimiseksi? Minun mielestäni sitä nimenomaan ei missään tapauksessa pitäisi sallia.

Ruotsin lain perusteluita vielä hiukan tässä kertoakseni, erityisesti hallituksen taustamateriaalissa ja myös Ruotsin hallituksen eduskunnan materiaalissa, joka perusteluineen annettiin eduskunnan käsiteltäväksi, todetaan, että tällä uudella kiellolla ostaa seksuaalisia palveluita halutaan alleviivata yhteiskunnan suhtautumista tähän kysymykseen. Prostituutiota ei pidetä toivottavana yhteiskunnallisena ilmiönä.

Sen lisäksi Ruotsissa hallitus teki sen arvion, että ei ole järkevää enää, niin kuin esimerkiksi vanhassa irtolaislaissa, kriminalisoida sitä, joka myy seksiä. Ainakin useimmissa tapauksissa on nimenomaan heikompi osapuoli se, joka myy niitä palveluita, ja häntä käyttävät hyväksi ne jotka haluavat omaa seksuaaliviettiänsä rahalla ostaen tyydyttää. Seksuaalipalvelujen myyjä jätettiin kriminalisoinnin ulkopuolelle myös sen vuoksi, että sillä tavalla halutaan myös edelleen helpottaa sitä, että jos joku haluaa tästä toiminnasta luopua, ei ole ainakaan estettä hakeutua sosiaalitoimen palveluksien pariin tai lääkärinhoitoon siinä pelossa, että joutuisi rankaisutoimenpiteiden kohteeksi. Tämä on ollut hyvin harkittu rajanveto niin, että nimenomaan seksuaalipalveluiden ostaja kriminalisoidaan. Lopputulemana todetaan se, että nimenomaan ostaja kriminalisoimalla päästään tehokkaammin kuin aikaisemmin kiinni ongelmaan ja päästään siitä myös eroon.

Tätä ruotsalaista lakia on Suomessa kritisoitu myös sen vuoksi, että on todettu, että sitä ei voi valvoa. Ruotsissa on käytetty vertauksena aikaisemmin säädettyä lakia siitä, että lapsia ei saa kurittaa ruumiillisesti. Tämä lakihan on meilläkin voimassa ja siinä mielessä meilläkin on olemassa tästä kokemusta. Tämä rinnastus on tehty sen vuoksi, että kun esimerkiksi lasten ruumiillinen kuritus tehtiin rangaistavaksi, niin normaali kansalainen ei halua tehdä sellaisia asioita, joita on rikoslaissa säädetty rangaistaviksi. Silloin myös, vaikka ei pystytäkään loppuun asti valvomaan kaikkia tapauksia, normaali kansalainen jättää lyömättä lastaan rankaisumielessä, jos hän tietää, että se on rikoslaissa rangaistua. Samalla tavalla seksuaalipalveluiden ostamisen kieltäminen tehoaisi myös normaaliin tervejärkiseen suomalaiseen mieheen, ja hän varmasti jättäisi näitä palveluita ostamatta.

Tämän vuoksi ehdotan perustelulausumaksi seuraavaa ja totean, että naisverkoston työvaliokunnasta suurin osa on ollut mukana tätä muotoilemassa: "Prostituutio on selvästi lisääntynyt viime vuosina ja siitä aiheutuu häiriötä erityisesti Helsingissä, jossa monet naiset kokevat olonsa turvattomaksi liikkuessaan kaupungilla. Ruotsissa on juuri hyväksytty laki, joka säätää rangaistavaksi seksuaalipalvelujen ostamisen. Seksuaalipalvelujen ostamisen kieltävä lainsäädäntö parantaisi naisrauhaa ja korostaisi yhteiskunnan torjuvaa suhtautumista prostituutioon myös Suomessa. Näistä syistä eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin valmistellakseen esityksen seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisoimiseksi."

Ed. Juurola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. W i d e r o o s : Fru talman! Vi kan naturligtvis alla ha olika inställning till vad som skall få förekomma eller inte på öppen gata. Det som vi väl ändå borde ha gemensamt är att sådan verksamhet som är synnerligen störande för omgivningen inte borde vara tillåten. Vår inställning här i riksdagen till olika saker berättar också om vilken signal vi är beredda att ge till våra barn och ungdomar. Vad är det vi godkänner och vad är det vi inte accepterar?

För egen del har jag mycket svårt att förstå varför man skall acceptera prostitution och i synnerhet tillåta köp av sextjänster på öppen gata. Jag vet att en del av er säger att det är svårt att övervaka och att det inte hjälper att stifta lag. Men nog är det ändå en klar linje från lagstiftarens sida om man går in för att förbjuda köp av sextjänster. Man får ju inte heller fast alla som kör överhastighet på våra vägar, så det kan inte vara ett argument.

Meillä on luonnollisesti jokaisella mielipiteemme siitä, mitä julkisella paikalla saa tapahtua, mitä ei. Meidän tulisi kuitenkin olla yhtä mieltä siitä, että erityisen häiritsevä toiminta ei saisi olla sallittua. Asenteemme erilaisiin asioihin kertoo myös siitä, millaisen signaalin olemme valmiit lähettämään lapsillemme ja nuorisollemme myös tästä talosta, mitä olemme valmiit hyväksymään ja mitä emme. En todellakaan ymmärrä, miksi prostituution ja erityisesti seksipalveluiden ostamisen julkisella paikalla pitäisi olla sallittua. Tiedän, että osa teistä sanoo, että sitä on vaikea valvoa ja että valvonta ei auta, mutta kyllä lainsäätäjä antaa selvän viestin, jos seksipalveluiden ostaminen kielletään. Eihän kaikkia vauhtihurjastelijoitakaan saada kiinni teillämme, joten se ei kelpaa argumentiksi.

Ruotsissa on säädetty laki, joka kieltää seksipalveluiden ostamisen. Siellä on käyty sama keskustelu ja käytetty samoja argumentteja kuin Suomessa, mutta lopputulos oli toinen. Kriminalisointia kannattavat niiden suurten kaupunkien poliitikot ja myös muut, joille tämä on ongelma, mikään muu kun ei yksikertaisesti auta. Jäljelle jää vain lainsäädäntö.

Det är klart att vi har olika åsikt i dylika frågor och jag medger också att det är inga lätta frågor. Men det handlar ju faktiskt också om hur man ser på förhållandet mellan man och kvinna, vad som är rätt och vad som är fel. För egen del hittar jag inga argument som skulle få mig övertygad om att det är rätt att köpa sextjänster. Finns de argumenten så har de i varje fall inte kommit fram här i riksdagsdebatten. Man kan också uttrycka det som så att finns det ingen efterfrågan, så minskar också utbudet och således kommer problemet åtminstone till en del att lösa sig självt.

Jag har inga illusioner om att man med en dylik lag skall få bort all prostitution i vårt land. Men jag har ännu en illusion om att riksdagen har vilja att stifta sådana lagar som tar avstånd från dylika handlingar. Det kan riksdagen göra genom att rösta för den kläm som riksdagsledamot Annika Lapintie har föreslagit.

Talman! Jag understöder alltså den kläm om kriminalisering av köp av sextjänster som riksdagsledamot Annika Lapintie har föreslagit och jag stöder också den kläm som riksdagsledamot Pirjo-Riitta Antvuori har gjort.

On selvää, että meillä on erilaisia näkemyksiä näistä vaikeista asioista, mutta perimmiltään kysymys on miehen ja naisen välisestä suhteesta ja omista asenteistamme, mikä on oikein ja mikä on väärin. Itse en löydä yhtään argumenttia, joka saisi minut vakuuttuneeksi, että on oikein ostaa seksipalveluita. Mikäli tällaisia perusteluita löytyy, eivät ne ainakaan ole tulleet esille eduskuntakäsittelyn aikana. Asia voidaan ilmaista sitenkin, että jos ei ole kysyntää, niin tarjontakin vähenee, ja näin muodoin ongelma poistuu itsestään ainakin osittain tai suurelta osin.

En todellakaan usko, että tällaisella lailla saataisiin kitkettyä prostituutio kokonaisuudessaan maastamme, mutta siihen haluan uskoa, että eduskunnalla on halua säätää sellaisia lakeja, joissa se ottaa torjuvan kannan tällaiseen toimintaan. Sen eduskunta voi tehdä äänestämällä ed. Annika Lapintien ehdottaman lausuman puolesta.

Puhemies! Kannatan siis ed. Annika Lapintien lausumaehdotusta seksipalveluiden kriminalisoinnista. Kannatan myös ed. Pirjo-Riitta Antvuoren tekemää lausumaehdotusta.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Haluan ihan aluksi todeta ed. Lapintien puheenvuoron johdosta, että minulla ei ole mitään tietoa siitä, että olisi jaettu eduskunnassa lappuja taikka puhuttu siitä, että raiskaus ja seksipalveluiden ostamiskysymys olisi hallituskysymys. Tältä osin ei ainakaan minuun ole kukaan ollut yhteydessä.

Puhemies! Lisäksi totean, että yhdyn muutoin hyvin pitkälle siihen, mitä edustajat Lapintie ja Wideroos ovat jo puheenvuoroissaan sanoneet, heidän näkemyksiinsä ja myöskin heidän perusteluihinsa, enkä myöskään aio kerrata kaikkea sitä, mitä olen aiemmissa käsittelyissä täällä jo sanonut.

Totean myöskin, että se, että seksuaalipalvelujen ostamisen kieltävää lakia olisi vaikeaa valvoa, ei minunkaan mielestäni ole argumentti. Meillä on rikoslaki täynnä sellaisia rikoksia, joiden ennaltaehkäisyä on erittäin vaikeaa valvoa, eikä rikoslaissa yleensäkään sanota, että älä tee niin, vaan kerrotaan, että jos näin teet näin ja näin, mitä siitä seuraa. Raamattu on se, missä yleensä kielletään tekemästä jotakin.

Rouva puhemies! Jos ja kun eduskunnan tahto on se, että viesti raiskaustuomioista ja niiden koventamishalusta menee perille, on oikeusministeriön otettava asia esille juristien täydennyskoulutuksessa. Se on se tapa, jolla tuomioistuinten käyttäytymiseen voidaan mielestäni vaikuttaa.

Ihmettelen sitä, että katurauhan takaamisesta on vain keskusteltu monta vuotta. Julkisella paikalla tapahtuva häiritsevä prostituutiopalvelujen ostaminen olisi mielestäni kriminalisoitava, sillä asiaa on palloteltu eri viranomaisten ja päättäjätahojen välillä, mutta meno on jatkunut entisellään ja jopa pahentunut. Olen hämmentyneenä seurannut sitä otteettomuutta, jolla asia kohdataan. Jos perustaisin parturiliikkeen tuohon eduskuntatalon ulkopuolelle taikka ryhtyisin siinä myymään voileipiä, tiedän, että kimpussani olisi monta viranomaista, monta hallintokuntaa myöskin Helsingin kaupungista, ja ihmeteltäisiin, millä oikeudella minä siinä ammattitoimintaa harjoitan. Mutta jos ja kun minä myyn prostituutiopalveluja, kukaan ei kysele, millä oikeudella minä teen sitä siellä missä teen.

Olette varmaan kuulleet siitä, minkälaiset markkinat ovat Helsingin keskustassa nykyään

yöllä. Helsingin Sanomathan kirjoitti viime viikonvaihteessa siitä, minkälainen meno on ravintola Mikadon ulkopuolella. Helsingistä tulee tällä menoa varmasti turistinähtävyys vapaan ostamisen, myymisen ja markkinatalouden saralla tässä suhteessa. Olisin toivonut, että meidän markkinataloushakuisuutemme olisi näkynyt ennemminkin muilla alueilla. Tärkeätä olisi ymmärtää, että katuprostituutioon puuttuminen on meidän kaikkien etu.

Olen pettynyt tietysti siihen, että eduskunnalla ei ollut kypsyyttä kriminalisoida katuprostituutiota myös täysi-ikäisten kohdalla, kuten alaikäisten kohdalla tehtiin. Kannattaa muistaa, että ongelma, joka tänään on Helsingissä polttava, on huomenna muualla. Täällä ovat jotkut todenneet, että ongelma on jo levinnyt muualle. Olen aivan varma siitä, että tämä tulee leviämään myöskin muihin kaupunkeihin. Muistakaa silloin, kun se on kotiovellanne, että olisi ehkä kannattanut ottaa asia vähän vakavammin eduskunnassa jo tässä vaiheessa.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Lapintien ehdottamaa lausumaa ja kannatan myöskin ed. Antvuoren ehdottamaa lausumaa.

Ed. Räsänen: Arvoisa rouva puhemies! Tämän käsittelyn yhteydessä valittavaksemme on tarjolla nyt monta hyvää ponsiesitystä, mikä kertonee siitä, että etenkin seksuaalirikoslakiin olisi ollut paineita saada pidemmälle meneviä parannuksia aikaan. Seksuaalirikoslakien kokonaisuus toki tuo mukanaan useita myönteisiä uudistuksia, mutta valitettavasti myös joitakin heikennyksiä. Valitettavasti naiset ja lapset eivät edelleenkään saa kaikkea sitä suojaa, minkä lainsäädäntö pystyisi heille antamaan.

Aivan keskeisesti mielestäni tässä nousee esiin kaksi puutetta. Toinen liittyy lapsipornografian kapeutuvaan käsitteeseen ja toinen reagoimattomuuteen yhä kasvavaan prostituutio-ongelmaan.

Uudessa laissa on luovuttu laajasta sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan aineiston käsitteestä ja korvattu se määrittelemällä rajoitettavaksi vain lapsi-, eläin- ja väkivaltapornografinen todellisuuspohjainen kuvamateriaali. Tämän seurauksena merkittävä osa pedofiilisesta materiaalista tosiasiallisesti tippuu rajoitteiden ulkopuolelle. Esimerkiksi jatkossa ei mikään estä sellaisten pedofiililehtien luovuttamista, joissa lapsipornografia on teksteissä ja piirretyissä sarjakuvissa ja jotka nykyisin kulkevat underground-tuotteina ja ovat kovin suosittuja pedofiilien keskuudessa. Useiden maiden lainsäädännössä kielletään lapsipornografiset audiovisuaaliset tuotteet, mikä on merkittävästi laajempi käsite kuin nyt tässä laissa todellisuuden mukaiset kuvat. Myös lapsipornografiset äänitallenteet, joita aina aika ajoin on esiintynyt myös seksipuhelinpalvelujen joukossa, jäävät lain rajoitteiden ulkopuolelle.

Eduskunnan naisverkostohan vaati laajennettua, nykyisen laajuista lapsipornografian määritelmää. Tästä oli esitys myös ed. Kankaanniemen vastalauseessa, mutta valitettavasti nämä toisessa käsittelyssä hylättiin. Pelkään sitä, että kansanedustajat eivät ehkä näitä esityksiä vastaan äänestäessään oivaltaneet, mistä on kyse. Sen vuoksi toivon todella, että ed. Kankaanniemen esittämä ponsi lapsipornografian seurannasta, joka velvoittaa nimenomaan nyt hyväksyttävän lain rajoitteiden ulkopuolelle jäävän lapsipornografiasta, äänitallenteiden ja esimerkiksi pedofiililehtisten seurantaan, hyväksyttäisiin äänestyksessä.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kankaanniemen tekemää lausumaehdotusta.

Toinen puute, joka jää itseäni huolestuttamaan, koskee naisten seksuaalisuuden yhä näkyvämpää kaupallista hyväksikäyttöä. Prostituutio on todellakin tunkemassa maahamme yhä voimakkaammin, ei pelkästään Helsinkiin vaan Suomen joka kolkkaan. Aiemmin täällä keskustelussa monet vastustivat ja tänäänkin ovat vastustaneet prostituution rajoittamista sillä perusteella, että sehän on maailman vanhin ammatti, jota ei saada millään rajoitteella kitketyksi pois. Mielestäni rikoslainsäätäjän suusta tällainen perustelu on täysin kestämätön. Eihän millään rajoitteella kuvitellakaan saatavan poistetuksi rikollisuutta tai muita ei-toivottuja ilmiöitä. Pedofiileja tulee aina olemaan, vaikka rangaistuksia ankaroitettaisiin, myöskään varkauksia ja murhia ei saada loppumaan rikoslain keinoin.

Prostituution säilyttäminen laillisena on mielestäni huonosti harkittu signaali lainsäätäjältä tällaisena aikana. Se ei vastaa kansalaisten yleistä oikeustajua ja moraalikäsityksiä. Seksipalvelujen ostamisen kieltäminen aivan varmasti vähentäisi prostituutiota kokonaisuudessaan ja samalla se parantaisi naisten katurauhaa, mikä on myös varsin merkittävä seikka ajatellen ei pelkästään prostituoitujen kohtaloa vaan kenen tahansa kadulla kulkevan naisen asemaa.

Pidän myös varsin ongelmallisena tilannetta, johon olemme joutumassa seksipalvelujen oston kieltäneen Ruotsin naapurimaana. On todellakin vaarassa, että joudumme ruotsalaismiesten

prostituutioturismin kohdemaaksi. Silloin tämä mylly entisestään vain voimistuu.

Pidän ed. Lapintien pontta erinomaisen hyvänä ja toivon, että hallituspuolueiden edustajat todellakin äänestäisivät omantuntonsa mukaan tästä ponnesta. On kyllä kerrassaan käsittämätöntä, jos se pitää paikkansa, että Lipposen hallitus ryhmäkurin avulla pyrkii jyräämään jopa sen, että prostituution kieltämistä edes ryhdyttäisiin valmistelemaan. Voidaan kysyä, millä asialla Lipposen hallitus silloin on, jos se pyrkii tämän estämään.

Ed. J. Anderssonin ponnessa on sinänsä hyvä ja vilpitön tarkoitus, mutta sen ongelma on mielestäni se, että prostituution rajoittaminen jäisi kuntien harkintaan, mikä saattaisi johtaa prostituution keskittymiseen joillekin alueille. Se ei mielestäni ole toivottavaa kehitystä. Jos olemme edistämässä naisten tasa-arvoa, mielestäni sen tulee kohdistua silloin kaikissa kunnissa asuviin naisiin. Sen vuoksi pidän parempana ed. Lapintien pontta, joka on todellakin naisverkoston työvaliokunnassa muotoiltu.

Ed. Saarinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. B r a x : Arvoisa puhemies! Eduskunta ei tänään hyväksy lievää raiskausta, vaan se tiukentaa rangaistuksia kaikenlaisista raiskauksista ja puuttumisesta ihmisen seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen. Minusta on ollut erittäin huolestuttavaa, että viesti siitä, mikä alunperin oli aivan aiheellista keskustelua, on nyt kääntynyt sellaiseksi, että todellakin, kun kadulla kysytään ihmisiltä, on syntymässä käsitys, että eduskunta lieventää raiskausrikosten rangaistuksia.

Minusta naisverkosto teki aivan oikein herättäessään keskustelun siitä, mitä hallituksen lakiesitys oikein pitää sisällään porrastaessaan muun muassa seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen liittyvät rikokset hyvin moneen eri portaaseen, itse asiassa vielä useampaan kuin kolmeen. Ilman naisverkoston alullepanemaa keskustelua lakivaliokunta ei varmasti olisi tehnyt niin hyvää mietintöä ja selventänyt hallituksen esitystä niin, että nyt tulee aivan selväksi, että tällä lailla on tarkoitus ja tullaan kiristämään ylipäätänsä ihmisen seksuaalisen itsemääräämisen loukkaukseen liittyvien rikosten rangaistuksia, erityisesti ei missään määrin eikä miltään osin olla lieventämässä raiskauksiin liittyviä rangaistuksia ja mitä ilmeisemmin tullaan merkittävässä määrin saattamaan rangaistavuuden pariin sellaisia raiskauksiksi katsottavia rikoksia, joista tänä päivänä ei rangaista.

On ollut hiukan järkyttävää seurata tämän raiskauskeskustelun käsittelyä julkisuudessa. Kun naisverkosto alunperin otti asian esille, hyvin monet lehdet, erityisesti iltapäivälehdet, leimasivat naisten keskustelualoitteen vouhotukseksi. Kun kuitenkin lakivaliokunta tämän järkevän aloitteen jäljiltä selvensi hallituksen esitystä merkittävästi ja oleellisesti ja siten hälvensi pelkoja, ja sitten tämä selvästi parannettu lakivaliokunnan esitys tuli täällä toisessa käsittelyssä hyväksytyksi, niin nämä samat lehdet ovat mukamas kauhistelleet, että nyt eduskunta hyväksyi lievän raiskauksen.

Ensin se oli siis vouhotusta, sen jälkeen kun esitys oikeasti parani, eduskunta onkin hyväksynyt lievän raiskauksen, minkä siis kansa on ymmärtänyt niin, että eduskunta on hyväksynyt rangaistusten lieventämisen. Osittain tähän epäloogisuuteen on syy tässä talossakin. Ilmeisesti vaalien läheisyys on johtanut siihen, että osa kansanedustajista yhä mielellään korostaa sitä, että pakottaminen sukupuoliyhteyteen on niin sanottu lievä raiskaus.

Minusta nyt, kun kansalaisille on syntynyt selvästi väärä käsitys siitä, mitä tässä talossa säädetään, ei ole kyllä kovin reilua eikä missään tapauksessa oikein levittää sitä käsitystä, että täällä talossa on säädetty semmoinen rikos kuin lievä raiskaus. Täällä on jaettu seksuaalisuuteen kohdistuvat rikokset useaan eri paheksuttavuusasteeseen, joista yhden nimi on "pakottaminen sukupuoliyhteyteen", mikä ei ole sama asia kuin "lievä raiskaus".

Pakottaminen sukupuoliyhteyteen on hieman huono termi. Olen pahoillani, että kukaan meistä ei ole keksinyt parempaa. Ehkä vanhanaikainen "väkisinmakaaminen" olisi ollut parempi, koska sukupuoliyhteys kuulostaa semmoiselta, että siinä on ikään kuin kaksi vapaaehtoisesti mukana, ja siksi se termi on huono.

Ed. Antvuoren ponsi on mielestäni tässä mielessä erittäin paikallaan varsinkin nyt tämän julkisen sekaannuksen takia. Uskon ja toivon, varsinkin jos ed. Kokkosen toivomalla tavalla lakimieskunta koulutetaan kunnolla, että ed. Antvuoren toivottavasti läpi menevän ponnen myötä aikanaan saamamme selvitys tulee osoittamaan, että eduskunta todellakin kiristi rangaistuksia, mikä oli tarkoitus.

Arvoisa puhemies! Muutama sana vielä prostituutiosta. Lain toisessa käsittelyssä puhuin

asiasta enemmän ja pitkästi sekä hartaasti, joten nyt vain pääasioihin. Olin aikoinaan ed. Paula Kokkosen kanssa kirjoittamassa lakialoitetta. Itse asiassa hyvin pitkälle laki on tietokoneeltani. On tietysti päivänselvää, että pysyn yhä sen takana. Mielestäni Ruotsin malli on monessa suhteessa perusteltu, enkä mene nyt kaikkiin syihin. Oleellisinta on, että prostituutioon toistaiseksi päädytään yleensä kaikkea muuta kuin niin, että mietinpäs koulussa ammatinvalinnan yhteydessä, että se on minun tuleva ammattini. Se on asia, jonne päädytään enemmän tai vähemmän muiden kurjien tapahtumien ja elämänkohtaloiden jälkeen, ja siihen liittyy väkivaltaa ja muuta alistamista merkittävässä määrin. Silloin alistamisen ja väkivallan kohteen jahtaaminen on mielestäni kaikin puolin perusteetonta. Sen takia hiukan kylmillä väreillä kuuntelin ed. Vistbackan ponsiluonnosta.

Palauttaisin mieliin, kun aikoinaan ed. Kokkonen, minä, ed. Biaudet ja ministeri Tarja Halonen tapasimme ministeri Enestamin lakialoitetta tehdessämme. Silloin poliisin edustajilla oli hiukan samantapaisia toiveita, että irtolaislaki on se ainoa, jolla he voivat puuttua asiaan. Siinä keskustelussa he kokivat, että kunnallisten järjestyssääntöjen velvoite yleiseen katurauhaan ei riitä. Siitä keskustelusta on peräisin ajatus siitä, että hyvä on, jos poliisi jääräpäisesti ei usko siihen, mitä poliitikot yleensä ymmärtävät katurauhalla, lienee syytä selventää sitä.

Yllättäen tässä prosessissa kävi selväksi, että nykyistä lakia kunnallisesta järjestyssäännöstä tulkitaan niin, että ilman lain muutosta ei ole mahdollista edes tehdä kaikkein vähäisintä mutta välttämätöntä tekoa. Jos kaupungin edustajat itse haluavat saattaa katurauhan edes niille alueille, joilla ihmiset asuvat, joilla lapset tulevat iltaisin harjoituksista, silloin lakia on muutettava niin, että se pitää tehdä.

Arvoisa puhemies! Sen takia kannatan ed. J. Anderssonin lausumaehdotusta täydestä sydämestäni. Vetoan kaikkiin tästä asiasta huolestuneisiin kansanedustajiin, että ei nähtäisi nyt ristiriitaa ed. Lapintien ja ed. J. Anderssonin ponsien välillä. Kyse on kahdesta hyvään tarkoitukseen pyrkivästä asiasta.

Ehkä minusta on vuosien varrella tullut niin pragmaattinen tai braxmaattinen, miten vain, että Helsingin kaupunginvaltuustossa käymieni keskustelujen perusteella minulla on tiettyä toivoa, että katurauhan osalta on jo tänä päivänä tässäkin konservatiivisessa yhteisössä löytymässä enemmistö, että saadaan edes jotakin konkreettista tehtyä. Saadaan edes estettyä se, että kun 9-vuotias lapsi tulee balettitunnilta illalla, häneltä kysytään hintaa kotikadulla. Se on mielestäni jo jotakin, ja se tekee edes sen, että lapsille ei synny sellaista käsitystä, että yksi elämän vaihtoehto tässä yhä julmemmassa maailmassa on päätyä niin sanottuna luuserina myymään itseään kadulle.

Tiedän, että tämä näkemys hautaa alleen vielä sen rakenteellisen suuren ongelman, johon ed. Paula Kokkosen ensimmäisenä allekirjoittama lakialoitteemme pyrkii ja jota siis olen ollut kirjoittamassa, mutta mielestäni nämä kaksi asiaa eivät mitenkään sulje pois toisiaan, päinvastoin. Vetoan teihin, miksi ne kunnanvaltuustot, jotka haluaisivat tällä tavalla järjestää kaupunkinsa katuja, eivät saisi sitä tehdä.

Muistutan vielä, että järjestyssääntöjen rikkomisesta johtuvat rikokset eivät ole kovin ankarasti rangaistavia, joten esitetty huoli miesten kohtuuttomasta jahtaamisesta on perusteeton. Kyse on samanlaisista normeista kuin ylipäänsä kaikkien järjestyshäiriöiden kohdalla, esimerkiksi julkisella paikalla häiritsevästi ryyppäämisen kohdalla niillä paikkakunnilla, joilla on katsottu, että se on aiheellista kieltää.

Arvoisa puhemies! Viimeiseksi muutama sana jumalanpilkasta. Olen kauppojen aukioloäänestyksen yhteydessä katsonut aiheelliseksi selvittää omaa suhdettani uskonnon ja lainsäätäjän välillä. En sitä kokonaan nyt tee, korostan vain sitä, että vaikka vapaaehtoisesti kuulun luterilaiseen kirkkoon ja uskon Jumalaan, katson, että se, miten sen kuuluu näkyä lainsäännössä, on hyvin monimutkainen asia. En kerta kaikkiaan löydä niitä syitä, miten tässä talossa maallisen vallan käyttäjät voisivat tietää, mistä Jumala loukkaantuu ja miten oikeasti voisimme tuomita toinen toisemme, siis syntinen toisen syntisen siitä, että hän on Jumalaa loukannut. Asia on siinä määrin mieltäni kuohuttava, että en jatka asiasta enempää.

Ed. K r o h n : Arvoisa puhemies! Tänään tuli mieleen monta romaania. Aikoinaan Märta Tikkanen kirjoitti kirjan Miestä ei voi raiskata. Uuden rikoslain mukaan tämäkin on mahdollista. Itse ajattelen, että juuri tämän kaltaiset asiat olisivat sellaisia, jotka olisivat jopa ehkä hieman halpahintaisen iltapäivälehdistön uutiskynnyksen ylittäviä asioita. Jos mennään vielä tällaiseen maailmaan, se että sukupuoliyhteys voi olla muutakin kuin vaginan ja peniksen välinen asia, on myös sellaista aineistoa, mitä olisi luullut ilta-

päivälehdistön kaivaneen rikoslakiuudistuksesta. Jotakin kuvottavaa on siinä, että termi, jota koko rikoslakipaketissa ei esiinny, lievä raiskaus, on sitten se uutinen, jota halutaan suurelle yleisölle tarjota.

Lakivaliokunta ja koko eduskunta, voi sanoa, tähtäsivät samaan asiaan ehkä kahdella eri toimintatavalla. Ed. Lapintien ehdotus ja lakivaliokunnan perusajatus kuitenkin tähtäsivät samaan asiaan, että seksuaalinen itsemääräämisoikeus vahvistuisi, että sen kohdalla olisi ennen kaikkea juuri itsemääräämisoikeuden loukkauksesta, ei niinkään kysymys vain väkivallasta tai tällaisesta. Tähän päämäärään pyrittiin kahta eri tietä, mutta suurelle yleisölle jätettiin viesti, että olisi kysymys jostakin löperyydestä ja haperuudesta. Jollakin tavalla minulle tuli sellainen olo, että meitä edustajiakin voi paljon moittia, mutta kun suuri yleisö tietää meidän työstämme lehdistön kautta, sillä on myös oma vastuu tässä linkkinä. Neljäs valtiomahti ei voi olla vain jokin likakaivo, se on myös vastuullinen viestittäjä.

Jollakin tavalla olen hyvin järkyttynyt siitä, että kesää kohden täältä lähtee viesti, että olisi kysymys lievästä raiskauksesta, kun määrätietoisesti kahdella eri rintamalla tehtiin työtä juuri toiseen suuntaan. Tässä ehkä naiset ja miehet jollakin tavalla lähtivät keskimäärin eri linjoille. Eikä ollut kysymys pelkästään sukupuolesta, mutta päämäärä oli sama, ja jollakin tavalla toivoisi, että tämä arvokas viesti ainakin kolmannen käsittelyn jälkeen täältä lähtee.

Toivon, että ed. Janina Anderssonin ponsi katukauppa-asiasta hyväksyttäisiin, koska meillähän tämä on ongelma ainakin Helsingissä. Helsingin kaupunginvaltuustossa nimenomaan vastikään hyväksyttiin ponsi, jossa toivottiin, että eduskunta tutkisi mahdollisuuksia katurauhakäsitteen ja järjestyssääntöjen ja kunnallislain kautta lähteä ongelmaa purkamaan, koska jotkuthan pelkäävät, että jos prostituutio kriminalisoidaan seksuaalirikoslainsäädännön ja rikoslainsäädännön kautta, se johtaa hyötyjä suurempiin haittavaikutuksiin. En osaa asiasta sanoa, mutta kun tämä tie todettiin eduskunnassa, että seksuaalirikoslainsäädännön kautta ei haluta prostituutio-ongelmaan puuttua, toivon, että Janina Anderssonin ponsi, joka ikään kuin avaa toisenlaisia ulottuvuuksia, hyväksyttäisiin.

En voi olla puuttumatta, kun aloitin kirjallisuusillasta ja kirjallisista muistoista, siihen että jumalanpilkkapykälän yllättävä hyväksyminen herätti minussa, voin sanoa, ehkä uinuvat uskonnolliset tunteeni. Sain ahdistuksen ja itku- ja oksennuskohtauksen, kun kuulin, että yllättäen äänestettiin näin. Se liittyy siihen, että en osaa sanoa, mikä on suhteeni Jumalaan, mutta jos minulla jokin suhde on, Jumala on rakkaus. Kun olemme käyneet jumalanpilkkapykälää läpi, minulle tulee mieleen Hannu Salaman romaani Juhannustanssit, kuinka kirjailija kuvaa siinä aikalaisia oikeastaan suuren hellyyden läpi ja myös minun tulkintani mukaan kuitenkin tuntien suurta herkkyyttä kristinuskon ydinsanomaa kohtaan. Hän joutui jumalanpilkkapykälän kautta suuren ajojahdin kohteeksi.

Nämä ovat herkkiä asioita, mutta kautta aikojen suhteessa uskontoon on ollut kaksi linjaa. Moliére kirjoitti näytelmän Tartuffe ja joutui kuninkaan ja kirkon epäsuosioon. Hän sanoi suoraan, että uskonnollisilla tunteilla usein myös ratsastavat itsekkäät ja omahyväiset ihmiset. He ikään kuin omivat yksityiselämään kuuluvat, hyvin tärkeät pyhyyden tunteet ja erittäin perustavaa laatua olevat tunteet ikään kuin itselleen ja ajattelevat, että he ovat siinä oikeassa. Tartuffe-näytelmä kertoo munkista, joka oli hyvin inhimillinen ja raadollinen, mutta kun käsitteli ihmisen luonnetta ja joutui ottamaan kantaa myös kirkkoon ja uskontoon, se herätti suurta pahennusta.

Voin sanoa, että olen syvästi järkyttynyt siitä, että ikään kuin äänestetään rikoslain yhteydessä esimerkiksi siitä, että Jumala on. Tämä on kuitenkin maallinen valtio. Me kauhistelemme islamin fundamentaalisuutta, jossa juuri valtio ja kirkko ovat ikään kuin yhtä. Länsimainen demokratia lähtee siitä, että ihmisen kyky on rajallinen ja rajoittunut ja inhimillinen kulttuuri ja yhteiskunta käsittelee ihmisen käsityskykyyn liittyviä asioita. Nämä suuret ja arvokkaat asiat ovat joko yksityisasioita, tai näitä hoidetaan kirkkoinstituution kautta. Olen syvästi järkyttynyt, että äänestettiin, että Jumala on ja sitten hän on sellainen Jumala, joka nimenomaan rikoslain kautta haluaa tulla suojelluksi.

Jos ajatellaan vuorisaarnan peruskäsitettä, että Jumala on rakkaus, löytäisin monia muunlaisia paikkoja suvaitsevaisuuden ja rakkauden suojelemiseksi. Ajattelen kauhulla sitä, että me juuri Jumalan varjolla olemme toisia rakkauksia — jos ajatellaan esimerkiksi homoseksuaalikeskustelua — määrittelemässä vähemmän arvokkaiksi kuin toisia.

Ed. Tuija Braxin kanssa kahvilassa mietimme, mitä jumalanpilkkapykälä nykymaailmassa voisi tarkoittaa. Jos jätetään kauhujen yö ja Hannu Salaman muistot pois, ehkä se pitäisi ajatella

niin, että se asettaa meidät päättäjät aivan uudenlaiseen eettiseen vastuuseen. Ehkä käy niin, että jotkut nuoret vievät meidät päättäjät oikeuteen siitä, että pilkkaamme Jumalaa sillä, että emme huolehdi toinen toisistamme, rikomme luontoa vastaan, emme toimi niin, että se maapallo varjeltuu, jonka katsotaan hänen luoneen. Hän on ikään kuin ajatellut, että me tarvitsemme hänen varjelustaan, näin olen ymmärtänyt, eikä niin, että ihminen on kaiken napa ja kuvittelee, että hän antaa rikoslain turvin juuri Jumalalle varjelusta. Ehkä tulee uudenlaisia oikeusjuttuja, ja siinä ei olekaan yksittäinen kirjailija valtavan moralistisen ja huonosti asiantuntevan valtakoneiston puristuksessa vaan ehkä valtakoneistoa syytetään siitä, että sen toimet eivät vastaa nykyaikaisen Jumala-ajatuksen ydintä, että Jumala on rakkaus.

Voin todella sanoa, että omat uskonnolliset tunteeni — en tiennyt niitä ennen tätä äänestystä olevan — löysin ja olin todella järkyttynyt.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Aluksi en voi olla moittimatta tai olematta eri mieltä ed. Braxin kanssa, kun hän kertoi, että jokin naisverkosto olisi lakivaliokunnassa saanut aikaan sen, että tämä laki olisi tällä tavalla tullut voimaan. Minä en tiedä, mikä hänen lakinaisverkostonsa on. Olen ymmärtänyt, että eduskunnassa on vain kansanedustajia, joko miehiä tai naisia.

Joka tapauksessa ed. Braxin puheessa oli hyvää se, että hän todellakin selkein sanoin lakimiehenä muistutti vielä, ettei todellakaan ole säädetty mitään lievää raiskausrikosta. Ei ole olemassa semmoista rikosta nytkään. Hän muistutti moneen kertaa siitä, kuinka todella tämä uusi laki on parempi. Täällä todellakin raiskausrikoksen rangaistusalarajaa nostettiin kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen. Lainsäädännössä alarajan nostamisella on kaikkein suurin merkitys, jos halutaan vaikuttaa rangaistuksien määrään, jos uskotaan siihen, että rangaistuksella on jotakin merkitystä. Silloin oikeuslaitos ei voi millään keinotekoisellakaan syyllä tuomita lievemmin. Suomalainen oikeuslaitos tietenkin tekee aina parhaansa ja hyviä päätöksiä, mutta joskus on tuntunut, että se jollakin tapaa keinotekoisilla syillä silloin ja tällöin on tuominnut rangaistusalarajan alapuolelta.

Ihan viime aikoina on saatu vielä lehdistä lukea, kun tämä laki ei vielä ole ollut voimassa, että lapseen kohdistuneesta haureudenteosta kansalainen sai rangaistukseksi oliko se kahdeksan vai seitsemän kuukautta, mutta se muutettiin 150 tunniksi yhteiskuntapalvelua, mikä ei varmasti voi olla hyväksyttävissä. Nyt, kun laissa tulee olemaan yksi vuosi vähimpänä rangaistuksena, ei voida käyttää tätä yhdyskuntapalvelua, koska siinä on ylärajana kahdeksan kuukautta. En voi kyllä ymmärtää tuommoista laintulkintaa, mitä meillä viime aikoina on ollut. Lisäksi näissä laintulkinnoissa vielä tunnettu professori hyväksyy, että erinomaisen hyvä päätös. Ihmettelen suuresti.

Vielä näihin rangaistusrajoihin. Raiskauksessa ylärajaa laskettiin kyllä toki kuuteen vuoteen, mutta silläkään ei välttämättä ole merkitystä, onko se kymmenen vuotta vai kuusi vuotta, koska rangaistuksia ei kuitenkaan ole yli kuuden vuoden missään tapauksessa annettu. Kun kuitenkin niin sanotusta törkeästä raiskauksesta maksimirangaistus on kymmenen vuotta, niin tässä nyt kyllä riittää tätä rangaistusrajaa joka suuntaan jokaisessa tapauksessa. Aikaisemmin edellisessä tapauksessa saattoi päästä jopa sakolla. Nyt ei pääse missään tapauksessa sakolla näistä tapauksista.

Tämä sukupuoliyhteyteen pakottamispykälä on todellakin huonosti muotoiltu, sanoisinko huonosti ja huonosti. Tämä otsikko on huonosti muotoiltu. Kun meillä kuitenkin jäi käyttämättä, tässä yhteydessä ei mikään hyvä sanonta, mutta semmoinen hyvä rikosnimi kuin väkisinmakaaminen, niin miksi me emme voineet käyttää sitä otsikkoa, väkisinmakaamispykälää, tässä tapauksessa. Tuomittakoon väkisinmakaamisesta, olisi kuulunut tämä otsikko ja rangaistuksen loppupäätelmä. Yritin sitä esittää, mutta se ei mennyt lävitse.

Samoin esitin myös muun muassa lakivaliokunnassa erilaista sanontamuotoa, koska tässä on nimenomaan ongelma tämä sanonta "lieventävien asianhaarojen vallitessa". Kaikki lukevat tämän "lieventävien" ja uskovat, että lieventävien tarkoittaa samaa kuin lievä. Sitähän se ei missään tapauksessa ole, joten se ei ole niin tarkoitettu. Se on vain vähäisempi rikos kuin 1 §:ssä oleva raiskaus taikka törkeä raiskaus. Sitä tällä on haettu takaa. Jos olisi käytetty vähäisempisanaa siinä, se ehkä olisi ollut parempi. Mutta kun käytettiin sanontaa lieventävien asianhaarojen vallitessa, niin se antoi tämmöisen väärän kuvan.

Nyt näyttää siltä, että suuri yleisö ja lehdistö hyökkäävät lakivaliokuntaa ja tietenkin eduskuntaa vastaan tässä asiassa, koska näin huonosti meneteltiin. Ehkä se pykälä olisi voinut

kuulua seuraavalla tavalla: "Jos väkivallan ja uhkauksen määrä on vähäisempi ja teko kokonaisuutenakin arvostellen on vähäisempi kuin edellä 1 §:ssä raiskausrikoksessa edellytetään, on tuomittava väkisinmakaamisesta vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi." Ehkä se maku olisi ollut erilainen. Tätäkin yritin esittää, mutta yksimielisesti tultiin kuitenkin siihen tulokseen, että nykyisin voimassa oleva pykälä olisi kuitenkin ollut parempi.

Välillä toisesta asiasta. Ed. Aittoniemi puhui ilkivaltapykälästä. Se oli jotenkin hämmästyttävää, että siellä kerran jo äänestettiin ensimmäisessä käsittelyssä ihan selvästi, oliko 5—4 vai 5—11—4, että ilkivallasta olisi rangaistus sakkoa taikka ylärajana vankeutta kolme kuukautta. Sillä todellakin olisi ollut suuri merkitys. Koskaan ilkivallasta ei ketään rangaista vankeudella, mutta olisi merkittävä käytäntöön vaikuttava vaikutus tällä asialla ollut.

Nimittäin tällä ilkivallalla poistetaan — se ei vielä tullut eduskuntaan eikä vielä lakivaliokunnassa ruvettu käsittelemään — virastorauhan rikkomisesta toinen osa. Tällä hetkellä, jos virastoon tulevat rupeavat siellä räyhäämään ja reuhaamaan, niin virastorauhapykälässä on muistaakseni ylärajana jopa kahden vuoden vankeusuhka. Silloin sen reuhaajan voi sieltä poistaa kuka tahansa viraston henkilökunnastakin. Mutta kun se pykälä kumotaan tulevaisuudessa, hallituksen esitys on siitä olemassa, niin se aiheuttaa sen, että kun kansalainen menee esimerkiksi virastoon ihan luvallisesti, sanotaan verovirastoon luvallisessa tarkoituksessa ja rupeaa siellä möykkäämään — tämähän ei ole mitenkään harvinaista, juuri verovirastossa saattavat kansalaiset olla pahalla päällä, ja voi sellaisia tulla myös poliisilaitokselle ja moniin muihinkin virastoihin — niin tosiasiallisesti ei viraston henkilökunta saa tätä henkilöä noin kohteliaasti ottaa käsivarresta kiinni, että jos herra tai rouva nyt poistuisi täältä virastosta, koska ei ole sitä kolmen kuukauden uhkaa, joka taas tarkoittaa sitä, että pitää olla niin sanottu jokamiehen kiinniotto-oikeus. Se olisi tullut niin vähällä korjattua tämä asia.

Meidän lakivaliokuntamme arvostettu puheenjohtaja sanoi, että tämä korjataan pakkokeinolaissa, mutta pakkokeinolakia ei kuitenkaan muutettu tässä samassa yhteydessä. Se olisi toki voitu muuttaa sinne, mutta sitä ei muutettu. Tämä tulee aiheuttamaan suurta vaikeutta. Olisi paljon parempi, että viraston tai kauppaliikkeen henkilökunta pystyisi ja saisi, olisi oikeutettu ystävällisesti siirtämään pientä väkivaltaa käyttäen, ei nyt väkivaltaa mutta kuitenkin väkipakolla kansalaiset ulos sen sijaan, että pitäisi kutsua aina poliisi paikalle. Se ei varmastikaan esimerkiksi sosiaalivirastossa edistä kansalaisten ja virkamiesten yhteistoimintaa tulevaisuudessa, kun siihen asiaan aina sotketaan poliisi. Rähisijät ymmärtäisivät paremmin, jos virkamies siellä itse sanoo, että jos tällä kertaa menette rauhoittumaan tuonne ulos. Siihen sitten tulevatkin poliisit, jotka eivät paljon mitään kysele, ottavat asiakkaan käsivarresta kiinni ja heittävät suurin piirtein ulos, ja niitä heitettäviä kyllä tulee tätä vauhtia riittämään aivan liian paljon. Tämä pykälä meni vähän jollakin tapaa pieleen.

Vielä palatakseni ensimmäiseen aiheeseen, tähän raiskaukseen ja siihen liittyvään ilmapiiriin. Ed. Brax, joka on täältä nyt pois, moitti poliisia, että poliisi ei ymmärrä, että ei järjestyssäännöillä voida kieltää tällaista ilotyttötoimintaa. Minä en ymmärrä oikein siinä mielessä myöskään tätä asiaa. Se kun on kuitenkin aika lailla voimakas asia, jos joltakin tämmöinen toiminta kielletään, niin eivätkö kaikki ihmisoikeussäännökset ja tämmöiset tule siihen mukaan, jos järjestyssäännön tapaisella lainsäädännöllä puututaan siihen. Se on aika heikko lainsäädäntöasia. Eikä se voi olla sillä tavalla, että se Helsingissä on sallittua, Hyvinkäällä kiellettyä, Oulussa sallittua ja tällä tavalla. Eihän se voi tällä tavalla pomppia eri paikkakuntien mukaan, miten sattuu. Kyllä lain täytyy olla tässä toiminnassa erikoisesti sama koko maassa.

Tämä irtolaislaki olisi ollut erinomaisen hyvä laki, jos se olisi ollut voimassa. Vuonna 1987 se kumottiin ja siinä oli hyvin paljon muitakin asioita, jotka olisivat saattaneet olla voimassa. Siellä muun muassa irtolaisen yleisenä tuntomerkkinä sanottiin, että irtolainen on sellainen henkilö, joka kuljeskelee paikkakunnalta toiselle, ei etsikään töitä ja on vailla riittäviä varoja. Siihen aikaan, kun olin liikkuvan poliisin nuorempi konstaapeli, joku ilkeämielisesti sanoi, että sitä voi soveltaa myös meihin — anteeksi tällainen poikkeama asiasta.

Joka tapauksessa kannatan tässä kohtaa ed. Vistbackan hyvää lausumaehdotusta, että irtolaislaki tulisi osiltaan uudestaan voimaan.

Ed. V e t e l ä i n e n : Rouva puhemies! Kannatan ed. Lapintien tekemää ponsilausumaa, jossa esitetään, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin valmistellakseen esityksen seksuaalipalveluiden oston kriminalisoimisesta. Ruotsin vastaava

lainsäädäntö on omiaan vahvistamaan tätä ponsilausumaa.

Ed. Haatainen: Arvoisa puhemies! Nyt kun tähän lakiesitykseen toisessa käsittelyssä tämä niin sanottu lievä raiskauksen muoto on hyväksytty, minusta on nyt todella tärkeää, että lain soveltamista tarkasti seurataan ja valvotaan, ettei pääse käymään niin kuin moni täällä on myös pelännyt, että raiskausrikosten rangaistavuus itse asiassa lievenisi. Nythän on kysymys soveltamisesta, kuinka tätä lakia tullaan käytännössä käyttämään. On tietysti hyvä asia, jos rangaistavuuden piiriin saadaan suurempi määrä rikoksia.

Prostituution osalta käydään nyt keskustelua. Minusta tätä asiaa pitäisi lähestyä sillä tavalla, onko ylipäätänsä mahdollista ja oikeutta ostaa toinen ihminen täysin omaan käyttöönsä. Ruotsissahan rikoslaki lähtee liikkeelle siitä, että yksinkertaisesti kenelläkään ei ole oikeutta ostaa toista ihmistä käyttöönsä, ja näin ollen, jos tästä lähtökohdasta asiaa tarkastelee, silloin itse asiassa tämän ostamisen pitäisi olla kriminalisoitua.

Kun keskustelussa sanottiin, että prostituutio on tullut osaksi yhteiskuntaa, näin on tietysti tapahtunut, mutta yhtä lailla me voimme sanoa, että esimerkiksi huumeet tai hashiksen polttaminen on tullut osaksi yhteiskuntaa, kun niin ja niin moni niitä käyttää, vaikka se on lailla kielletty. Tällä en halua sanoa sitä, että huumeita pitäisi laillistaa, päinvastoin meidän pitää päästä myös huumeista eroon, mutta yhtä lailla prostituutio on ilmiö, johon myös houkutellaan naisia ja varsinkin nuoria naisia. Erityisesti tämä koskettaa sukukypsässä iässä olevia naisia, jotka saadaan eri tavoin tähän prostituutiokoukkuun ja sitten tulevat mukaan päihteet ja huumeet, joilla kiristetään ja saadaan pysymään myös toiminnassa mukana. Toki prostituution harjoittajina on ulkomaalaisia, jotka tulevat rajojen ulkopuolelta tänne siksi, että elintaso on meillä esimerkiksi Baltian maihin ja Venäjään verrattuna niin paljon parempi, että tietysti se houkuttelee.

Mutta joitain keinoja pitää yhteiskunnalla olla sanoa, mikä on oikein ja väärin. Tästä syystä kannatan ed. Lapintien tekemää ehdotusta.

Ed. Vähänäkki: Arvoisa puhemies! Tämä puheenvuoro oli tarkoitettu vastauspuheenvuoroksi muistaakseni ed. Antvuoren puheenvuoroon, mutta jostain syystä niitä ei nyt kiireisenä aikana myönnetä. Kun juhannuskin on tulollaan, niin ymmärrän, ettei näitä asioita kovin pitkään yöhön pitäisi näin kuivalla tavalla esitellä.

Kajoan nimittäin muutamaan puheenvuoroon, ensiksi ed. Vistbackan. Melkein aina hänen puheenvuorojaan leimaa, kun tulee kysymys rikoslaista tai rangaistuksista, käsitys että liian keveästi päästetään ja että rangaistusminimit ja -maksimit ovat molemmat tehtyyn mihin hyvänsä tekoon liian alhaiset. Tähän samaan kuoroon, totta kai, toinen ansioitunut entinen poliisimies, ed. Aittoniemi myös liittyy. Tosiasiassa kuitenkin ed. Vistbackan esittämässä esimerkissä, raiskausrikoksessa, kovennettiin todella kaksinkertaisesti, puolesta vuodesta vuoteen, rangaistusminimiä, ja kuten ed. Aittoniemi ja monet muut tietävät Suomessa oikeuskäytäntö on sellainen, että tuomioistuimet liikkuvat huomattavasti lähempänä minimiä kuin maksimia, joten jos halutaan rangaistuksia ankaroittaa, silloin on minimin korotus tarpeellinen.

Nimenomaan voin todeta aivan rehellisesti seksuaalirikosten kohdalla, että ne tänä päivänä ovat kavahdettavuudessaan nousseet huomattavasti korkeammalle tasolle lähinnä paljastuneiden rikosten osalta ulkomailla ja meilläkin. Sen vuoksi on myös rangaistuksia näissä asioissa ankaroitettu. Se on tosiasiaa. Jos katsotaan koko uudistusta suhteessa myös muihin rikoksiin, näin on tapahtunut.

Hallitusryhmien valiokuntavastaavat kävivät palaverin, jossa totesivat, että on välttämätöntä, että muutaman vuoden, parin kolmen vuoden kuluttua näiden uusien seksuaalirikossäännösten tultua voimaan hallitus velvoitetaan tuomaan selvitys siitä, millä tavalla uusia lakipykäliä on sovellettu. Nimenomaan siltä osin kuin valiokunta on mietintöönsä pannut melkeinpä poikkeuksellisen tarkasti soveltamisohjeet: nimenomaan raiskausrikoksessa ja pakottamisessa sukupuoliyhteyteen. Yleensähän tällainen seuranta tapahtuu ilman mitään pöytäkirjamerkintöjäkin. Oikeusministeriö kerää joka vuosi tilastoja jne., mutta tässä haluttiin asian tärkeyden vuoksi, että se nostettiin pöydälle, tuoda asia esille.

Näin ollen kannatan ed. Antvuoren nimiin tullutta, valiokuntavastaavien kokouksessa hyväksyttyä sanamuotoa perustelulausumaksi.

Pidän erinomaisen hyvänä, että lakivaliokuntaan kuulumaton, mutta niin kutsuttuun "naisverkostoon" nähtävästi kuuluva, uskoisin niin, on ymmärtänyt, että nyt nimenomaan raiskausrikoksen käyttöalaa on laajennettu. Yhä useampi tämän tyyppiseen rikokseen, johonkin näistä

kolmesta asteesta, syyllistynyt joutuu kiinni. Aikaisemmin eivät monet naiset taikka raiskauksen kohteeksi joutuneet miehet menneet ilmoittamaan viranomaisille rikoksesta kovin herkästi. Näin ollen jäi piiloon hyvin monia ikäviäkin tapahtumia.

Samaiset hallituspuolueiden valiokuntavastaavat kiinnittivät huomiota samaan asiaan, mihin valiokunnan mietinnössäkin jo kajottiin. Tietyillä alueilla, eräillä kaduilla, Helsingissä tapahtuu häiritsevää käyttäytymistä, nimenomaan erityyppistä kuin eräillä muilla kaduilla ja juuri sillä tavalla erityyppistä kuin täällä ovat monet puhujat tuoneet esille. Siellä sorvattiin myös perustelulausumaa, jossa lähdettiin siitä, että poliisin pitäisi häiritsevän käyttäytymisen eliminoimiseksi vaikeimmista tapauksista tunnetuilla kaduilla jalkautua, ettei vain istuta autossa jossakin nurkassa ja lähdetä silloin tällöin liikkeelle, vaan todella siellä 40- ja 50-luvun tapaan kävellään muiden ihmisten joukossa jalkakäytävällä.

Tätä ei ed. J. Andersson, joka oli valiokuntavastaavien kokouksessa, palaverissa, mukana, voinut hyväksyä. Näin ollen yhteistä perustelulausumaa katurauhasta ei tullut. Sen sijaan ed. Andersson sorvasi omansa ja lähti omalla operaatiollaan katurauhaa valvomaan ja toi myös esiin prostituutio-ongelman. Tätä sanaa ei siinä ryhmän kokouksessa otettu esille, koska häiritsevää käyttäytymistä on niin moninaista. Prostituutio on yksi sen muoto.

Toisaalta valiokunta on mietinnössään prostituutioasiaan todennut, että sitä ei todellakaan, niin kuin täällä on moni sanonut, pelkästään rikoslailla hoideta, vaan siihen liittyy terveysviranomaisten, sosiaaliviranomaisten, koulutusviranomaisten ym. valmistelevaa toimintaa lainsäädännön aikaansaamiseksi. Sikäli kuin kanta kysymykseen, prostituutioon, loppujen lopuksi otetaan.

Voin lopuksi todeta, että oikeastaan Suomessa ei sanan varsinaisessa merkityksessä prostituutiota olekaan. Sehän on latinaa, niin kuin latinaa opiskelleet tietävät. Pro stituo merkitsee tiettyyn ammattiin kirjattuja ihmisiä. Suomessa nimenomaan ei ole kirjattu tähän ammattiin ihmisiä, niin että parempi on puhua jostain muusta, mikä tarkoittaa samaa asiaa. (Ed. Kokkonen: Näppärä ratkaisu ongelmaan!) Jos olisi prostituutio, se edellyttäisi lääkärin- ym. tarkastuksia jne. Meillä prostituutiota ei ole olemassa, mutta sen sijaan ei ole rangaistavaa itsensä myyminen. — Tämän varmaan ed. Kokkonenkin hyväksyy — näyttää nyökkäävän.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! — Kollegat! Ehkä tässä vakava- ja pakkomielisessä keskustelussa tarvitaan nyt kevytmielisyyttä jonkin verran.

Aloitan tarinani. Ehkä olin kymmenen tai yksitoista. Olin lukenut Eismanin kuolemantuomiojutusta. Joku muistaa ehkä sen kirjan, te olette sen ikäisiä. Se oli rankka. Tämä herra oli väkisinmakaamisesta tuomittu kuolemaan. Veljeni, joka on minua 3,5 vuotta nuorempi, istui takapenkillä. Hän oli lukenut samaa kirjaa ja kysyi, mitä se väkisinmakaaminen on. Tarina on tosi. Minä kehitin sitten sen veljelleni tietämättä oikeastaan itsekään, mistä puhuin, ja todella rankalla tavalla. Pelastin siis äitini, suoraan sanoen, muistan hehkuvat posket ja isän painijanniskan punehtuneena. Ymmärrätte varmaan, että suomen kieleen vihkiytyneenä etymologina lähdin hakemaan selitystä sanoista makaaminen ja väkisin. Kehitin selityksen kyllä täysin yksipuolisesti, mutta veli kysyi sen jälkeen, kun olin sitä puoli tuntia selittänyt: "Miten tuosta voi saada kuolemantuomion?" Se oli siis tavallaan itsensä väkisinmakaamaan pakottamisesta, koska en ymmärtänyt, mistä on kyse.

Nykyisen kevytmielisen puheen takia otin — ihan ed. Kokkosen takia — tämän julisteen tähän näin. (Edustaja näyttää julistetta) Tämä liittyy Matti Kassilan elokuvaan Kolme kaupunkia vuodelta 1959 — voin puhemiehellekin näyttää — eli 40 vuotta sitten tehty juttu. Joku ymmärtänee sen verran, että meripoikia Turuust ja tytöt pelaavat lentopalloa ja Tampereella ollaan, siihen aikaan oltiin töissä Tampereella; keskikuvassa, Laila Kinnunen vetää tupakkaa ja tyttö on jostain King's Kakadusta tai Pikku-Pietarin pihalta taikka Ison-Pietarin, anteeksi, ja sitten poliisilla on pamppu oikosenaan. Kyse on 40 vuotta vanhasta elokuvasta! Täällä hurskastellaan, että Helsinki on maineeltaan turmeltumassa tai jotain tämän kaltaista. Voin sanoa kulttuuriministerillekin, että kyllä varmaan jotkut ymmärtävät, että kyse on pahimman laatuisesta populismista, johon toivottavasti puheeni aikana, kun aion hivenen asiantuntijana paneutua tähän asiaan, en syyllisty liikaa.

Kyse on siis tietysti tuomittavasta asiasta, vaikeasta asiasta ja rankasta asiasta, mutta entä sitten, kun mennään siihen, mitä on pakkomielteisyys tänä päivänä, seksuaalipakko. Monet teistä ovat sen ikäisiä ja sen kaltaisista puolueista, jotka uskoivat eroottiseen ja seksuaaliseen vapauteen aikoinaan, ja mitä siitä on tullut? Siitä on tullut uskomatonta markkinavoimien ohjaa-

maa seksuaalista pakottamista. Jos missään puhutaan yhteiskunnallisesta rakenteellisesta väkivallasta, niin seksuaalisuuden alueella juuri on sitä. Kun mennään näihin ulottuvuuksiin, tuli mieleeni oikeastaan ed. Vähänäkin puheesta pakottamiseen liittyen Nietzschen käsitys siitä, että ehkä kaikkein väärinymmärretyimpiä lauseita on ollut tämä: "Menetkö naisesi luo, älä unohda piiskaa!"

Jos ajatellaan, että tämmöinen lause on olemassa ja sitä voi käyttää kuka tahansa: "Menetkö naisesi luo, älä unohda piiskaa!" Me pääsemme mihin tahansa sadomasokistiseen juttuun, ja monen naisen päässä on, että olipa se Nietzsche hirveä natsi ja fasisti, mutta kun katsoo etymologiaa — kreikkaa, arameaa, mistä Nietzsche niitä kaivoi, ja lopulta Iranin tauluja, mielestäni kyse on mielettömän huomioonottavasta ja loistavasta, säälivästä ja nöyrästä suhtautumisesta naiseen, myös.

Entä se kovuus, henkinen jatkuva väkivalta, joka liittyy kirkkoon, politiikkaan? Nuorempana, vuonna 84, kirjoitin Uudessa Suomessa jutun Seksi ja politiikka. Olin silloin vasta aloitteleva seksologi. Väitin kylmäverisesti, että politiikassa ja halpahintaisessa populismissa, joka vallitsee Suomessa — siitä ei voi syyttää pelkästään iltapäivälehtiä — osa kansanedustajista vaalien lähestyessä, niin kuin on tullut puhuttua käyttää sitä yläpäätään myös tässä asiassa sen kaltaisesti, valitettavasti.

Mutta "älä unohda piiskaa!" Mitä se tarkoittaa? Jos mennään seksuaalisuuden alalle ja kun terapiaa on tullut tehtyä muutamia vuosia — ja täällä on muitakin, niin kuin näen — on hyvin vaikea "day after". Puhutaan kyllä krapulasta. Puhutaan siitä, että kun lukee omia juttujaan jostain lehdistä, on siteerattu ja väännetty ja unohdettu huumori ja syvämielisyys ja kevytmielisyys hyvällä tavalla, light minded; siinä on myös valoa ja tilaa. Minun mielestäni kyse on jostain sen kaltaisesta jutusta, jossa ei voi mestaroida.

Pakottaminen, pakko. Joillakin on hirveä tarve, ja sitten se toteutuu ja sitten, kun aamulla herää, kyse on jälkihoidosta myös. Yhtäkkiä joku ujo sankari saattaa olla kaikkein hämmästynein siitä, että häkki helähtää, kun taas kokeneempi kettu ottaa lasin heti ja antaa vielä pienet huikat heti aamutuimaan, ja sitten ei ole lievempää pakottamista eikä vaikeampaa.

Tämä menee nyt vähän aralle alueelle, mutta tosiasiassa kyse on yllättävän paljon tilanteesta. Kun Ruotsissa on laki ostamisesta, ajatelkaa, mihin se johtaa? Kyttätär-järjestelmään! Millä te todistatte näitä juttuja? Kun mennään johonkin miestenlehtiin — naistenlehdissä harvemmin on näitä — naiset ulvoo koko ajan: "Lopeta, lopeta, lopeta; ei, ei, no, no!" Jos meillä on mikrofoni huoneessa ja se älä-parkuminen pannaan soimaan lakimiehille, kyllä täytyy olla aika heikkoja lakimiehiä, jotka ottavat sen pakottamisena ja raiskaamisena, kun nainen kieltää, puhumattakaan heräämisvaiheessa.

Minä olen itse kirjoittanut muutaman kirjan näistä asioista. Minä luen nyt hivenen tässä. Tämän on vähän kuin Wilhelm Reichia panssaroituneesta ihmisestä ja liittyy myös yhteiskunnallisesti näihin asioihin. Kappaleen nimi on Säilyke — konservatiivi suoraan sanoen: "Kaikki psyykkiset häiriömme", tämä on tavallaan Freudia ja Reichia, "ja neuroosimme ovat ruumiiseen juurrutettuja ja juurtuneita. Mielen estymiä ja jäykkyyksiä säestää aina tietty ruumiillinen vastaavuus. Mielen epävireisyys voidaan havaita kehossa. Ruumiinkieli eleineen, ilmeineen, liikkeineen ja liikkumattomuuksineen viestii välittömästi psyyken tilasta. Ei siis ihme, että nykytutkimusten mukaan valtaosa ihmisten toisistaan saamasta tiedosta välittyy fyysisen käyttäytymisen kautta. Tämä on varmasti sinänsä luonnollistakin, mutta se kertoo myös kielen vieraantumisesta läsnäolon todellisuudesta. Toisaalta ihmiset eivät osaa tulkita toistensa eikä itsensä ruumiinkieltä oikein, jos he ovat panssaroituneita."

Silloin kun mennään niin vieraantuneeseen tekstiin kuin lakiteksti, arvoisa puhemies, ollaan ihan uskomattomassa populistisessa suossa. Eli vaikka tuomareita on haukuttu ja kaikkea muuta ja yritetty saada jopa parlamentaariseen kuriin, kyllä minä uskon silti riippumattomien tuomarien näkemyksiin. Toivoisin, että meillä olisi kunnat ja piirikunnat ylittävä järjestelmä, jossa hyvät tuomarit, hyvät lakimiehet, voisivat kontroloida, meidän hyviä päätöksiämme, sitä mitä tapahtuu syrjäseuduilla.

Tämmöinen väljennys minun mielestäni on ihan oikean suuntainen, jos nyt puhutaan pakottamisesta. Minä en nyt muista, kuinka se ihan tarkkaan menee: "sukupuoliyhtyeeseen", "sukupuoliyhteyteen", mutta sen tilan tai tilanteen tai sen kaiken, mitä meidän keskellämme tapahtuu, laajentaminen vaatii sitä. Totta kai meillä on täällä omat kristillisemme ja omat vasemmistooikeistolaisemme ja kokoomusoikeistolaisemme ja keskustapuolifasistimme, jotka eivät mukamas tajua sitä inhimillisyyttä, mikä tässä nyt tulee mukaan ennen kaikkea naisen kannalta ehkä

täällä vielä, niin kuin sanoin, korostuneemmin. Kun me menemme optiomaailmaan enemmän ja enemmän ja politiikan arvovalta on romahtanut, niin korostuu juuri tämmöinen paviaanisuus, jos mennään Konrad Lorenzin tasolle, niin kun tavallaan Suomen naisten pitäisi meikäläisen mielestä riemunkirjavina huutaa, että lopultakin, niin sitten ei.

Yhtäkkiä rupeaa tulemaan tyyppejä, jotka yrittävät väittää lehtimiehille ja toimittajille ja hyvin pienelle osalle, että kyse on jostain naisen halventamisesta. Ei mennä nyt sinne lieventävien asianhaarojen vallitessa tai johonkin muuhun, enkä viitsi niitä sanaleikkejä leikkiä. Mutta minä luen tästä taas yhden kohdan, jos on mikrofoni laitettu sinne, kirjastani kohta Naurun armon lähteillä. Tämä liittyy zeniläisyyteen. "Elämän kutina ja kutkutus saa koko olemuksen vauhtiin. Liikkeet muistuttavat perusteellista orgasmia." Minä puhun nauramisesta. "Katkonainen hengitys ja ääntely vahvistavat tätä mielikuvaa. Orgasmin yhteydessä on yleisesti kuultu lause ainakin romanttisissa miestenlehdissä: Lopeta tai mä kuolen."

Eikö tämä ole äärimmäisen törkeä pakottamisraiskaus, jos nainen sanoo, että mä kuolen? Eikö se ole jo murhan yritys, jos mies jatkaa siinä? Jos mikrofoni on siellä, arvoisa puhemies! Millä tämän viette kirjoihin, jos toinen kerran sanoo näin? Lukekaa niitä lehtiä älkääkä pelkästään kuvia katselko, näin se on. Se on aina ollut siellä. Mutta psykologisesti nauruun väitetään myös voitavan kuolla, ellei naurattamista lopeteta. Todellisuudessa kuitenkin se pidentää ikää siinä missä terve orgasmi varsinkin ja ainakin ajan laadullisen kokemuksen suhteen.

Kun me menemme lakitekstiin, olen sanonut, että olen kerran varajäsenenä kurkistanut valiokunnan ovesta ja kauhistunut näkemääni. Opettajien suhteen on menty siihen, että on alettu tehdä soveltuvuustestejä. Koskakohan joku teistä pääsee sille tasolle? En puhu nyt mitenkään oppositiojohtaja-ahomaisesti siitä, että voisi olla lain ulkopuolelta tullut oikeusministeri, mikä on minusta ihan älytön, järjettömän populistinen juttu, vaan minä puhun siitä, miksei laki ja oikeus vaadi ihmisiä soveltuvuustesteihin, sen kaltaisia ihmisiä, jotka todella menevät siihen henkeen sisään, siihen lain kirjaimen elävöittävään suomalaiseen voimaan, jonka takia Suomi on itsenäinen ja pystyy pärjäämään jollekin Venäjälle ja Neuvostoliitolle.

Minkä takia täällä meidän keskuudessamme alkaa olla, niin kuin on sanottu, että me täällä säädämme lakeja? Minä olen kolme vuotta ollut tässä paikassa ja olen nähnyt, mitä se on, kun te panette niitä kasaan ja mitään te ette pysty säätämään, anteeksi, enkä minäkään, kun olen oppositiossa. Ainoa, mitä olen sanonut, on se, että täällä hienosäädetään lakeja. En viitsi sanoa lakimieskielellä, sillä vähän myöhäisemmällä lakimieskielellä, mitä se tarkoittaa, mutta se tarkoittaa juuri sitä, kunnon uudistuksia. Minun mielestäni tässä on kyse jostain sen kaltaisesta, että hämmästyttää naisten kykenemättömyys eli kielellä impotenssi tajuta sitä mahdollisuutta, minkä tämä laki tarjoaa.

Minun on pakko lukea vielä populistisista ihmisistä, arvoisa puhemies. Minä harvoin olen päässyt omalle alalleni, joten pikkuisen luen täältä. Kun meitä syytetään populisteiksi, niin tässä on kohta, ehkä tämä sopii hyvin tähän: "Tähän rakoon iskevät tiedotusvälineet. Karkeimmat niistä uskottelevat kansalle edustavansa sitä itseään. Todellisuudessa kyseiset välineet käyttäytyvät useasti kuin pahimmat poliitikkopopulistit". Eli yksinkertaisesti mustavalkoistetaan asiat ja se on selvään sanottu. "Populistisia keinoja käyttävät nimenomaan poliitikot ja osa tiedotusvälineistä. Se on monen poliittisen pakottajan ainoa mahdollisuus," monen poliittisen pakottajan ainoa mahdollisuus, "sillä he eivät tunne omaa kansaansa ja sen tilaa. Tämän kaltainen populismi on häikäilemätöntä, koska se kumpuaa epätoivosta ja kyvyttömyydestä olla oma itsensä kansalaisten edessä. Hämäysmielessä syytetään sitten populisteiksi niitä, joita kansa rakastaa, useimmiten niitä valittuja, jotka rehellisesti ovat kansan asialla." Tässä asiassa me olemme aika pitkällä.

Vielä kaksi asiaa hyvin lyhyesti. Tämä Jumalan nimi, sekin tässä nyt on. Dalai Lama tulee juhannuksena Suomeen ja suomalaiset populistipoliitikot edes johtajatasolla eivät halua nähdä Dalai Lamaa varmuuden vuoksi, koska Nokia menee Kiinaan niin hyvin kaupaksi. Arthur C. Clarke asustelee Thaimaassa tai jossain muualla ja häntäkin on syytetty kaiken näköisestä. Hän on kirjoittanut kirjan nimeltä Jumalan 9 biljoonaa nimeä, suomen kielellä siis 9 miljardia nimeä. Lopulta sen aikaisella tietokoneella 50-luvun lopulla alkoi tulla Jumalan nimi. Kun tässä puhutaan, minä kysyin oven suussa joltain toimittajalta, mikä se Jumalan nimi nyt sitten on, kun se täytyy rikoslakiin, arvoisa puhemies, laittaa. Siinä lukee vain Jumala suomen kielellä. Etymologialtaan Jumala, Humala, jos tiedätte espanjaksi, hum, chum, hum, hah, eli ei ole mitään eroa,

ainoastaan korkea nousu tilaan olla Jumalassa, olla tilassa. Nämä saivat nyt lakiin Jumalan nimen, mutta minä en ole nähnyt sitä. Kertokaa, mikä se on!

Mutta tässä Arthur C. Clarken kirjassa, kun lopulta tietokone sen nimen löysi, niin alkoivat pikkuhiljaa tähdet sammua, kaikki ne kipunat, kipinät, salamat ja universaali kosmos lakkasivat olemasta sen takia, että joku oli lopulta keksinyt Jumalalle nimen. Raskasmielinen tärkeilijä, pakottaja, Jumalan nimeen pakottaja, sellaisiakin populisteja seksuaalisissa seurakuntayhteisöissä ainakin meikäläisen työkokemuksen mukaan on. Eli vielä kerran: Armoa! Ugh, olen puhunut.

Edustajat Laitinen ja M. Pietikäinen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. R. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Minunkin tarkoitukseni oli aluksi vain vastata ed. Vistbackan puheenvuoroon, mutta kun se ei ollut mahdollista, pyysin varsinaisen puheenvuoron ja puutun lyhyesti kolmeen asiaan.

Ed. Vistbacka epäili puhujakorokkeelta, että lapsen seksuaalisen hyväksikäytön syytteeseen asettamisen kynnys tällä lailla alenee. (Ed. Vistbacka: En epäillyt, kysyin!) — Jos se oli kysymys, oli hyvä, ettei se ollut suora epäilys. — Tuli mieleen, että siihen kysymykseen on syytä vastata. Vastaus selviää helposti, kun lukee hallituksen esityksen perustelut. Perusteluissa todetaan muun muassa:

"Useimmiten tällainen teko ilmenee lapsen koskettelunа, minkä vuoksi tämä tekotapa on nimenomaan mainittu. Toisaalta teon ei välttämättä tarvitse merkitä puuttumista toisen ruumiilliseen koskemattomuuteen, vaan muukin loukkaavuudeltaan vastaava tapa voi tulla kysymykseen."

"Esimerkkinä muunlaisesta seksuaalisesti olennaisesta teosta voisi olla lapsen houkuttelememinen katsomaan masturbointia tai sukupuoliyhdyntää tai niitä kuvaavia filmejä. Myös seksuaalisesti latautuneiden tapahtumien kertominen lapselle saattaa jossakin tilanteessa olla säännöksessä edellytetyllä tavalla seksuaalisesti olennainen teko."

Minusta pelkästään näiden perustelujen lukeminen selvittää sen, että rangaistavuuden alaraja tässä tulee laskemaan ja mahdollisuus tulla tuomituksi tällaisesta teosta selvästi tulee lisääntymään, mikäli teot eivät lopu. Minusta on tärkeää, että eduskunnasta ei lähde sellaista viestiä, että lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö missään muodossa nähtäisiin hyväksyttävämpänä kuin tähän asti.

Arvoisa puhemies! Toinen kommentti raiskauspykälään. Minusta hallituksen esitys, valiokunnan mietintö ja koko eduskunta, kaikki kansanedustajat ovat yksimielisiä siitä, että lievää raiskausta ei ole olemassakaan. Siitä huolimatta julkisessa sanassa, lehdistössä, televisiossa, radiossa elää sellainen käsitys, että Suomen eduskunta on säätämässä lakia, jossa tunnistetaan lievä raiskaus. Tämä viesti on käsittämätön ja väärä. Meidän kaikkien on syytä miettiä, mistä johtuu, että tällainen viesti maailmalle on lähtenyt. Se viesti on syytä pysäyttää. On selvää, että jos hyväksytään, että meillä on raiskaus ja törkeä raiskaus, niin samalla hyväksytään se, että on olemassa erilaisia tapoja tämän teon suorittamiseen. Muuten ei voida nähdä olevan olemassa törkeätä ja niin sanottua tavallista raiskausta.

Lakivaliokunnan saama viesti oli selkeä. Tällä kolmiportaisuudella tuomittavuuden alarajaa tullaan laskemaan ja sellaiset teot, jotka tähän asti eivät ole johtaneet rangaistukseen, tulevat nyt siihen johtamaan. Tämä on se viesti, jonka eduskunnasta pitää lähteä. Eduskunta haluaa nimenomaan näitä tekoja katsella ja tuomita ankarammin kuin tähän asti. Se on selkeä viesti.

Arvoisa puhemies! Vielä kolmanneksi jumalanpilkasta. Tavallinen suomalainen jässikkä kun olen, suhde Jumalaan tai kirkkoon ei ole aina niin selkeä, mutta kuitenkin olen ollut elämässäni mukana valtuutettuna muun muassa kirkkovaltuuston kokouksissa. Eduskunta joutui äänestämään, tuleeko rikoslakiin maininta jumalanpilkasta, (Ed. Aittoniemi: Tai säilyykö!) — tai säilyykö se siinä, mutta tuleeko se uuteen lakiin, siitä oli kysymys — ja ehdotus, joka hallituksesta, vaikkakin äänestyksen jälkeen, oli tänne tullut, oli virallisten kirkkojen hyväksymä. Kun he näkivät, että muotoilu on oikea ja pitivät sitä jopa hyvänä niin kyllä minä näen, että vaatimus siitä, että jumalanpilkka tulee mainita rikoslaissa, on lähellä jumalanpilkkaa.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i : Arvoisa rouva puhemies! Rikoslakia on viime vuosina uudistettu niin kutsutun rikoslakiprojektin avulla. Tämän uudistuksen avulla rikoslaki on saatettu kokonaistarkastelun kohteeksi. Nyt olemme loppuvaiheessa, mutta varmasti seuraavakin eduskunta saa rikoslain pykäliä ja kokonaisuuksia uudis-

tettavakseen, koska rikoslaki elää yhteiskunnan mukana.

Viime aikoina on pintaan noussut keskustelu nimenomaan seksuaalirikoksista. Erityisesti on nostettu esille lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä ja suojaikärajaa koskevat asiat sekä myös täällä voimakkaan keskustelun alla oleva raiskaus ja sukupuoliyhteyteen pakottaminen.

Uudistuksessa lähtökohtana on suojata jokaiselle kuuluvaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Jokaiselle kuuluu oikeus päättää omasta seksuaalisesta käyttäytymisestään, kunhan se ei loukkaa toisen oikeutta. Avioliittokaan ei anna oikeutta loukata toisen itsemääräämisoikeutta. Pahimmillaan toisen pakottaminen tapahtuu väkivallalla tai sillä uhkaamisella ja aiheuttaa vakavaa vahinkoa uhrille.

Uudistuksessa rangaistavuutta on laajennettu myös sellaiseen pakottamiseen, joka ei tapahdu väkivallalla tai sen uhalla. Muutoksen myötä rangaistaviksi tulevat nyt myös sellaiset rikokset, jotka aiemmin jäivät rankaisematta, koska pakottaminen ei tapahtunut väkivalloin. Valta-aseman tai muun riippuvuussuhteen avulla tapahtunut pakottaminen tulee nyt siis rangaistavaksi. Näin pitääkin tapahtua.

Mutta julkisuudessa on keskustelu jotenkin kääntynyt sellaiseksi, että nyt olisi olemassa joku lievä raiskaus. Minäkin toivon ed. R. Ojalan tavoin, että se viesti, mikä eduskunnasta lähtee, on se, että lievää raiskausta ei ole, eikä tässä uudistuksessa todella sellaista olekaan. Kyse on nimenomaan teon rangaistavuuden ja tuomittavuuden jaottelusta kolmeen asteeseen, ei uhrin tuntemuksen perusteella tapahtuvasta jaottelusta. Jaetaanhan henkirikoksetkin kolmeen: murhaan, tappoon ja surmaan. Kaikissa tapauksissa uhrin kohtalo on sama, ei surmatun kohtaloon suhtauduta yhtään sen väheksyvämmin tai ymmärtävämmin kuin murhatunkaan.

Mutta jos raiskauksen yhteydessä aiheutetaan tahallisesti toiselle vakava ruumiinvamma, rikos tehdään joukolla, käytetään terä- tai ampumaasetta, suorastaan kidutetaan uhria, niin sillä on vissi ero tapauksiin, joissa käydään rajanvetoa siitä, onko pakkoa ollut vai ei. Mielestäni tämän tulee näkyä myös rangaistuksissa. Se on ollut rikoslakiuudistuksen pykälien kirjoittamisen lähtökohta ja se on ollut myös valiokunnan lähtökohta. Eli mielestäni eduskunta on äänestyksen jälkeen päätynyt oikeaan lopputulokseen.

Arvoisa puhemies! Haluan myös kannattaa ed. Antvuoren ponsiesitystä eli että oikeusministeriö seuraa seksuaalirikoksissa sovellettavaa oikeuskäytäntöä. Toki tätä varmasti seurataan muutenkin, mutta varmaan tässä tapauksessa on aivan paikallaan koko eduskunnankin hyväksyä tällainen ponsi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Haluan todeta heti aluksi, että yleisesti käytettyä mainintaa "lievä raiskaus" ei laissa ole eikä valiokunnan mietinnössä. Termi elää täällä vain joidenkin edustajien puheissa ja suuresti julkisessa sanassa.

Vaikka raiskaus on aina raiskaus, hyväksyn valiokunnan kannanoton ja perustelut sukupuoliyhteyteen pakottamisesta, joskin termi olisi voinut olla parempi, niin kuin on todettu. Hyväksyn myös ed. Antvuoren ponnen, jonka mukaan vuoden 2001 hallituksen kertomuksessa selvitetään, miten uusia seksuaalisäännöksiä on sovellettu viranomaistoiminnassa ja oikeuskäytännössä, ja kannatan sitä.

Ehkä välillä voin onnitella ed. Vähänäkkiä näppärästä keksinnöstä, jolla hän poisti prostituution koko ongelman Suomesta, kun hän totesi, että prostituutiota ei ole mainittu ammattinimikkeissä ja näin ollen sitä ei ole olemassakaan. Tämä menee enemmän vitsin puolelle, mutta näin ed. Vähänäkki kaikessa viisaudessaan totesi.

Prostituutiotahan ei saa kitkettyä pois yhdellä eikä kahdella lailla, mutta yleinen järjestys, katurauha, perusturvallisuus ja hyvät tavat tulisi voida taata. Ruotsissa tehtiin vastikään laki, jossa seksuaalipalvelujen ostaminen kriminalisoitiin, kun asia nähtiin pääosin ihmisoikeuskysymyksenä. Meidän tuleekin nyt — ja se riittää minulle — seurata Ruotsin lainsäädäntöä ja sen toimivuutta tässä suhteessa.

Muutamissa puheenvuoroissa on kerrottu hallituspuolueiden ryhmäkurista, joka estää kannattamasta joitakin ponsia. Minä kuulin tällaisen asian kyllä ensimmäistä kertaa, enkä voi uskoa, että missään tällaista ryhmäkuria on tässä asiassa suuremmin esitetty.

Katuprostituutio voitaisiin saada kuriin aikaisemmassa niin sanotussa irtolaislaissa olevien säännösten perusteella, kuten ed. Vistbacka totesi. Irtolaislakihan kumottiin 1987 ajan henkeen sopimattomana. Kun nyt ongelmat ovat selkeästi lisääntyneet, olisi tietysti harkittava modernisoidun irtolaislain vastaavien säädösten säätä-

mistä, jos muut keinot eivät enää tepsi. Tähän muun muassa ed. J. Anderssonin ponsi antaa mahdollisuuden.

Vaikka raiskausrangaistukset hieman kovenevatkin, ylipäätänsä rangaistukset ovat Suomessa kauttaaltaan liian lievät verrattuna muun Euroopan tasoon ja käytäntöön. Asia olisi aina katsottava sekä rikoksen tekijän että myös rikoksen uhrin kannalta. Voiko rikoksen tekijä selvitä teostaan esimerkiksi vuodella, jos uhri kärsii tapahtuneesta pitkään, mahdollisesti eliniän?

Vielä herätän kysymyksen, onko vai ei rikoslaki moraalilaki, joka vastaa kansalaisille siihen, mikä on oikein ja mikä väärin. Onko rikoslain tehtävä kertoa, mikä on sallittua ja mikä ei? Rikoslakihan rankaisee ja ojentaa vasta sitten, kun rikos on tehty, jos tekijä ylipäätänsä jää kiinni. Pitäisi pystyä ennaltaehkäisyyn, mutta siihen ei rikoslaki nykyisellään pysty kuin jossakin määrin varottaessaan rangaistuksilla.

Ongelma on siinä, mitä tehdä ihmiselle, jolla on psykiatrisessa mielessä sairaalloinen poikkeavuus tai patologinen vietti, joka pakottaa hänet pedofiliaan, epänormaaliin seksuaalikäyttäytymiseen tai muuhun vastaavaan. Epäilen auttaako häntä yhteiskunnan tuomio, rikoslaki, vankila tai lääkehoitokaan, jota välillä laiminlyödään. Mitä tehdään hänen kanssaan, kun arvaamattomuus hänen käyttäytymisessään on ja pysyy?

Ed. Tahvanainen: Arvoisa puhemies! Olemme käyttäneet täällä hyvin perusteltuja ja perusteellisia puheenvuoroja sekä tänään että toisessa käsittelyssä, kun tätä asiaa käytiin hyvin yksityiskohtaisesti läpi, joten käyn läpi nyt vain muutamia asiakohtia, jotka ovat tulleet tämän päivän keskustelussa esille.

Olen aivan samaa mieltä kuin täällä monet aiemmat puheiden pitäjät ovat sanoneet, ettei lievää raiskausta ole olemassakaan, eikä tässä suinkaan lievennetä raiskauksen tuomittavuutta tai lainsäädännöllä lievennetä sitä käytäntöä, jota tällä hetkellä raiskauksesta tuomittaessa sovelletaan oikeuslaitoksessa.

Naisverkosto ja järjestöt, jotka asiaa ovat käsitelleet, ovat saaneet hyvän keskustelun aikaan, ja sen seurauksena lakivaliokunta on ottanut asian perusteellisesti käsittelyyn ja tarkentanut monilta osin tätä lakia paremmaksi kuin hallituksen esitys oli. Lakivaliokunnan mietintö on mielestäni hyvin perusteellinen ja tarkka myös siltä osin, miten lakia tulee tulkita lainkäytössä.

Lakivaliokunnan mietinnöt luetaan hyvin tarkkaan. Me olemme saaneet monta kertaa selvityksiä valiokunnassa, että nimenomaan oikeuslaitoksessa ja oikeusministeriön hallinnonalalla luetaan meidän mietintömme perusteellisesti ja tietysti myös laki ja käytetään näitä yhdessä tapauksia tulkittaessa ja tuomioita harkittaessa.

Kolmiportaista raiskausasteikkoa on kritisoitu nimenomaan sanamuotojen "lieventävien asianhaarojen vallitessa" ja "pakottaminen sukupuoliyhteyteen" vuoksi. Täällä on käytetty puheenvuoroja olettaen, että uudella raiskausasteikolla lievennetään ja saadaan aikaan se, että tuolla kentällä asiaa tulkitaan lievemmin kuin aiemmin.

Uskon, että tämän keskustelun seurauksena, mitä eduskunnassa ja julkisuudessa on käyty, oikeusistuimet tulevat katsomaan hyvin tarkkaan ja perusteellisesti, kuinka rikoslain pykäliä tulkitaan. Kun tiedotusvälineet seuraavat varmasti tarkkaan tätä prosessia, minkälaisia tuomioita raiskauksista tullaan antamaan, niin nimenomaan mennään päinvastaiseen suuntaan, että aiempaa tiukemmin tulkitaan raiskauksia ja katsotaan hyvin tarkkaan, minkä muotoinen raiskaus on olemassa.

Sitten prostituutiosta, jota täällä on paljon myös tuotu esille. Lakivaliokunta käsitteli aiheeseen liittyviä lakialoitteita ja toi myös esille oman näkemyksensä asiaan. Lakivaliokunnan mietinnössä tuodaan esille tiivistetysti muun muassa prostituution kriminalisointiin liittyviä hyötyjä ja haittoja: Kriminalisointi vähentää jossain määrin prostituutiota, lisää parittajien valtaa ja kiristämismahdollisuuksia, lisää prostituoitujen riskiä joutua asiakkaiden väkivallan kohteeksi ja lisää terveysriskejä prostituoitujen välttäessä lääkärintarkastuksia. Tästä rangaistussäännöksestä on vaikea saada rikosoikeudellisesti riittävän selkeää, rikosten tulkinta on vaikeaa ja kiinnijääminen on sattumanvaraista. Nämä ovat niitä perusteluja, joihin on viitattu, kun esitimme hylättäväksi lakialoitteen katurauhasta.

Emme me tietenkään ole sitä mieltä, että tämä asia täytyy lakaista saman tien maton alle, vaan asia tietysti on vakava ja täytyy selvitellä ja etsiä niitä keinoja, joilla prostituutioon liittyviä ongelmia voitaisiin vähentää ja välttää. Valiokunta onkin lausunut edelleen tästä asiasta myös näin: "Valiokunta pitää tärkeänä, että oikeusministeriö, sisäasiainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö yhteistoimin selvittävät eri mahdollisuudet ehkäistä ja vähentää prostituutiota. Prostituutio on monitasoinen ilmiö, johon on puututtava eri keinoin."

Ruotsissa on laki prostituution kriminalisoinnista tulossa voimaan. Mielestäni täytyy seurata hyvin tarkkaan, minkälaisia seurauksia tämä laki tulee tuottamaan sekä Ruotsissa että maan rajojen ulkopuolella, sillä tiedämmehän, että jos jossain palvelut on kriminalisoitu, ne mennään ostamaan jostain muualta, esimerkiksi Suomesta, Venäjältä, Virosta tai muista lähivaltioista, kaukomaihin nyt menemättäkään tässä. Eli erityisesti pitää seurata sitä, mitä tämä kansainvälisesti merkitsee.

Täällä tuli esille aiemmin muun muassa ed. Wideroosin puheenvuorossa se seikka, että ei ole tuotu esille niitä perusteluita vielä, miksi prostituutiopalveluja ei pitäisi kriminalisoida. Mielestäni tämä on hyvin vaikea kysymys. Ei ole mitään yksiselitteistä vaihtoehtoa. Tämän vuoksi en ole itsekään tässä vaiheessa ollut hyväksymässä sen suuntaisia aloitteita, joissa kriminalisoidaan täysin palveluiden osto, sillä ei ole selvää, ovatko nämä henkilöt, jotka prostituutiopalveluita antavat, aina pakotettuja siihen tilanteeseen, ja mitkä ovat ostajaosapuolen motiivit.

Olen törmännyt kenttätyössä myös sellaisiin tapauksiin, joista täytyy sanoa, että on hirvittävän vaikea sanoa, mikä on inhimillisen toiminnan kannalta oikein tai väärin. Olen esimerkiksi törmännyt hyvin moniin vammaisiin, kehitysvammaisiin henkilöihin tai sellaisiin henkilöihin, joilla ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin käyttää näitä palveluita, mikäli he aikovat minkäänlaista seksuaalista elämää itselleen luoda. Juuri tällaisissa tapauksissa on oikeastaan hirvittävän vaikea määritellä, onko inhimillisesti oikeampaa suojella naista vai palveluiden käyttäjää, joka kenties myös kärsii siitä tilanteesta, ettei hänellä ole minkäännäköistä henkilökohtaista seksuaalielämää.

Arvoisa puhemies! Tämä kysymys on kaiken kaikkiaan hyvin monisäikeinen ja vaikea. Toivottavasti tulevaisuudessa löydämme hyviä ja kantavia ratkaisuja kyseisten ongelmien ratkaisemiseksi.

Ed. K n a a p i : Arvoisa puhemies! Olen tyytyväinen, että tämänpäiväisessä keskustelussa mielestäni lakivaliokunnan työ on tullut oikeudenmukaisemmassa valossa esiin kuin ensimmäisessä ja toisessa käsittelyssä. Mielestäni ainakin tänään on todettu vakuuttavasti se, että naisverkoston ja lakivaliokunnan tavoitteet ovat olleet varsin yhdensuuntaiset. Kuitenkin on kannettu huolta viestin perillemenosta, siitä, minkä sisältöistä viestiä viestitään ja mikä viesti välittyy kenellekin. Mielestäni tätä on tänään analysoitu erittäin osuvasti.

Tuomioistuimet ja viranomaiset kyllä ymmärtävät eduskunnan tahdon lakiehdotuksen käsittelystä syntyneen materiaalin ja lakivaliokunnan mietinnönkin pohjalta, mutta minäkin ihmettelen sitä, mikä elättää yhä käsitettä lievä raiskaus. Jos väärää tietoa on välittynyt tai välitetty, siihen mielestäni kuuluvat täälläkin kansanedustajien varsin ahkerasti viljelemät näkemykset siitä, että esimerkiksi minihame voitaisiin tulkita lain tarkoittamaksi lieventäväksi asianhaaraksi. Eduskunnan ja kansanedustajien mielikuvitus, ainakin julkituotu mielikuvitus, näissä asioissa on varsin rajoitettua suhteessa siihen, millaisiin tilanteisiin tuomioistuimet ja viranomaiset voivat näitten asioitten käsittelyssä joutua. Mutta tänään tämä toinenkin näkökulma on tullut tasavertaisemmin esiin.

Vaikka uskonkin, että perustavoite tuomiokäytännön ohjaamisesta tulisikin saavutetuksi jo lakivaliokunnan mietinnön perusteella, olen sitä mieltä, että ed. Antvuoren ehdottama ponsi, jota lakivaliokunnan puheenjohtaja Lax kuvasi varmuuden vakuudeksi, on tarpeen ja kannatan sitä.

Ed. V i i t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kuten niin monissa puheenvuoroissa on tullut esille, kysymyksessä ei todellakaan ole mikään helppo tai yksinkertainen asia, mutta ainakin itse olen vakuuttunut, vaikka en ole lakivaliokunnan jäsen, että lakivaliokunta sinänsä on varmasti tehnyt perinpohjaista ja hyvää työtä ja näitä monia monia vaikeita kysymyksiä katsonut molemmilta puolilta ja päätynyt omiin näkemyksiinsä. Kyllä tässä yhteydessä täytyy sanoa, että aika pitkälle luotan lakivaliokunnan asiantuntemukseen näiden vaikeiden kysymysten kohdalta.

Ensinnäkin ehkä kaikkein eniten keskustelua aiheuttanut tapaus raiskauksesta ja niin sanotusta muka lievästä raiskauksesta. Ainakin minun saamani informaation perusteella asiantuntijoiden enemmistö olisi selkeästi kuitenkin päätynyt siihen, että nimenomaan tällä sanamuodolla "pakottaminen sukupuoliyhteyteen" eli tämän mukaan ottamisella alennetaan tuomitsemiskynnystä, mikä tietenkin tämän päivän tilanteeseen nähden on selkeä parannus.

Myös minä, niin kuin varmaan jokaikinen edustaja tässä salissa, olen sitä mieltä, että raiskaus on aina paha asia, aina tuomittava asia ja aina, sanoisinko, törkeä asia. On ihan selvää, ettei ole olemassa mitään lieviä raiskauksia. Todellakin täytyy monen muun puhujan tavoin toi-

voa, että tämä viesti alkaisi pikku hiljaa mennä hieman paremmin julkisuuteen, mitä mieltä tämä talo oikein on tästä asiasta. Minusta on ollut suorastaan tyrmistyttävää, että joissakin uutisoinneissa on tehty nimiluettelo, kuka oli mitäkin mieltä ja kuka toinen mitäkin mieltä, ikään kuin naiset tai miehet, toiset olisivat toista mieltä ja toiset toista mieltä, kun kuitenkin lopputulos on se, että joka ikinen edustaja täällä varmasti pitää raiskausta vakavana ja tuomittavana ja todella törkeänä asiana.

Kun tätä kolmiportaisuutta on kovasti joiltakin tahoilta kritisoitu, itse haluaisin yksinkertaistaa asiaa toiseen suuntaan. Nimittäin jos sama porukka on valmis hyväksymään sen, että on olemassa raiskaus ja on olemassa törkeä raiskaus, täytyisikö kysymys asettaa niin, että ahaa, eivätkös kaikki raiskaukset olekaan törkeitä? Minun mielestäni joka ikinen raiskaus on törkeä. Siinä tapauksessa meidän pitäisi mennä yksiportaiseen asteikkoon, jossa olisi olemassa pelkästään törkeä raiskaus, jolloin varmasti syytekynnys olisi todella korkealla. Eli puhtaasti juridisesti katsottuna on varmasti hyvin vaikeaa meille niin sanotuille maallikoille eli meille, kenellä ei ole juristin koulutusta, heti hahmottaa se tilanne, että juridisesti termien valinta ja kaikki muu poikkeaa täysin siitä tosiasiasta, miten me jonkin raiskauksen näemme. Mutta kuten muun muassa ed. Jäätteenmäki juuri äsken sanoi, onhan murha-asiastakin kolmiasteinen portaikko, murha, surma ja tappo, ja varmasti lopputulos on aivan yhtä hirveä joka kerta, eli siinä joku ihminen menettää henkensä. Tässä suhteessa olen valmis ymmärtämään juridisesti sen kolmiportaisuuden, mikä tässä asiassa on.

Myös haluan painottaa sitä, mitä täällä on ihan ansiokkaasti tuotu esiin, että varmasti tuomioistuinlaitos kuuntelee hyvin tarkalla korvalla, mitä täällä puhutaan, mitä perusteluissa lukee jne. Ja niistä ei varmasti pääse tulemaan muuhun kuin siihen tulokseen, että lainsäätäjän tahto tänä päivänä on nimenomaan se, että raiskauksessa, oli se missä olosuhteissa tahansa tehty, on entistä selkeämmin päästävä siihen tilanteeseen, että nämä rikokset tuomitaan ja että se on mahdollisimman tuomittava teko. Mitään muuta viestiä mielestäni ei tästä talosta voi tulla. Jostain syystä vain on tullut, ja ainakin itse olen pitänyt sitä erittäin pahana ja harmillisena, kun on haluttu antaa sellainen käsitys, että suurin piirtein enemmistö tästä talosta ei välitä pätkääkään; raiskatkaa tuolla vain muutama nainen, emme me välitä. Ei näin ole tietenkään, vaan suhtaudumme asiaan äärimmäisen vakavasti tässä yhteydessä.

Sen vuoksi myös minä tietenkin osaltani kannatan ed. Antvuoren ponsiesitystä, koska siinä ainakin viimeistään konkretisoituu eduskunnan tahto, että olemme valmiita tekemään tämän lain näin ja seuraamme jatkossa, miten asiat kehittyvät. Kyllä minä ainakin uskon siihen, että ehdottomasti ne ovat menossa parempaan suuntaan. Totta kai tämä on hyvin vaikea paketti, niin kuin täälläkin monessa yhteydessä on tullut ilmi.

Sitten, arvoisa puhemies, tähän loppuun ihan muutama sana jumalanpilkka-asiasta, koska oikeastaan ed. Irina Krohnin puheenvuoro tästä oli jollakin tavalla ainakin minua herkistävä. Hän kuvasi äärimmäisen hyvin niitä tuntemuksia, mitä hänelle tuli kuultuaan eduskunnan äänestystuloksen asiasta.

Samoin ed. Reino Ojala pontevassa palopuheessaan toi hyvin esiin sen, että muun muassa kirkon kanta on ollut salliva siihen suuntaan, mikä hallituksen esityskin oli. Mielestäni, jos kirkon kantakin tällainen on, en ymmärrä, mitä syytä tai oikeutta eduskunnalla on tässä ottaa sitä enempää omiin käsiinsä.

Ainakin minulle suhde Jumalaan tai jumaluuteen on kyllä se, että haluaisin sen olevan mahdollisimman, niin kuin ed. Irina Krohn sanoi, rakastava mutta myös suvaitseva. Silloin jos puhutaan suvaitsevaisuudesta, mielestäni se laajentava tulkinta, mikä niin hallituksen esityksessä kuin lakivaliokunnan alkuperäisessäkin mietinnössä oli, olisi ollut paremmin minun oikeustajuni mukaista.

Itse asiassa, arvoisa puhemies, tässä vaiheessa ei muuta.

Ed. L a x : Fru talman, rouva puhemies! Först och främst vill jag understöda riksdagsledamot Pirjo-Riitta Antvuoris klämförslag. Utan att gå djupare in på motiveringarna, så tycker jag att det är oerhört viktigt att riksdagen omfattar det här klämförslaget. Det är ägnat att understryka det allvar, med vilket riksdagen har satt sig in i dessa frågor och riksdagens uttryckliga önskan att rättspraxis skall klarna så, att brott som kränker individens sexuella integritet skall beivras på ett sätt och uppmärksammas som någonting allvarligare än vad det har gjorts tidigare.

Rouva puhemies! Ensinnäkin haluan aikaisemmin jo esittämilläni perusteilla kannattaa ed. Antvuoren lausumaehdotusta.

Haluaisin vain tässä todeta, menemättä nyt

enää yksityiskohtiin, että kaikkien tahojen tavoite, myös niiden, jotka ovat vieroksuneet lakivaliokunnan ja hallituksen esittämää kolmiportaisuutta, on ollut täsmälleen sama. Kysymys on ollut vain siitä, millä tavalla saadaan toimiva lainsäädäntö, eduskunnan tahtoa toteuttava lainsäädäntö aikaiseksi. Haluaisin nyt vielä varmemman vakuudeksi todeta, että kaikki — ja nyt minä käytän todellakin sanaa asiantuntija sen varsinaisessa merkityksessä — kriminologian asiantuntijat, oikeustieteelliset asiantuntijat, alan asiantuntijat ovat todenneet, että hallituksen valitsema ja lakivaliokunnan viilaama linja, kolmiportaisuus, tuo selkeästi parhaimman rikosoikeudellisen suojan nimenomaan raiskaustapauksissa. Nämä asiantuntijat ovat näin todenneet sukupuoleen katsomatta.

Sitten on lakivaliokunnankin toimesta kuultu paljon ryhmiä ja yksilöitä, jotka ovat kansalaismielipiteensä esittäneet, mutta aikaisemmassa keskustelussa on hyvin mielivaltaisesti sotkettu kansalaismielipiteen esittäjiä ja alan asiantuntijoita. Välillä olen, kun keskustelu on vellonut ja rönsyillyt pahimmillaan, ihmetellyt, miksi me enää ylipäätänsä asiantuntijoita kuulemme tässä talossa, koska tuntuu siltä, että viis veisataan siitä kuulemisesta. Tänään on toki, niin kuin ed. Knaapi on sanonut ja ilmeisesti jotkut muutkin, tasapaino keskusteluun palautunut onnellisella tavalla.

Ihan koko päivän keskustelua en ole pystynyt seuraamaan, mutta olen todennut, että monta selkeyttävää puheenvuoroa on täällä pidetty. Tulee mieleen ed. Jäätteenmäen ja myös ed. Braxin puheenvuoro, enkä lähde toistamaan, mitä he ovat tuoneet esille.

Pari kommenttia vielä.

Ed. Räsänen kantaa huolta lapsen asemasta, siitä että tässä mukamas liian kapeata rikosoikeudellista suojaa luotaisiin. Käsitykseni on se, että ed. Räsänen yrittää, sanoisinko, ylihyvään tulokseen. Niin kuin monessa puheenvuorossa on todettu, rikoslainsäädännöllä ei voida kaikkia ongelmia ratkaista. Paljon tärkeämpää kuin näiden, sanoisinko, rangaistavuuden äärirajojen viilaaminen on se, että päästään nimenomaan pedofiliatapauksiin kiinni. Siinä se suuri ongelma on, ei ollenkaan näiden pykälien viilaamisessa.

Mielestäni ed. Reino Ojala ansiokkaalla tavalla omalta osaltaan perusteli, miksi ei ole syytä tässä viljellä ed. Räsäsen esille tuomia pelkoja. Haluaisin siihen vain lisätä, että laissa omaksuttu seksuaalisen teon määritelmä on erittäin laaja, se on erittäin laaja. Tämä vaikuttaa ei vain lasten hyväksikäyttötapauksiin ja niiden arviointiin vaan myös muihin seksuaalirikoksiin. Tämä on otettava huomioon. Tästä johtuu myös se, että monen muun pykälän kirjoittamistapa on aika, sanoisinko, laajaa ja siihen sisällytetään erityyppisiä harkintaa edellyttäviä kohtia. Jos ei niitä olisi, helposti voitaisiin varsin viattomiakin tekoja muuten tulkita seksuaalisiksi rangaistaviksi teoiksi.

Ed. Aittoniemi halusi tässä raiskauspykälän rangaistusmaksimia korottaa. Hän totesi kuitenkin aivan oikein ensin, että oikeuskäytäntöön ensisijaisesti vaikuttaa minimirangaistuksen määritys. Oma käsitykseni on se, että jos puhutaan kahdeksan vuoden vankeusrangaistuksesta, josta ed. Aittoniemi puhui, silloin me olemme aina joka tapauksessa tekemisissä hyvin törkeiden rikosten kanssa. Silloin me olemme myös niiden varalta nyt säädettävän pykälän puitteissa, joten varoittaisin nimenomaan myös siitä, että fantasianomaisia maksimeita otetaan lakiin. Ne vain hämärtävät oikeuskäytäntöä.

Meillä on sen verran vakiintunut oikeuskäytäntö, että ei pidä ilmakuplia rakentaa. (Ed. Aittoniemen välihuuto) — Niin, siihen mahtuu kaikki, törkeimmät ja lievätkin tapaukset. Sen vuoksi juuri on herättänyt hämmennystä oikeuskäytäntö, koska ei aina tiedetä, missä liikutaan. Tähänhän me nyt tuomme parannusta ja muutosta.

Fru talman! Jag är mycket glad över att diskussionen har tagit en balanserad vändning här nu i slutskedet av behandlingen i riksdagen. Det har framförts alla möjliga fantasier och alltför ofta har man vägrat att lyssna på den sakkunskap, som riksdagen har utnyttjat för att faktiskt försöka uppfylla ett enhälligt syfte, ett mål som alla här strävar till, dvs. att klart stärka dels den sexuella integriteten, den sexuella självbestämmanderätten hos fullvuxna människor, dels att skapa ett straffrättsligt täckande och fungerande system för att barnen inte skall åka illa ut.

Ed. R i m m i : Arvoisa rouva puhemies! Rikoslain kokonaisuudistus on suuri paketti, ja mikään osa-alue ei ole eduskunnassa puhuttanut niin paljon kuin nimenomaan seksuaalirikoslain osuus laissa.

Me kuitenkin lain toisessa käsittelyssä olemme hyväksyneet valiokunnan mietinnön, tosin äänestyksen jälkeen, enkä aio enää raiskausasiaan puuttua yhtään enempää kuin on jo asian osalta tänään keskusteltu. Mutta sen sijaan olisin

halunnut kiinnittää huomiota nimenomaan prostituution lisääntymiseen maassamme, ei yksinomaan Helsingissä, vaikka sitä Helsingissä on hyvinkin laajasti, mutta myös muualla. Haluaisin nyt käsitellä asiaa lähinnä siitä näkökulmasta, että Ruotsissa on vastikään hyväksytty laki, joka ensi vuoden alusta on sellainen, että seksipalvelujen ostaminen on kriminalisoitu, mikä merkitys sillä voi olla asialle, että me emme Suomessa ole päässeet näin pitkälle, että palvelujen ostaminen kriminalisoitaisiin.

Kun aiemmin rikoslain käsittelyn aika lailla alkuvaiheessa kansalaisjärjestöjen ja eduskunnan naisverkostonkin toimesta kuultiin nimenomaan itärajan läheisyydessä ja itärajalla toimivia poliiseja, poliisipäälliköitä, he olivat erittäin huolestuneita Suomessa vallitsevasta tilanteesta. He sanoivat muun muassa näin, että seksipalvelujen myyntiä voisi virrata puroon, joka virtaa jatkuvasti. He kertoivat, että tilanne on sen mallinen, että sieltä rajojen takaa palvelujansa tänne Suomeen myymään tulevat nuoret naiset neljän viiden päivän viisumin saadessaan tienaavat puolen vuoden elintasoon omassa maassaan tarvitsemansa varat.

Käyttöä palveluille on. He käyttivät sanaa, oliko se nyt "ukkoja" vai "miehiä", mutta eri puolilta heitä tulee busseilla ja pikkuautoilla. Kysyntää on vaikka kuinka paljon.

Jos me nyt ajattelemme tilannetta, että Ruotsissa seksipalvelujen myynti kriminalisoidaan, niin mihin me olemme Suomessa joutumassa? Tulevatko Ruotsista seksipalveluita ostavat henkilöt etsimään niitä palveluita meidän maastamme ja käyttämään niitä täällä? Tätä taustaa vasten minä olen henkilökohtaisestikin erittäin huolestunut, en yksistään siitä, että tilanne on Helsingissä huono, vaan että tämä on pahenemassa koko maassa. Me olemme erittäin suuren, vakavan asian kanssa tekemisissä.

Lakivaliokunnan jäsen ed. Annika Lapintie esittää pontta eduskunnan hyväksyttäväksi, ja pidän nimenomaan tätä tilannettakin vasten tarkasteltuna ed. Lapintien pontta erittäin tärkeänä ja välttämättömänä. Aivan kuten ed. Haatainen jo aikaisemmin toi tätä pontta silmälläpitäen myös monia muita asioita esiin, ed. Haataisen näkemyksiin myös tässä kohdassa voin yhtyä.

Se, että palvelujen tarjoajia tulee meille Venäjältä ja Virosta, johtuu varmasti paljolti siitä, että elintasokuilu todella on siellä niin mahtavan suuri Suomeen verrattuna ja myös työttömyys on heillä korkea. Minusta tässä asiassa pitäisi Suomen eduskunnassa hälytyskellojen soida ja tehdä asian kanssa todella nopeasti nimenomaan lainsäädäntötyötä eikä jättää asiaa siten, että mahdollisesti turvauduttaisiin kuntien järjestyssääntöihin. Minä en, arvoisat kollegat, usko, että yhdessäkään kunnassa syntyy järjestyssääntöä seksipalvelujen ostamisen kieltämiseksi yhtään sen helpommalla kuin eduskunnassa näyttää syntyvän lakia siitä, että seksipalvelut kriminalisoitaisiin.

Arvoisa puhemies! Näillä muutamilla ajatuksilla kannatan ed. Lapintien ponsiesitystä.

Ed. Uotila merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R ä s ä n e n: Arvoisa rouva puhemies! Haluan vielä kommentoida paria puheenvuoroa vastauspuheenvuoronomaisesti.

Ensinnäkin ed. Vähänäkin mielestä prostituution tuomat haitat voitaisiin torjua sillä, että poliisi jalkautuisi tietyille kaduille rauhoittamaan pelkällä olemuksellaan näitä katuja. Hän samalla kertoi, että hallituspuolueiden valiokuntavastaavien kesken olisi viittä vaille hyväksytty tällainen lausuma mutta se olisi kariutunut ed. Janina Anderssonin vastustukseen.

Tosiasia on kuitenkin se, että poliisilta puuttuvat lailliset valtuudet puuttua prostituutioon, vaikka hän kuinka sinne seksibisneksen sekaan jalkautuisi. Itsensä myyminen on tällä hetkellä laillista puuhaa ja näiden palvelujen ostaminen on yhtä lailla laillista, eikä poliisilla silloin ole perusteita, joilla hän voisi tätä kaupustelua hillitä.

Toinen ongelma on tietysti poliisin vähäiset resurssit. Poliisin voimavarat eivät tahdo tällä hetkellä riittää varsinaisten rikostenkaan eli lainvastaisten toimien selvittämiseen, joten tuskin sitten tällaiseen pelkästään omalla olemuksella rauhoittelemiseen voimia liikenisi.

Toinen puheenvuoro, jota haluaisin kommentoida, oli lakivaliokunnan puheenjohtajan ed. Laxin viittaukset minun puheenvuorooni. Totean, että hän kuunteli todellakin huonosti puheenvuoroni, koska en puhunut lainkaan siitä aiheesta, jota hän kommentoi. Hän väitti, että olisin puhunut pedofiilien seksuaalisista teoista tai lasten seksuaalisen hyväksikäytön rangaistusten tiukentamisesta. Itse en kommentoinut näitä teemoja, vaan ed. Vistbacka esitti nämä ajatukset, joita hän kommentoi.

Sen sijaan puhui lapsipornografisen materiaalin käsitteistön kapeutumisesta. Puutuin siihen

ongelmaan, josta eräässä iltapäivälehdessä ed. Laxia haastateltiin ja kysyttiin, oliko lakivaliokunnan tarkoitus sallia lapsipornolehdet, jotka koostuvat piirroksista, sarjakuvista ja kirjoituksista. Tämän haastattelun, lehtijutun mukaan ed. Lax olisi vastannut, että lähtökohta on kieltää todentuntuisten kuvien käyttäminen, jollaisia piirretyt ja maalatut kuvat eivät ole. Sitten hän vielä vastaa kysymykseen, miksi ette kieltäneet kaikkea lapsipornoa, näin: "Emme ole oikeastaan tästä rajanvedosta keskustelleet." Tämä ymmärtääkseni ei pidä paikkaansa, ainakaan eräiden lakivaliokunnan jäsenten kertoman mukaan.

Lähtökohta siinä aiheessa, jonka otin esiin, oli se, että suhtautuminen pornografiaan on nyt uudessa laissa kaiken kaikkiaan muuttunut. Laissa on luovuttu laajasta sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan aineiston käsitteestä ja korvattu se määrittelemällä rajoitettavaksi tietynlainen kuvamateriaali, todellisuuspohjainen tai todellisuuden mukainen kuvamateriaali, joka koskee lapsi-, eläin- tai väkivaltapornografiaa.

Tämä on johtanut väistämättä siihen, että merkittävä osa tällä hetkellä kielletystä pedofiilisesta materiaalista tosiasiallisesti tippuu näiden rajoitteiden ulkopuolelle. Eräänä esimerkkinä ovat nimenomaan pedofiilien varsin laajalti suosimat sarjakuvalehdet, joissa on todella törkeää pedofiilistä tekstiä ja piirrettyjä sarjakuvia. Tällaisia lehtiä on ollut näytteillä ainakin eduskunnan naisverkoston kokouksissa, ja ymmärtääkseni myös lakivaliokunnassa on niitä esitelty.

Useiden maiden lainsäädännössä kielletään tämän tyyppiset lapsipornografiset audiovisuaaliset tuotteet. On sellaisia lakipykäliä, joissa lapsipornografia on määritelty nimenomaan sanalla "audiovisuaaliset" tuotteet. Se on merkittävästi laajempi käsite kuin "todellisuuden mukaiset" kuvat. Toki "todellisuuden mukaiset" kuvat on parempi kuin alkuperäinen hallituksen esitys, joka oli "todellisuuspohjaiset" kuvat.

Haluan vielä korostaa, että myös lapsipornografiset äänitallenteet, joita on aivan todellisesti aika ajoin esiintynyt seksipuhelinpalvelujen joukossa, jäävät nyt lain rajoitteiden ulkopuolelle. Ymmärtääkseni mikään ei rajoita niiden levittämistä, kauppaamista ja valmistamista. Tosiasia on, että niiden tuottamisessa voidaan käyttää lapsia myös hyväksi, mikä sinänsä tietysti on sitten jo rikollista.

Eduskunnan naisverkosto vaati laajennettua lapsipornografian määritelmää, joka olisi kattanut nykyisen rikoslain tavoin kaiken lapsipornografisen materiaalin. Tämä esitys oli myös ed. Kankaanniemen vastalauseessa, ja siitähän salissa jo kerran äänestettiinkin. Nyt haluan vielä korostaa sitä, että ed. Kankaanniemen ponnessa edellytetään, että seurataan nyt lain rajoitusten ulkopuolelle jäävän lapsipornografisen materiaalin leviämistä ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin sen hillitsemiseksi. Toivon, arvoisat edustajat, että kannatatte tätä pontta.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En tiedä, kenen korvissa on enemmän sammalta, mutta olemme kyllä puhuneet samasta asiasta, ed. Räsänen ja minä. Kun me puhumme pornosta ja kun me puhumme nykylainsäädännöstä, voimme todeta, että se on niin epämääräinen, että se on jäänyt kuolleeksi kirjaimeksi. Sellaista lainsäädäntöä me emme halua.

Tämän lainsäädännön lähtökohta on se, että lapsille annetaan rikosoikeudellista suojaa ensisijaisesti heihin kohdistuvien loukkausten varalta. Tämä on lähtökohta ja tältä pohjalta voimme myös synnyttää toimivaa lainsäädäntöä. Tietysti voimme kyllä kirjoittaa moraalikoodinkin, mutta silloin meillä on taas uusi kuolleeksi kirjaimeksi jäävä lainsäädäntö. Underground-homma leviää ja ne piirit, jotka tällaista mahdollisesti käyttävät, ilmeisesti myös syyllistyvät niihin todellisiin loukkauksiin, joihin yritämme tällä lainsäädännöllä päästä kiinni.

Kuten totesin, näitten lainsäädännön määritelmien äärirajojen viilaamisella emme pääse käsiksi todellisiin ongelmiin. Ongelma on se, miten saamme pedofiilit ja muut väärinkäyttäjät kiinni, ja uhraamalla kaikkea sitä energiaa, mitä ed. Räsänen tähän asiaan käyttää, emme sillä tiellä ainakaan pääse eteenpäin. Kyllä me joudumme kuitenkin palaamaan näihin asioihin audiovisuaalisen ja muun tekniikan edistyessä ja paikkaamaan tätä. Tämä on aimo askel kohti toimivampaa lainsäädäntöä.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean vain, että kyllä mielestäni mainitunlaiset pedofiililehdet, vaikka niissä ei olisi varsinaisesti lapsia esittäviä valokuvia vaan piirroskuvia, ainakin yleisellä tasolla sisältävät lapsiin kohdistuvaa loukkausta, jota ed. Lax ei nähnyt niissä olevan. Väitän, että tällä hetkelläkin hyväksyttävään lakiin on osaltaan kirjattu moraalikoodi. Esimerkiksi jos ajatellaan eläinpornografiaa, sen osalta ei laissa ole ensisijaisesti kysymys kyseisen eläimen eläinsuojelullisesta

loukkauksesta, vaan nimenomaan moraalikoodista. Uskon, että kansalaiset haluavat edelleenkin pitää esimerkiksi tämän tyyppiset törkeät pedofiililehdet laittomina.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Ed. Lax puheenvuoronsa lopussa sivusi hiukan kansalaiskeskustelua, kansalaismielipidettä, myös sitä, mikä merkitys sillä on ja mikä merkitys on niin sanotuilla todellisilla asiantuntijoilla kuulemistilanteissa. Ymmärsin, että oikeusoppineet ovat ikään kuin oikeita asiantuntijoita. Näin varmasti on, että heidän merkityksensä on hyvin tärkeä. Itse kuitenkin haluaisin tässä vaiheessa kolmatta käsittelyä kyllä painottaa samaa asiaa, jonka aikaisemminkin olen tuonut esiin, että kansalaiskeskustelu, kansalaismielipide ja naisverkoston toiminta ovat olleet hyväksi lain kehittämiselle ja mielestäni aivan selkeästi myös vieneet asiaa hyvällä tavalla eteenpäin valiokunnan sisällä.

Puhuttiin myös kuntien järjestyssäännöistä ja niiden mahdollisuuksista. Katson, että ne mahdollisuudet ovat yhtä heikot kuin esimerkiksi alkoholilainsäädännön kohdalla yleisellä paikalla tapahtuvan käytön suhteen eli ei juuri mitään mahdollisuuksia.

Lopuksi, arvoisa rouva puhemies, ryhmäkuriasiasta, että tämän tyyppiset ponnet olisivat ikään kuin säädeltyjä hallituspuolueiden välisissä neuvotteluissa. Mielestäni näin ei pitäisi olla. Tosin salissa on jo tullut käsitys siitäkin, että näin ei myöskään ole sovittu, toisin kuin jossakin suunnassa salia on määräystä kirjallisestikin levitetty.

Ed. Lax (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ettei jäisi väärää käsitystä, olen myös sitä mieltä, että kansalaiskeskustelu on ollut erittäin hyvä tässä yhteydessä. Se on tuonut paljon parannuksia myös itse lainsäädäntötyöhömme. Minun roolikseni on vain tullut myös muistuttaa itse perusasiasta, mihin tätä lainsäädäntöä käytetään.

Kyllä minäkin olen samaa mieltä ed. Räsäsen kanssa, että hänen mainitsemansa undergroundlehdet, -piirrokset ja -kirjoitukset ovat täysin moraalisesti tuomittavia. Kyllä se tämän keskustelun myötä on käynyt selväksi. Mutta meidän ei pidä myöskään vain lietsoa tunteita. Kyllä pitkässä juoksussa toimiva lainsäädäntö on kansalaisten kannalta vielä tärkeämpää kuin että kaikki moraalisesti paheksuttavat asiat saadaan myös rikoslakiin kirjatuksi.

Ed. Penttilä: Arvoisa puhemies! Haluaisin lyhyesti kiinnittää huomiota kahteen ponteen.

Ed. Janina Andersson ehdottaa ponnessaan, että päätäntävaltaa moraaliin liittyvissä ja tässä tapauksessa prostituutioon liittyvässä kysymyksessä siirrettäisiin enemmän kunnille. Tätä suuntaa pidän erityisen hyvänä, koska voi olla mahdollista, että eri kunnissa halutaan eri tavoin reguloida tällaisia ilmiöitä. On mielestäni hyvä, että yhteisön omat arvot tulevat näin huomioon otetuiksi.

Tässä on kaksi ongelmaa. Puhutaan häiritsevästä katuprostituutiosta. Häiritsevä on vaikeasti määriteltävä asia. Ainoana vaihtoehtona puhutaan siitä, että se voitaisiin kieltää kunnissa. Mielestäni se on säätelykysymys. Lait tehdään täällä, mutta kunnat voivat reguloida asiaa eri tavoin ja ilmeisesti siihen tarvittaisiin lisävapauksia kunnille.

Toinen ongelma on se, että seksuaalirikoslainsäädäntöasiassahan on tullut viestintätappio sekä eduskunnalle että yksittäisille kansanedustajille, ja sitä yritetään korjata ed. Antvuoren ponnella, jossa luvataan, että asiaa kuitenkin seurataan, kun siitä ei ole osattu oikein tähän mennessä tiedottaa. Se on näitä ponsia, joiden hyvän tarkoituksen ymmärrän, mutta en ymmärrä, miksi sellaisia pitää esittää.

Ed. Tarkka: Rouva puhemies! Keskustelun kuluessa on ilmennyt selvää siirtymää terveeseen ja parempaan suuntaan sillä tavalla, että lievällä raiskauksella hehkuttaminen ja ylikierroksien ottaminen siinä asiassa on jäänyt syrjemmälle. Eduskuntaan näyttää levinneen vähitellen se oivallus, että jo hallituksen esitys merkitsi rangaistusasteikkojen kiristämistä eli yhteiskunnan suhtautumisen tiukentamista prostituutioon ja seksipalveluihin ja varsinkin lapsipornoon liittyviin asioihin ja että tätä linjaa lakivaliokunta on vielä kiristänyt siitä, mitä hallitus esitti.

On nyt mielenkiintoista nähdä, miten tämä oivallus ja valaistuneisuuden tila leviää eduskunnasta lehdistöön, joka on aivan erityisesti ottanut ylikierroksia tässä asiassa. Toivotaan, että sielläkin suhteellisuudentaju alkaisi palata.

Olen hyvin huolestunut ja surullinen ja suoraan sanoen vähän närkästynyt siitä, että ed. Kankaanniemi, joka valiokunnassa istuu vieressäni ja on kuullut kaikki samat asiat kuin minäkin, esittää täällä lausumaa, jossa käytetään termiä lievä raiskaus siitä huolimatta, että hän taatusti tietää, että käsitteellisesti sellaista asiaa kuin

lievä raiskaus ei voi olla olemassa. Se ei esiinny hallituksen esityksessä. Se ei esiinny tässä mietinnössä. Mietinnössä nimenomaan todetaan, että ei on aina ei ja mietintö kiristää suhtautumista näihin rikoksiin.

Minusta on erittäin valitettavaa, että tietoisesti väärään sananvalintaan perustuva lausuma tulee äänestykseen. Pidän sitä järeän luokan populismina, joka mielestäni ei sovi tällaiseen asiaan eikä eduskuntatyöhön yleensäkään.

Toinen varapuhemies: Totean ed. Tarkalle, että tämä ed. Kankaanniemen lausuma on peruttu.

Ed. A. Ojala: Arvoisa rouva puhemies! Olen myös hyvin iloinen siitä, että täällä on tänään käyty erittäin asiallista keskustelua ja olen iloinen myös siitä, että hallituksen alkuperäiseen esitykseen on saatu paljon parannuksia aikaiseksi. Mutta on hyvin tärkeää se, että ed. Antvuoren seuraamispykälä on nyt saavuttanut yleisen hyväksynnän ja näyttää siltä, että se tulee myös eduskunnan tahdoksi. On erittäin tärkeätä seurata, miten viranomaiset ja oikeuslaitoksemme tuomarit ovat ymmärtäneet täällä niin kovasti yksimielisen kannan siitä, että raiskaus ei ole hyväksyttävää ja että lievää raiskausta ei ole. Toivottavasti tämä viesti menee oikealla tavalla perille.

Mutta minä toivon, että seuraamisen yhteydessä tarkastellaan myös sitä kohtaa, josta täällä myös on keskusteltu eli sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapitoa. Kuten ed. Lax vastauspuheenvuorossaan totesi, niin tähän kohtaan joudumme kyllä palaamaan vielä ja myös minä uskon, että näin tulee varmasti tapahtumaan. On erittäin tärkeätä seurata, leviääkö Suomeen Tanskasta ja Ruotsista tällaista erittäin törkeällä tavalla sarjakuvamaisesti piirrettyä seksuaaliasioita käsittelevää materiaalia. Katsotaan, miten siinä sitten käy.

Sen lisäksi haluaisin vielä lopuksi todeta, että pidän ed. Annika Lapintien ponsilausumaa hyvänä, koska minusta se on tarpeeksi laaja, sopiva ja edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin tämän ongelman poistamiseksi samoin kuin tuolla naapurimaassamme Ruotsissa nyt on tehty.

Ed. J. Andersson: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vähänäkki toi esiin, että minun takiani olisi kaatunut yhteisymmärrys siitä, että poliiseja jalkauttamalla tämä prostituutio-ongelma järjestyisi. Tilanne oli sellainen, että meillä oli ponsista viime hetken neuvottelu, jossa olivat esillä ed. Antvuoren ja minun ponnet sekä raiskauksesta että katurauhasta. Neuvottelussa haluttiin, että luopuisin omasta ponnestani ja tyytyisin siihen, että lisättäisiin poliiseja kaduille. Silloin toin esiin, että en sellaista itse voi kannattaa, koska olen sitä mieltä, että se ei riitä. Se ei ole ratkaisu asiaan, lisää poliiseja kadulle, jos laki kuitenkin sallii tämän häiritsevän toiminnan. En estänyt ketään muuta tuomasta tämmöistä pontta. Ilmoitin vain, että itse en sitä kannata, vaan pidän omasta ponnestani kiinni. Eli tämä selitykseksi siitä, että en ollut kaatamassa kenenkään pontta. Sanoin vain, että se ei riitä minulle.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi on tänään täällä kolmannessa käsittelyssä. Minä lakivaliokunnan jäsenenä totean, että valiokunta on kyseessä olevasta asiasta suorittanut perusteellisen asiantuntijakuulemisen kahdeksan kuukauden aikana. Asiantuntijoita kuultiin yli 70 henkilöä eri yhteiskunnan aloilta. Julkisuudessa minun mielestäni on annettu täysin väärä kuva lakivaliokunnan työskentelystä. Eräät lakivaliokunnan naisedustajat, jotka itse eivät kovin aktiivisti osallistuneet valiokuntatyöskentelyyn, ovat julkisuudessa olleet mitätöimässä tätä meidän valiokuntamietintöämme.

Rikosoikeudellista suojaa lastensuojelun osalta parannettiin erittäin paljon. Suojaikäraja 16 vuotta säilytettiin ja pakottamisessa sukupuoliyhteyteen, raiskauksessa ja törkeässä raiskauksessa rikosoikeudellista rangaistusta kiristettiin. Minun mielestäni olisi täytynyt ottaa se Ruotsin malli mukaan tässä asiassa, eli siellä kaikki nämä väliotsikot on poissa, siellä on vain puhtaasti nämä pykälät. Me lakivaliokunnassa päätimme kuitenkin, että parempi on nämä väliotsikot säilyttää eli pakottaminen sukupuoliyhteyteen, raiskaus ja törkeä raiskaus.

Mitä tulee prostituutioon kadulla, niin se on todella levinnyt erittäin voimakkaasti näissä suurkaupungeissa. Me valiokunnassa keskustelimme tästä asiasta ja olimme sitä mieltä, että katsotaan ensin, kuinka tälle Ruotsissa käy ja sen jälkeen palataan tähän asiaan.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Olen ed. Penttilän kanssa eri mieltä ed. Janina Anderssonin ponnesta. Jos me täällä

eduskunnassa emme halua tai pysty säätämään toimivaa lakia prostituutiosta, niin ei mielestäni asiaa pidä kaataa myöskään kuntien harteille tai kuntien ratkaistavaksi. Silloin saatetaan helposti joutua tilanteeseen, jossa naapurikunnissa suhtaudutaan eri tavoin tähän asiaan, ja se ei Suomen oikeuskäytännön ja tämän asian merkittävyyden kannalta ole ollenkaan onnellinen asia. Meillä on tästä kokemusta esimerkiksi keskiolutlainsäädännössä, jossa naapurikunnassa saatettiin myydä ja toisessa ei, ja tämähän aiheutti aivan turhaa liikennettä näitten kuntien kesken. Sen sijaan ed. Pirjo-Riitta Antvuoren pontta pidän kannatettavana.

Ed. L a x : Arvoisa puhemies! Haluaisin vain muutaman lisän tuoda tähän keskusteluun, joka koskee ed. Pirjo-Riitta Antvuoren esittämää ponsilausumaa, josta minä en ainakaan ole salissa kuullut kommentteja. Tämä on hyvin laaja. Se koskee kaikkia seksuaalirikoksia, se koskee koko oikeuskäytäntöä. Se ei tarkoita vain esimerkiksi korkeimman oikeuden ratkaisuja, vaan se koskee myös alioikeuksissa, hovioikeuksissa tapahtuvaa oikeudenhoitoa. Sen ohella, mikä on hyvin tärkeätä, se koskee myös poliisin toimia, esitutkintaviranomaisten, syyttäjien, toimintaa. Kaikista näistä osa-alueista edellytetään analyysiä. Tämä on hyvä tietää. Tässähän on kannettu huolta siitä, että poliisit suhtautuvat piittaamattomasti jne. Kaikki tämä mahtuu tähän ponteen ja on itse asiassa sen perusteluina. Mutta halusin tämän selvyyden vuoksi vielä ääneen tässä lopuksi todeta.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Eduskunnan toisessa käsittelyssä ja myös suuressa valiokunnassa, joka yhtyy toisen käsittelyn kantaan, muutettiin uskonrauharikkomusta koskevaa säännöstä siten, että Jumala-sana tuossa yhteydessä mainitaan. Haluan todeta sen, että mielestäni kyse ei ole poliittisesta asiasta vaan kyse on siitä, että tunnustetaan suomalainen kulttuurihistoria ja se, että 800 vuotta tässä maassa on tunnustettu kristillistä uskoa. Kuitenkin 90 prosenttia suomalaisista uskoo ensi sijassa Jumalaan. Tässä mielessä on rehellistä tunnustaa myös Jumala-sana säännöksen yhteydessä, ja siitä syystä mielestäni eduskunnan kanta on oikea ja historiallisesti erityisen kestävä.

Mitä tulee ed. Antvuoren ponteen, pidän myös välttämättömänä ja tarpeellisena, että tuon säännöksen, joka koskee raiskausta ja sen eri muotoja, seurantaa hyvin tiiviisti harrastetaan ja katsotaan, millä tavalla tämä uusi tulkinta vaikuttaa lopputulokseen. Tämän johdosta tehdään tarpeellisia johtopäätöksiä, jos siihen on aihetta.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä aika kahden toisen ja kolmannen käsittelyn välissä rikoslain uudistuksessa on ollut hedelmällinen siinä mielessä, että eri tahot ovat päässeet keskustelemaan asiasta. Se on mielestäni selkeyttänyt paljon tilannetta. Jos ajatellaan nimenomaan kolmiportaista rikoslain raiskauspykälää, kyllä ilolla on todettava, että jos tällä kolmiportaisuudella saadaan niin sanotut lievät raiskaukset kuriin, minusta silloin lainsäätäjä on onnistunut.

Mitä tulee jumalanpilkkapykälään, itse olin suuressa valiokunnassa sitä mieltä, että se kuuluu myös tähän lakiin. Jumalanpilkkaa sinänsä on ehkä aika vaikea ymmärtää uskonnollisena kysymyksenä, niin kuin täällä jotkut ovat tehneet. Minusta tämä ei ole sitä, vaan yleinen moraalikäsitys, joka liitetään lakiin mielestäni ihan oikein valiokunnan päätöksen jälkeen, ja olen siitä henkilökohtaisesti iloinen.

Mitä tulee seksipalvelujen ostamisen kriminalisointiin, kyllä itsekin kannatan sitä, että pitäisi tehdä jotain graavimpaa. Olen ed. Lapintien ponnen takana. Mielestäni ed. Antvuoren ponsi selkeyttää tilannetta ja on aika mielenkiintoista nähdä, mihin ed. Antvuoren ponsi johtaa, otetaanko se vakavasti, niin kuin ymmärrän, että oikeudessa pitää.

Ed. S o i n i n v a a r a : Arvoisa puhemies! Ensin ed. Sasille jumalanpilkasta. Hän perusteli tavallaan oikein loogisesti sen, minkä takia suomalaiseen kulttuurihistoriaan tämmöinen liittyy. Mutta miten on mahdollista, ettei Suomen evankelisluterilainen kirkko eikä ortodoksinen kirkko päätynyt samaan tulokseen, vaan molemmat olivat hallituksen alkuperäisen esityksen kannalla? Minä pidän tätä pykälää kyllä hyvin harmillisena. Meidän on vaikea täällä ryhtyä Salman Rushdielle tarjoamaan turvapaikkaa, jos hänet olisi myös Suomen lakien mukaan pystytty tuomitsemaan. Minusta tämän kaltaista lainsäädäntöä ei 90-luvulla pitäisi tehdä. Hallituksen alkuperäinen uskonrauhapykälä oli tasapainoinen ja sivistynyt, ja myös kirkko sitä kannatti.

Ponsista olen kannattamassa ed. Janina Anderssonin pontta. Käydyssä keskustelussa on sotkettu kaksi asiaa, katurauha eli kysymys siitä, saako prostituutio aiheuttaa haittaa kolmansille osapuolille ja viedä katutilaa, ja se, pitäisikö elin-

keino kieltää kokonaan myös kahden välisenä kauppana. Nämä ovat kaksi aivan eri asiaa, ja häiritsevän prostituution kieltäminen sopii mielestäni erittäin hyvin kuntien järjestyssäännöillä tehtäväksi aivan samalla tavalla kuin häiritsevän juopottelun kieltäminenkin.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Selvyyden vuoksi haluan todeta, että se muutos, minkä eduskunta teki uskonrauhapykälään eli Jumalan ottaminen siihen, ei vaikuta pätkääkään pykälän tulkintaan, joten ei voi vetää sellaisia johtopäätöksiä siitä, jollaisia ed. Soininvaara veti, että se jollakin lailla vaikuttaisi eri lailla muuhun lainsäädäntöön. Se on harhakäsitys.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Minä kanssa vanhana evankelisluterilaisena perussuomalaisena miehenä totean, että mielestäni on oikein, että jumalanpilkkapykälä säilytetään lakitekstissä. Valiokuntatyöskentelyn aikana meille viestitettiin, että hallituspuolueitten edustajien pitää ryhdikkäästi olla hallituksen linjassa, ja siinä me tietysti olimmekin.

Ainut, mikä minua häiritsi henkilökohtaisesti lakivaliokunnan työskentelyssä, oli se, että eduskunnan naisverkosto käytti niin voimakkaasti lobbausta määrätyissä asioissa. Parlamentarismiin ei kuulu, että jokin porukka alkaa neuvoa valiokuntatyöskentelyssä olevia valiokunnan jäseniä. Olin syvästi loukkaantunut eräitten naisverkoston edustajien sähköpostiviesteistä. Olen ne säilyttänyt vanhuuden varalle.

Toisin sanoen valiokuntatyöskentely oli erittäin asiallista ja syvällistä. Me kuuntelimme erittäin perusteellisesti asiantuntijoita. Kaiken, mitä mietintöön tulee, me teimme hyvässä yhteistyössä ja -ymmärryksessä. Valiokunnan puheenjohtajalle ja valiokuntaneuvoksille suuri kiitos, he todella olivat ammattihenkilöitä.

Ed. B r a x : Arvoisa puhemies! En käy toistamaan kaikkea, mitä jumalanpilkasta olen aikaisemmissa yhteyksissä sanonut, mutta kahta asiaa nyt entistä enemmän kysyn. Jos kerran on niin, että pykälä ei todellakaan vaikuta mihinkään ja se on siellä ikään kuin turhanpäiten, olen entistä huolestuneempi. Siis turhaan mainita Jumala laissa.

Kauppojen aukioloäänestyksessä aikoinaan hyvin voimakkaasti niin kokoomuksen kuin myös SDP:n niiden kansanedustajien osalta, jotka nyt äänestivät jumalanpilkan puolesta, äänestettiin sunnuntaiaukiolojen täydellisestä vapauttamisesta. Minun on hirvittävän vaikea yhteenajaa näitä äänestyksiä ja ymmärtää, mistä on kysymys, mikä on Jumalan paikka ja missä lainsäädännössä.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ed. Braxille haluan todeta sen, kun hän oli kovin huolestunut siitä, eikö mikään muutu, kun Jumalan nimi mainitaan, että käsitykseni mukaan rangaistukset ovat saman tyyppisiä, mainitaan Jumala-sana tuossa yhteydessä tai ei. Kyse on vain siitä, halutaanko tietty kulttuuriperinne ja oma historiamme tunnustaa tässä yhteydessä. Olen sitä mieltä, että on tälle yhteiskunnalle arvokasta, että me sen tunnustamme ja myöskin uskallamme Jumalan nimen tuossa yhteydessä mainita.

Haluan korostaa sitä, että mielestäni yhteiskunnassa tulee arvostaa tiettyjä perinteisiä arvoja. Mielestäni kristillisen uskon periaatteet ovat yhteiskunnan perusta. Niille meidän ajattelutapamme pohjautuu, ja niitä meidän tulee pyrkiä arvostamaan.

Mitä tulee kirkon kantaan, olen sitä mieltä, että kirkon kanta tässä tapauksessa on jonkinlaista näennäisedistyksellisyyttä, jolla se pyrkii osoittamaan olevansa muka ajan hengessä mukana. Mielestäni kirkko voisi enemmän keskittyä siihen, että se harjoittaisi sosiaalista työtä kansalaisten keskuudessa ja huolehtisi ihmisten henkisestä hädästä tänä päivänä, koska se on tällä hetkellä suuri.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Halusin osallistua keskusteluun Jumalasta sen verran, että itse olen lähetekeskustelusta asti kannattanut jumalanpilkkapykälän säilyttämistä aika lailla niillä perusteilla, mitä ed. Sasi ja lakivaliokunnan puheenjohtaja ed. Lax nostivat esille. Se liittyy tiettyyn historian traditioon. Toisaalta se minusta myöskin liittyy sen asian esille nostamiseen, että kyse on toisen ihmisen vakaumuksen kunnioittamisesta. Siitä syystä halusin, että tuo pykälä siellä säilytettiin.

Minussa herättivät kovasti hämmennystä nimenomaan liikeaikalain käsittelyn yhteydessä kirkon perustelut pyhäasiassa. Itse taivuin liikeaikalain taakse siitä syystä, että yrittäjät näkivät sen enemmistönä hyvänä. Itse näen, että pyhä on pyhittämistä varten, mutta se on jokaisen henkilökohtainen valinta, niin kuin jumalanpilkkapykälässä kirkko on perustellut.

Nämä ovat tällaisia ehkä ajasta johtuvia muutoksia. Kaikkea ei voi järjellä ymmärtää, mutta

minä kunnioitan tiettyjä perinteitä ja erityisesti sitä, että asia ehkä painottaa toisen henkilön vakaumuksen kunnioittamista.

Sen lisäksi haluaisin ilmoittaa, että yhdyn ed. Antvuoren esittämään ponteen.

Ed. J. Kukkonen: Arvoisa puhemies! Olen tietoisesti pyrkinyt jumalanpilkka-asiassa olemaan tässä salissa hyvin maltillinen ja enemmän hiljaa kuin äänessä. Siksi sanon nyt vain hyvin voimakkaasti, että tuen ed. Braxin äskeisiä kannanottoja, ja sanon, että kirkon kanta asiassa on ollut hyvin linjakas. Uskonrauha ja sen harjoittaminen kaikkien kannalta on tämän yhteiskunnan niin perinteen kuin nykytilanteen vuoksi tärkein asia. Siksi laissa ei tarvita välttämättä eikä yleensäkään enää minusta Jumala-nimen mainitsemista.

Sen sijaan se mistä olen huolissani, on se, että kaikenlainen fundamentalismi on nousussa tässä yhteiskunnassa ja maailmassa, ei vain kristillinen vaan monien ääriuskonnollisten liikkeiden fundamentalismi. Se voi käyttää myöskin hyväksi sellaista hyvin tiukkaa, vanhakantaista muotoilua, joka nyt valitettavasti on edelleen säilymässä taikka joka keskustelun jälkeen palasi tähän lakiin.

Ed. Viitanen: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia ed. J. Kukkoselle loistavasta puheenvuorosta ja hyvästä näkemyksestä.

Kyllä minusta on aika pöyristyttävää, jos kokoomuksen puolelta kuulee, että nyt kirkko ottaessaan tällaisen kannan on jollakin tavalla näennäisedistyksellinen, aika pöyristyttävää kuulla. Itse oikein suhtauduin siihen asiaan mielihyvällä, kun kuulin, että kirkko myös on uskonrauhakäsitteen kannalla. Jos ihan oikeasti puhutaan toisen ihmisen vakaumuksen kunnioittamisesta, eikö juuri silloin laajennettu käsite uskonrauha ole sitä mitä suurimmassa määrin?

Ed. Pehkonen: Arvoisa puhemies! Minä olen ymmärtänyt aina, että Suomen laki perustuu hyvin pitkälle Jumalan kymmenen käskyn lakiin. Siellähän jo sanotaan, että "älä turhaan lausu Herran, Jumalasi, nimeä". Tästähän tässä on kysymys. Ei Jumalan nimi sattumalta ole aikoinaan tullut meidän lakiimme. Mehän tiedämme, että noidat ja velhot eivät ole pystyneet ikinä ihmisiä auttamaan lopullisesti, mutta Jumala pystyy. Tästähän tässä on kysymys. Ei hän tarvitse meidän suojelustamme, mutta me tarvitsemme hänen suojeluksensa. On väärää liberalismia, jos nimenomaan lähdetään poistamaan tällaisia koeteltuja, kestäviä arvoja.

Mitä uskonrauhaan tulee, sehän on ihan oma lukunsa. Näin tuleekin olla. Uskonrauha pitää sallia, mutta Jumalan nimi on arvokas ja tulee säilyttää, jos me haluamme siunauksen säilyttää tämän kansan yllä.

Ed. Räsänen: Arvoisa rouva puhemies! Uskon, että kirkon jumalanpilkkanäkemys liittyy ennen kaikkea ei ehkä niinkään näennäisedistyksellisyyteen vaan siihen, että kirkossa ja kirkkolaissa on itsestäänselvyys, että Jumalaa kunnioitetaan eikä pilkata, eli kirkko ei itse säädöstä tarvitse niin paljon kuin yhteiskunta laajemmin. Luulen, että eduskunnan enemmistön kanta nousi nimenomaan tästä näkökulmasta, että näemme yhteiskunnan tarpeen suojautua jumalanpilkalta.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Jos Jumala itse kuulee tämän keskustelun, hän on varmaan hyvin vaivautunut ja yhtyy varmaan siltä osin tähän näkemykseen, että ei hän tarvitse rikoslain suojaa.

Olen hyvin pitkälti ed. Sasin näkemysten takana asiassa sikäli, että meillä on uskonkulttuurinen tausta, jossa Jumala-sana on hyvin keskeinen ja vahva. Myöskin kirkon piirissä eletään ja toimitaan Jumalan sanan ja uskon ympärillä. Tässä mielessä minä en ymmärrä suomalaisen kirkon näkemyksiä tällä hetkellä.

Huomautan vielä siitä, että vaikka ollaan kuinka ateisteja ja jumalankieltäjiä, niin silloin, kun viimeinen hätä tulee, Jumalan puoleen vain huudetaan kädet ristissä ja kovalla äänellä, vaikka siihen asti on kirottu ja asetuttu vastustamaan tätä käsitettä. Kyllä olisin sitä mieltä, että asia, kun se on nyt keskusteltu ja hyväksytty, olisi haudattu hiukan vähemmällä äänellä eduskunnassa ja menty noihin vaivaisiin ponsiin, mitä on vielä edessä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on tehty seuraavat viisi lausumaehdotusta:

Ed. Antvuori ed. J. Anderssonin kannattamana on ehdottanut seuraavaa lausumaa: "Eduskunta edellyttää, että hallitus sisällyttää vuotta 2001 koskevaan hallituksen kertomukseen selvityksen siitä, miten uusia seksuaalirikossäännöksiä on sovellettu viranomaistoiminnassa ja oikeuskäytännössä."

Ed. J. Andersson ed. Braxin kannattamana on ehdottanut seuraavaa lausumaa: "Eduskunta edellyttää, että hallitus turvatakseen katurauhan sekä naisille että miehille ryhtyy toimenpiteisiin, joilla mahdollistetaan häiritsevän katuprostituution kieltäminen kunnissa."

Ed. Vistbacka ed. Myllyniemen kannattamana on ehdottanut seuraavaa lausumaa: "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin aikaisemmassa irtolaislaissa olevien säännösten saamiseksi voimaan ainakin siltä osin, että niin sanottu katuprostituutio saadaan kuriin."

Ed. Kankaanniemi ed. Räsäsen kannattamana on ehdottanut seuraavaa lausumaa: "Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan, lasta esittävän muunkin kuin laissa kielletyksi säädetyn kuva- ja äänitemateriaalin tuottamista ja levittämistä ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin säädösten tarkistamiseksi tältä osin."

Ed. Lapintie ed. Wideroosin kannattamana on ehdottanut seuraavaa lausumaa: "Prostituutio on selvästi lisääntynyt viime vuosina ja siitä aiheutuu häiriötä erityisesti Helsingissä, jossa monet naiset kokevat olonsa turvattomaksi liikkuessaan kaupungilla. Ruotsissa on juuri hyväksytty laki, joka säätää rangaistavaksi seksuaalipalvelujen ostamisen. Seksuaalipalvelujen ostamisen kieltävä lainsäädäntö parantaisi naisrauhaa ja korostaisi yhteiskunnan torjuvaa suhtautumista prostituutioon myös Suomessa. Näistä syistä eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin valmistellakseen esityksen seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisoimiseksi."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä hallituksen esitykseen n:o 6/1997 vp sisältyvien 19., 20., 31., 35. ja 36. lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Lopuksi päätetään lausumaehdotuksista. Edustajien J. Anderssonin, Lapintien ja Vistbackan ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ehdotan meneteltäväksi seuraavasti: Ensin äänestetään ed. Vistbackan ehdotuksesta ed. J. Anderssonin ehdotusta vastaan, sitten voittaneesta ed. Lapintien ehdotusta vastaan ja lopuksi voittaneesta mietintöä vastaan. Muista ehdotuksista äänestetään erikseen mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1) Äänestys ed. J. Anderssonin ja ed. Vistbackan ehdotusten välillä.

Ed. J. Anderssonin ehdotus "jaa", ed. Vistbackan ehdotus "ei".'

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 71 jaa- ja 42 ei-ääntä, 32 tyhjää; poissa 54. (Ään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. J. Anderssonin ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Lapintien ja ed. J. Anderssonin ehdotusten välillä.

Ed. Lapintien ehdotus "jaa", ed. J. Anderssonin ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 66 jaa- ja 45 ei-ääntä, 34 tyhjää; poissa 54. (Ään. 2)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Lapintien ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Lapintien ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Lapintien ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 83 jaa- ja 62 ei-ääntä; poissa 54. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kankaanniemen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Kankaanniemen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 41 ei-ääntä; poissa 57. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Antvuoren ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Antvuoren ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 1 jaa-ääni ja 141 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 55. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Antvuoren ehdotuksen.

Eduskunta yhtyy lakivaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys Suomen liittymisestä tarkastusten asteittaista lakkauttamista yhteisillä rajoilla koskeviin Schengenin sopimuksiin tehdyn pöytäkirjan ja sopimuksen sekä yhteistyöstä henkilöiden tarkastusten lakkauttamiseksi yhteisillä rajoilla Islannin ja Norjan kanssa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä niihin liittyviksi laeiksi

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys 20/1998 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 7/1998 vp

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen, toiseen, kolmanteen ja neljänteen ponteen sisältyvistä ehdotuksista.

Toisessa käsittelyssä päätetyt 1.—4. ja 6. lakiehdotus muodostavat asiallisesti yhden kokonaisuuden. 1. lakiehdotuksesta on lisäksi päätettävä noudattamalla valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentissa olevia säännöksiä, koska asia koskee perustuslakia. 1. lakiehdotusta ei siis voida hyväksyä jätettäväksi lepäämään ja se on rauennut, jollei sitä ole kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Ehdotan näin ollen meneteltäväksi seuraavasti:

Jos 1. lakiehdotus hyväksytään, katsotaan 2.—4. ja 6. lakiehdotuksen niiden keskinäisen sidonnaisuuden vuoksi tulleen hyväksytyiksi. Jos 1. lakiehdotus taas raukeaa, katsotaan myös 2.—4. ja 6. lakiehdotus rauenneiksi.

Kun lakiehdotukset ja sopimukset muodostavat niin ikään yhden kokonaisuuden, lakiehdotuksista tehtävä päätös merkitsee vastaavaa päätöstä myös sopimusten osalta. Jos lakiehdotukset siis hyväksytään, katsotaan myös sopimukset hyväksytyiksi. Jos lakiehdotukset taas raukeavat, katsotaan sopimukset hylätyiksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Eduskunnassa on nyt edennyt kolmanteen käsittelyyn laaja EU-syntyinen sopimushanke, jonka menettelytapaa puhemies äsken selitti, ja se oli todella pitkä ja monimutkainen. Itse en ainakaan päässyt selville muuta kuin siitä, että hylätään tai hyväksytään. Eli Schengenin sopimukseksi kutsuttu rajoilla tapahtuvien tarkastusten asteittaista lakkauttamista merkitsevä hanke kokonaisuudessaan on siis tässä nyt käsittelyssä.

Tämän sopimuksen perustavoite eli sopimukseen liittyneiden maiden kansalaisten vapaa liikkuminen ei ole sinänsä huono tavoite. Näinkin mittavan ja oloiltaan erilaisten maiden muodostaman vapaan kulun alueen muodostaminen pitää kuitenkin sisällään suuren joukon riskitekijöitä, joista voi ennen pitkää koitua harmia ja kärsimystä kenelle tahansa kansalaiselle.

Perussuomalaisten mielestä Schengenin sopimukseen liittyminen on Suomen osalta tällä hetkellä vakava virhe. Siitä voi seurata ja uskonkin seuraavan rikollisuuden lisääntyminen ja sen valvottavuuden hankaloituminen. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että noin 400 miljoonan ihmisen rajaton alue on aivan liian laaja ja ihmismäärältään ylisuuri kuitenkin lähinnä paikallisten poliisien väliseen yhteistyöhön ja tiedon vaihtoon perustuvan poliisijärjestelmän valvottavaksi.

Toisaalta en ole missään tapauksessa vaatimassa Eurooppaan jonkinlaista EU:n FBI:ta yli rajojen ulottuvalla ja paikallispoliisien toimintavaltuudet ohittavalla vallalla varustettuna. Jokaisen itsenäisen maan tulisi hoitaa ensisijaisesti oman maansa alueella tapahtuva rikollisuus ja rajojen tulisi mahdollisimman hyvin pysäyttää sen laajeneminen tai siirtyminen toisen maan

puolelle. Jos näin kuitenkin kävisi, nykyisen kaltainen Interpol-järjestelmä on mielestäni sangen toimiva, kun sitä riittävästi kehitetään.

Ongelmana tässä asiassa kuitenkin onkin muu kuin varsinainen rikollisuuden torjuminen. Perimmäinen tekijä tässäkin hankkeessa on Euroopan unionin muuttaminen liittovaltioksi mahdollisimman nopealla aikataululla. Mikäli liittovaltion tarvitsemia osasia eli rajattomuus, yhteinen poliisi, puolustus, verotus, tullittomuus, yhteinen raha jne. saadaan vähitellen kuin palapelin osia kokoon, on lopullisen liittovaltiopäätöksen tekeminen sitten jo lähes julistuskysymys ilman käytännön tekoja. Näin asia saadaan myös vaivihkaa ujutetuksi EU:n jäsenmaiden kansalaisille ilman kuohuttavaa ja näyttävää päätösmenettelyä. Kyse on siis Suomen ja muidenkin EU-jäsenmaiden sekä tässä tapauksessa myös Islannin ja Norjan unionilaistamisesta.

Schengenin sopimuksen merkitsemä Euroopan rajojen laaja ja yltiöpäinen avaaminen on suuri riski. Suurimman ja välittömimmän seuraamuksen toimenpiteestä joutuvat kantamaan poliisi ja muut valvontaviranomaiset. Rikollisuus on yleismaailmallisesti muuttumassa koko ajan järjestäytyneemmäksi ja ketjuuntuneemmaksi. Voidaan sanoa, että kuten tavallista, rikolliset ovat aina askelen viranomaisia edellä. Nyt näin on laita yhdistymisen, liittoutumisen kohdalla. Rikollisten Euroopan liittovaltio on jo pitkällä ja maailmanliitto on jo neuvottelu- ja kokeiluasteella, voidaan sanoa. Tässä tilanteessa joutuvat suomalaiset viranomaisetkin käytännössä ylisuuren haasteen eteen. Rikollisuus tulee myös Suomessa edelleen lisääntymään, muuttumaan järjestäytyneemmäksi ja raaistumaan.

Arvoisa puhemies! Asiaan liittyy myös eräs lisäriski lähitulevaisuudessa. EU:n tuleva itälaajeneminen tuo mukanaan muun muassa Puolan, Tshekin ja Unkarin ja myöhemmin todennäköisesti vielä muitakin entisen niin kutsutun itäblokin maita, jolloin niiden varsin heikko, vuotava ja lahjottavissa oleva rajavalvonta tulee EU:n ja Schengenin sopimuksen alueen ulkorajaksi. Voi vain kuvitella, kuinka tyytyväisenä esimerkiksi Venäjän mafia seuraa tätä kehitystä. Välillisesti tämä avautuminen ulottuukin jo sitten kauas Kaukoidän huumesyndikaatteihin asti. Tulevaisuudenkuva ei siis ole kovinkaan ruusuinen Schengen-Suomessa.

Edellä lyhyesti esiin ottamieni syiden ja monien muidenkin uhkakuvien ja haittavaikutusten takia perussuomalaiset eivät voi olla mukana hyväksymässä esillä olevaa sopimusta ja sen voimaan saattamista. Se on osa liittovaltiokehitystä samalla, kun se vaarantaa kansalaisten turvallisuuden ja muodostaa ennen näkemättömän riskin lastemme tulevaisuudelle. Sinisilmäinen ja tähtikuvioinen idealismi tulee käymään kalliiksi kaikille eurooppalaisille ja hyödyt tulevat korjaamaan huume- ja rikosjohtajat eri puolilla maailmaa.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella ehdotan, että hallituksen esitys Suomen liittymisestä tarkastusten asteittaista lakkauttamista yhteisillä rajoilla koskeviin Schengenin sopimuksiin tehdyn pöytäkirjan ja sopimuksen sekä yhteistyöstä henkilöiden tarkastusten lakkauttamiseksi yhteisillä rajoilla Islannin ja Norjan kanssa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä niihin liittyviksi laeiksi hylättäisiin.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Iloksenne ilmoitan, että minulta on menossa ääni, puheet loppuvat, saatetaan päästä jopa juhannukseksi lomalle.

Mutta Schengenin sopimuksesta: Minä en hyväksy sitä kahdessa suhteessa, jotka tietyllä tavalla nivoutuvat toisiinsa. Toinen on se, että Euroopan unionin ja Schengen-sopimuksen maiden ulkoraja ei pidä Italian ja Kreikan osalta, se vuotaa kuin seula. Kaiken lisäksi erityisesti Italiassa on laittoman maahantulon järjestäminen suorastaan kansallinen bisnes. Tällaiseen käsitykseen olen henkilökohtaisesti asiasta tullut. Näin ollen se, että muualla rajoja vartioidaan tiukasti, ei toteudu parin maan, erityisesti Italian osalta. Niiden kautta Eurooppaan virtaa sellaista väkeä, joka ei missään tapauksessa jää Italiaan, vaan osoitetaan seuraavaksi muihin Euroopan unionin maihin. Kun nimenomaan Euroopan unionin ja Schengen-sopimusmaiden ulkorajojen pitävyys on tämän ehdoton ehto, niin tämä ei minun mielestäni pidä paikkaansa.

Tähän liittyy sitten vielä laittoman maahantulon järjestämistä koskeva kriminalisointi. Se on sellaisenaan hyvä, koska kriminalisoinnissa on kysymys siitä, että rangaistavuus ei edellytä hyötymomenttia. Valitettavasti vain esimerkiksi, kun rikoslakia uudistettiin, meillä Suomessa tuli ja tietysti myös kaikissa muissa Schengen-maissa tulee tämä 2 momentti, joka edellyttää toimenpiteistä luopumista humaanisin perustein. Kun laittoman maahantulon järjestämistä koskevaan lakiin on liitetty tällainen säädös itse pykälään, se merkitsee sitä, että tällainen lainkohta on koko-

naisuudessaan vesitetty. Aina löytyy jokin humaaninen syy. Ei tarvitse muuta kuin tulee Euroopan unionin rajalta yli pari kolme henkilöä, aikuiset ja lapset, ja laitetaan vähän likaista vilttiä päälle ja kyyneltä poskelle, niin siinä se on, silloin astuu voimaan tämän pykälän 2 momentti, joka osoittaa, että humaanisin perustein ei rangaista sitä, joka jossakin rekassaan on salakuljettanut näitä henkilöitä Euroopan unionin alueelle.

Näin ollen tämä laki täytyy mielestäni mahdottomana hylätä. Mielestäni en voi henkilökohtaisesti, olen siinä vilpitön, ottaa omalta pieneltä osaltani vastuuta siitä, että tällaisia lakeja hyväksytään. Tässä mielessä, rouva puhemies, kannatan ed. Vistbackan tekemiä ehdotuksia.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä olevat Schengen-sopimukset merkitsevät Schengen-alueen valtioiden sisärajojen poistumista, rajavalvonnasta luopumista. Se on merkittävä pitkä askel tällä tiellä, jolla ollaan läntisessä Euroopassa kulkemassa. Kun sisärajat poistetaan, ihmiset pääsevät liikkumaan vapaasti maasta toiseen ilman, että heitä rajalla saa tarkastaa.

Schengen-sopimus on kansainvälinen sopimus, joka käsittää rajatun asiakokonaisuuden. Tähän liittyvä päätöksentekomekanismi on ainakin toistaiseksi sellainen, että siinä vaaditaan jäsenmaiden yksimielisyyttä. Tämä sopimus on myös, toisin kuin EU:ta koskevat sopimukset, irtisanottavissa.

Edelleen Schengen-sopimukseen, niin kuin asiakohdan nimestäkin ilmenee, kuuluvat myös Norja ja Islanti eli kaikki Pohjoismaat, ja sitä kautta se mahdollistaa niin sanotun pohjoismaisen passiunionin säilymisen. Näiltä osin, kun tämä on kansainvälinen sopimus, jossa kaikki Pohjoismaat ovat mukana, joka on irtisanottavissa, jossa päätöksenteko vaatii yksimielisyyttä ja joka käsittää rajatun asiakokonaisuuden, katson, että esitys on hyväksyttävissä oleva eli en yhdy hylkäämisehdotukseen, jonka ed. Vistbacka ed. Aittoniemen kannattamana teki.

Tähän sopimukseen sisältyy isoja kysymyksiä ja ongelmakohtia. Yksi on valtaisa tietojärjestelmä, ylikansallinen Bryssel-johtoinen tietojärjestelmä, jonne kootaan kansainväliseen käyttöön valtava määrä tietoa kansalaisista, ihmisistä. Tällainen järjestelmä on arveluttava ja saattaa johtaa myös joissain tapauksissa tietosuojan rikkomisiin ja järjestelmän väärinkäyttöönkin. Toivon mukaan näin ei tapahdu, mutta valvontaa on loppujen lopuksi varsin mahdoton järjestää. Tämä on iso kysymys, johon pitäisi paljon paremmin paneutua kuin mitä tällä nopealla aikataululla on ollut mahdollista.

Schengen-sopimus sisältyy myös Amsterdamin sopimukseen, joka on tänään myös tulossa kolmanteen käsittelyyn. Se on pöytäkirjalla sellaisenaan liitetty Amsterdamin sopimukseen. Tämä merkitsee sitä, että jos ja kun Amsterdamin sopimus tulee voimaan, niin Schengen-asioistakin voidaan päättää ainakin viiden vuoden siirtymäajan jälkeen enemmistöpäätöksin. Silloin päätösvalta liukuu näissä erittäin tärkeissä asioissa pois omista käsistä. Sen tähden suhteeni Amsterdamin sopimukseen on eri kuin Schengenin sopimukseen. Hyväksyttäköön Schengen-sopimus, koska se on tiettyä rajattua asiakokonaisuutta koskeva, erilainen kansainvälinen sopimus, ei mikään federalistinen malli siinä mielessä.

Arvoisa puhemies! Schengen-sopimukset tulevat voimaan Suomessa sen jälkeen, kun voimaantuloa koskeva asetus on annettu. Eli eduskunta hyväksyy nyt hallituksen esityksen, mutta tämä hyväksyntä ei automaattisesti johda sopimusten voimaantuloon, vaan se vaatii erillisen toimenpiteen eli hallituksen esityksen tasavallan presidentille, joka aikanaan asetuksella, ehkä parin vuoden kuluttua, aikoo saattaa nämä sopimukset voimaan.

Arvoisa puhemies! Tähän asetusmahdollisuuteen haluan tarttua sillä tavalla, että kiinnitän huomiota niihin ongelmiin, joista muun muassa ed. Aittoniemi edellä osittain mainitsi. Eli Schengen-maiden, erityisesti eteläisten Schengen-maiden ulkorajat eivät tänä päivänä ole sellaisessa valvonnassa, mihin on Pohjoismaiden välillä tai Pohjoismaiden ulkorajoilla totuttu ja mikä muun muassa Suomen itärajan osalta on tosiasia.

Tämän johdosta on ehdottomasti edellytettävä, että Schengen-sopimukset saatetaan Suomessa voimaan vasta sen jälkeen, kun Schengen-alueen ulkorajat kaikkien siihen liittyvien maiden osalta on riittävän hyvin valvottu. Etelästä, Pohjois-Afrikasta, Lähi-idästä jne. pääsee Schengen-alueelle huumeita, terrorismia, rikollisuutta, vakavia ongelmia, ja kun ne pääsevät alueelle, ne pääsevät sen jälkeen vapaasti ilman tosiasiallista pysäyttämistä aina Utsjoelle asti. Tämä on se vakava haaste, mikä kysymykseen sisältyy.

Ennen kuin nämä sopimukset saatetaan asetuksella voimaan, tulee olla varmuus siitä, että

kaikki Schengen-alueen ulkorajat on kunnolla valvottu. Näin ei nyt todellakaan ole. Tämä johtaa siihen, että kun sisärajat poistetaan, niin myös huume- ja muu vakava rikollisuus pääsee leviämään entistä vapaammin keskisestä ja eteläisestä Euroopasta meille pohjan perille asti. Huumeongelma kasvaa koko ajan ja Schengen-sopimukset tulevat avaamaan erinomaisen kasvualustan. Senhän hallitus esityksessäänkin myöntää, että huumeongelma tulee kasvamaan ja muukin vakava rikollisuus tulee lisääntymään näitten sopimusten myötä.

En vastusta kansainvälistymistä, mutta katson, että huumeongelma on niin vakava, että sen kanssa ei pidä leikkiä. Siksi, arvoisa puhemies, ulkorajoihin ja huume- ja muuhun vakavaan rikollisuuteen viitaten ehdotan, että eduskunta hyväksyisi seuraavan lausuman:

"Eduskunta edellyttää, että Schengenin sopimukset saatetaan Suomessa voimaan vasta sitten, kun on varmistunut, että kaikissa alueen maissa ulkorajojen valvonta on asianmukaisesti järjestetty ja toimenpiteet huume- ja muun vakavan rikollisuuden torjumiseksi on saatettu kestävälle tasolle."

Ed. Pehkonen: Arvoisa rouva puhemies! Kannatan ed. Kankaanniemen tekemää lausumaehdotusta.

Schengenin sopimus on varsin monitahoinen kysymys. Vaarana on esimerkiksi kansalaisten joutuminen yhä tarkempaan valvontaan ja se mielestäni lisää liittovaltiokehitystä. Rikollisten liikkumisen valvonnan kannalta sopimus on hyvä. Samoin siinä on hyvää Norjan ja Islannin liittyminen siihen. Mutta sopimus toimii kunnolla, vasta kun ulkorajojen valvonta on pitävä, niin kuin ponnessa voimaantulosta esitetään.

Ed. M. Pohjola: Arvoisa puhemies! Pari kommenttia muutamien epätarkkuuksien johdosta.

Ed. Vistbacka puhui rajojen avaamisesta ja Venäjän mafian tulemisesta tänne. Nythän ei suinkaan rajoja avata muutoin kuin sisärajojen osalta. Euroopan unionin peruskirjan lähtökohta on EU-kansalaisten vapaa liikkuvuus Euroopan unionin alueella, ja tämän ajatuksen Schengenin sopimus toteuttaa. Sitä vastoin ulkorajoilla tulee valvonta tiivistymään ja sitä varten luodaan juuri tuo monimutkainen tietojärjestelmä ja monia muita keinoja, jotta ulkorajat saadaan pidettyä kiinni. On totta, että tällä hetkellä Italiassa ulkoraja vuotaa, mihin ed. Aittoniemi viittasi, mutta Schengenin sopimus ei astukaan nyt voimaan, vaan sen voimaantulo siirtyy ja se astuu voimaan vasta sitten, kun kaikki nämä seikat on saatettu kuntoon.

Mitä Venäjän mafiaan tulee, niin sen liikkuminen vaikeutuu, koska venäläiset tulevat ulkorajojen takaa. Toinen seikka on se, että mafialla nyt on joka tapauksessa väärennetyt passit ja viisumit, että ei näitä rikollisia ole tähänkään asti pidelty. Toisaalta emme myöskään elä rikollisuuden torjunnan suhteen mitään status quo -tilannetta vaan siinä suhteessa tehdään koko ajan Euroopan unionin sisällä laajaa kansainvälistä yhteistyötä rikollisuuden torjumiseksi, joten tässä kehitytään myös kovaa vauhtia.

Minusta Schengenin sopimuksella on peloteltu aivan turhaa kansalaisia, mutta tiettyyn valppauteen on tietysti syytä.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Haluamatta arvostella ed. Kankaanniemen muuten varsin hyvää puheenvuoroa minä en kyllä hyvällä tahdollakaan voinut ymmärtää sitä, että tämä sopimus ei olisi federalistinen malli. Ed. Pehkonen, joka kannatti ed. Kankaanniemen esitystä, perusteli nimenomaan aivan oikein sen, että tämä vie kohti liittovaltiota. Niin kuin omassa puheenvuorossani totesin eli kun menevät rajat ja tulevat yhteinen poliisi, puolustus ja verotus, sehän tarkoittaa nimenomaan rajattomuutta.

Arvoisa puhemies! Ed. M. Pohjolalle sanoisin, että minä puhuin Venäjän mafiasta siinä yhteydessä, kun viittasin siihen, että kun EU:n itälaajeneminen tulee ja jäseniksi tulee näitä niin kutsuttuja itäblokin maita, niin silloin rikolliset pääsevät tänne paljon helpommin, koska minä en usko, että siellä ulkorajoja saadaan kovinkaan helposti pitämään sillä tavoin, mitä me ymmärrämme ulkorajojen pitävyydellä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kiinnitin minäkin huomiota edustajien Vistbackan ja Aittoniemen puheenvuoroihin. Taustallahan on sellainen tilanne, että meillä on eräänlainen Pohjolan Schengen ollut jo pitkän aikaa ja siitä on olemassa erittäin hyvät kokemukset. Valitettavasti tähän aikaamme kuuluu ylikansallinen rikollisuus, joka on voimakkaassa kasvussa. Minä vain näen tämän tilanteen justiin toisin päin. Näen sillä tavalla, että sitä ylikansallista rikollisuutta vastaan tai kansainvälistä rikollisuutta vastaan, niin kuin ed. Kankaanniemi käytti sanontaa, nyt joudutaan väki-

sellä luomaan erittäin tehokas koneisto, niin tehokas kuin se vastaiskuna voi olla ja nimenomaan tämän Schengen-järjestelyn kautta. Siinä poistuvat sellaiset rajoihin liittyvät esteet, jotka muutoin voisivat olla sen tehokkuuden esteitä. Eli nyt vain sattuu olemaan niin, vaikka olemmekin EU-kriittisiä edelleen, että ei pidä ihan sokeasti nähdä, että kaikki se, mitä uutta tapahtuu, jollakin tavalla aina menee pieleen. Näin tässä tapauksessa ilmiselvästikään ei ole asianlaita.

Mikä koskee tätä pontta, tämä asia on rakenteellisesti itsestäänselvä. Ei tarvita ponsia.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ei voi lähteä siitä, että sanotaan niin kuin jonkun marsalkan väitetään sanoneen, että paljon on mennyt ja menkööt loputkin. Toisin sanoen meidän täytyy jokaiseen yksityiskohtaan kansainvälisessä kehityksessä ja sopimuksissamme kiinnittää huomiota.

Italia on vuotanut aina kuin seula kaikessa Välimeren suunnassa, myös Kreikka, mutta erityisesti Italia. Jos Italian kohdalta asiat olisivat kunnossa samalla tavalla kuin on Suomen ja Venäjän rajalla, minä en vastustaisi Schengenin sopimusta lainkaan. Mutta esimerkiksi sopimuksen voimaantulo ei edellytä millään tavalla sanallisesti Italian asioiden kuntoon saattamista. Se antaa yleismääräykset, että näin on tapahduttava, tietenkin. Sopimus astuu voimaan, kun kaikki maat ovat ratifioineet, tehneet tietynlaiset sopimuksen voimaantuloon saattavat menettelyt. Mutta minä olen sataprosenttisen varma siitä, että Italiaa ei saada tässä asiassa kuriin. Siellä on aukko, joka tekee tämän Schengenin sopimuksen ulkorajamääräykset täysin perusteettomiksi. Sen takia tätä ei voida hyväksyä, minun näkemykseni mukaan. Ne hyväksyvät, jotka hyväksyvät, totta kai.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Tämä on todella federalistinen malli tässä sopimuksessa. Sitä en ollenkaan kiistä. Mutta mielestäni juuri kansainvälisen rikollisuuden, huumeiden vastustamisen ja ympäristöongelmien takia tarvitaankin federalistisia malleja. Tässä toisaalta pyritään siihen, ja siksi, että näin on, hyväksyn tämän sopimuksen.

Mutta ed. Pulliainen, vaikka meillä on hyvät kokemukset niin sanotusta Pohjolan Schengenistä, niin siinä eivät ole mukana Kreikka, Italia jne. Mutta tähän ne tulevat mukaan ja se tekee sen ongelman. Esimerkiksi valiokunnassa, kun kuultiin asiantuntijoita, nostettiin esille se, että kunhan saadaan Helsinki-Vantaan lentoasema kuntoon, voidaan liittyä Schengen-sopimukseen. Minusta se on itsensä pettämistä. Täytyy katsoa, että koko Schengen-alueen ulkorajat ovat kunnossa eikä vain Helsinki-Vantaan lentoasema. Jos mennään sillä aikataululla, että Helsinki-Vantaan lentoasema määrää meidän liittymisemme, ollaan kyllä erittäin vaarallisella tiellä. Sen tähden tämä ponsi, ed. Pulliainen, on todella tarpeellinen ja teidän puheenvuoronne jälkeen vielä paljon tarpeellisempi.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Jälleen sama asia nähdään kahdelta eri vinkkeliltä. Kun te sanoitte, että Kreikka ja Italia jnp. eivät ole samassa valmiustilassa kuin Suomi suhteessa itärajaan ja samalla EU:n itärajaan, niin minä totean, että juuri näin: Kun Schengen-alueeseen kaakkoinen Eurooppa tulee liittymään, niitten valmius saadaan sitä kautta sille tasolle, että asia voidaan hoitaa. Se on juuri mahdollisuus eikä uhka.

Ed. Kankaanniemi, te olette muuten oikeassa, mutta te olette väärässä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Vistbacka ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset ja sopimukset hylättäisiin.

Ed. Kankaanniemi on ed. Pehkosen kannattamana tehnyt seuraavan lausumaehdotuksen: "Eduskunta edellyttää, että Schengenin sopimukset saatetaan Suomessa voimaan vasta sitten, kun on varmistunut, että kaikissa alueen maissa ulkorajojen valvonta on asianmukaisesti järjestetty ja toimenpiteet huume- ja muun vakavan rikollisuuden torjumiseksi on saatettu kestävälle tasolle."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Ensin on päätettävä 1. lakiehdotuksen hyväksymisestä.

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyn 1. lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää "ei". Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on rauennut.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ala-Harja, Alho, Andersson C., Andersson J., Anttila U., Antvuori, Aula, Aura, Backman, Biaudet, Brax, Bremer, Elo, Filatov, Haatainen, Hassi, Hellberg, Holopainen, Huotari, Hurskainen, Huuhtanen, Huutola, Häkämies, Hämäläinen, Ihamäki, Isohookana-Asunmaa, Juurola, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Kantalainen, Karjalainen, Karpio, Kautto, Kekkonen, Kiviniemi, Knaapi, Koistinen, Kokkonen, Komi, Korhonen M., Korhonen R., Korteniemi, Koskinen H., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Krohn, Kukkonen J., Kuosmanen, Kääriäinen, Laaksonen, Lahtela, Laine, Lamminen, Lapintie, Lax, Lehtosaari, Leppänen P., Lindqvist, Luhtanen, Löv, Malm, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Mertjärvi, Myllyniemi, Mähönen, Mölsä, Nurmi, Nyby, Ojala A., Penttilä, Perho, Pesälä, Pohjola M., Polvi, Prusti, Puhjo, Puisto, Pulliainen, Ranta-Muotio, Rask, Rimmi, Räsänen, Saapunki, Saari, Saarinen, Saarnio, Sasi, Savela, Siimes, Sjöblom, Soininvaara, Tahvanainen, Taina, Tarkka, Tennilä, Tiilikainen, Tiuri, Tiusanen, Tuomioja, Tykkyläinen, Uotila, Vanhanen, Vehviläinen, Veteläinen, Vihriälä, Viitanen, Vokkolainen, Vuorensola, Vähänäkki, Väistö, Wahlström, Wideroos ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät edustajat Aittoniemi, Pehkonen ja Vistbacka.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho, Ala-Nissilä, Alaranta, Bryggare, Dromberg, Enestam, Gustafsson, Halonen, Heinonen, Helle, Huttu-Juntunen, Hyssälä, Immonen, Itälä, Jaakonsaari, Jansson, Juhantalo, Kaarilahti, Kallio, Kalliomäki, Kanerva I., Kanerva S., Karhunen, Karjula, Kemppainen, Kiljunen, Korkeaoja, Koski M., Koski V., Koskinen M., Kuisma, Kuoppa, Kurola, Laakso, Laitinen, Lapiolahti, Leppänen J., Liikkanen, Lindén, Lindroos, Lipponen, Lämsä, Manninen, Metsämäki, Mikkola, Mönkäre, Niinistö, Norrback, Ojala R., Olin, Partanen, Pekkarinen, Peltomo, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pohjola T., Pykäläinen, Rajamäki, Rantanen, Rauramo, Rehn, Rehula, Rinne, Roos, Rosendahl, Ryhänen, Skinnari, Smeds, Suhola, Takkula, Tulonen, Törnqvist, Vartiainen, Vehkaoja, Viitamies, Viljamaa ja Virtanen.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 119 jaa- ja 3 ei-ääntä; poissa 77. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyn 1. lakiehdotuksen.

Hyväksytyn menettelytavan mukaisesti katsotaan toisessa käsittelyssä päätettyjen 2.—4. ja 6. lakiehdotuksen tulleen hyväksytyiksi.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä 5. lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Hyväksytyn menettelytavan mukaisesti katsotaan ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen, toiseen, kolmanteen ja neljänteen ponteen sisältyvien, sopimuksia koskevien ehdotusten tulleen hyväksytyiksi.

Toinen varapuhemies: Lopuksi on päätettävä ed. Kankaanniemen lausumaehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Kankaanniemen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 11 ei-ääntä; poissa 78. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi poliisin henkilörekistereistä annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 22/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 3/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Tiusanen: Rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys n:o 22 näiltä valtiopäiviltä liit-

tyy Schengenin asiaan. Hallintovaliokunnan mietinnössä viitataan Schengenin yleissopimuksen artikloihin ja todetaan, että henkilöstörekisteriin tallennettuja tietoja poliisi saa myös luovuttaa toimivaltaisille Schengen-viranomaisille muuhun kuin tietojen keräämistä ja tallettamistatarkoitusta vastaavaan tarkoitukseen, jos se on välttämätöntä yleistä järjestystä ja turvallisuutta uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi valtion turvallisuuteen liittyvien vakavien syiden vuoksi.

Haluaisin tähän todeta, arvoisa puhemies, että valtion turvallisuus on aina sellainen asia, jota on varsin monella tavalla eri puolilla katsottu. Viittaan siihen, että tähän liittyy tietysti ongelmaa ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta tehdyn Amsterdamin sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys 245/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 8/1998 vp

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Eduskunnan on nyt tehtävä päätös ehdotuksesta laiksi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta tehdyn Amsterdamin sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä päätettävä, hyväksyykö se siihen liittyvän sopimuksen määräykset, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ja toiseen ponteen sisältyvistä ehdotuksista.

Lakiehdotuksesta on päätettävä noudattamalla valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentissa olevia säännöksiä, koska asia koskee perustuslakia. Lakiehdotusta ei siis voida hyväksyä jätettäväksi lepäämään ja se on rauennut, jollei sitä ole kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä.

Kun lakiehdotus ja sopimus muodostavat yhden kokonaisuuden, lakiehdotuksesta tehtävä päätös merkitsee vastaavaa päätöstä myös sopimuksen osalta. Jos lakiehdotus siis hyväksytään, katsotaan myös sopimus hyväksytyksi. Jos lakiehdotus taas raukeaa, katsotaan sopimus hylätyksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Puolustusministeri T a i n a: Arvoisa puhemies! Minulla ei ollut tilaisuutta torstaina osallistua palautekeskusteluun, joka toivottavasti oli hyvin vilkas, tässähän on kysymys tärkeästä asiasta. Siksi haluan nyt käyttää puheenvuoron, koska tässä Amsterdamin sopimuksessa käsitellään kriisinhallintaa ja mahdollista yhteistä puolustusta.

Arvoisa puhemies! Amsterdamin sopimuksen tuomat uudistukset tehostavat unionin kykyä toimia yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ja antavat sen käyttöön nykyistä laajemman keinovalikoiman. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, että unionisopimus säilyttää jäsenmaiden ulko- ja turvallisuuspoliittisen liikkumavaran vähintään ennallaan, mutta pitkällä aikavälillä sen uudet määräykset voivat myös luoda pohjaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittymiselle tiiviimmäksi ja sitovammaksi. Unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistaminen on Suomen etujen mukaista.

Haluan kiinnittää huomiota Amsterdamin sopimuksessa määriteltyihin tavoitteisiin, jotka koskevat yhteistä puolustusta ja Länsi-Euroopan unionin sulauttamista Euroopan unioniin. On esitetty näkemyksiä siitä, että Amsterdamin sopimus tekee päätöksenteon tulevaisuudessa näiden tavoitteiden osalta helpoksi. Näkemykseni mukaan tällaiset väitteet eivät ole perusteltuja.

Amsterdamin sopimuksessa toki todetaan, että Eurooppa-neuvosto voi tehdä päätöksen tavoitteiden toteuttamiseen siirtymisestä. Sopimus toteaa kuitenkin niin ikään, että päätös tulee hyväksyä unionin jäsenmaissa niiden valtiosäännön määräysten mukaisesti. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää siten Eurooppa-neuvoston yksimielistä päätöstä ja kunkin jäsenmaan erillis-

tä suostumusta. Ulkoasiainvaliokunnan arvio siitä, ettei sotilaallinen liittoutumattomuus ole tulevaisuudessakaan ristiriidassa uudistetun unionisopimuksen velvoitteiden kanssa, on siten mielestäni perusteltu.

Amsterdamin sopimuksen toimeenpano kriisinhallinnan osalta edellyttää EU:n ja Weu:n välisen yhteistyön tiivistämistä. Sopimus sisältää velvoitteen vahvistaa EU:n ja Weu:n välisen yhteistyön muodot vuoden kuluessa sopimuksen voimaan saattamisesta. Sekä EU:ssa että EU:n ja Weu:n välillä on jo valmisteltu Amsterdamin sopimuksen edellyttämiä järjestelyjä. Samaan aikaan kehitetään nykyistä tiiviimpää yhteistyötä myös Weu:n ja Naton välillä. Tämä kehitys palvelee mielestäni hyvin sitä tehtävää, joka Weu:lla nykyisellään on: valmistautua toteuttamaan EU:n päätöksellä aloitettavia operaatioita, jotka se voi panna toimeen joko itsenäisesti tai Natolta lainattaviin voimavaroihin turvautuen.

Suomi on aktiivisesti kehittämässä kykyään osallistua kansainväliseen kriisinhallintaan. On myös meidän etujemme mukaista, että kansainvälisen yhteisön käytössä on useita toimivia järjestelyjä, jotka sallivat joustavasti voimavarojen hyödyntämisen tilannekohtaisesti. Osallistuin viime perjantaina Naton yhteydessä toimivan euroatlanttisen kumppanuusneuvoston puolustusministerikokoukseen. Eapc on meille tärkeä foorumi Nato-maiden ja kumppanien välisen yhteistoimintakyvyn lisäämiseksi. Osallistuminen rauhankumppanuusohjelmaan edistää valmiuksiamme niin Naton kuin mahdollisesti Weu:n johdolla toteutettavissa kriisinhallintaoperaatioissa. EU:n ja Weu:n sekä Naton piirissä tehtävä työ on toisiaan täydentävää. On muistettava, etteivät eri foorumit ole toistensa kilpailijoita tai vaihtoehtoja vaan että ne tukevat toisiaan. Monipuolisella osallistumisella turvaamme parhaiten etumme kehittyvässä kansainvälisessä kriisinhallintayhteistyössä.

Amsterdamin sopimuksen yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskeva osuus heijastaa EU-maiden tämänhetkistä yhteisymmärrystä siitä, mitä unioni tavoittelee ja minkälaiseen toimintakykyyn sillä on mahdollisuus yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Tänään tietysti esimerkiksi Kosovo-kysymys on asia, josta haetaan yhteistä linjaa. Pidän myönteisenä sitä, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunta toteaa mietinnössään Amsterdamin sopimuksen olevan tulevaisuuden mahdollisuus ja sillä olevan vaikutusta unionin turvallisuuspoliittiseen rooliin, jos jäsenmailla on poliittista tahtoa käyttää uusia sopimusmääräyksiä tähän tarkoitukseen. Mielestäni tulee erityisesti ottaa huomioon se, että sopimuksen hyödyntämiselle on olemassa hyvät edellytykset. Suomi on ensi vuonna puheenjohtajuuskaudellaan merkittävässä asemassa, sillä saatamme olla ensimmäinen maa, joka toimii toteuttaen uutta Amsterdamin sopimusta ja joka voi hyödyntää sen uudistuksia.

Lopuksi haluan vielä todeta, arvoisa puhemies, että Suomen tulee suhtautua rakentavasti EU:n yhteisen puolustuspolitiikan kehittämiseen ja yhteisen puolustuksen tavoitteen edistämiseen. Suomen on oltava mukana etsimässä niitä ratkaisuja, joilla EU vahvistaa omaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaansa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ministeri Taina teki Amsterdamin sopimuksesta puhtaan rauhanturvaoperaation. Minä olen vähän toista mieltä, että valtaosa painotuksista on aivan muualla.

Amsterdamin sopimus on viimeistä edellinen askel ennen liittovaltiota, joka sana on tietysti vähän pahankaikuinen jo tässä salissa, kun sitä on niin usein mainittu, viimeistä edellinen askel siinä. Se merkitsee menemättä sen tarkemmin sopimuksen sisältöön, jonka ed. Aaltonen tuntee tietenkin varsin hyvin viran puolesta, tietyn päätösvallan ja päätösasioiden siirtämistä jo tässä vaiheessa yhteisöpäätösten alaisuuteen. Tämä merkitsee myöskin sellaista askelta, että 5—7 vuoden kuluttua nämä asiat ovat täysin enemmistöpäätöksen alaisia, mikä merkitsee sitä, että Suomi ei pysty missään asiassa enää tuomaan näkemystään velvoittavasti esille vaan Suomea viedään silloinkin kuin pässiä narussa, niin kuin meitä viedään tälläkin hetkellä, niin kuin tullaan huomaamaan.

Sopimus on viimeinen askel pois suomalaisesta itsenäisyydestä liittovaltion suuntaan, ja sitä ei missään tapauksessa ainakaan minun katsantokannallani voi hyväksyä. Olen varma siitä, että jos jo siinä vaiheessa, kun me Suomessa eduskunnassa päätimme Euroopan unionin jäsenyydestä, ja sitä edeltävässä kansanäänestyksessä olisi ollut tiedossa tämä vaihe, joka nyt on menossa, Amsterdamin sopimuksen hyväksyminen, toisin sanoen niiden näkemysten voimaan saattaminen, jotka jonkinlaisissa kauhukuvissa silloin ai-

koinaan nähtiin, sen paremmin kansanäänestys kuin tuskin eduskuntakaan niin suurella enemmistöllä, kuin silloin tapahtui, olisi hyväksynyt Euroopan unionin jäsensopimusta.

Herra puhemies! Asiasta on turha puhua sen pidemmälti. Tietyllä tavalla aika on tehnyt tehtävänsä ja kansanedustajat ja varmasti kansakin ovat tottuneet siihen ajatukseen, että itsenäisyys on mennyttä ja sillä siisti. Me olemme pieni vasallimaakunta Jäämeren läheisyydessä 7—10 vuoden kuluttua, mutta ainakaan minun puumerkkiäni ei siinä paperissa ole, jolla sitä eteenpäin tällä tavalla viedään.

Tästä syystä, herra puhemies, ehdotan, että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus ja sopimus hylätään.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Olen useasti ja monissa eri yhteyksissä, kuten vähän aikaa sitten Schengen-sopimusta käsiteltäessä, arvostellut EU:n liittovaltioitumiskehitystä. Mielestäni tämä kehityssuunta on ilmiselvästi nähtävissä kaikissa EU:n toiminnan kehittämiseen ja syventämiseen liittyvissä hankkeissa. Pala palalta siirretään unioniin kuuluvilta mailta itsemääräämisoikeuden osia komissiossa ja neuvostossa päätettäviksi asioiksi. Viimeisin ja todella merkittävin päätös oli Emun kolmanteen vaiheeseen liittyminen ja tätä kautta omasta rahasta ja itsenäisestä talouspolitiikasta luopuminen lähes kokonaan.

Euroopan unionin liittoutumiskehitys on Suomen jäseneksi liittymisen jälkeen kiihtynyt merkittävästi. Emun lisäksi nyt käsittelyssä oleva niin kutsuttu Amsterdamin sopimus lisää omalta osaltaan tätä suuntausta, vaikkakaan sen puitteissa ei vielä onneksi pystytty sopimaan EU:n toiminnan tehostamistoimista eli vallan keskittämisestä nykyistä enemmän unionin suurille jäsenmaille. Kysymys ei ole kuitenkaan mistään pitkällisestä hengähdystauosta, sillä parasta aikaa Walesissa kokoontuvat EU:n johtajat pohtivat jälleen lähinnä Ranskan ja Saksan vaatimuksesta asian valmistelun pikaista jatkamista niin, että Suomi saattaisi joutua ollessaan EU:n puheenjohtajamaana ensi vuoden lopulla sahaamaan omaa oksaansa ja nuijimaan omaa asemaansa heikentäviä ratkaisuja komission ja neuvoston toiminnassa. Sanon vielä kerran, että tässä asiassa Suomen tulee tehdä kaikki mahdollinen pienten jäsenmaiden aseman heikentämisen estämiseksi.

Arvoisa puhemies! Todennäköisesti seuraava suuri Emun jälkeinen askel kohti liittovaltiota on yhteisestä puolustuksesta sopiminen niin, että Natosta tulee Euroopan unionin puolustusmekanismi USA:n siirtyessä syrjemmälle. Tämä siitä vielä puuttuu.

Tämä ei kestäne kauan. Sen ovat todenneet useat johtavat eurooppalaiset asiantuntijat. Onpa rehellisyyttä esiintynyt suomalaisten europarlamentaarikkojenkin keskuudessa. Ministeri Tainan lausunto yhdessä ruotsalaisen kollegansa kanssakin oli niin moni-ilmeinen, että siitäkin voi lukea rivien välistä, että tähän suuntaan ollaan menossa, vaikka yritetään jotakin tekstiä vääntää paperille.

Monista eri toiminnoista ja lausunnoista on myös pääteltävissä, että tämä kehitys on mieleen hallituspuolueillekin, ja jos keskusta pääsee taas vaalien jälkeen vallan kahvaan, kelpaa Nato varmaan sillekin. Perussuomalaisille ei kelpaa muu kuin oma, itsenäinen ja riittävän uskottava suomalainen maanpuolustus.

Ratkaisevassa käsittelyssä olevassa Amsterdamin sopimuksessa on lukuisia yksityiskohtia, jotka syventävät EU:n toimintaa ja tuovat lopullista liittovaltiotavoitetta askeleen lähemmäs. En aio ryhtyä enää erittelemään asioita. Ne on kuultu jo aikaisemmissa käsittelyissä. Toisessa käsittelyssä erittelin niitä, mitä omalta kohdaltani näen vaarallisiksi asioiksi. Totean vain, etten myöskään minä halua kuulua valtavirran mukana kulkeviin kansanvallan ja itsenäisyyden nakertajiin, ja sen takia vastustan hallituksen esitystä ja siihen liittyvää sopimusta. Säilytetään Suomen itsenäisyydestä ja itsemääräämisoikeudesta se, mikä siitä vielä on jäljellä.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella kannatan ed. Aittoniemen tekemää hylkäysehdotusta.

Ed. Lindén merkitään läsnä olevaksi.

Ed. E l o : Puhemies! Ensinnäkin ilmoitan kannattavani hallituksen esitystä. Mutta palaan tähän keskusteluun, jonka me aloitimme viime viikolla, joka koskee sitä, minkälainen mielenkiinto eduskunnassa on Amsterdamin sopimukseen ja minkälainen mielenkiinto sen lisäksi esimerkiksi suomalaisissa tiedotusvälineissä on ollut Amsterdamin sopimusta kohtaan.

Kun nyt näyttää siltä, että tiedotusvälineissä syytetään eduskuntaa siitä, ettei meillä ole riittävää mielenkiintoa tähän asiaan, voidaan tietysti kysyä myös, kuinka paljon tiedotusvälineet ovat

nostaneet Amsterdamin sopimusta esille. Nyt, kun eduskunta itse on käynnistänyt keskustelun ajankohdista, milloin me käsittelemme tätä, näyttävät ainakin jotkin tiedotusvälineet heränneen keskusteluun.

Puhemies! Ihan lyhyesti otan vielä esille erään näkökohdan, josta muun muassa ed. Aaltosen kanssa kävimme debattia, ja se on se, miten me suomalaiset suhtaudumme Euroopan unioniin ja sen kehitykseen. Kun meidän pohjoismaiset kumppanimme Tanska ja Ruotsi vetävät varsin itsenäistä linjaa, ja niin kuin me tiedämme, tanskalaiset suorittivat kansanäänestyksenkin tästä, me suomalaiset olemme halunneet ilmoittautua niin sanotun päälinjan kannattajiksi. Itse olen tästä tehnyt sen johtopäätöksen, että meillä suomalaisilla on vähän huono itsetunto, mutta sen lisäksi pyytäisin, puhemies, myös kansanedustajia miettimään, miten tämä suomalaisten asennoituminen koetaan muissa Pohjoismaissa.

Tuntuu siltä, että kaikesta pohjoismaisuuden puheesta huolimatta me suomalaiset olemme valmiita hylkäämään tämän hyvän pohjoismaisen laatumerkin. Ehkä, puhemies, tämän osan voi lopettaa sillä, että kun viimeksi huhtikuun lopulla Euroopan neuvosto oli koolla ja vieressäni eräässä tilaisuudessa istui albanialainen sosialisti, kysyin, miten hän oli päätynyt valitsemaan sosialidemokratian opikseen. Hän sanoi, että he olivat Albaniassa tulleet siihen tulokseen ja saaneet hyviä tietoja ruotsalaisesta sosialidemokratiasta. Sen takia hänestä oli tullut sosialidemokraatti.

Sen takia, puhemies, minä korostan pohjoismaista laatumerkkiä, sitä hyvinvointiyhteiskunnan laatumerkkiä, jota me suomalaisetkin, erityisesti sosialidemokraatit, olemme aina halunneet korostaa.

Puhemies! On myös sanottava se, että kun viikonvaihteessa näyttivät eräät puoluesihteerit veikanneen, kuinka paljon meillä tulee olemaan äänestysprosentti seuraavissa EU-vaaleissa ja ennustetaan jo alle 50 prosentin osallistumista, kaikki tämä heijastuu myös ehkä meidän keskustelun puutteessamme Amsterdamin sopimuksesta ja EU:n kehittämisestä.

Sen lisäksi haluan kyllä sanoa, ettei EU:sta koskaan kovin kansanomaista keskustelun aihetta saada, ei Amsterdamin sopimuksesta eikä ehkä seuraavastakaan hallitustenvälisestä konferenssista, koska tosiasiahan on se, että Euroopan unioni on alusta alkaen ollut ylhäältä alas johdettu. Monnet'n ajoista lähtien Euroopan unionia on johdettu ylhäältä alaspäin ja kansalaiset ovat ottaneet vastaan ne päätökset, jotka Euroopan unionissa on tehty. Paljon on puhuttu subsidiariteetista. Voidaan tänä päivänä esittää kysymys, minkälaisia ajatuksia kullakin on, jokaisella maalla, kansalaisilla subsidiariteetista ja miten se on käytännössä toteutunut.

Puhemies! Kun ed. Aittoniemi esimerkiksi usein sanoo, että hän on täysin vakuuttunut, että EU:sta tulee liittovaltio, minä olen täysin vakuuttunut siitä, että EU:sta ei kovin helposti liittovaltiota tule. Me suomalaiset saattaisimme olla tässä päälinjassa mukana viemässä sitä, mutta kun tuntee eurooppalaista ajattelua, esimerkiksi ranskalaista tai englantilaista ajattelua, ei voi kuvitellakaan, että koskaan tällaista liittovaltiota aidossa mielessä saataisiin aikaan.

Puhemies! Lopuksi otan esille aiheen, josta puolustusministeri Taina puhui eli yhteisestä ulko- ja puolustuspolitiikasta. Tämän päivän Helsingin Sanomissa on europarlamentaarikko Astrid Thorsin artikkeli, jossa hän sanoo, että EU:n puolustusyhteistyö tiivistyy nopeasti. On helppo yhtyä sekä ministeri Tainan että Astrid Thorsin näkemykseen siitä, että Euroopan unionin puolustusyhteistyö on tiivistymässä ja se tapahtuu jopa suhteellisen nopeastikin. Sen takia on syytä, puhemies, nostaa esille myös, miten Suomi, Suomen hallitus ja eduskunta suhtautuvat Länsi-Euroopan unionin kehittämiseen.

Kuten me tiedämme, joulukuussa 91 Weu:n neuvosto teki päätöksen, jonka mukaan kutsutaan Euroopan unionin täysjäsenet joko Weu:n täysjäseniksi tai tarkkailijoiksi. Tämä on hyvin mielenkiintoinen näkökohta. Onko esimerkiksi aidosti mahdollista, että Suomi tai muut puolueettomat maat voisivat tulla Länsi-Euroopan unionin täysjäseniksi? Maastrichtin joulukuun 91 päätöksen mukaisesti se olisi mahdollista, mutta mielestäni tätä asiaa pitää myös tarkastella Suomen eduskunnassa ja hallituksessa ja katsoa, mitkä mahdollisuudet ovat ja mikä on todellinen tilanne.

Tähän astihan on lähdetty siitä, että 5 artiklan turvatakuut, jotka muuten ovat Weu:n sopimuksessa, Brysselin sopimuksessa paljon tiukemmat kuin Washingtonin sopimuksessa, kuitenkin voi antaa ainoastaan Nato. Sehän on ollut se lähtökohta, ja sen takia puolueettomilla mailla ei ole ollut mahdollisuutta tulla Weu:n täysjäseniksi. Niin kuin me tiedämme, Tanska Nato-jäsenenä on kuitenkin halunnut jättäytyä vielä Weu:n täysjäsenyyden ulkopuolelle ja on tällä hetkellä tarkkailijana.

Tämä on hyvin monimutkainen järjestelmä, niin kuin viime viikolla totesin. Esimerkiksi Weu:n 28 jäsenmaata osallistuvat neljällä eri asteella sen toimintaan. On siis täysjäsenet, liitännäisjäsenet, tarkkailijat ja liitännäiskumppanit, mutta aivan selvästi Weu:n piirissä on nähtävissä liikehdintää, joka on menossa siihen suuntaan, ettei näin monimutkaista järjestelmää ole syytä pitää tulevaisuudessa, vaan ilmeistä on, että hyvin lähiaikoina, tästä mielelläni kuulisin ministeri Tainan näkemyksen, ollaan tätä järjestelmää muuttamassa niin, että meillä on täysjäsenet ja sen lisäksi joku muu status, mikä se sitten onkin nimeltään.

Puhemies! On myös mielenkiintoista pohdiskella, onko puolueettomalla maalla mahdollisuuksia, jos se niin haluaa, liittyä Länsi-Euroopan unionin täysjäseneksi. Tätä keskustelua on muun muassa käyty Itävallassa, joka tämän vuoden maaliskuussa sai, siis eduskunta sai siellä raportin siitä, miten Länsi-Euroopan unionin täysjäsenyyteen voidaan suhtautua. Kuten olen todennut, tähän astihan puolueettoman maan täysjäsenyyttä ei ole katsottu mahdolliseksi, ja me kaikki sen täällä tiedämme, tämän 5 artiklan takia. Vain Naton katsotaan voivan antaa niin sanotut turvatakuut.

Mitä tulee Amsterdamin sopimukseen, niin eräiden tarkkailijoiden mukaan, muun muassa Länsi-Euroopan unionin erään parlamentaarisen raportin mukaan Amsterdamin sopimus vahvistaa sitä kehitystä, että Weu:sta on kehittymässä ainoastaan kriisinhallintaorganisaatio, eli ei odotetakaan enää, että Weu olisi todellinen puolustusorganisaatio vaan että se on kriisinhallintaorganisaatio. Tämän saman raportin mukaan erityisesti amerikkalaiset suosivat tätä kehitystä ja sen takia amerikkalaisen mielipiteen mukaan Weu:sta voisikin hyvin tulla pelkästään kriisinhallintaorganisaatio.

Mutta niin kuin me tiedämme, tämä on hyvin monimutkainen kysymys tällä hetkellä ja erilaisia näkemyksiä on niin Länsi-Euroopan unionin jäsenmaiden piirissä kuin varmasti Amerikassakin. Siellä hallinto ja kongressi suhtautuvat hyvin eri tavoilla asioihin. Joka tapauksessa siis arvio on se, että Amsterdamin sopimus vie tätä kehitystä siihen suuntaan, että Länsi-Euroopan unionista on tulossa entistä enemmän kriisinhallintaorganisaatio.

Miten sitten Suomen pitäisi suhtautua tähän kehitykseen? Mehän olimme aloitteen tekijöitä siinä, että Weu:sta tulee nimenomaan EU:n kriisinhallintaorganisaatio. Yhdessä Ruotsin kanssa tämä aloite tehtiin, ja tässä suhteessa Suomen asennoituminen on aivan selvä. Mutta entä sen jälkeen? Mitä sitten, jos Euroopan yhteistä puolustuspolitiikkaa edelleen tiivistetään, niin kuin ymmärrän, että on tapahtumassa?

Oma käsitykseni on se ja yhdyn tässä hyvin pitkälle ministeri Tainan näkemykseen, että Suomen pitäisi hyvin avoimin mielin nyt katsoa, minkälainen kehitys on Euroopan unionin piirissä, Länsi-Euroopan unionin piirissä. Mutta ennen kuin eduskunta esimerkiksi voi tähän asiaan ottaa kantaa, niin minulla on se kuva kyllä, että aivan samalla tavoin kuin Itävallassa Suomessakin olisi syytä joko koko eduskunnalle tai ainakin ulkoasiainvaliokunnalle antaa jonkinlainen selonteko siitä, miten Suomen hallitus nyt näkee Euroopan yhteisen ulko- ja puolustuspolitiikan kehityksen lähivuosina, ne vaihtoehdot, jotka ovat olemassa, ja sitten tietysti Suomen suhtautumisen vaihtoehtoihin.

Tässä yhteydessä vielä kerran, herra puhemies, viittaan Itävallan esimerkkiin. Minusta se olisi meille suomalaisillekin hyvä esimerkki. Oma käsitykseni on, että kansanedustajien olisi syytä perehtyä myös hyvin tarkasti Länsi-Euroopan unionin toimintaan. Niin kuin me tiedämme, me olemme viime vuosina jossain määrin tiivistäneet seuraamistamme mutta varmasti tässä suhteessa on vielä paljon tehtävää.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Asia on juuri niin kuin ed. Elo totesi. Kysymykset yhteisestä puolustuksesta ovat tulevina vuosina hyvin tärkeitä ja Suomen täytyy tietysti omalta näkökulmaltaan pohtia asennoitumistaan tulevaisuudessa kehitykseen. Niin kuin totesin omassa puheenvuorossani, täytyy olla rakentava suhtautuminen, niin kuin on ollut nyt Amsterdamin sopimusta tehtäessä, eli tämä kriisinhallintakapasiteetin lisääminen tähän sopimukseen on, niin kuin hyvin tiedämme, Suomen ja Ruotsin aloite, ja siinä mielessä Suomi on toiminut aktiivisesti. Näin tulee tehdä myös jatkossa.

Mitä sitten tulee Weu:n rooliin ja Suomen rooliin Weu:ssa, tulkintahan on se, että Weu:n jäsenyys merkitsee sotilaallista liittoutumista ja siinä mielessä Weu:n jäseneksi Suomi ei ole hakeutunut. Sen sijaan olemme tietysti tyytyväisiä siitä, että nyt EU:n jäsenmaat, jotka ovat tarkkailijajäseniä Weu:ssa, saavat kriisinhallintakysymyksissä saman päätöksentekomahdollisuuden kuin varsinaiset jäsenet, joten näissä kysymyksissä voimme olla osapuolena mukana, ja se on hyvin tärkeä asia. Miten sitten Weu:n rooli

tulevaisuudessa kehittyy, se on tietenkin yksi näitä avainkysymyksiä, jotka ovat lähivuosien päätöksenteon kohteena, ja niin kuin totesin, Suomen on oltava aktiivinen näissä asioissa. Muuten olen sitä mieltä, että on erinomaista, että nämäkin kysymykset täällä keskustelussa nousevat esiin, koska ne ovat oleellinen osa tätä sopimusta joka tapauksessa.

Ed. Tiusanen: Arvoisa herra puhemies! Sopimuksessa on todella monta osaa ja puolustus- ja ulkopolitiikkaan välittömästi liittyvien osa-alueiden lisäksi on myös ympäristöosa, josta haluaisin tässä vaiheessa sanoa muutaman sanan.

Kaiken kaikkiaan Amsterdamin sopimus on Suomessa hukkunut aika tavalla Emu-keskustelun taakse ja sen jälkivirtaan. Samalla se, että Suomi liittyi Euroopan raha- ja talousliittoon, vaikuttaa taas siihen, että Suomen asema esimerkiksi ympäristökysymyksissä on aika tavalla toinen kuin se mielestäni oli ilman Emu-jäsenyyttä. Se vaatii tietynlaista uudistamista ja ympäristövaliokunnan kannanotoissa on näihin asioihin otettu kantaa.

Puhemies! Ympäristövaliokunta kannanotossaan toteaa, että kestävän kehityksen ja ympäristönsuojelun taso on tässä sopimuksessa edennyt nimenomaan sillä tavalla, että se on otettu yhteisön keskeiseksi toiminnan tavoitteeksi myös niin, että se on otettu läpäisyperiaatteena. Se on haluttu nostaa tavoitteeksi perustamissopimuksesta. Päätösasiakirjaan liittyy julistus n:o 12, jonka mukaan komissio sitoutuu tekemään ympäristövaikutusten arvioinnin niiden ehdotusten yhteydessä, joilla voi olla ympäristön kannalta merkittäviä vaikutuksia. Tiedämme, että tällainen julistus ei ole oikeudellisesti sitova, mutta joka tapauksessa se nostaa ympäristökysymysten arvoa tässä asiassa. Kaiken kaikkiaan se, että läpäisyperiaatetta viedään eteenpäin sopimuksen tavoiteosaan, on tärkeä näkökulma.

Tämä sopimus vahvistaa ympäristönsuojelunäkökohtia suhteessa yhteisön sisämarkkinoihin, mutta tässä asiassa joudumme kuitenkin jatkuvasti tietysti rajankäynteihin. Sopimuksen mukaan jäsenvaltioilla on oikeus ottaa käyttöön tiukempia kansallisia säädöksiä ympäristönsuojelullisilla perusteilla. Se on sitten taas ongelmallinen tilanne, milloin katsotaan, että edellytykset täyttyvät. Edellytyksethän ovat ne, että näiden uusien säännösten tulee perustua uuteen tieteelliseen tietoon, ne ovat luonteeltaan alueellisia eivätkä muodosta estettä sisämarkkinoiden toiminnalle. Se sama asia, joka jatkuvasti EU:ssa on tähänkin saakka toistunut, eli sisämarkkinoiden niin sanottu vapaa toiminta ja taas toisaalta ympäristösäännökset, tämä kilpailun estämättömyys niin etteivät ympäristökysymykset ja -säännökset saa estää tavaroiden vapaata liikkumista, tämä on se ongelma ja se säilyy tietysti täällä.

Tässähän on ihan ajankohtainenkin kysymys. Viittaan tässä suuren valiokunnan käsitykseen Itävallan oikeudesta tuoda alueelleen geenikäsiteltyä maissia, tämä gmo-kysymys. Itävalta on hakenut tähän lupaa ja Suomen virallinen kanta on edelleenkin siis valtioneuvoston kanta, että tätä lupaa ei Itävallalle tule myöntää. Eduskunnan kanta on toinen, suuri valiokuntahan on todennut, että tällainen lupa tulee myöntää.

Arvoisa puhemies! Amsterdamin sopimuksen artiklat myös ympäristökysymyksissä vaikuttavat Suomeen niin, että Suomellahan on tällä hetkellä siirtymäkauden, neljän vuoden aikana ollut oikeus estää kadmiumia sisältävien lannoitteiden maaperäämme tai markkinoillemme tulo. Tähän ollaan Suomessa hakemassa poikkeuksen jatkooikeutta ja jälleen olemme sitten samassa asemassa kuin Itävalta on geenikäsitellyn maissin kanssa.

Amsterdamin sopimuksen yhteydessä ympäristöä koskevista toimenpiteistä päätettäessä siirrytään yhteispäätösmenettelyyn. Yhteistoimintamenettelyä on ollut parlamentin kanssa aikaisemminkin, mutta nyt siirrytään yhteispäätösmenettelyyn, jolloin tietysti parlamentin asema siitä vahvistuu.

Kaiken kaikkiaan ympäristövaliokunta on katsonut, että muutokset ovat olleet positiivisia. Ne edistävät pitkällä aikavälillä luonnonvarojen kestävää käyttöä, sekä ympäristöihmisten terveyden suojaa ja muun muassa Agenda-2000 -asiakirjoissa on otettu läpäisyperiaate jo huomioon.

Valiokunta katsoo myös, että Suomen tulisi ottaa ympäristökysymykset Amsterdamin sopimuksen tarkoittamalla tavalla huomioon omassa energia-, maatalous- ja liikennepolitiikassaan. Tämä on tietysti tärkeä huomio, näinhän ei välttämättä tapahdu.

Asiaa käsitellessään valiokunta kiinnitti lisäksi huomiota siihen, että Amsterdamin sopimuksesta neuvoteltaessa Suomi oli valmis harkitsemaan määräenemmistöpäätöksiin siirtymistä niissä ympäristöön liittyvissä kysymyksissä, jotka nykyisin edellyttävät yhteisön yksimielistä päätöksentekoa. Valiokunta kannatti määräenemmistöpäätökseen siirtymistä tältä osin.

Tämä on mielestäni perusteltua, kun tulemme elämään Emu-olosuhteissa, jolloin talous on saanut ikään kuin lisää liikkumatilaa, lisää valtaa, jos asian yksinkertaistaa. Silloin ympäristökysymysten pitää vastaavasti saada keskeisempi rooli ja niitä pitää myös pystyä tehokkaasti edistämään ja ajamaan.

Näin ollen haluan lopuksi todeta, että kun sopimus siis määrittelee kestävän kehityksen ja ympäristönsuojelun korkean tason ja painottaa sen edistämistä ja ympäristön laadun parantamista, niistä on uudet artiklat, b artikla ja siinä kohtaa uusi 2 artikla, ja nostaa nämä asiat yhteisen toiminnan keskeisiksi tavoitteiksi, niin tältä osin Amsterdamin sopimuksessa on siis ympäristön kannalta positiivisia ulottuvuuksia ja näitä ympäristövaliokunta halusi painottaa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Herra puhemies! Hallitustenvälinen konferenssi päättyi noin vuosi sitten Amsterdamin huippukokoukseen ja siellä hyväksyttyyn Amsterdamin sopimukseen.

Hallitustenvälinen konferenssi epäonnistui EU:n hallinnon ja päätöksenteon uudistamisessa. Amsterdamin sopimus ei näin ollen sisällä näitä osia ollenkaan. Ne tulevat eteen lähiaikoina ja ilmeisesti varsin pian. Kun ne tulevat eteen päätettäväksi, siis hallinnon ja päätöksenteon uudistaminen, silloin tulee käsittelyyn muun muassa EU- komission koko ja ministerineuvoston ääniosuuksien muutokset. Näiden todella tärkeiden asioiden lisäksi tulevat sellaiset kysymykset kuin EU:n avoimuus, demokratiavajeen kohtalo ja moni muu asia on otettava esille lähiaikoina. Näistä ei hvk:ssa päästy yksimielisyyteen.

Sen sijaan Amsterdamin sopimukseen sisällytettiin lukuisa joukko muutoksia, joilla tehtäviä siirretään kolmospilarista ykköspilariin, eli voi sanoa Isoa kirjaa lainaten, että uutta viiniä pannaan vanhoihin leileihin. Nämä leilit, joissa asiat päätetään ja joissa niitä hoidetaan ovat edelleen samat kuin ovat olleet jo pitkään, mutta sinne lastataan aina vain uusia ja uusia asioita.

Tämä kehitys on mielestäni täysin nurinperinen. Eli ensin olisi pitänyt tai vähintään rinnalla uudistaa Euroopan unionin päätöksenteko ja koko hallinto ja vasta sitten antaa sille uusia tehtäviä kolmospilarista ykköspilariin eli hallitustenvälisen yhteistyön piiristä unionitasolle hoidettaviksi, jos tällaista kehitystä halutaan.

Näin nyt kuitenkin on tapahtumassa eli Amsterdamin sopimus merkitsee hallinnon ja päätöksenteon osalta jähmettymistä, mutta tehtävien osalta eteenpäin menoa eli EU:n syvenemistä. Tämä kehitys ei ole kansallisesti Suomen edun mukaista eikä minkään EU-maan edun mukaista.

Kolmospilarista siirretään muun muassa kansalaisuutta, viisumeja, ulkomaalaispolitiikkaa ja pakolaispolitiikkaa koskevat asiat ykköspilariin ja viiden vuoden siirtymäkauden jälkeen niistä vielä voidaan ministerineuvoston päätöksellä alkaa päättää määräenemmistöllä. Näin ollen päätösvalta on jo Amsterdamin sopimuksessa päätetty siirtää varsin vahvasti EU:n tasolle. Näin tapahtuu todella näissä hyvin tärkeissä asioissa.

En ole pakolaisvastainen enkä halua mitenkään rajoja sulkea, mutta haluaisin kyllä, että päätösvalta näissä asioissa säilyisi omissa käsissämme ja olisimme yhteistyössä muiden maiden kanssa. Nyt on asiantuntijoidenkin lausuman mukaan paineet siihen, että taakanjakoa uudistetaan eli lähinnä Saksa siirtää nykyisiä ja tulevia pakolaiskustannuksiaan muun muassa Suomen maksettavaksi. Tämä seuraa Amsterdamin sopimuksesta väistämättä muutaman vuoden kuluessa. Tähän kysymykseen ei ole paljoakaan paneuduttu, mutta eriävässä mielipiteessäni hallintovaliokunnan lausuntoon siitä mainitsen ja varoitan, että annamme arvaamattomalle kehitykselle oikeuden, kun tälle tielle lähdemme.

Schengenin sopimus on liitetty pöytäkirjalla Amsterdamin sopimukseen. Äskeisen asian käsittelyn yhteydessä totesin, että voin hyväksyä Schengenin sopimuksen, ja painoinkin siinä vihreää, mutta nyt kun se siirretään tällä Amsterdamin sopimuksella EU:n hallintoon, tämän byrokraattisen, salaisen päätöksenteon piiriin, jossa demokratia ei pelaa, ollaan jo väärällä tiellä. Schengenin sopimus on syytä pitää normaalina kansainvälisenä sopimuksena, tiettyjä asioita koskevana kokonaisuutena, mutta sitä ei ole syytä siirtää EU:n sisälle. Sitä puoltaisi sekin, että Norja ja Islanti ovat siinä mukana, kun taas toisaalta Englanti ja Irlanti eivät taida olla. Näin kuitenkin nyt on tapahtumassa, ja mielestäni kehitys on tältä osin virheellistä.

Äsken keskusteltiin jo yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta lähinnä turvallisuuspolitiikan ja puolustuksen osalta. Amsterdamin sopimus kulkee eteenpäin tällä tiellä entistä johdonmukaisemmin kohti yhteistä puolustusta. Mielestäni asiasta pitäisi käydä paljon perusteellisempi keskustelu, koska se on eri tie kuin se, millaiseksi muun muassa vuosi sitten eduskunta määritteli puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä meidän linjamme. Näin kuitenkin on ta-

pahtumassa, ehkä pienillä askeleilla, mutta joka tapauksessa suunta on selvä: Yhteiseen puolustukseen hallitus on viemässä Suomea.

Tässä yhteydessä on syytä myös nostaa esille Agenda 2000, joka on avoinna nyt, kun Amsterdamin sopimuksessa tehdään päätöksiä. Maatalouspolitiikka pitäisi saada EU:lta takaisin kansalliselle tasolle paljon vahvemmin, kuin se nyt on. Sehän on aivan mahdotonta ja mieletöntä, ja meillä ajetaan maatalous tuhoon tällä tiellä, ja Amsterdamin sopimus ei tätä korjaa, vaan päinvastoin vie kehitystä yleisesti väärään suuntaan. Sama koskee pitkälti aluepolitiikkaa. Näihin liittyen, Agenda 2000:een liittyen ja koko EU:hun liittyen, myös kustannukset ja maksuosuudet tulevat kasvamaan, tai elleivät ne kasva, maatalouden ja aluepolitiikan alasajo kiihtyy entisestään Suomessa.

Tähän tilanteeseen Amsterdamin sopimus on johtanut ja avaa portit sille kehitykselle, joka vauhdittuu tämän myötä niin, että tässä, jos jossakin, puhutaan väärästä federalismista, liittovaltiokehityksestä, joka on virheellistä Suomen ja virheellistä koko EU:n alueen kansojen osalta. En voi hyväksyä Amsterdamin sopimusta.

Tanskassa asiasta järjestettiin toukokuussa kansanäänestys ja yli 44 prosenttia tanskalaisista vastusti Amsterdamin sopimusta. Se on merkittävä osa. Tanskassa käytiin kunnon keskustelu asiasta. Suomessa sellaista ei ole käyty. Niin kuin ed. Tiusanen edellä totesi, Amsterdamin sopimus on jäänyt Emun ja monen muun asian jalkoihin kokonaan yleisessä keskustelussa tässä maassa. Kuitenkin tällä annetaan päätösvalta tärkeissä asioissa pois omista käsistä sellaisiin käsiin, joita käsiä emme tunne, joissa järjestelmissä ei avoimuus eikä demokratia toimi ja joissa tulee väistämättä eteen hallinnon ja päätöksenteon uudistaminen lähivuosina. Silloin Suomi on suuressa vaarassa menettää komissiopaikkansa ja menettää ääniosuuttaan, ja kun näin tapahtuu, olemme entistä enemmän väistämättä maksajia, säädösten soveltajia ja päätöksenteossa sivustakatsojia.

Ymmärsin, että tanskalaiset olivat noinkin vahvasti vastaan nimenomaan ulkomaalais- ja kansalaisuuskysymyksien vuoksi. En hyväksy sitä äärioikeistolaista linjaa, jota Tanskassa ajetaan pakolaisvastaisuutena, mutta haluan, että näistä asioista käydään keskustelua. Mielestäni tämä Amsterdamin sopimus pitäisi nyt hylätä ja käydä neuvottelut uudestaan niin, että kaikki olisivat rinnan: Amsterdamiin sopimukseen nyt liittyvät kuuluvat asiat, sen lisäksi EU:n päätöksenteon ja hallinnon uudistaminen ja myös Agenda 2000:een liittyvät ongelmat ja ehkäpä vielä Emunkin toteuttamiseen liittyvät kysymykset.

Ed. W a h l s t r ö m : Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta todellakin arvioi, että yhteisen puolustuksen tai yhteisen puolustuspolitiikan kehittämisen kannalta konkreettisin sisältö oli Amsterdamin sopimuksessa se, että kriisinhallinta liitettiin Euroopan unionin tehtäviin ja sehän oli Suomen ja Ruotsin yhteisen aloitteen tavoite. Muutoin kai voi todeta, että jokaisella sektorilla askeleet Amsterdamin sopimuksessa olivat hyvin pieniä, ja varmasti monet asiantuntijat ovat oikeassa arvioidessaan, että tuo hallitustenvälinen konferenssi yleensäkin pidettiin liian pian Maastrichtin sopimuksen jälkeen, että olisi voinut olla jotain arvioimista erityisesti.

Ulkoasiainvaliokunta on arvioinut myös, että EU-maiden keskuudessa on todella vahvistuvaa pyrkimystä unionin toimintakyvyn ja arvovallan vahvistamiseksi ja Euroopan turvallisuusongelmien ratkaisemiseksi yhteistyössä Weu:n eli Länsi-Euroopan unionin kanssa ja myös euroatlanttisen yhteistyön pohjalta. Tämä keskusteluhan on todella käynnissä hyvin vahvasti, ja pyritään yhdistämään poliittisia ja taloudellisia voimavaroja, jotta voitaisiin käyttää niitä sotilaallisia keinoja, joita unionisopimuksen sisältö mahdollistaa.

Valiokunta totesi toisaalta, että ainakaan lyhyellä tähtäimellä ei ole nähtävissä, että EU:n yhteisen puolustuksen toteuttaminen nousisi keskeisesti esille, vaikka jäsenmailla semmoisia tavoitteita onkin, sillä muilla jäsenmailla toisaalta on sotilaallisen ulottuvuuden kehittämisestä erilaisia näkemyksiä ja unionisopimus edellyttää niiden kunnioittamista. Tähän täytyy kai todeta ed. Kankaanniemelle, että Suomen hallitus ei ole viemässä meitä yhteiseen puolustukseen. Se on aivan selvä asia.

Valiokuntahan toteaakin, että eurooppalaisen turvallisuusidentiteetin vahvistaminen muilla menetelmillä jatkuu ja siihen liittyy yhteistyötä, yhteistyötä myös Venäjän kanssa. Toisaalta valiokunta toisti sen kannan, jonka mukaan Suomella on toimiva puolustusratkaisu eikä Suomi koe turvallisuusvajetta.

On syytä ehkä kommentoida sitä, mitä ed. Elo koskien selontekoa näistä asioista. Tämän vaalikauden aikana on annettu kaksi selontekoa: 95 ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko ja vuosi sitten puolustus- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, niin että eiköhän se tälle eduskunnalle riitä. Molempien selontekojen käsittelyn yhteydessä

eduskunta yksimielisesti toisti äsken UaV:n mietinnöstäkin lainaamani kannan. Suomi ei koe turvallisuusvajetta, Suomi ei hae Naton jäsenyyttä ja Suomi toivoo, ettei tehtäisi semmoisia ratkaisuja, jotka lisäisivät kahtiajakoa Euroopassa. Tämä on ollut eduskunnan yksimielinen kanta. Voi olla, että on tarpeen tulevalla vaalikaudella antaa selontekoja varsinkin, kun saattaa olla, että sen vaalikauden hyvin alussa ainakin jonkinlainen hallitustenvälinen konferenssi järjestetään ehkä liittyen enemmän laajennukseen ja muihin asioihin kuin kuitenkaan turvallisuuspolitiikkaan.

Mielestäni kuitenkin Amsterdamin sopimuksen yhteydessä on paljon tärkeämpää katsoa eteenpäin näiden asioiden kulkua, sillä ei Amsterdam ollut minkään loppu. Se oli enemmänkin alku kehitykselle, joka johtaa laajenemiseen, eikä suinkaan mikään lopun alku. Näin minä uskon. Emu on tietenkin paljon tärkeämpi asia. Se ei ollut hvk-asia, hallitustenvälisen konferenssin asia, ollenkaan, mutta paljon tärkeämpänä sitä on myös täällä pidetty, sillä keskustelu Emusta oli huomattavasti vilkkaampi kuin näyttää olevan keskustelu Amsterdamin sopimuksesta. Eli siis on koettu, että tämä on Maastrichtin sopimuksen tarkistamista eikä siinä mielessä sisällä niin valtavia mullistuksia kuin täällä on yritetty väittää.

Mikäli halutaan katsoa eteenpäin Euroopan unionin kehitystä ja Euroopan kehitystä kokonaisuudessaan, silloin tietenkin Agenda 2000 ja laajeneminen ovat niitä asioita, joihin meidän pitäisi kiinnittää huomiota, joihin meidän pitäisi nimenomaan panostaa. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä nimittäin kannattaa Euroopan unionin laajentamista itäiseen Keski-Eurooppaan sekä rakennerahastojen ja tukiohjelmien uudistamista, niin että alueelliset ja sosiaaliset kehityserot vähenevät Euroopassa. Se on keskeisen tärkeätä. Aito eurooppalainen yhteistyö kehittyy vain, jos nämä tavoitteet toteutuvat. Meidän mielestämme itälaajeneminen on eurooppalaisen turvallisuuden ja solidaarisuuden kysymys. Jäsenyysehtona tietenkin tulee korostaa ihmisoikeuksien kunnioittamista, demokratian kehittämistä ja kestävän kehityksen periaatteiden noudattamista. On itsestäänselvää, että hakijamaiden tulee myös toteuttaa alueellisia ja sosiaalisia eroja kaventavaa yhteiskuntapolitiikkaa.

Nämä ovat keskeisiä asioita samoin kuin se, miten unionin itälaajeneminen toteutetaan niin, että EU:n ja Venäjän suhteet kehittyvät myönteisesti ja Pohjois-Euroopan turvallisuustilanne säilyy vakaana ja toisaalta Euroopan unionin aloitteellisuus pohjoisilla alueilla lisääntyy. Suomi on tehnyt merkittävän aloitteen, joka on etenemässä: aloitteen Euroopan unionin pohjoisesta ulottuvuudesta, ja se on asia, joka on tulevaisuudessa tärkeä. Amsterdamin sopimus on jo solmittu.

Meidän mielestämme pitää Euroopan unionia kehittää jäsenvaltioiden ja taloudellisesti vahvojen alueiden yhteistyörakenteena. Siinä mielessä minusta ovat hyvin perustelemattomia puheet siitä, että itsenäisyys on mennyttä ja että liittovaltion suuntaan itsestäänselvästi kuljetaan. Toisenlaiset tavoitteet ovat monilla Euroopan unionin jäsenmailla, ja edellä mainitunlaisen eurooppalaisen yhteistyön vahvistaminen on välttämätöntä, mikäli meneillään olevaan maailman laajuiseen taloudelliseen keskinäisriippuvuuden kasvuun eli niin sanottuun globalisaatioon halutaan saada lisää eurooppalaista hyvinvointinäkemystä ja ekologista näkökulmaa.

Toinen asia, joka on keskeinen tulevaisuuden EU:n kannalta, on työllisyys. Parhaillaan on Cardiffissa, Walesissa, huippukokous. Siellä pitäisi todellakin painottaa niin, että työllisyyttä edistävät toimet kirjataan EU:n tärkeimmiksi tavoitteiksi ja jatketaan sitä, mitä vuoden 1997 marraskuussa pidetyn Luxemburgin työllisyyshuippukokous linjasi. Niitä pitäisi nyt tukea ja sillä tiellä kulkea eteenpäin, sillä lähes 20 miljoonaa työtöntä ja 50 miljoonaa köyhyysrajalla elävää ihmistä ovat EU-politiikan suurin haaste, eivät niinkään Amsterdamin sopimuksen jotkut pykälät. Nopea rakennemuutos uhkaa johtaa EU-maissa kasvukeskusten väestömäärän lisääntymiseen ja saattaa johtaa uuden kaupunkiköyhälistön syntyyn. Unioni ei varmaankaan kykene saavuttamaan kannatusta kansalaisten keskuudessa, jos työttömyyden ja syrjäytymisen annetaan jatkua eikä siihen puututa tehokkaammin.

Edelleen tulee rakennerahastouudistuksessa parantaa Unionin mahdollisuuksia tasata eri jäsenvaltioiden ulkoisista syistä poikkeavaa talouskehitystä ohjelmamenettelyn ja varojen käytön joustavuutta lisäämällä.

Eivät ole siis mitään pieniä haasteita nämä, jotka liittyvät laajenemiseen ja työllisyyteen, ja on hyvin todennäköistä, että ennen laajenemista joudutaan pitämään hallitustenvälinen konferenssi, jossa näitä instituutioita ja päätöksentekomenettelyjä parannetaan. Näin saattaa olla, mutta siitä huolimatta olen sitä mieltä, että laajeneminen on todella oikea suuntaus, ja jos Euroo-

pan unioni todellakin on sitä, mitä se on lähes 50 vuotta ilmoittanut olevansa, kaikkien siihen haluavien demokraattisten maiden yhteenliittymä, niin eihän unioni voi tietenkään, siis me emme voi torjua uusia jäseniä, jos ne ne edellytykset täyttävät, joita on annettu. Se on parasta Euroopan rauhalle ja siksi se on tärkein tulevaisuuden, kestävän työllisyyden ja hyvinvointia vahvistavien sisämarkkinoiden tavoite. Siksi on myös jäseniksi pyrkiviltä mailta edellytettävä niiden oman sosiaali- ja ympäristöpolitiikan kehittämistä, tason nostamista sekä muun muassa ay-liikkeen aseman turvaamista. Tällä tavoin siis laajenemisen yhteydessä nostetaan näiden maiden tasoa ja sitä kautta mielestäni koko Euroopan vakautta, rauhaa ja yhteistyötä edistetään.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Aivan muutama sana ed. Wahlströmin puheenvuoron johdosta, jossa hän viittasi esitykseeni siitä, että ulkoasiainvaliokunta, tai niin kuin minä sanon mielelläni koko eduskunta, saisi vielä selonteon Euroopan unionin yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja erityisesti Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan unioniin. On aivan selvää, että tässä on tapahtumassa aika nopeita muutoksia tällä hetkellä. Siinä mielessä saattaa olla ehkä käytännön kannalta järkevintä, että ulkoasiainvaliokunta on se elin, joka tämän selvityksen saa, koska, niin kun ed. Wahlström sanoi, selontekoja eduskunnalle on annettu aivan riittävästi. Mutta minun viestini on se, että eduskunnan pitäisi olla informoitu siitä, mitä tällä hetkellä tapahtuu, koska tapahtumat ovat todella merkittävän nopeita.

Mitä tulee Amsterdamin sopimukseen, se esimerkiksi on johtamassa Suomen hyvin lähelle täysjäsenyyttä Länsi-Euroopan unionissa. Kun me osallistumme kriisinhallintaan, emme pelkästään osallistu toimintaan, vaan myös suunnitteluun. On todettu asiakirjoissa, joita olen lukenut, että se vie hyvin lähelle täysjäsenyyttä Länsi-Euroopan unionissa. On toinen kysymys, mikä on se raja, joka kulkee täysjäsenyyden ja muun osallistumisen välillä. Mutta kuten totesin omassa puheenvuorossani, on myös esitetty, että neljästä osallistumisasteesta Länsi-Euroopan unionin toimintaan siirryttäisiin kahteen eli täysjäsenyyteen ja siihen muuhun, johon me ilmeisesti tulemme liittymään.

Sen lisäksi, puhemies, on ehdotettu myös useita eri vaihtoehtoja, joilla niin sanotut liittoutumattomat maat voisivat olla täysjäseniä Länsi-Euroopan unionissa. Minun mielestäni meidän pitää suhtautua näihin avoimin mielin, kuten olen sanonut.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Kun seuraa tätä keskustelua ja muutenkin EU:hun liittyvää keskustelua, tuntuu siltä, että EU:sta on tulossa toiveiden tynnyri. Kaikki ne asiat, mitä kotimaassa ei voida hoitaa, toivotaan EU:n hoitavan. Tietysti täytyy sanoa, että se johtaa mahdottomaan tilanteeseen, kun minun mielestäni EU:n osalta pitäisi päätyä siihen, että EU:lla on tietyt selvät tehtävät, joita se pyrkii hoitamaan, ja kaikki muut asiat, jotka eivät ole olennaisia EU:n tehtävän toteuttamiseksi, jätettäisiin kansallisella tasolla hoidettaviksi. Tältä osin todellakin esimerkiksi sellaiset seikat, jotka liittyvät kulttuuriin ja sosiaaliturvaan, mielestäni pitää jättää kansallisesti ratkaistaviksi, ja siltä osin toiveita EU:lle ei pitäisi ylipäätään esittääkään.

Puhemies! Mitä tulee itse Amsterdamin sopimukseen, tietysti voidaan sanoa, että Amsterdamin sopimus ei ollut menestys, mutta se täytti kuitenkin tehtävänsä. Amsterdamin sopimus tarvittiin siitä syystä, että täytyi saada hallitustenvälinen konferenssi päätökseen, ennen kuin voitiin aloittaa laajentamisneuvottelut. Nyt on saatu sopimus, laajentamisneuvottelut alkavat ja Amsterdamin sopimus on täyttänyt tehtävänsä. Se oli sen tärkein tehtävä.

Voidaan keskustella siitä, mitä hyvää ja huonoa sopimuksessa on. Tietysti jos sen sisältöä arvioidaan, siinä on valtava määrä erilaisia artikloita, joissa toivotaan kaikkea mahdollista hyvää ja suosiollista EU:lle. On ympäristöä, avoimuutta, sosiaalisuutta jne. Mutta me tiedämme, että tällaisten julistusten merkitys on äärimmäisen vähäinen. Tietysti ne voivat parantaa jonkin verran EU:n kuvaa, mutta kun tuo kuvan parantaminen on kosmeettista, juuri mitään konkreettista tätä kautta ei ole kuitenkaan saatavissa. (Ed. Elo: Pitää ottaa tosissaan ne julistukset!)

Mitä tulee artiklaan, joka koskee työllisyyttä, itse suhtauduin alun perin jonkin verran skeptisesti siihen, että nyt sanotaan, että EU hoitaa Suomen työttömyyden. Tosiasia, jonka kaikki tiedämme, on, että kansallisvaltiot hoitavat työllisyyden. EU:n mahdollisuudet puuttua seikkaan ovat varsin vähäisiä. Täytyy sanoa, että usein, kun EU:n direktiiviehdotuksia seuraa, tuntuu siltä, että niillä enemmänkin aiheutetaan työttömyyttä kuin parannetaan työllisyyttä. (Ed. Pulliainen: Nytkö se vasta ed. Sasille selvisi?)

Täytyy kuitenkin todeta se, että sinänsähän ei ole mitään pahaa siinä, että valtiot joutuvat teke-

mään selvityksiä työllisyyden osalta, joutuvat tekemään omia työllisyysohjelmiaan ja niitä yhteistyössä EU-maiden kesken arvioidaan. Voi olla, että tästä arvioinnista on jonkin verran kaiken kaikkiaan hyötyä. (Ed. Elo: Suomessa on niin tehty!) Tietysti jotkut toivovat sitä, että saataisiin jostakin rahaa työllisyyden parantamiseen. Nyt on kuitenkin melko selvää, että rahaa EU:n kautta ei tulla saamaan, vaan asiat ratkaistaan kansallisella tasolla, mutta jos se johtaa siihen, että joudutaan arvioimaan muun muassa työmarkkinoiden joustavuutta, se saattaa kyllä johtaa siihen, että paineet työmarkkinoiden muutoksiin joissakin maissa lisääntyvät. (Ed. Elo: Ei Suomessa!)

Kun itse olen keskustellut komission virkamiesten kanssa, tuntuu siltä, että EU:ssa todellakin on jonkin verran harrastusta siihen suuntaan, että tiettyjä jäsenvaltioita tulisi pyrkiä painostamaan joustavuuden lisäämiseksi. Suomi ei ole niiden joukossa, joissa ongelmat ovat kaikkein pahimpia. Näitä maita ovat erityisesti Saksa ja muun muassa Belgia. Nämä ehkä voidaan mainita maina, joissa työelämän suhteet eivät ole kunnossa ja joissa joustavuutta tarvittaisiin.

Jos tältä osin päästään eteenpäin, voi olla, että sopimuksesta syntyy myös jotakin hyvää. Täytyy kuitenkin sanoa, että kun me poliitikot keskustelemme kansalaisten kanssa, ei kenenkään pitäisi mennä sanomaan, että nyt kun Amsterdamin sopimuksessa on työllisyysartikla, on saatu merkittävä askel työllisyyden parantamiseksi. Täytyy katsoa, mihin päästään, ja vasta sen jälkeen, jos tuloksia saadaan aikaan, niitä arvostella. Mitään ennakkokäsityksiä kansalaisille ei pitäisi antaa. Nimittäin jos annamme liian suuret ja positiiviset käsitykset mahdollisuuksista artikloilla parantaa Euroopan kansalaisten olosuhteita, helposti viemme tilanteen siihen, että syntyy luottamuskriisi EU:ta kohtaan, mikä kaiken kaikkiaan ei ole kuitenkaan toivottavaa.

Puhemies! Liittokansleri Kohl ja presidentti Chirac ovat tavanneet aivan äskettäin ja ovat esittäneet kantojaan ja tehneet omia ehdotuksiaan, joita osin on tulkittu kehotukseksi aloittaa uusi hallitustenvälinen konferenssi.

Mitä tulee siihen, että nyt aloitettaisiin uusi hallitustenvälinen konferenssi, mielestäni se ei ole tarkoituksenmukaista. On selvää, että tarvitaan uusi peruskirjan uudistus tilanteessa, jossa EU:n jäsenmäärä ylittää 20 jäsentä, mutta nyt on kuitenkin luotu puitteet sille, että viisi uutta jäsentä voidaan ottaa unioniin. Mielestäni näillä eväillä voidaan siihen asti edetä. Haluankin sanoa, että sitten kun laajeneminen on selvästi etenemässä, siinä yhteydessä on syytä peruskirjaa miettiä uudestaan. On selvää, että siinä tilanteessa päätöksentekoa tulee pyrkiä uudistamaan.

Mutta kysyn, mikä se sellainen unioni on, joka ei kykene esimerkiksi tekemään päätöstä siitä, että Euroopan parlamentti kokoontuisi yhdessä paikassa. Mielestäni Suomi voisi hyvin sanoa ranskalaisille, että voimme aloittaa kyllä seuraavan hallitustenvälisen konferenssin, kunhan ennakkokysymyksenä ensin ratkaistaan se, että Euroopan parlamentti kokoontuu yhdessä eurooppalaisessa pääkaupungissa. (Ed. Pulliainen: Miksei Helsingissä?) Yhdellä pienellä ratkaisulla voitaisiin olennaisesti tehostaa unionin toimintaa ja vähentää byrokratiaa, mutta valitettavasti eräälle äsken mainitulle maalle kansallisista syistä tällainen järkevöittämisratkaisu ei ole mahdollinen. Yksinkertaisia ratkaisuja on, kunhan niistä vain päästäisiin yhteisymmärrykseen.

Mitä tulee päätöksentekoon, on selvää, että kun tulee uusia jäsenmaita mukaan, määräenemmistöpäätöksentekoa on varmasti syytä ja tarkoituksenmukaista lisätä. Varmasti joudutaan myös miettimään sitä, millä tavalla määräenemmistöpäätöksenteko toteutetaan. Itselläni on aika pitkälti ymmärrystä Saksan esittämälle mallille, jossa sovellettaisiin kaksoisenemmistöä, nykyisiä määräenemmistöjä, mutta myös otettaisiin eri maiden väestöpohja huomioon. Mielestäni on varsin oikeudenmukainen ratkaisu, että ei pelkästään katsota summittaisia maiden kokoja, vaan myös väestömäärä, niin ettei voida tehdä päätöksiä EU:n väestön enemmistöä edustavien maiden kannan vastaisesti.

Mitä tulee komission kokoon, niin mielestäni lähtökohtana pitää olla se, että vaikka EU:n jäsenmäärä menisi yli 20:n, siinäkin tilanteessa jokaisella jäsenmaalla tulisi olla oma komission jäsen. Luulen, että yhteys maiden väliltä, vaikka komission jäsenet edustavatkin komissiota, katkeaa ja luottamus EU:n toimintaan vähenee olennaisesti, jos jokaisella jäsenmaalla ei ole omaa komission jäsentä.

Miten komission omaa sisäistä toimintaa kehitetään, siitä voidaan keskustella. Ymmärrän tietysti, jos suuremmat jäsenmaat saavat painavampia komission jäsenen tehtäviä kuin pienemmät maat, mutta sanon, että tässäkin yhteydessä on kyllä syytä ottaa huomioon ei pelkästään maan koko, vaan kyseessä olevien henkilöiden

kompetenssi, kyky toimia komissiossa. Ehkä siinä vaiheessa voitaisiin myös ajatella, että jos komissio kasvaa vallan suureksi, komissio saisi jonkinlaisen työvaliokunnan itselleen.

Mielestäni pääministeri Lipponen on herättänyt erittäin hyvän kysymyksen siitä, että kun EU:n päätöksentekoa tehostetaan ja nyt ollaan siirtymässä yhteiseen rahaan, eikö pitäisi myös miettiä EU:n edustusta eräissä elimissä. Pääministeri Lipponen toi esille kysymyksen EU:n edustuksesta G7- tai G8-kokouksissa siten, että EU:n puheenjohtajamaan pitäisi edustaa EU:ta. Tällä hetkellähän EU:ta edustaa komission puheenjohtaja näissä kokouksissa.

Jos todella halutaan, että EU:lla on oma identiteetti, niin mielestäni näin nimenomaan pitäisi tehdä. Mutta voidaan ottaa esiin eräitä muitakin elimiä, joissa voidaan keskustella tästä edustuksesta. Tietysti tulee mieleen Maailmanpankki, pitäisikö siellä olla EU:lla oma edustus, tai YK:n turvallisuusneuvosto. Onko oikein, että vain muutamat EU:n jäsenmaat istuvat siellä, mutta EU:lla ei ole omaa edustajaa? Ei ole EU:n puheenjohtajamaata, joka käyttäisi EU:n ääntä noissa kokouksissa, joten mielestäni nämä kysymykset tulisi sitten, kun seuraavaa hallitusten välistä konferenssia suunnitellaan, ottaa myös asialistalle.

Puhemies! Lopuksi täällä on keskusteltu EU:n yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Itse suhtaudun varsin skeptisesti EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Oikeastaan jokainen kriisi, jokainen ongelma, jota EU:n puitteissa pyritään ratkaisemaan, johtaa vain valtavaan pölyyn, meteliin ja siihen, että EU:ssa ei kyetä tekemään minkäänlaisia yhteisiä linjauksia. Valitettavasti näin asia on ja se johtuu varsin pitkälti siitä, että eri EU-mailla on hyvin erilaiset historialliset perinteet ja myös hyvin erilaiset historialliset liittolaiset Euroopassa ja Euroopan ulkopuolella. (Ed. Elo: Miksi se sitten Natossa toimii?)

Haluan kyllä korostaa sitä, että jos halutaan, että ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kehitetään, niin mielestäni tämän kehittämisen pitäisi tapahtua Naton puitteissa. Jos luodaan vahva eurooppalainen identiteetti ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, pelkään, että se voi johtaa isolationistisiin piirteisiin Yhdysvalloissa ja siihen, että Yhdysvallat eristäytyy, ja se olisi erittäin turmiollista Euroopalle. Siitä syystä jättäisin kokonaan EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämisen silleen ja pyrkisin keskittämään kaikki nämä toimenpiteet Naton puitteisiin.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Puhemies! Käydyssä keskustelussa on joissakin puheenvuoroissa selvästikin mielestäni liioiteltu sopimuksen merkitystä, kun on väitetty, että se vie lopullisesti meiltä itsenäisyyden. Olen sopimuksen hyväksymisen kannalla, kuten aiemmin olen todennut. Sopimus on mielestäni selvä kompromissi, vaikka se syventääkin integraatiota joiltakin osin.

Mutta, puhemies, oleellista on, että mahdollisesta yhteisestä puolustuksesta tulevaisuudessa päätetään Suomessakin oman valtiosääntömme mukaisesti. Tässä mielessä perustuslakivaliokunnan kanta päätöksenteosta on merkittävä. Puolustuksen suhteen ei luultavasti pääse syntymään samaa tilannetta kuin nyt kävi Emusta päätettäessä.

Meillä voi olla erilaisia käsityksiä, kuten tässä äskenkin kuulimme, ulko- ja turvallisuuspolitiikasta sekä puolustuksesta. Ministeri Taina oli äsken kovin varovainen. Hän sanoi tulevaisuudesta oikeastansa vain sen, että rakentava suhtautuminen on tärkeä. Minusta on myös paljon merkittävämpää sanoa jotakin suunnasta, mitä me oikein kansallisesti tavoittelemme. Itse korostaisin sitä, että sotilaallisessa liittoutumattomuudessa pysyminen on hyvinkin tärkeää meille suomalaisille. Mikään ei tällä hetkellä viittaa siihen, että muutos tässä tarvittaisiin.

Linjojen seuraaminen on kansalaisille hyvin vaikeaa. Se on nähty tämän sopimuksen käsittelyn yhteydessäkin. Toivottavasti kansalaiset voisivat seurata esimerkiksi vaalien alla ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja puolustuspolitiikan linjaamista ja siten sanoa oman sanansa tulevaisuudesta.

Ed. Biaudet: Arvoisa puhemies, ärade talman! Som medlem av utrikesutskottet måste jag med tillfredsställelse konstatera, att riksdagens möjligheter att följa och påverka förhandlingarna och de finländska positionerna i regeringskonferensen var reella. I jämförelse med kolleger från andra medlemsländer står sig vår roll i denna process mellan EU-regeringarna som inte alls obetydlig.

Arbetet bekräftar även de goda sidorna med en tradition av samstämmighet i utrikespolitiken. Vi har sökt det gemensamma i stället för att fastna i det som skiljer oss. Således har Amsterdamprocessen tett sig tämligen odramatiskt och dess resultat har varit väl förankrat hos vårt folk. Det har tett sig naturligt att efter EU-inträdet aktivt arbeta för ett effektivare och beslutskraftigare EU.

För oss som förespråkar ett aktivt och starkt EU-samarbete har processen visat att det finns en vilja att fördjupa integrationen och att fortsätta utvidgningen, trots att det i praktiken kan krävas långa och svåra nätter med förhandlingar. För dem som varit oroliga för att unionen alltför snabbt skulle kunna ändra karaktär och omforma sig till en över medlemsstaterna självständig makt, så har processen visat att inga förändringar sker snabbt eller av sig själva utan att det finns många starka pådrivare och slutlig enighet i fråga om de politiska målen.

Utvidgningsförhandlingarna befäster åter och återigen EU:s roll som pådrivare av demokrati och mänskliga rättigheter, som i Amsterdamavtalet fått en starkare skrivning genom att det blir möjligt att avhålla ett EU-land från dess medlemsrättigheter ifall det grovt och kontinuerligt kränker människors grundrättigheter, diskrimineringsförbudet i grundstadgan har också utvidgats.

Medan utvidgningen i sig arbetar mot ett festum Väst-Europa finns det uppenbara risker för att harmoniseringen av flykting- och visumbestämmelser kan verka för det motsatta, ifall inte tillräckligt höga gemensamma minimikrav på asylprocesser fastställs. Vid regeringskonferensen verkar säkerhets- och trygghetsaspekterna i människors fria rörlighet ha blivit väl uppmärksammade, medan EU-invånarnas rörlighet och rättigheter samt tredjelandsmedborgarnas situation och rättigheter föga uppmärksammats.

Målsättningen om att gemenskapen skulle bli medlem i europeiska människorättsavtalet bör fortfarande kvarstå, även om man säkert indirekt kan anse att EU genom sina medlemmar är bundet av avtalet.

Europa och framför allt EU har ett stort ansvar för att även i fortsättningen vara garant för att flyktingkonventionen från 1951 och dess tilläggsprotokoll från 1967 inte urholkas genom praxis eller bristande ansvarsfördelning mellan EU-medlemmarna. Således är det helt nödvändigt att ta avstånd från det protokoll, som stadgar om asylrätt för medborgare från EU-land, vilket inte kan anses vara förenligt med våra åtaganden enligt Genevekonventionen. Det är viktigt att regeringen, såsom bland annat britterna, belgarna och svenskarna gjort, klart deklarerar detta i enlighet med riksdagens nu kommande beslut. Det skulle verkligen vara en paradox ifall EU-medborgarens rättsskydd genom Amsterdam skulle bli sämre än för medborgare i tredje land.

För unionens framtid är det centralt att medborgarna legitimerar dess verksamhet och erhåller bekräftelse om att resultat kan åstadkommas i frågor som gäller envar och som är svåra eller rentav omöjliga att lösa ensamma.

Miljöproblemen i all sin omfattning har allt sedan anslutningsdiskussionen hos oss uppfattats som en uppenbar fråga för internationellt europeiskt samarbete, där övernationellt beslutsfattande har blivit nödvändigt. Ifall man inte snabbare börjar komma framåt med en gemensam lagstiftning om t.ex. koldioxidskatter kan befolkningen tappa sitt förtroende för EU och dra bort sitt stöd för övrigt gemensamt ansvarstagande, t.ex. i säkerhets- och utrikespolitiken.

Ett sådant tillbakadragande till nationella positioner skulle vara ödesdigert för oss och för Europa. Därför kan vi i Sfp inte annat än beklaga att man inte lyckades göra framsteg med harmoniseringen av miniminivåer för miljö- och energiskatter inom EU. Såsom utrikesutskottet i sitt betänkande utfäster bör Finland även i fortsättningen målmedvetet verka för att man med majoritetsbeslut kunde åstadkomma gemensamma minimiskattesatser för miljö och energi.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, olemme tyytyväisiä siihen, että päätöksentekomenettelyä jonkin verran tehostettiin. Tämänhetkinen tilanne Kosovossa osoittaa jälleen, miten tärkeää on, että yhteistä päätöksentekoa vielä pitäisi tehostaa, jotta unioni pystyisi reagoimaan tarpeeksi nopeasti ja päättäväisesti kriisi- tai konfliktitilanteissa. EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikalle tehokas menettely on välttämätön, jotta koko EU:n uskottavuus sinänsä ei kärsisi. Kannatamme sen vuoksi edelleen, että myös tällä alalla lisätään enemmistöllä tehtäviä päätöksiä.

Olemme myös valmiita harkitsemaan rauhanturvalakimme muuttamista niin, että se sinänsä mahdollistaisi Suomen osallistumisen kaikkiin Petersbergin tehtävien mukaisiin kriisinhallintaoperaatioihin silloin, kun ne ovat legitimitoituja joko turvallisuusneuvoston tai esimerkiksi Etyjin päätöksellä samalla tavoin kuin nykyään. Tällaisten tilanteiden arvioinnissa ja kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisessa, kun kuitenkin kaikki tilanteet ovat niin erilaisia, on tulevaisuudessakin välttämätöntä, että edusunta joka kerta päättää Suomen osallistumisesta erikseen.

Kriisinhallintakyky näyttää olevan tulevaisuudessakin välttämätöntä, koska on mahdotonta, että unioni voisi laajeta, puhumattakaan

syventymisestä tai ihmisten vapaan liikkumisen toteutumisesta, jos Euroopassa on etnisiä tai muunlaisia konflikteja tai jos ihmisten eriarvoisuus poliittisesti tai sosiaalisesti vielä korostuu.

On kuitenkin syytä korostaa sitä, että kaikki ylikansalliset tai valtioiden väliset ratkaisut tehdään vain meidän omien päätösten pohjalta. Niin on ollut Eftan, Eec:n, Ees:n ja Euroopan unionin jäsenyyden kohdalla ja niin tulee olemaan myös uusien askelten ottamiseksi yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta ja/tai Natojäsenyyden kohdalla.

Myös Amsterdamin jälkeen ratkaisevat askeleet vaativat yksimielisyyttä jäsenmaiden kesken. Se, mitä tulee tapahtumaan tulevaisuudessa, ei lähde todennäköisyyslaskelmista, vaan poliittista päätöksistä. Suomen kannalta uusien ratkaisevien askelten ottamisen välttämättömyys ei ole näköpiirissä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Viime viikolla, kun käytin puheenvuoron toisessa käsittelyssä, kiinnitin huomiota eräisiin näkökohtiin, jotka ovat saaneet vahvistuksen jo käydyssä keskustelussa. Tuolloin mainitsin siitä, että erikoisesti kansalliselle kokoomukselle EU-jäsenyys näyttää olevan syvästi traumaattinen kokemus, kun nyt sattuu olemaan niin, että koko EU:n ydin on siinä, että siinä on meneillään jatkuva syvenemisen prosessi. Ed. Sasin äsken käyttämä puheenvuoro osoitti sen, että lähes kaikki, mitä nyt tapahtuu, on sellaista, jota ei saisi tapahtua. Integraatio ei saisi syventyä, ei saisi olla hvk-prosessia, ei ylipäätään yhtään mitään. Sitten sekin, mikä vähä on, sekin on päin seiniä. Mitä ihmettä tuommoinen puolue rupeaa EU-jäsenyyttä hakemaan, kun ei pysy siinä kelkassa mukana ollenkaan!

Toinen vesseli täällä on ed. Kankaanniemi, joka äskeisessä puheenvuorossaan ensiksi ilmoitti, että ei ole sopivaa rakennetta näiden pilarimuutosten tekemisiin, ja sitten ilmoitti, ettei mitään muutoksia saa rakenteisiin tehdä.

Muutoin olen sitä mieltä itse analyysina tästä asiasta, jonka näkemyksen julkitoi ed. Isohookana-Asunmaa. Tämä askel kuuluu tähän vaiheeseen ja nyt tämä kalkki on nieltävä. Kun on a sanottu, niin b:nkin joutuu sanomaan.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Amsterdamin sopimus on erittäin tärkeä työllisyysasioiden kannalta. Työasiainvaliokuntakin antoi asiasta lausuntonsa ulkoasiainvaliokunnalle. Olemme käsitelleet sekä työasiainvaliokunnassa että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa myös kansallisia työllisyyssuunnitelmia, jotka on tehty Amsterdamin sopimuksen suositusten perusteella.

On tärkeää, että työllisyys lopultakin otettiin EU:n yhdeksi tärkeäksi asiaksi talouden rinnalle. Perustamissopimuksen uudet määräykset edellyttävät, että neuvosto vuosittain hyväksyy työllisyyden suuntaviivat, jotka jäsenvaltiot ottavat huomioon työllisyyspolitiikassaan. Jäsenvaltiot laativat vuosittain kansallisen toimintasuunnitelman työllisyyspolitiikan toimeenpanoa varten.

Työasiainvaliokunta sanoi lausunnossaan, että työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelma pitäisi valmistella laajapohjaisesti ja perusteellisesti ja tähän työhön pitäisi osallistua työmarkkinaosapuolten lisäksi myös pienten ja keskisuurten yritysten, työttömien ja eri alueiden edustajat. Olen sitä mieltä, että valmistelussa pitäisi olla erittäin laaja pohja ja siihen pitäisi ottaa mukaan myös eri järjestöjä.

Työasiainvaliokunta pyysi myös, että toimintasuunnitelma pitäisi antaa eduskunnalle riittävän ajoissa ennen ministerineuvoston kokousta, jotta suunnitelma voidaan asianmukaisesti käsitellä valiokunnissa. Nämä ovat tietysti pieniä asioita, mutta jotta suunnitelmilla yleensä olisi jotain merkitystä, niin mielestäni ne pitäisi valmistella kunnolla eikä tehdä niistä vain listausta toimenpiteistä, jotka aiemmin on päätetty.

Olin Brysselissä EU-parlamentin sosiaali- ja työllisyysvaliokunnan ja kansallisten työ- ja sosiaalivaliokuntien yhteisessä tapaamisessa, jossa keskustelimme juuri EU:n työllisyyspolitiikan suuntaviivoista ja kansallisista toimintasuunnitelmista. Kansalliset ohjelmat nähtiin tärkeinä, mutta ne eivät todellakaan saa olla pelkkiä papereita.

Ed. Sasi jo varoitteli, että ei saa luoda liian suuria toiveita EU:n työllisyyspolitiikkaan. Pelkäänpä, että juuri niin käy, mikäli kansalliset ohjelmat tehdään kiireessä kirjaten vain entisiä, aiemmin päätettyjä toimenpiteitä tai jos niitä ei todellakaan oteta tosissaan.

Ehkä kiire oli se syy, miksi tällä kertaa kansallinen toimintaohjelma jäi aika vaillinaiseksi eikä siinä ollut strategista otetta, jota siihen olisi toivonut. Asiasta keskusteltiin paljonkin Brysselin kokouksessa.

Siellä tuli esille myös se, että asiat eivät mene eteenpäin pelkästään toimenpiteitä kirjaamalla, vaan aina pitäisi olla myös rahoitus ja aikataulut, miten asiat etenevät.

Kokouksessa perättiin myös työllisyys- ja sosiaalipolitiikan mukaan ottamista talouskysymyksiin sillä tavalla, että ne kulkisivat käsi kädessä, ja näinhän pitäisi aina ollakin. Jos esimerkiksi ajattelee Suomen työllisyystilannetta, meillä menee aivan hirvittävä määrä rahaa työllisyyspolitiikan ja etuuksien maksamisen kautta korjaaviin toimenpiteisiin, kun meidän pitäisi pystyä siirtymään ennalta ehkäisevään toimintaan. EU:n suuntaviivoissa tämä onkin mielestäni hyvin voimakkaasti esillä, voimakkaammin kuin omassa työllisyyspolitiikassamme ja työllisyyden toimintaohjelmassamme. Oli yllättävää huomata, että EU:ssa näissä asioissa on pystytty menemään radikaalimpaan suuntaan kuin Suomessa, vaikka aina olemme kuvitelleet olevamme työllisyyden hoidon mallimaa.

Toinen kysymys, mitä käsittelimme myös työasiainvaliokunnassa ja joka on saanut uutta otetta Amsterdamin sopimuksessa, on sukupuolten tasa-arvo. Perustamissopimuksen 3 artiklan uudessa kakkoskohdassa määrätään, että toteuttaessaan 3 artiklan tavoitteita yhteisö pyrkii poistamaan eriarvoisuutta ja edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa. Tämä on tietenkin vain hyvin ympäripyöreä lause, joka ei vielä tarkoita yhtään mitään, vaan kansallisesti nämäkin asiat pitäisi hoitaa. Uskon, että tällä sektorilla Suomella on paljon annettavaa EU:lle. Olen kuullutkin, että esimerkiksi tasa-arvoministerin luona käy jatkuvasti valtuuskuntia eri maista sekä EU:n sisältä että ulkopuolelta katsomassa, mitä Suomessa asioille on tehty.

Kun olen seurannut keskustelua, mitä asiasta on käyty, olen monta kertaa miettinyt sitä, kun kuulun itsekin niihin ihmisiin, jotka vaativat kansanäänestyksiä, miten kunnioitamme kansanäänestysten tuloksia. Mielestäni on oikein, että jos kansalle annetaan mahdollisuus sanoa mielipiteensä suorassa kansanäänestyksessä, niin sitä mielipidettä pitäisi myös kunnioittaa. Kun EU-äänestyksessä myönteinen valtakirja kansalta oli saatu, Suomen tietysti pitää toimia jatkossakin sen mukaisesti, että katsotaan aina, miten näitä asioita viedään eteenpäin, eikä enää oikeastaan kannattaisi hirveästi haikailla, että kun tuli liityttyä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Minä hiukan hämmästelen ed. Sasin suhtautumista tähän Amsterdamin sopimukseen. Hän piti sitä tietyllä tavalla olemattomana ja tietynlaisena välttämättömänä välipahana siirryttäessä EU:n laajenemiseen. Jos nyt ed. Sasi, jota pidän tavattoman viisaana miehenä, on todella oikeassa, silloin minun täytyy ymmärtää se yleinen välinpitämättömyyskin, mikä liittyy täällä eduskunnassakin tähän merkittävään sopimukseen. Meillä on enemmän herättänyt kiinnostusta joku Joroisten metsäkauppa täällä eduskunnassa kuin Amsterdamin sopimus, joka on aika merkittävä kuitenkin monella tavalla.

Jos tämä on näin epämerkityksellinen kuin ed. Sasi antoi ymmärtää, silloin minä ymmärrän sen, että kun meillä sorvataan uutta hallitusmuotoa, niin siihenkään ei millään lailla saada tämän kehityksen tulosta näkyviin, esimerkiksi hallitusmuodon ensimmäisiin pykäliin, missä puhutaan lainsäädäntövallasta, tuomiovallasta, toimeenpanovallasta ja sillä tavalla. Minä ymmärrän, jos tämä on niin merkityksetön, mutta sitten minä olen erehtynyt.

Silloin herää kysymys, miksi muualla Euroopassa, Ranskassa, Tanskassa oli kansanäänestys, tosin se päättyi myönteisenä tavalla Amsterdamin sopimukselle, monessa muussa maassa väännetään kättä hyvin voimakkaasti, mutta ei meillä Suomessa. Meillä suhtaudutaan kuin Joroisten metsäkauppaan tähän koko hommaan. Minä olen kyllä hirmuisen hämmästynyt. On mahdottoman hyvä asia, että tuli ehdotettua äänestystä, että nähdään joskus aikakirjoista, ettei suomalaisiakaan viety kuin pässiä narussa, että ne vähän harasivat vastaan, viisi kuusi kansanedustajaa äänesti sopimuksen hyväksymistäkin vastaan. Siinä mielessä pidän tavattoman tärkeänä, että me ainakin äänestämme tämän rupattelun päätteeksi.

Ed. M. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Tällä Amsterdamin sopimuksella on Suomen näkökulmasta erittäin suuri merkitys myös kahdella alalla, joita ei tässä keskustelussa eikä myöskään toisen käsittelyn keskustelussa juurikaan käsitelty eli koulutuksen sekä teknologian ja tutkimuksen alalla. Siinä mielessä pari näkökohtaa.

Aikanaan tehtyyn Euroopan yhteisön perussopimukseen lisätään nyt tällä Amsterdamin sopimuksella uusi kappale, jonka mukaan sopijapuolet ovat vakaasti päättäneet edistää kansojen mahdollisimman korkeaa tiedon tasoa luomalla laajat mahdollisuudet koulutuksen saantiin sekä edistämällä jatkuvaa koulutusta.

Edelleen tämä sopimus nostaa läpikäyväksi toimintaperiaatteeksi elinikäisen oppimisen, joka myös meillä nyt käsittelyssä olevassa koulutuslainsäädännön uudistuksessa on se suomalai-

nen vahva perusta, jolle tulevaisuutta rakennamme.

Toinen näkökohta on tutkimus- ja kehitystoiminta. Siinähän Suomi on 90-luvulla noussut kärkimaiden joukkoon erityisesti, kun ajattelemme uuden luomista ja tulevaisuuden vahvojen perusteiden rakentamista. Amsterdamin sopimuksen mukaan saimme odottaa entistä vahvempaa dynamiikkaa ja todellista aktiivisuutta myös EU:n tasolta, sillä nyt muutetaan säädöksiä. Monivuotisten puiteohjelmien hyväksyminen edellytti aikaisemmin yksimielisyyttä. Nyt tämä vaatimus poistetaan. Täten meillä on mahdollisuus entistä paremmin nostaa esille niitä näkökohtia, jotka Suomen kannalta ovat oleellisia. Ainakin näiltä osilta voimme kokoomuksen piirissä, mutta, uskon, myös kaikkialla muualla, olla hyvin tyytyväisiä. Tässä valossa jääköot ed. Pulliaisenkin aikaisemmin toteamat arviot kokoomuksen näkökohdista omaan arvoonsa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen arvosteli käyttämääni puheenvuoroa varsin voimakkaasti ja puhui muiden traumaattisesta suhteesta EU:hun. Mielestäni vihreillä ja erityisesti ed. Pulliaisella on aika traumaattinen suhde tänä päivänä EU:hun ja tähän hallitukseen ja hallituksen esityksiin. Mutta ennen kaikkea hän käänsi puheenvuoroni täysin päälaelleen ja teki siitä ihan mahdottoman. Se on syytä oikaista.

Arvostelin sitä, että tässä annetaan uusia tehtäviä EU:lle vanhoihin rakenteisiin, ja peräänkuulutin sitä, että EU:n rakenteiden ja päätöksenteon uudistamisesta olisi kovin tärkeää tietää, miten se tapahtuu, säilyykö Suomella komissaarin paikka, mikä on Suomen ääniosuus jne. Nämä ovat perusasioita, ja näin pitäisi menetellä, tietää se ensin, ennen kuin voidaan antaa uusia tehtäviä. Nyt annetaan uusia tehtäviä eikä tiedetä, kuka ne hoitaa. Paineet siihen, että hallintoa on uudistettava ja päätöksentekoa uudistettava hyvin pian, kasvavat. Näin me menemme latvasta puuhun eli täysin päinvastoin kuin järkevästi pitäisi menetellä.

Mitä muutoin tulee näihin korulauseisiin, tässä paketissa niitä on. Avoimuus ja työllisyys on nostettu voimakkaasti esille. Kumpikin on aika tyhjiä lauseita koko tässä sopimuksessa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Aittoniemi ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus ja sopimus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää "ei". Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on rauennut.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Alaranta, Andersson C., Andersson J., Anttila U., Antvuori, Aula, Aura, Biaudet, Brax, Bremer, Elo, Filatov, Haatainen, Hassi, Hellberg, Holopainen, Huotari, Hurskainen, Huuhtanen, Huutola, Häkämies, Hämäläinen, Ihamäki, Isohookana-Asunmaa, Järvilahti, Jäätteenmäki, Kallis, Kanerva S., Kantalainen, Karjalainen, Karpio, Kekkonen, Kemppainen, Kiviniemi, Koistinen, Kokkonen, Komi, Korhonen M., Korhonen R., Korteniemi, Koski M., Koskinen H., Koskinen Jari, Krohn, Kukkonen J., Kuosmanen, Lahtela, Laine, Lamminen, Lapintie, Lax, Lehtosaari, Leppänen J., Leppänen P., Lindén, Lindqvist, Lämsä, Löv, Malm, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Mertjärvi, Myllyniemi, Mähönen, Nurmi, Ojala A., Perho, Pohjola M., Polvi, Prusti, Puhjo, Puisto, Pulliainen, Ranta-Muotio, Rask, Rimmi, Rinne, Rosendahl, Räsänen, Saapunki, Saari, Saarinen, Saarnio, Sasi, Savela, Siimes, Sjöblom, Soininvaara, Suhola, Tahvanainen, Taina, Tarkka, Tennilä, Tiusanen, Tulonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Vanhanen, Vehviläinen, Veteläinen, Viitanen, Vokkolainen, Vuorensola, Vähänäkki, Väistö, Wahlström, Wideroos ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät edustajat Aittoniemi, Kankaanniemi, Pehkonen ja Vistbacka.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Aho, Ala-Nissilä, Alho, Backman, Bryggare, Dromberg, Enestam, Gustafsson, Halonen, Heinonen, Helle, Huttu-Juntunen, Hyssälä, Immonen, Itälä, Jaakonsaari, Jansson, Juhantalo, Juurola, Jääskeläinen, Kaarilahti, Kalli, Kallio, Kalliomäki, Kanerva I., Karhunen, Karjula, Kautto, Kiljunen, Knaapi, Korkeaoja, Kos-

ki V., Koskinen Johannes, Koskinen M., Kuisma, Kuoppa, Kurola, Kääriäinen, Laakso, Laaksonen, Laitinen, Lapiolahti, Liikkanen, Lindroos, Lipponen, Luhtanen, Manninen, Metsämäki, Mikkola, Mölsä, Mönkäre, Niinistö, Norrback, Nyby, Ojala R., Olin, Partanen, Pekkarinen, Peltomo, Penttilä, Pesälä, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pohjola T., Pykäläinen, Rajamäki, Rantanen, Rauramo, Rehn, Rehula, Roos, Ryhänen, Skinnari, Smeds, Takkula, Tiilikainen, Tiuri, Uotila, Vartiainen, Vehkaoja, Vihriälä, Viitamies, Viljamaa ja Virtanen.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 4 ei-ääntä; poissa 85. (Ään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Hyväksytyn menettelytavan mukaisesti katsotaan ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ja toiseen ponteen sisältyvien, sopimusta koskevien ehdotusten tulleen hyväksytyiksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laeiksi Suomen Hallitusmuodon 31 §:n kumoamisesta ja kansalaisuuslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 49/1998 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 4/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Koska toisessa käsittelyssä päätetyt kaksi lakiehdotusta muodostavat yhden kokonaisuuden ja kun ensimmäisestä lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslainsäätämisjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti.

Ensin tehdään päätös siitä perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee ensimmäisen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos perustuslakivaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Jos ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään, katsotaan toinenkin lakiehdotus niiden keskinäisen sidonnaisuuden vuoksi hyväksytyksi. Jos taas ensimmäinen lakiehdotus hylätään, katsotaan toinen lakiehdotus niin ikään hylätyksi. Mutta jos ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään jätettäväksi lepäämään yli vaalien, katsotaan samalla vastaava päätös tehdyksi toisestakin lakiehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetty ensimmäinen lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Hyväksytyn menettelytavan mukaisesti katsotaan toisessa käsittelyssä päätetty toinen lakiehdotus hyväksytyksi.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 78/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain, asunto-osakeyhtiölain ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys 79/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n 21 kohdan kumoamisesta

Hallituksen esitys 81/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 82/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Rask: Arvoisa herra puhemies! Huumeiden vastustaminen on ajan hengen mukaista, mutta tupakasta puhuminen leimataan helposti vanhanaikaiseksi, turhanpäiväiseksi ja monesti terveysterrorismiksi. Eniten ollaan huolissaan siitä, että nuoret ovat yhä enenevässä määrin ryhtyneet huumekokeiluihin. Meillä on olemassa kuitenkin ryhmä nuoria, jotka todennäköisesti eivät huumeita kokeile. He ovat tupakoimattomat nuoret, eli tupakan vastustaminen on myös yksi tärkeä osa huumeiden vastaisessa työssä.

Herra puhemies! Mikä nyt sitten on lähetekeskustelussa olevan tupakkalain henki? Se on puhdas ilma tupakoimattomalle. Se ei ole kenenkään tupakoinnin estäminen muuta kuin niissä tilanteissa, joissa tupakoimaton joutuisi tahtomattaan tupakansavulle alttiiksi.

Eduskunta säätäessään vuonna 95 edellisen kerran tupakkalakia esitti tahtonaan muun muassa sitä, että tupakan valmisteveron arvioidusta vuotuisesta tuotosta ohjattaisiin yksi prosentti tupakointia koskevaan ehkäisy- ja tutkimustoimintaan, niin kuin Who esittää. Toiseksi eduskunta edellytti, että hallitus tekisi selvityksen, olisiko tupakansavu otettava syöpävaarallisten aineiden luetteloon, ja kolmanneksi, että hallitus ryhtyy valmistelemaan sellaista tupakkalain muutosta, että ravintoloissa on asiakastila, jossa asiakas ei joudu altistumaan tupakansavulle.

Nyt käsittelyssä oleva tupakkalain muutos on eduskunnan tahdon toteuttamista. Jos laki hyväksytään esitetyssä muodossa, 1 päivästä heinäkuuta ensi vuodesta lähtien ravintoloiden tiloista 30 prosenttia on savuttomia ja 1.7.2001 ravintoloiden tiloista puolet on savuttomia. Laki ei koske alle 50 neliömetrin suuruisia ravintoloita. Niille, jotka nyt kauhistelevat tällaista tavoitetta, on syytä muistuttaa, että suomalaisista miehistä 72 prosenttia ei tupakoi ja suomalaisista naisista 81 prosenttia ei tupakoi ollenkaan.

Lain tarkoitus on ravintola-asiakkaiden terveydensuojelu tupakansavulta. Toinen tärkeä tavoite ja eduskunnan tahdonkin toteuttaminen on se, että suojellaan ravintolatyöntekijöitä, työsuojelukysymys.

Lain voimaantulo tulee aiheuttamaan kustannuksia yrittäjille ravintolatilojen muutostöistä muutamasta tuhannesta markasta jopa satoihintuhansiin markkoihin. Näitä kustannuksia pyritään tasaamaan sillä, että laissa on aika pitkä siirtymäaika. Kustannussäästöjä tulee kuitenkin pitkällä aikavälillä terveyshaittojen vähentymisenä. Nämä kustannussäästöt ovat kiistattomia. Työterveyslaitoksen ylilääkärin Kari Reijulan mukaan Suomessa sairastuu 50—60 ihmistä vuosittain keuhkosyöpään, joka on johtunut passiivisesta tupakoinnista. Tutkimusten mukaan passiivinen tupakointi aiheuttaa lisäksi astmaa, keuhkoputkentulehduksia, kaksinkertaistaa sydänkohtausten riskin, ja kotona tupakoivien vanhempien lasten korvatulehdusten riski kasvaa.

Herra puhemies! Nyt kysytään vakavasti, haihtuvatko ravintoloiden asiakkaat tupakansavun myötä. Tuskinpa. Jo hallituksen esityksen perusteluissa kerrotaan, että 90 prosenttia ravintola-asiakkaista toivoo savuttomia tiloja aamiaiselle, lounaalla haluaa ruokailla savuttomissa tiloissa 92 prosenttia asiakkaista ja jopa illallis- ja vapaa-aikanaan toivoo savuttomia ravintolatiloja 75 prosenttia suomalaisista. Todennäköistä siis onkin, että ravintoloiden käyttö jopa saattaa lisääntyä.

Suomi seuraa tällä lainsäädännöllä Pohjoismaita, Norjan ja Ruotsin esimerkkiä. Norjassa on vuoden 98 alusta 60 prosenttia ravintoloiden tiloista varattu tupakoimattomille tai tiloista on savuttomia. Ruotsissa niissä ravintoloissa, joissa on yli 50 paikkaa, on osa varattava savuttomiksi tiloiksi. Tietysti voidaan kritikoida Suomen esi-

tystä nyt siitä, olisiko ollut parempi pitäytyä paikkaluvuissa vai neliöissä. Nyt on valittu neliöt. Luulen, että neliöiden valvominen on vaikeampaa kuin olisi ollut paikkojen valvominen, kuten Ruotsissa.

Herra puhemies! Toinenkin muutos lakiin liittyy, ja se on valvonnan tehostaminen. Tupakan myyjällä tulee lain tultua hyväksytyksi olla omavalvontasuunnitelma, jolla pyritään varmistamaan, ettei alaikäisille myytäisi tupakkaa. Tutkimusten mukaan nuoret saavat helposti ostetuksi tupakkansa, eikä selvästikään alle 18-vuotiailta kysytä ikää tai henkilöllisyystodistusta. Tupakan myynnin estäminen on vaikea asia. Nyt tehtävä muutos ei ongelmaa poista mutta voi ehkä vähän auttaa siltä pohjalta, että muutoksella lisätään kunnan keinovalikoimaa valvonnassa. Kun nykylain mukaan kunta voi vain antaa ohjeita, nyt tulee kunnalle keinoiksi myös uhkasakko ja viime kädessä syytteen nostaminen, jos tupakkalakia on rikottu. Myös lääninhallituksille tulee lisätehtäviä samoin kuin sosiaali- ja terveydenhuollon Tuotevalvontakeskukselle.

Herra puhemies! Sosiaali- ja terveysministeriö on laajemminkin noudattanut eduskunnan tahtoa. Muistan, kuinka viime kaudella ympäristövaliokunnassa teimme päätöksen yksimielisesti, että hallituksen esityksissä pitäisi arvioida myös hallituksen esityksen ympäristövaikutukset. Tässä lakiesityksessä näin on tehty ja todetaan, että lain myötä seuraa myönteisiä vaikutuksia sisäilman puhdistumiseen. Mielestäni Ympäristövaikutukset-kohdassa olisi voinut laajemmin pohtia tupakanviljelyn ja tupakanlehtien kuivatuksen haittoja kehitysmaiden luonnolle. Taloudellisissa vaikutuksissa olisi mielestäni pitänyt pohtia myös EU:n tupakkatuen mielettömyyttä.

Eduskunnan ponsi vuodelta 95 tupakansavun ottamisesta syöpävaarallisten aineiden luetteloon on toteutumatta. Sosiaali- ja terveysministeriö on sitä tutkinut, selvittänyt asiaa mutta ei esitä mitään. Mielestäni tämä on sangen kummallista. USA:ssa on jo vuonna 92 ympäristöllinen tupakansavu luokiteltu karsinogeeniksi eli syöpää aiheuttavaksi aineeksi. Suomessakin kemiallisten aineiden terveysvaaran arviointineuvosto vuonna 87 pitää tupakansavun syöpää aiheuttavuutta riittävästi ja luotettavasti osoitettuna. Kaikkien meidän työtätekevien terveydestä huolehtiva Työterveyslaitos esittää, että tupakansavu kuuluu syöpävaarallisten aineiden luetteloon. Ihmetyttääkin, mitä lisänäyttöä nyt vielä tarvitaan. Tarvitaan rohkeutta sosiaali- ja terveysministeriössä tehdä tässäkin asiassa tarvittavat esitykset.

Herra puhemies! Nuori nainen Maria Malila Kuopion klassisesta lukiosta kirjoittaa Savon Sanomissa seuraavasti: "Tiesitkö, että voit saada syanidia, ddt:tä, radioaktiivista colonium 210:tä, formaldehydiä, nikkeliä ja paljon muita tehokkaita myrkkyjä myös pieneen pakettiin käärittynä tupakkana?" Hän jatkaa: "Tuotteen turvallisuudesta ei kannata olla huolissaan. Se on testattu eläinkokein. Jotta ostos varmasti kannattaa, saat kaupan päälle vielä allergian, astman, impotenssin ja useita syöpiä, joista keuhkosyöpä on ylivoimaisesti suosituin." Näin Maria Malila Kuopion klassisesta lukiosta. Sanopa sitä sen paremmin!

Mielestäni aika hyvin oivallettu. Hänen mainitsemansa aineet ja yli tuhat muuta ainetta, joita tupakansavussa on, yksikin niistä voi riittää jopa kuoleman aiheuttamiseen tarpeeksi suuressa määrin, saati sitten se coctail, joka tupakansavussa on. Luulisi olevan perusteita liittää tämä aine syöpävaarallisten aineiden luetteloon ja semminkin, kun ei ole kysymys politiikasta vaan terveyspolitiikasta.

Herra puhemies! Pidän lakiesitystä hyvänä, oikean suuntaisena.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa herra puhemies! Ed. Maija Rask puhui erittäin hyvin ja laajasti tästä asiasta, tupakan merkityksestä, tupakoinnin merkityksestä terveydelle. Ihan lyhyesti haluaisin muutamaan asiaan kiinnittää huomiota.

Todella hallituksen esitys n:o 82 on varsin perusteltu. Ed. Maija Raskin mainitsema passiivinen tupakointi johtaa myös keuhkosyövän syntyyn, ja sen lisäksi myös niihin kaikkiin muihin ongelmiin, joita siihen liittyy: yliherkkyyttä, allergiaa, astmaa, keuhkoputken tulehduksen esiintymistä ja esiintymisen lisääntymistä. Se on aivan selvä asia, eli kun tupakoidaan, ei ole kysymys vain omasta asiasta vaan todella lähiympäristöstä.

On positiivinen asia, että edellisen kauden ympäristövaliokunta on ympäristövaikutusten merkityksen nostanut vahvasti esiin. Tupakalla ja sen kuivattamisella on todella ympäristövaikutusta nimenomaan useimmiten köyhillä maailman alueilla Afrikassa, eteläisessä Amerikassa, joilla metsiä hakataan ja puuta käytetään nimenomaan tupakkatuotteen lehtien kuivattamiseen, eli on kysymyksessä todella globaalinen ympäristöongelma sen lisäksi, että se on paikallinen, tu-

pakoitsijan ympärillä oleva myös hänen itsensä ongelma.

Todella en käy toistamaan sitä pitkää listaa, miten tupakointi vaikuttaa ihmisten terveyteen, syöpä on ainoastaan yksi haittavaikutus. Ehkä kaikkein pahin haitta on nimenomaan valtimoiden supistuminen, valtimoiden lihaksissa tapahtuva nikotiinin aiheuttama supistus ja sillä tavalla verenkierron heikkeneminen. Siitä välittömät seuraukset ovat tietysti sydäntauti, koronaarisairaus, sydämen verenkierto-ongelmat ja sen lisäksi mahalaukun haavaumat jne.

Siihen sitten, mitä on todistettu ja mitä ei. Esimerkiksi keuhkosyöpäkysymyksessä aina on löytynyt jostakin ostettavaksi joku lääkäri, joka on esittänyt, ettei tupakalla mitään vaikutusta ole. Tupakkalobby, joka on maailman laajuinen, on hyvin äveriäs ja se on osannut käyttää myös kylliksi rahaa oman asiansa eteenpäin viemiseen: tupakka ikään kuin terveystuotteena, jos näin halutaan kärjistää. Tosiasia tietysti on ollut päinvastoin ja maailman laajuisesti lääkärikunta on tämän asian torjunut ja halunnut osoittaa nimenomaan välittömän, kuolemaan johtavan syyn, ennen muuta keuhkosyövän ja sen lisäksi nämä sydän- ja verisuonitaudit.

Kun ajatellaan keuhkosyöpää, niin Suomessakin vuonna 95 oli noin 2 000 tapausta. Naisten osuus on jatkuvasti lisääntymässä, se oli siinä vaiheessa noin neljänneksen. Osuus kasvaa juuri sen takia, että valitettavasti juuri nuoret naiset lisäävät tupakointia, jolloin seuraamuksena oleva keuhkosyöpä, joka on pahiten näkyvä ja meitä järkyttävä, lisääntyy. Keuhkosyövässä on vielä se ongelma, että se useimmiten diagnosoidaan sillä tavalla hankalan myöhään, että se johtaa myös kuolemaan ja erityiseen invaliditeettiin, kun toinen keuhko esimerkiksi joudutaan poistamaan.

Nuorten naisten kohdalla tupakoinnista on muitakin haittoja. Kun täällä ed. Maija Rask mainitsi impotenssin, joka on miehinen ongelma, naisille nimenomaan ehkä fertiliteettiongelmat pitkällä tähtäimellä ovat vaikeimpia tupakoinnin seurauksia. Sen lisäksi mikäpä sen pahempaa kuin esimerkiksi ihon ominaisuuksien heikkeneminen ja nuorelle naiselle ominaisen kauneuden menettäminen. Ehkä viestinuorille naisille on se, että tupakointi vaikuttaa myös kauneuteen, viehättävyyteen, nuoruuteen heikentävästi. Päinvastainen propaganda tupakoinnin puolesta merkitsee menevyyttä, nuoruutta, vauhtia. Esimerkiksi Formula ykkönen, jota miessukukunta pyörittää, joka on ympäristönkin kannalta ehkä kaikkein tuhoisin niin sanottu vapaa-ajanviettomuoto, pyörii paljolti tupakkatehtaiden ja alkoholinvalmistajien vauhdittamana.

Euroopan unionin parlamentti otti sillä tavalla myönteisen kannan tupakkamainontaan, että kanta on terveyden puolesta tupakkamainontaa vastaan. Se on hyvä pitää mielessä. Vielä siinäkin vaiheessa tupakkateollisuus lobbasi loppuun saakka Strassburgissa, jossa tämä asia vasta toukokuussa oli esillä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, on kysymys todella siis myös työsuojelusta, ihmisten suojelusta. Toisella puolella on vahva pääoma, joka tarjoaa tätä erilaisiin nuoruuden ja menestyksen kaapuihin puettua myrkkyä ihmisille, etenkin nuorille. Nyt mainonta on siirtynyt maantieteellisesti vielä tietysti etenkin Itä-Euroopan puolelle itäiseen Keski-Eurooppaan, jossa tupakointi on länsimaisen kulttuurin jonkinlainen viiri, lippu, jota liehuttaa; kun polttaa vielä amerikkalaista savukemerkkiä, niin tuntuu olevan ajassa ja vauhdissa mukana. Tämä on eräs haaste myös Euroopan unionille sen laajentamisen yhteydessä ja toinen haaste on tietysti se, että Euroopan unionin pitäisi lopettaa tupakan viljelyn tukeminen.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Tupakkalain säätämisen yhteydessä hyväksytyn eduskuntaponnen mukaan hallituksen piti kiireellisesti valmistella eduskunalle esitys, joka suojaisi ravintola-asiakkaita altistumasta tahattomasti ravintolaympäristön tupakansavulle. Toisen hyväksytyn eduskuntaponnen mukaan hallituksen piti selvittää, onko riittäviä perusteita tupakansavun ottamiseksi syöpävaarallisten aineiden luetteloon. Hallitus on varmasti tehnyt perusteellista työtä tehdessään nyt esityksensä vasta 3,5 vuoden päästä siitä, kun eduskunta päätti ponsista.

Hallituksen lähestymiskulma asiaan on kovin varovainen ja tupakkasairauksia vaaliva, vaikka perusteluissa mainitaan, että suuri enemmistö, parhaimmillaan yli yhdeksän kymmenestä haluaisi asioida savuttomassa ravintolaympäristössä. Hallituksen lähestymiskulmaa voi pitää liiankin varovaisena, jos hallituksen esitystä vertaa olemassa oleviin savuttomuusratkaisuihin Norjassa, Ruotsissa, Ranskassa, Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Australiassa.

Pahinta hallituksen esityksessä on se, että ravintolan työntekijät on jätetty oman onnensa nojaan työsuojelun suhteen. Miten työsuojelusta vastaavassa ministeriössä on voitu ummistaa

silmät tämän päivän pahimmalta ehkäistävissä olevalta terveysvaaralta? Toivon, että asiaan paneudutaan ja selvitetään valiokuntakäsittelyssä ja sen jälkeen täällä suuressa salissa. Ravintolatyöntekijät ovat oikeutettuja yhtälaiseen työsuojeluun ja kohteluun muiden työntekijöiden kanssa. Tämä kaikki edellä sanottuna siitä, että lakiesitys on oikean suuntainen mutta riittämätön.

Syöpäkuolemilla mitaten suomalainen ravintolatyöntekijä on työnsä puolesta suuremmassa syöpävaarassa kuin kukaan muu suomalainen työntekijä, työskentelipä tämä muu työntekijä minkä tahansa myrkyllisen aineen parissa. Syöpävaara on ravintolatyön luontaisetu ja tilanne jatkuu yhtä vaikeana, jos emme täällä puutu asiaan. Ympäristön tupakansavu on tämän päivän pahin ehkäistävissä oleva työturvallisuus- ja työterveysvaara Suomessa.

Sydäninfarkteilla ja aivohalvauksilla mitaten tupakansavuisessa ravintolaympäristössä työskentelevä tupakoimaton henkilö altistuu terveysvaaraan, joka on puolet säännöllisen tupakoitsijan vastaavasta vaarasta. Asian tekee merkittäväksi se, että ravintolatyöntekijät altistuvat vaaralle vastoin tahtoaan. Tupakoitsijan vaarahan on tupakoitsijan oma tietoinen valinta. Ravintolatyöntekijöillä onkin huomattavasti enemmän sydäninfarkteja ja aivohalvauksia kuin muulla väestöllä.

Tupakoimaton ravintolatyöntekijä hengittää työpäivänsä aikana ravintolatupakansavua määrän, joka vastaa 1—3 savukkeen polttamista. Tämä tarkoittaa kuvaamieni vaarojen lisäksi sitä, että ravintolatyöntekijästä tulee nikotiiniriippuvainen työpaikan luontaisetuna. Nikotiiniriippuvaisen tupakoimattoman ravintolatyöntekijän vapaapäivä voi olla varsin tuskallinen. Kun vapaapäivänä ei joudu hengittämään savua ja nikotiinia, savuton nikotinisti saa vieroitusoireita, päänsärkyä, huonoa oloa, keskittymisvaikeuksia jne. Huomaamatta nikotinistiksi tulo selittää muun muassa sen, että ravintolatyöntekijöiden tupakointi on muuta väestöä tavallisempaa.

Syövän ja verisuonisairausten ohella tupakansavulle altistus esimerkiksi ravintoloissa edelleen heikentää kuuloa, herkistää hengitystietulehduksille ja monille muille sairauksille, jopa osteoporoosille.

Arvoisa puhemies! Eduskunta otti vuonna 1994 varsin tiukan kannan lasten ja nuorten tupakointiin. Eduskunta kielsi tupakkatuotteiden myynnin alaikäisille alle 18-vuotiaille. Tiukan kannan perusteena oli, ettei alaikäistä nuorta voi pitää kypsänä päättämään sitoutumisesta pysyvään tupakointiin ja suurimpaan mahdolliseen terveysvaaraan, mitä on olemassa. Kielto ei ole toiminut niin hyvin kuin olisi toivonut. Ikärajan nostaminen on kuitenkin vähentänyt 14—12-vuotiaiden tupakkatuotteiden ostoa ja alkanut näkyäkin myönteisenä savuttomuutena nuoremmissa ikäryhmissä.

Hämmästystäni asiassa herättää aikuisten suhtautuminen lasten tupakanmyyntikieltoon. Kielto vuotaa pahiten kioski-, bensiiniasema- ja automaattikaupassa. Ihmettelen täysikasvuisten kioskin pitäjien ja bensiinikauppiaiden ja aikuisten vastuuntuntoa asiassa. Tupakkatuotteita lapselle ja nuorelle myyvä aikuinen hyväksyy asiaa ymmärtämättömän lapsi- ja nuorisoasiakkaan terveyden tuhoamisen. Laki on laki ja kielto on kielto eikä sitä saa rikkoa.

Hallitus esittää omavalvontasuunnitelman laatimista ja omavalvontaa ratkaisuksi tupakanmyyntikiellon tehostamiselle. Lähtökohtaa voi pitää oikean suuntaisena. Tupakan myyjän on suunnitelmaa laatiessaan pysähdyttävä edes ajattelemaan asiaa, mutta jos asia jää omavalvontasuunnitelman asteelle, jää hallituksen esitys torsoksi. Hallitus katsoo esityksessään omavalvonnan riittävän, kun se edelleen haluaa ymmärtää lapselle tupakkatuotteita myynyttä, lakia ja omavalvontasuunnitelmaa rikkonutta tupakkakauppiasta neuvoilla ja suositteluilla, ennen kuin varsinaisia rangaistustoimenpiteitä harkitaan.

Minusta myyntikielto on selvä ja kielto on ehdoton. Kieltoa tehostetaan vielä omavalvontasuunnitelmalla ja omavalvonnalla. Kun sitten joku rikkoo myyntikieltoa ja toimii vastoin omavalvontasuunnitelmaa, on kieltoa ja lakia yksiselitteisesti rikottu. Mielestäni selkeästä kiellon rikkomisesta tulee voida tehdä ilmoitus valvoville viranomaisille, jotka sitten harkitkoon, mihin seuraamustoimenpiteisiin ryhdytään.

Eduskunta sääti limuviinojen myyntikiellon. Eduskunta sääti samalla valvonnasta niin, että valvova viranomainen voi kieltää limuviinojen myynnin määräajaksi valvontatoimenpiteenä. Minusta myyntikiellon valvonnan tulisi olla sama sekä limuviinoille että tupakkatuotteille. Nythän tupakan myynnin valvonta on lähinnä pallottelua, vakuuttelua ja suostuttelua ja tulos on ollut sen mukainen.

Herra puhemies! Savukeautomaatit ovat nuoremman nuorison keino hankkia tupakkatuotteita. Heti kun valvova silmä välttää, raha auto-

maattiin ja savukerasia taskuun ja jalat alle. Automaattimyynnistä on tullut lapsille jännitysheti ja kuntoharjoittelu. Suomessa ei tarvita erillisiä savukeautomaatteja, meillä on tupakanmyyntipisteitä ihan riittämiin. Savukeautomaatit palvelevat nykyisellään etupäässä lapsia ja nuoria, opettavat heitä rikkomaan lakia. Maailmalla on yleissuuntauksena kieltää tupakkatuotteiden automaattimyynti. Esitänkin, että Suomessakin tupakkatuotteiden erillinen automaattimyynti kiellettäisiin.

Ed. L ö v : Värderade talman, arvoisa puhemies! De vetenskapliga bevisen på den passiva rökningens skadeeffekter är numera entydiga. Med tanke på hur hög nivå vårt arbetarskydd uppvisar i övrigt är det hög tid att vi åtgärder också den här dimensionen i arbetarskyddet. Vi vet att lagens åtgärder föranleder praktiska problem för dem som röker och dessutom tilläggskostnader. Det här kan väl ändå inte vara hinder för ett solidariskt ansvar för dem som utsätts för passiv rökning.

Finländarna röker minst i hela Europa tack vare vår i övrigt goda och moderna tobakslag, tack vare den har rökningen bland män minskat från 60 till 30 procent. Den nu aktuella reformen är ett naturligt tillägg till denna lag.

Arvoisa puhemies! Työsuojelumielessä meillä on solidaarinen vastuu myös ravintolahenkilökunnan terveydestä, joten uudistus on varsin tervetullut. Sen sijaan 10. säännös suussa käytettävästä tupakasta on turha, jopa naurettava, koska sitä tupakkamuotoa ostetaan lautoilta ja salakuljetetaan enemmän kuin on koskaan laillisesti myyty.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Edustajat Rask ja Ihamäki jo hyvin pitkälle sanoivat sen, mitä olin aikonut sanoa, joten en toista sitä. Ihan pari pientä huomiota vain.

Tupakka lienee suurin yksittäinen tunnistettu terveysriski. On ällistyttävää, miten lepsusti tupakointiin on edelleenkin suhtauduttu erityisesti työsuojelukysymyksenä. Peräänkuulutan samaa, mitä muutkin edellä puhuneet edustajat, eli nyt olisi korkea aika suhtautua vakavasti ravintolatyöntekijöiden riskiin altistua tupakansavulle.

Tämä koskee myös eduskunnan kahvilan työntekijöitä. Eduskunta on edelleenkin tila, jossa tähän asiaan on kiinnitetty minusta luvattoman vähän huomiota, liittynee osittain siihen, että täällä median, joka muuten seuraa kansanedustajien edesottamuksia hyvin huolellisesti, edustajat tupakoivat. Toivoisinkin, että media lähettäisi tänne tupakoimattomia edustajia, jolloin tämäkin asia ehkä saisi huomiota osakseen.

Sitten totean, että hallitus todella sai ponnen. Oli määrä selvittää, onko tupakansavu karsinogeeninen aine vai ei. Emmekö luota USA:n tuloksiin, olemmeko sitä mieltä, että siellä saavutetut tieteelliset tulokset eivät päde Suomessa, vai mistä tämä kiikastaa? Mielestäni hallituksen tulisi pikaisesti vastata siihen, miksi ainetta ei ole otettu karsinogeenisten aineiden luetteloon.

Yhdyn siihen käsitykseen, mikä ed. Ihamäellä oli, että voisimme ehkä varhaisnuorison tupakointia vähentää sillä, että automaattikielto aikaansaataisiin. Vähittäiskauppahan on suhteellisen hyvin hoitanut oman rootelinsa, mutta ongelmana ovat bensa-asemat, kioskit ja automaatit.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Täällä on todella monia asiantuntevia puheenvuoroja käytetty, joten sallittakoon tällaisen tupakoimattoman mutta ravintolassa käyvän kansanedustajan mielipide. Hyvää esityksessä on ehdottomasti se, että tälläkin toimenpiteellä pyritään vähentämään tupakointia. Kehityshän on mennyt kyllä parempaan suuntaan kaiken aikaa, koska asiakkaat jo itsekin välttävät tupakointia esimerkiksi ruokaravintoloissa.

Lain toteutuminenhan merkitsee, kuten täällä on todettu, kirjaimellisesti alalle satojen miljoonien markkojen investointeja, samoin kuin alan yrittäjille muitakin tuottojen menetyksiä. Tämän vuoksi olisikin syytä korostaa viranomaisten joustavuutta muutosvaiheessa ja rakenteellisiin ratkaisuihin liittyviä ongelmia. On myös varmistettava, että savuttomuutta koskevat säännöt ja lain tulkinta ovat samat koko maassa.

Täydellinen savuttomuushan, arvoisa puhemies, on vaikeata toteuttaa ja johtaa tiettyjen liikeideoiden kuolemaan. Hotelli- ja ravintolahenkilökunnan liitto on vaatinut tupakkasairauksia ammattitautien joukkoon. Se merkitsee ravintoloihin täydellistä tupakoimattomuutta, ja tuskin ala on vielä siihen valmis. Savuttomuuden kriteerit ovat varsin hyvät, mutta ymmärrettävästi monet ravintola-alan yrittäjät ovat hyvinkin huolissaan tilanteesta ja siitä, miten laki tulee vaikuttamaan heidän elinkeinotoimintaansa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karpio käytti hyvän ja asiantuntevan puheenvuoron yrittäjän kannalta, mutta täydentäisin sen verran, että kyllä minun mielestäni ravintolayrittäjän pitää itse saada valita, millaisia tiloja hän tarjoaa. Suomessa on paljon sellaisia ravintoloita, joissa on jo tupakointikielto tai sitten sataprosenttisesti tupakointi on sallittua tai asia järjestetty niin, että osassa ravintolan pöytiä on tupakointikieltolappu niin kuin eduskunnassakin.

Henkilökohtaisesti vanhana rakentajana puuttuisin rakenteellisiin ongelmiin, lähinnä rakennukseen. Tänä päivänä ilmastoinnilla voimme nämä ongelmat poistaa 90-prosenttisesti. On tunnettua, että kaikissa ravintoloissa on erittäin heikko ilmanvaihto. Jos ilmastointi uusitaan, uskon, että lakiesitys on melko turha. Se vain lisää yrittäjien taakkaa.

Olen harmistunut siitä, että eduskunnasta tulee aina yrittäjille lisätaakkaa ja toisaalta vaaditaan yrittäjiä työllistämään ihmisiä. Millä se yrittäjä työllistää? Tämä laki ei koske alle 50 neliön ravintoloita, joissa ei tupakoimattoimien tilaa tarvitse olla, mutta jos on yli 50 neliötä, täytyy heti 1.7.99 olla tupakoimattomien tilaa 30 prosenttia ja 50 prosenttia 1.7.2001. Nämä kaikki merkitsevät kuluja. Mistä yrittäjä saa tuloja yks kaks. Voi käydä niin, että osa asiakkaista lähtee, ei käytä ravintolapalveluja.

Toisaalta taas ihmisen terveys on erittäin tärkeä, ja siinä mielessä kannatan sitä, että alle 18-vuotiaille ei myydä tupakkaa missään, ei sen kummemmin laivoilla kuin kioskeissa tai marketeissa. Mutta vaikeaa on valvontaa suorittaa. Omavalvontahan on erittäin merkityksellinen yrittäjälle. Ei sellaista yrittäjää ole, harrasti mitä liiketoimintaa vain, ettei hän omavalvontaa suorita.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Toivoisin, että yrittäjien edustajat ymmärtäisivät, että yrittäjille tarjoaa työtä myös se, että rakennetaan näitä tiloja, joista tupakansavu ei leviä muualle ravintolaan. On olemassa erittäin nerokkaita, uusia, käteviä ja kevyitäkin ratkaisuja, joilla tämä asia voidaan hoitaa, jos on hyvää tahtoa. Kysymys on enemmän siitä, löytyykö tahtoa. Ei tämä minusta työpaikkakysymys ole, sen olemme voineet muualla maailmassa nähdä. Eivät muut maat niin lyhytnäköisiä ole, että ravintola-alan tällä tavalla lopettaisivat.

Ed. R. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin halunnut ed. Kokkoselle huomauttaa, että varmasti on nerokkaita ratkaisuja, mutta eivät ne suinkaan ole kauhean helppoja eivätkä halpoja eivätkä kevyitä, ja ongelma lienee pienellä yrityksellä juuri se, että teknisesti tilaa ei aina pysty toteuttamaan. Kuten ed. Kuosmanen sanoi, kyllä ilmastoinnilla voi asian hoitaa, mutta kun tupakansavu ei mihinkään suuntaan saisi virrata, pitäisi olla alipaineistettuja ja ylipaineistettuja tiloja ja melkeinpä sulkuja välissä. Kyllä se teknisesti tulee olemaan äärettömän hankalaa.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Olen tyytyväinen hallituksen esitykseen. Tässä on otettu monia seikkoja hyvästi huomioon siinä mielessä, että työsuojelunäkökulma ravintolatyöntekijöiden osalta otetaan huomioon sekä asiakasnäkökulma, koska molemmat tarvitsevat suojelua. Sellaiset, jotka eivät tupakoi, kärsivät hajusta, ja kuten monessa yhteydessä on todettu, tiedetään, että terveysriskejä on olemassa, tupakka aiheuttaa syöpää. Jossakin mielessä pidän tupakkaa jonkin tyyppisenä huumeen esiasteena, koska se aiheuttaa riippuvuutta. Itsekin olen silloin tällöin polttanut ja tiedän, että siitä on vaikea päästä eroon, ja siinä mielessä pidän kuitenkin sitä huumeena. Sen takia on mielestäni hyvä, että esitys on sellainen kuin on.

Totta kai tämä aiheuttaa ravintolayrittäjille lisäkustannuksia ja siitä on nurinaakin ollut, mutta kansantalouden osalta, jos ajatellaan terveyskustannuksia ja terveystyötä yleensä, todennäköisesti säästöä tulee sieltä kautta, ja pikkuhiljaa varmasti opitaan luonnostaan näin ajattelemaankin. Tämähän on tietysti sellaista siirtymävaihetta. Uusissa ravintoloissa, mitä tullaan tekemään, ja kun uusia sisustuksia tehdään, nämä asiat otetaan jo siinä vaiheessa huomioon. Ainoa kustannus tulee nyt, kun nopeasti joudutaan tekemään muutoksia, järjestelemään tiloja. Kannatan lämpimästi.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Uudistuksessa aiheutetaan lisää investointeja ja sitä kautta kustannuksia ravintolayrittäjille, mutta varmasti on niin, että henkilökunnan parempi terveys, vähemmät työstä poissaolot ja työssä pitempään terveenä pärjääminen, tuo takaisin yrittäjillekin huomattavasti niitä kustan-

nuksia, jotka tulevat investoinneista. Ravintolahenkilökunnan työkykyisyys on yrittäjälle todella tärkeä asia. Väittäisin, että se on yhtä tärkeä kuin se raha, jota yritetään tehdä laiminlyömällä esimerkiksi kohtuulliset terveysnormit.

Laki on nähdäkseni kohtuullisen tasapuolinen. Se panee kaikki yrittäjät, joilla on tietyn kokoiset tilat, samaan asemaan. Silloin ongelma, mistä mainittiin, että osalla on jo savuttomia tiloja ja osalla ei, poistuu eli kaikille yrittäjille tulee tasavertainen kilpailuasetelma lain edellyttämällä tavalla, ja se on yksi tärkeä yritystoiminnan edellytys.

Voimaantulo on esitetty asteittaisena. Se on varsin hyvä.

Kiinnitän huomiota siihen, että lääninhallituksille annetaan jälleen lisää valvontatehtäviä, ja tältä osin resurssit ovat nyt jo täysin riittämättömät. Eli valvonta jää kyllä todella vähäiseksi, jos tällä menettelyllä eteenpäin mennään. Mentiin suurlääneihin, ja henkilömäärä ei ole lisääntynyt. Valvonta-alueet ovat kasvaneet. Tässä tarvitaan lisäpanostusta.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kun tupakasta keskustellaan, poliittisessa keskustelussa mennään aina mahdottomuuksiin ja myös päätöksenteossa. Kun tupakan myyminen alle 18-vuotiaille kiellettiin, senhän tiesi jo silloin jokainen, että ei sellainen päätös vähennä tupakointia vähääkään. Sillä ei ole mitään merkitystä koko lailla, se tiedettiin jo silloin, mutta herätti vähän huvittuneita ilmeitä ihmisten huulipielessä.

Samanlainen on tämä laki. Esimerkiksi sairausluetteloissa ed. Tiusanen, jota suuresti arvostan sekä lääkärinä että kansanedustajana, veteli sellaiset pohjat, etten ole ikänä kuullutkaan aikaisemmin, mutta joka istunnossa tietysti on jotakin uutta ja siinä mielessä täällä ei olla ihan turhan takia.

Totean vielä sen, että totta kai syöpäalttius on tupakoinnin seurauksena varmasti, mutta aivan hiljattain kaksi ihmistä, jotka eivät ikinä olleet tupakan tupakkaa pistäneet suuhunsa, kuoli keuhkosyöpään. Mutta tällaisista vaietaan aina, ja on paljon sellaisia ihmisiä, jotka ovat ikänsä tupakoineet, viimeiseen hengenvetoon, elävät 95-vuotiaaksi, eikä ole tietoakaan keuhkosyövästä, mutta poliittisessa keskustelussa syntyy kyllä vaikka mitä.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Haluaisin muutaman lisämaininnan vielä mainitsemattomista syöpävaaroista esittää.

Syyskuussa 1991 pohjoismaiset tupakkaasiantuntijat pitivät konferenssia Oslossa, ja siellä tuloksena oli sellainen tieto, että 80 prosenttia syöpävaarallisista aineista tulee tupakan sivusavusta ja ainoastaan 20 prosenttia suoraan tupakasta sisään vedetystä ilmasta, jotenka se tapa, kun Suomessa on alettu polttaa ulkotiloissa, koituukin pitkän päälle hyödyksi. Varmasti tämä myös ravintoloita koskien on eduksi.

On kokonaan toinen asia, että vaarallisin juttu verisuonille menee tietenkin koko ajan suoraan tupakasta sisäänhengitetystä ilmasta. Kun täällä on epäilty näitä sairaustilastoja, mainitsen vain korvataudeista, että 60-luvulla oli 180 kurkunpääsyöpää vuosittain ja nykyään niitä on noin 120 ja niiden määrä on vähentynyt siinä suhteessa kuin tupakointikin. Tosin tässäkin syöpämuodossa naisten osuus on koko ajan lisääntymässä.

Ed. R a s k : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Löv sanoi puheenvuorossaan, että 10 a §, jonka mukaan suussa käytettävää tupakkaa ei saa maahantuoda, myydä tai muuten luovuttaa, pitäisi poistaa. Minä olen hänen kanssaan tästä nuuskaasiasta sekä samaa mieltä että eri mieltä. Samaa mieltä olen sen tähden, että ainoa huomaavainen nikotinisti on nuuskaaja, joka pitää savut suussaan eikä pilaa naapurin ilmaa. Mutta toisaalta olen huolissani siitä, että nuoriso, varsinkin urheileva nuoriso, on alkanut käyttää hyvin huolestuttavassa määrin nuuskaa ja tupakkariippuvuus, nikotiiniriippuvuus, tätäkin kautta voi tulla.

Ed. Karpio peräsi yrittäjille ymmärtämystä ja joustavuutta viranomaisilta, ja kyllä sitä on tulossakin. Vuoden 2003 heinäkuun alku on takaraja, jos kustannukset muutostöistä muodostuvat huomattavan korkeiksi.

Ed. Aittoniemi ihmetteli sitä, että on ihmisiä, jotka ikänsä ovat tupakoineet eikä vain ole tauti iskenyt. Joillakin on onni ollut syntyessään saada hyvä terveys. Näitä ihmisiä on, mutta valitettavasti tutkimukset osoittavat, että näitä on vähän ja moni tupakkasairauksiin sairastuu ja sitä kautta ihmisen elämänlaatu huomattavasti heikkenee loppuelämää kohden. Eli kyllä luultavasti kuitenkin eduskunta tänäänkin on ihan hyvällä asialla, kun on säätämässä tupakkalakia sellaiseksi, että myös ravintoloiden työntekijät saisivat puhtaan ilman.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi tiesi kaksi ihmistä, joilla oli keuhkosyöpä, vaikkeivät tupakoineet. Minä tiedän 2 000

ihmistä, joilla on keuhkosyöpä ja jotka ovat tupakoineet. Ei tämä nyt tilastollisesti niin merkittävä tämä ed. Aittoniemen löydös ollut.

Vastikään julkaistiin englantilainen hyvä tutkimus, jossa oli 40 000:ta lääkäriä seurattu 40 vuotta. Puolet tupakoi ja puolet ei. Tupakoimattomat 40 vuoden kuluttua asiaa katsottaessa elivät seitsemän vuotta pitempään kuin ne, jotka tupakoivat. Tässä oli kuolinsyinä ensimmäisenä sydän- ja verisuonisairaudet, toisena syöpä ja kolmantena hengityselintulehdukset. Kyllä tämä on minusta vakuuttava näyttö tämän lain puolesta.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Kiistämättä on selvää, että tupakalla on terveydellisiä haittoja, mikä näkyy siitäkin, että useimmat keskusteluun osallistuvat ovat terveydenhuoltoalan henkilöstöä. Kuitenkin meillä on mielestäni erittäin hyvä tupakkalaki, joka on ollut eräs maailman tiukimpia sitä laadittaessa ja joka jo tällä hetkellä on osoittautunut paikoittain erittäin vaikeasti valvottavaksi.

Tämän tupakkalain osalta herää kyllä paljon kysymyksiä. Ensinnäkin ravintoloihin tietysti mennään seurustelemaan ja tupakoitsijat tupakoivat silloin. Ravintoloita on varaa valita. Meillä on myös savuttomia ravintoloita, joilla on oma asiakaskuntansa.

Tulen tämän lain käsittelyn yhteydessä erityisesti seuraamaan sitä, miten tämä menee yksiin voimassa olevan alkoholilainsäädännön kanssa, jossa edellytetään, että alkoholia voi tarjota vain valvotussa tilassa. Mikäli ravintola jaetaan kahtia selkeästi, niin onko palkattava kaksinkertainen henkilökuntamäärä? Kuka sieltä särmin takaa valvoo alkoholilainsäädäntöä ja tarjoilua? Tämä on ihan todellinen käytännön kysymys, joka on tullut nyt yritysten pitäjiltä.

Myös tämä aiheuttaa oleellisia kustannuksia ja puhutaan, että ne nousevat jopa satoihintuhansiin markkoihin. En tiedä ravintoloita, joissa on niin suuri kannattavuus ja kate, että siihen auttamattomasti olisi varaa. Lähtisin mieluummin siitä ajatuksesta, että tupakoimattomien ravintoloita voitaisiin taloudellisesti tukea, jotta meillä olisi vaihtoehto tässä yhteiskunnassa, eikä niin, että me tarjoamme, kuten täällä, erillisiä tupakointikammioita ravintoloihin. Niitä on jo työpaikoilla ja se on ihan oikein työpaikoilla. Ravintola on vapaaehtoinen.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olisin kysynyt ed. Puistolta, miten hän huolehtii työsuojeluongelmasta, joka ravintolassa on henkilökunnan suhteen.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä tulee varmasti olemaan ongelma. Tämä on ongelma monessa muussakin paikassa. Meillä on rajattu kyllä jo tupakointia hyvin pitkälle. On olemassa tietysti työpaikkahaittana tupakansavu. Meillä edelleen käsitellään myös erilaisia muitakin materiaaleja eri työpaikoilla, jolloin täytyy miettiä työsuojelulliset näkökulmat. Nämä ovat tietysti käytännön ongelmia. Halusin kuitenkin tuoda tämän toisen puolen esiin, että on hyvin helppo keksiä, mitä tehdään, mutta se, miten se käytännössä tapahtuu, voi olla huomattavasti paljon vaikeampaa, eikä vähäinen ole myöskään työllisyysnäkökulma tässä asiassa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tähän jatkoksi: Hallituksen esityksessä perustelujen kohdassa Asian valmistelu ja eduskunnan lausunnot todetaan, että ministeriössä on selvitetty nimenomaan sitä, miten syöpävaarallista tupakansavu on, ja todetaan, että selvitys ei aiheuta toistaiseksi toimenpiteitä. Mielestäni tämä on hyvin keskeinen asia. Täällä on todettu useampaan kertaan, että tupakointi on oleellinen terveysriski. Toivon, että valiokunnassa nimenomaan ministeriöltä tai ministeriltä saadaan selvitys tähän asiaan, miksi se ei aiheuta toimenpiteitä.

Kun ed. Aittoniemi viittasi syöpään, mehän tiedämme, että on kahdenlaista keuhkosyöpää. Toista on noin 98 prosenttia, toista laatua pari prosenttia. Tässä pienemmässä määrässä on sekä tupakoitsijoita että ei-tupakoitsijoita, mutta siinä 98 prosentissa, vallitsevassa tyypissä, on käytännössä vain tupakoitsijoita tai passiivisen tupakoinnin kohteina olleita ihmisiä. Tämä vie ihmisiä todellakin ennenaikaiseen hautaan. Se on selvästi todettu. Sehän on vain yleissivistystä, että me tiedämme tupakoinnin aiheuttavan koko joukon muitakin sairauksia kuin vain syöpätyyppisiä sairauksia, ei vain keuhkoissa syöpää, ed. Aittoniemi, myös mahalaukussa esimerkiksi. Tämä tietysti tuntuu vähän paatokselta, mutta se johtuu myös siitä, että jos ja kun terveydenhoitohenkilöstö on hoitanut näitä potilaita, se jotenkin jättää sellainen jäljen, että näistä asioista puhuu myös tietynlaisella paatoksella. Ehkä se, ed. Aittoniemi, annetaan anteeksi.

Ed. K o k k o n e n : Rouva puhemies! Haluan vielä muutaman lyhyen kommentin täällä

käytyjen puheenvuorojen johdosta esittää. Toteaisin ed. R. Korhoselle, joka epäili, että rakenteet, joilla estettäisiin tupakansavun leviäminen, olisivat hyvin kalliita ja raskaita. Kertoisin, että Helsingissä esimerkiksi Martelan tehtailla on tällainen rakennelma ollut jo useita vuosia. Siellä on hyvin kevyellä ratkaisulla elegantisti hoidettu tämä ongelma vapaaehtoisesti pois päiväjärjestyksestä.

Ed. Puistolle toteaisin vielä, että vastaavaa terveysvaaraa ei mielestäni ole millään muulla alueella hyväksytty työelämässä. Tietysti voisimme ajatella, että me varustamme jonkinlaisella kuonokopalla tarjoilijat, jotka joutuvat tupakansavun alueella liikkumaan, mutta se voisi olla pikkuisen erikoinen ratkaisu.

Sitten haluan kertoa, että Norjassa on jo ravintoloita, joissa ihmiset, jotka tupakoivat, noutavat itse savuttomalta puolelta drinkkinsä ja menevät sitten tupakkapuolelle nautiskelemaan sitä. En ihan tarkkaan tiedä, miten siellä muut ongelmat on hoidettu, mutta näihin varmasti voivat suomalaisetkin perehtyä.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Kehitys tupakka-asioissa on ollut hyvin mielenkiintoista. Silloin joskus nuorena, kun jouduin 10-vuotiaasta asti kulkemaan linja-autossa 110 kilometriä päivittäin koulussa, sai tupakoida linja-autossa ja siitä varmaan olen aikanani saanut tämän hengityselinsairauden, joka vaikuttaa vielä tänäkin päivänä ja pahenee, jos joutuu olemaan sellaisessa tilanteessa. Mutta kehitys on ollut upeaa ja monet tupakoitsijatkin sanovat, että esimerkiksi tupakkalaki, joka aikaisemmin on tullut voimaan, on vaikuttanut siihen, että he itsekin haluavat olla tupakoimattomissa tiloissa ja käyvät tupakalla tupakoitsijoille varatuissa tiloissa. Uskoisin, että kun tämä laki tulee voimaan, monet haluavat seurustella suurimman osan kanssa, joka ei tupakoi, ja sitten vain käydä tupakalla tupakoitsijoiden tiloissa. Ehkä tämän jälkeen minäkin voin useammin käydä ravintolassa, vaikka sinne en vapaaehtoisesti mene. Ed. Puisto oli siinä ihan oikeassa, että ravintolaan yleensä mennään vapaaehtoisesti, ellei ole jonkin seurueen mukana, mutta kuitenkin, että annettaisiin tällainen mahdollisuus myös niille, jotka eivät kestä tupakansavua.

Valvontaongelma varmasti on osittain todellinen, mutta väitän, että suurin osa ihmisistä kuitenkin noudattaa lakia. Sitten on niitä, jotka periaatteen vuoksi haluavat sitä vähän rikkoa. Kuitenkin suurin osa haluaa sitä aina noudattaa. Senkin vuoksi varmaan tämä kannattaa.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Haluan vielä sanoa sen, joka on vanha sanonta, mutta sitä on ehkä syytä tässäkin toistaa, että jos tupakka keksittäisiin tänä päivänä, se ilman muuta kiellettäisiin. Tupakansavu on todistettavasti terveysriski ja se on suurin ehkäistävissä oleva terveysriski. Mitä kauemmin tupakoi, sitä suurempi riski. Siksi nuorison tupakoimattomuudesta on kannettava huolta. Tupakkalain mukaan alle 18-vuotiaalle ei saa tupakkaa myydä. Laki on vuotanut ja sitä on kierretty, senhän me kaikki tiedämme, ja lähinnä sen takia, että kaikki sanktiot ovat puuttuneet. Tässä yhteydessä yritetään nyt asiaa korjata ja sitten nähdään, mitä saadaan aikaan.

Ed. R a s k : Rouva puhemies! Hallitus on pitkällä siirtymäajalla halunnut turvata sen, että ravintoloitsijayrittäjät pystyisivät täyttämään tupakkalain säädökset. On selvää, että näin pitkä siirtymäaika sisältää jo sen, että joissakin ravintoloissa on ihan luonnollisiakin remonttitarpeita ja siinä yhteydessä varmasti ilmastointilaitteiden asentaminen tulee edullisemmaksi kuin jos varsinaisesti vain ilmastointilaitteita asennettaisiin. Eikä ole ajateltu ollenkaan niin, että pelkkiä seiniä ja koppeja rakennettaisiin. Jo hallituksen esityksessä puhutaan paikkojen tarkoituksenmukaisesta sijoittelusta, muutamasta ilmastointikanavamuutoksesta, seinäkkeistä tai kohdeilman poistoista. Sitten on tietysti sekin vaihtoehto, jonka ed. Puisto sanoi, että on ravintoloita joissa ei tupakoida ollenkaan. Niitähän on yli 1 200 jo tälläkin hetkellä.

Ravintoloiden kannattavuuskysymyksestä on myös kannettu huolta. Täytyy vain muistaa se, että 72 prosenttia suomalaisista miehistä ja 81 prosenttia naisista ei tupakoi ollenkaan, ja voi olla, että jotkut heistä lisäisivät ravintolassa käymistään, jos olisi enemmän savuttomia, viihtyisiä tiloja.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Haluan korostaa rakenteellisia ja kustannuksellisia vaikutuksia vielä kertaalleen. Olen pinnallisesti tutustunut hallituksen esitykseen, ja esimerkiksi ratkaisumalli, jota ed. Kokkonen kuvasi, että voi tulla hakemaan tupakkapuolelta, toiselta puolelta juomaa, ei käy, koska tämä lakiesitys ilmoittaa, että sieltä ei saa tulla savua eikä tupakan hajua. Tämä on erittäin jyrkkä.

Me olemme menossa holhouksessa sellaiseen suuntaan, joka on mielenkiintoinen. Seuraavaksihan olisi esillä, jos olisi kerinnyt tulla, täksi kesäksi samoja yrityksiä koskettava säädös siitä, minkälaisia korkeudeltaan pitää ulkoilmaravintolan aitojen olla, jotta voi tarjota terassilla olutta jne.

Olen ehdottomasti samaa mieltä, kun puhutaan nuorten valistamisesta, mutta me puhumme myös aikuisista ihmisistä. Jos me ryhdymme lailla karsinoimaan ja muokkaamaan ihmisiä, tällä on vastavaikutus ja se myönteinen valistustyö, jota tehdään terveydenhuollollisesti, tulee lyömään vastaan. Varoittaisin terveysterrorismista, mutta kannatan terveysvalistusta.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Puistolle toteaisin, että ne ovat alipainetiloja eli ilma siihen tupakkahuoneeseen päin.

Ed. Rask (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puisto puhui siitä, että tässä oltaisiin holhousta lisäämässä. Minusta on hyvin tärkeää muistaa se, että tämän tupakkalain tarkoitus on yksinomaan se, että saadaan puhdasta ilmaa niille, jotka eivät tupakoi.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa puhemies! Olen erittäin tyytyväinen ed. Puiston kannanottoihin. Hän on todella yrittäjäystävällinen kansanedustaja, koska hän ymmärtää ravintola-alan yrittäjiä siinä mielessä, että ravintola-alan yrittäjien liikevaihtohan on normaalisti 300 000—1 000 000 markkaa. Jokainen meistä ymmärtää hyvin, että kun siitä maksetaan kaikki työntekijöiden palkat ja pakolliset menot, ei siitä monta sataatuhatta markkaa jää ylimääräistä remontintekemisrahaa, eli yrittäjälle on mahdoton tilanne tällainen, kun ykskaks eduskunnassa päätetään laki ja pannaan yrittäjä taas pakon eteen. Minusta tällainen politiikka tänä päivänä, kun on puoli miljoonaa työtöntä Suomessa, on aivan väärä signaali yrittäjille. Kaikkien näiden yrittäjiä koskevien lakien, mitä täällä tehdään, pitäisi olla positiivisia, että heidän taakkaansa todella kevennetään, mutta tässä taas sitä lisätään.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Olisin jatkanut vielä siitä, mitä ed. Kokkonen otti esille. Alipainetilojahan ne ovat. Ne alipainetilat eivät vain ole ilmaisia. Siksi toisekseen työpaikkatupakointi verrattuna ravintolatupakointiin, jota alkoholinkäyttö vielä mittavasti lisää, on aivan eri lailla raskasta. Jo ravintolatilan suunnittelussa vaaditaan moninkertainen ilmanvaihtomäärä verrattuna kokoustilaan, jossa ei saa tupakoida, eli nämä kaikki lyövät kustannuksia siihen päälle.

On äärettömän hyvä, että vastustetaan tupakointia, mutta mietitäänpä, tupakoiko se yrittäjä. Ei suinkaan hän. Hän vain tarjoaa ihmisille heidän tarpeitaan vastaavaa tilaa. Minusta on käsittämätöntä tässä mallissa se, että yrittäjä on se, joka joutuu taloudelliseen vastuuseen, kun kuitenkin se henkilö, joka tupakoi, on niin sanottu rikollinen. Hänhän tuottaa terveydellistä haittaa sekä itselleen että erityisesti muille siinä ympäristössä oleville, eli se kuonokoppahan täytyisi panna tupakoitsijan päähän.

Näitähän on kehitteillä jo, tällaisia teknisiä vehkeitä, joissa pannaan tupakan päähän jokin laite, joka imee sen savun jo itseensä, jolloin poltetaankin erinäköisiä mittareita ja imetään nikotiinia pelkästään omiin keuhkoihin. Tähänhän kehitys tulee menemään. En tiedä sitten, edistääkö tällainen pakko sitä. Itse en pidä pakosta ja ymmärrän ed. Puiston näkemyksen tässä vahvasti, koska yrittäjä yrittää ja työllistää samalla. On väärin, jos häntä rangaistaan määrättömästi yrittämisestä. Asiakkaathan voivat esittää mielipiteensä omalla käytöksellään. Jos kaikki asiakkaat haluavat tupakatonta tilaa, sitä varmasti on tarjolla. Valitettavasti vain ravintolat ovat täynnä tupakoitsijoita.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ed. R. Korhoselle sanoisin, että myös työnantajat joutuivat tekemään tupakkatilat, kun laadittiin laki, että työpaikoilla ei saa tupakoida. Tietysti sekin maksoi jonkin verran, mutta ne on toteutettu. En usko, että mikään yritys sen takia on mennyt konkurssiin, että joutui laittamaan tämän tilan.

Olen ravintola-alaa vähän seurannut sivusta ja olen huomannut sen, että parin kolmen vuoden välein yleensäkin ravintolat uusitaan tavalla tai toisella. Niihin tehdään remontteja yleensä tyylisyistä. Eikö tämä olisi paljon suurempi aihe? Nyt kun tässä siirtymäaika on kuitenkin riittävän pitkä, niin tähän aikaan voidaan sisällyttää myös muut remontit, jotka aiotaan joka tapauksessa tehdä. Kun haetaan uutta asiakaskuntaa tai entistä uudelleen omaan ravintolaan ja tehdään sen vuoksi milloin minkäkin näköisiä tiiliseiniä, epämääräisen näköisiä tai sitten sileitä sinne ravintolan sisään, niin siihen näyttää kyllä olevan rahaa, mutta tästä nyt näyttää tulevan kynnyskysymys. En tiedä, miten paljon se itse ravintoloit-

sijoille on kynnyskysymys, vai onko se enemmän meille täällä.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Lakiesityksessä olevat siirtymäsäännöt antavat aikaa yrittäjille sopeutua tilanteeseen. Täällä on kovasti kannettu huolta siitä, että tämä lisää yrittäjien kustannuksia. Totean kuitenkin, että se on kertainvestointi, joka tulee takaisin vähempinä työstä poissaoloina ja jopa siivouskustannuksina.

Minusta savuton ravintola on tulevaisuudessa kilpailuvaltti. Tähän suuntaan ollaan joka tapauksessa menossa Euroopassa. Tämä on ennen kaikkea terveysasia ja työsuojeluasia yrittäjälle, ravintolatyöntekijöille ja asiakkaille.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Ihamäki tuossa sanoi, mitä ajattelin sanoa lähinnä ed. Kuosmasen puheenvuoroon liittyen, koska ed. Kuosmanen näki asian yrittäjän näkökulmasta, että tämä pelkästään maksaa. Sen vastapainoksi pitää asettaa myös se, jotta on todistettavasti tutkittu se asia, jotta tupakoivat sairastavat enemmän, elikkä flunssat ja hengityselinsairaudet ovat hyvin paljon yleisempiä. Sehän tarkoittaa, että jossakin vaiheessa työnantaja maksaa sairausajan palkkoja. Tosin Kela maksaa siten yhteisistä kustannuksista osan, mutta joka tapauksessa työnantaja joutuu maksamaan osan ja sitä kautta se maksaa. Onhan se sellainen imagokysymys, miten hyvin halutaan työntekijöistä pitää huolta, koska minä näen tämän työsuojelukysymyksenä hyvin isosti.

Aikanaan, kun tupakkalaki tuli voimaan, työnantaja kyllä järjesti työpaikoille tupakkatilat ja laittoi ne sitten sopivasti niin, että monessa paikassa sellainen on tänäkin päivänä ulkona. Talvella, kun on pakkanen ja kova viima, siinä semmoinen peltikoppi, niin siinä taisi käydä sillä tavalla, että jotkut eivät viitsineet niin hirveän usein kyllä tupakalla käydä. Sekin kyllä edisti terveyttä ihan varmasti.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu osoittaa, että hallituksen esityksessä on sekä hyvää että huonoa. Hyvää on se, että tupakoinnin määrä varmasti tulee vähenemään. Huolestuttavaa on taas se, miten yrittäjät sitten kuitenkin selviytyvät investoinneistaan ja tulojen menetyksistä, mitä tästä aiheutuu; näin varmasti tulee tapahtumaan ja se johtaa myös tiettyjen liikeideoiden kuolemaan.

Tupakoimattomuutta kannattavien tarkoitusperät ovat varmasti hyvät. Siitä olemme yhtä mieltä, mutta ymmärrän kyllä hyvin monien ravintola-alan yrittäjien huolen siitä tilanteesta, mihin he joutuvat ja miten he tulevat elinkeinotoiminnassaan selviytymään.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Kun vedotaan tupakkalakiin suhteessa työpaikkoihin, niin on korostettava vielä kertaalleen sitä, että työpaikkaa harvoin voit valita. On otettava se, minkä saat, ja on hyvä, että työpaikalla silloin on tupakointikielto. Tosin sairaspäivät saattavat lisääntyä. Tämänkin talon rappusilla ja pihamaalla näkyy kovalla tuulella ja viimalla ihmisiä tupakoimassa. Ehkä seuraava aste sitten on se, että me kiellämme tupakanpolton kokonaan tässä maassa. Siitäkin on näyttöä. Meillä on erilaisia kieltolakeja ollut tässä maassa. Pyritään sitten siihen.

Toinen asia on se, että on vedottu, että se on jopa kaupallinen kysymys. Se on varmasti. On ihmisiä, jotka valitsevat minkälaiseen ravintolaan he haluavat mennä. Tuskin tässäkään salissa olevat menevät mihin ravintolaan vain, vaan valitsevat sellaisen, joka heitä miellyttää tasoltaan ja tarjoilultaan sekä palveluiltaan. Silloin voi valita myös savuttoman ravintolan, voi valita ravintolan, jossa on hyvä ruoka jne. Miksi meidän pitää holhota ihmisiä siten, että useimmiten ne, jotka eivät edes ravintolassa käy, pyrkivät määräämään millaisessa muut istuvat?

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin todeta, kun ed. Virpa Puisto sanoi, että työpaikkatupakointi on eri asia, ravintolatupakointia ei voi verrata työpaikkatupakointiin, koska työpaikkaa harvoin voi valita, niin sama pätee ravintolatyöntekijöihin. He harvoin voivat valita sen, minkälaiseen ravintolaan menevät työhön. He ovat aivan samanarvoisia työntekijöitä kuin muutkin.

Ed. S a a p u n k i : Arvoisa rouva puhemies! Olen itse tupakoitsija ja pyrin jatkuvasti tupakasta eroon. Silloin tällöin muutaman kuukauden taukoja on tullut. Tuntuu siltä, kun olen kuunnellut monta tuntia tätä puhetta työhuoneessani, että täällä ovat kaikki niin hirveän terveitä sen takia juuri, kun eivät tupakoi.

Minua vain ihmetyttää se, olemmeko me suomalaiset niin mahdottoman tyhmiä, että me emme voi valistuksella mitään asiaa hoitaa, vaan pitää joka asiasta tehdä laki. Pitäisi kohta laki tehdä siitä, että jos ei käytä lenkkitossuja juoksemiseen ja lenkillä ollaan, niin siitä pitää maksaa

ylimääräinen vero taikka jotain vastaavaa, jos ruvetaan puhumaan näistä asioista.

Minä toivon, ettemme olisi niin kovin tietäviä joka asiasta. Pikkuisen ed. Puistolle halusin tulla antamaan tukea alakerrasta. Tässä sitä nyt jonkin verran tuli. En puolusta tupakoitsijoita, en missään tapauksessa, mutta tiedän, mitä tulee tapahtumaan ravintoloissa tämän seurauksena, kun menetellään näin tiukasti.

Samoin tapahtui eduskunnan saunassa aikanaan. Siellä oli sosiaalinen keskustelu käynnissä yli puoluerajojen. Se loppui. Tupakoitsijat sieltä hävisivät, he eivät käy enää saunassakaan. Se sosiaalinen yhteisö on nyt vähän eri tyyppinen siellä saunassa.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Panen minäkin lusikkani tähän soppaan.

Olen ed. Virpa Puiston kanssa samaa mieltä siitä, että meidän ei tule holhota ihmisiä. Kansalaisyhteiskuntaan se sopii erittäin huonosti, mutta toisaalta mitä tupakanpolttoon tulee, me olemme nähneet esimerkiksi mikä merkitys on ollut sillä, että lentokoneista on tullut savuttomia. Siinä turbossa, putkessa, sen erityisen selvästi huomaa.

Kyllä voin sanoa, että suhtautuminen tupakkaan on ehkä enemmänkin makuasia ja omantunnon kysymys. Tupakoitsemattomana voin todeta sen, että kärsin kyllä tavattomasti sellaisissa ravintoloissa, joissa sallitaan tupakan poltto. Minkä vuoksi enemmistön tavallaan täytyy mukautua vähemmistön ehtoihin ja nimenomaan tässä tapauksessa vielä asettua ja altistua terveyshaitalle? Tämä on edistyksellistä lainsäädäntöä ja uskon, että Eurooppa myös kulkee tähän suuntaan.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Saapunki tuossa toi omia näkökulmiaan keskusteluun. Tässä on tietysti ollut erittäin paljon näkökulmia. Hallituksen esitys kuitenkin lähtee työsuojelusta, siitä, mihin ed. Kokkonen viittasi tässä viimeksi. Se on tämän lähtökohta ja ravintolatyöntekijöiden terveyden huomioiminen.

Kaikki tieteelliset tutkimukset osoittavat, että passiivinen tupakointi aiheuttaa monenlaisia terveysongelmia, muun muassa syöpään sairastumista ja syöpäkuolemia. Näin ollen tästä näkökulmasta tämä on hyvin perusteltu, oikeudenmukainen nimenomaan näiden työntekijöiden kannalta, jotka eivät voi valita omaa työpaikkaansa sen mukaan, ovatko tupakoitsijoita vai ei.

Mitä tulee talouteen, niin kyllä monet asiat kuitenkin lopulta sitten kääntynyt, niin kuin täällä on todettu, myös taloudellisesti kestäviksi. Laadun nostaminen on eräs tällainen tapa kehittää ravintoloita ja anniskelupaikkoja ja nimenomaan ruokaravintoloiden suuntaan.

Lopuksi: Kyllä lainsäädäntö kuitenkin on se, joka ikään kuin vie kehitystä usein eteenpäin. Se on nähty Suomen tupakoinnin vähentymisessä kaiken kaikkiaan. Vastapuolella on sitten kova mainonta, jota esimerkiksi televisiossa Formula ykkösten kautta tulee nimenomaan nuorisoa kohtaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

10) Lakialoite laiksi pakkokeinolain 3 luvun 1 §:n ja 4 luvun 1 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 57/1998 vp (Markku Pohjola /sd ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Olen lyhytsanainen esitellessäni tämän lakialoitteen, joka koskee pakkokeinolain muuttamista niin, että takavarikon, vakuustakavarikon ja hukkaamiskiellon myöntämisedellytyksiä helpotettaisiin. Miksi esitän tätä helpotusta? Julkisuudessa esillä olleen Nostokonepalvelua koskevan syyteharkinnan yhteydessä Turun hovioikeus joutui takavarikkoa eli siis pakkokeinoa koskenutta päätöstä tehdessään harkitsemaan sitä, onko olemassa todennäköisiä syitä epäillä Nostokonepalvelun syyllistyneen rikokseen. Koska näitä todennäköisiä syitä ei tuomioistuimen näkemyksen mukaisesti ollut, se joutui päättämään takavarikon peruuttamisesta ja näin ottamaan kantaa ikään kuin itse asiaan jo ennen varsinaisen syyteharkinnan valmistumista.

Suomessa rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä ei ole ollut tarkoitus muuttaa vallitsevaa käytäntöä, jonka perusteella tutkintakynnys on matalalla tasolla. Tätä korkeammalla tasolla on syytekynnys ja tuomitsemiskynnys kaikkein kor-

keimmalla tasolla. Näin ei nyt ole, vaan vallitsevan käytännön ja lainsäädännön perusteella nämä portaat ikään kuin limittyvät tavalla, joka ei alun alkaen ole ollut tarkoitus.

Tässä voimassa olevan pakkokeinolain perusteella on oltava todennäköisiä syitä epäillä rikoksesta, ennen kuin voidaan ryhtyä hukkaamiskiellon tai vakuustakavarikon kaltaisiin toimenpiteisiin. Samoin on oltava näitä todennäköisiä perusteita silloin, kun on takavarikon toimittamisesta kysymys.

Tämän vuoksi tuomioistuimet, ei pelkästään Turun hovioikeus vaan muuallakin ovat viimeaikaisissa päätöksissään joutuneet jo varsin varhain ottamaan kantaa muun muassa siihen, onko rikosta todennäköisesti tapahtunut käsitellessään takavarikkopäätösten johdosta tehtyjä valituksia. Tällä on ollut ilmeistä vaikutusta syyteharkintaan. Tästä tulisi nyt sitten päästä irti ja palauttaa ikään kuin tämä normaaliporrasteisuus lainsäädäntöön. Tämän vuoksi esitän, että lakia muutetaan niin, että hukkaamiskiellon ja vakuustakavarikon edellytyksenä on se, että riittää, että on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen, ja sama koskisi takavarikkoa.

Lakiteknisesti muutos on pieni mutta oikeuskäytännössä sillä saattaisi olla suurehkokin merkitys.

Ed. L a p i n t i e : Rouva puhemies! Ed. M. Pohjolan aloite liittyy osittain samaan kuin oma lakialoitteeni n:o 63, joka tulee myöhemmin tänään esille. Varmasti tämä ed. Pohjolankin ehdottama muutos on syytä tutkia, mutta julkisuudessa olleiden tietojen mukaan silloin, kun Turun hovioikeus on päätöksensä tehnyt takavarikon osalta, niin siltä on puuttunut toista tuhatta sivua esitutkintamateriaalia. Näin ainakin on julkisuudessa väitetty, ja ehkä ei pelkästään tämä lainmuutos vaan myös oikeuskäytännön muutos ja erityisesti näiden lakien tulkinnan muutos olisi paikallaan. Mutta toivottavasti asiasta keskustellaan myös siinä vaiheessa, kun tätä lakialoitetta sitten käsitellään.

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Tässä lakialoitteessa viitataan nimenomaan Nostokonepalvelun tapaukseen, missä Turun hovioikeuden päätös takavarikosta luopumiseen oli se mikä oli, ja siihen on turha ottaa kantaa sen enempää, kun yksityiskohtia en varsinkaan tunne. Seurauksena tietenkin oli myös se, että syyttäjä päätyi sitten Turun hovioikeuden päätöksen perusteella luopumaan syytteestä, mikä sinänsä herätti hyvin paljon ihmetystä kansalaisissa ja varmasti loukkasikin kansalaisten oikeustajua. Tämä lakialoite mielestäni on erittäin hyvä ja on syytä tutkia lakivaliokunnassa. Näkökohdat, jotka ed. M. Pohjola on aloitteessaan esittänyt, ovat mielestäni varsin perusteltuja.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

11) Lakialoite laiksi jätelain 4 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 58/1998 vp (Klaus Hellberg /sd ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. H e l l b e r g : Arvoisa rouva puhemies! Ensin haluaisin korjata tässä tekstissä erään virheen, joka on kyllä alkuperäisessä ollut oikein mukana, eli 4 §:ään lisättävä 4 kohta. Sen pitää kuulua, että "kotitalouksiin ilmaisjakeluna toimitettavan materiaalin tulee olla sellaisenaan ja lajittelematta kierrätykseen kelpaavaa", eli tuleesana puuttuu tästä tekstistä.

Muuten tähän asiaan. Tässähän on hyvin yksinkertaisesta toimenpiteestä kysymys, eli lähdetään siitä, että kotitalouksiin jaettavien painotuotteiden ja muun ilmaisjakeluaineiston, josta syntyy jätettä, täytyisi nimenomaan olla, niin kuin 4 §:n 4 kohdassa todetaan, sellaista, että ilman lajittelua se olisi kierrätykseen kelpaavaa, eli muovi-, metalli- ja muut tällaiset asiat pitäisi mainosmateriaalista olla pois. Minusta tämä olisi hyvin yksinkertainen toimenpide, joka vähimmäistoimenpiteenä pitäisi toteuttaa koskien ilmaisjakeluasioita, joita ihmiset eivät ole tilanneet, vaan ne tulevat heille tilaamatta tai heidän tahtomattaan.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tänään keskusteltiin juuri siitä, että ihmisiä ikään kuin holhotaan. Ed. Hellbergin aloite on myös tietynlaista holhoamista, joka kohdistuu ilmaisjakelua tuottaviin yrityksiin, että heitä holhottaisiin tähän suuntaan. Tosiasia on kuitenkin maapallolla yksinkertaisesti niin, että ympäristöön liittyvät kysymykset ovat sellaisia, että niitä

on pakko holhota tai kehitystä pakko jollakin tavalla suunnata nimenomaan tähän suuntaan, mihin nyt ed. Hellbergin varsin yksinkertainen ja selväpiirteinen lakialoite tähtää.

En näe mitään syytä, etteikö ympäristövaliokunta tätä asiaa pystyisi vakavasti ja myös aivan konkreettisesti käsittelemään ja tältä osin jätelakia muuttamaan. Tässä on kymmenen ympäristövaliokunnan jäsenen allekirjoitus.

Erittäin hyvää aktiivisuutta ed. Hellbergiltä; sitä meidän kansanedustajien pitäisi harrastaa.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Kyllä tämä hyvä aloite on. Näkisin vielä sellaisen näkökulma tässä, että enemmän pitäisi kaiken lisäksi käyttää kierrätysmateriaaleja.

Kokonaisuutena mainosongelma, ilmaisjakelu, jota postiluukusta tulee, enimmäkseen mainoksia, niin sehän on valtava määrä jossakin Helsingin asuinalueella. Kun katsoo sitä, niin puolentoista kuukauden välein voi aikamoisen säkillisen viedä paperinkeräykseen. Tavallinen kuluttaja, niin kuin en itsekään, ei tiedä, onko jokin liukas paperi hyvää kierrätykseen vai ei, voiko sitä käyttää paperinkeräykseen, mutta sinne lehtikeräyspisteeseen minä olen lykännyt kaikki ja sieltä ne menevät eteenpäin.

Sen takia, jos tässä tällaisia näköaloja on, niin kuin ed. Hellberg on esittänyt, että kaikki materiaali ei olisikaan kierrätykseen kelpaavaa, semmoiseen pitää ilman muuta ainakin pyrkiä, ja sitten se on uusiotuotteena vielä mahdollinen. Jos niitä on pakko jakaa yleensä — minusta koko paperimäärä on kyseenalainen, pitääkö sellaiseen niin paljon syytää rahoja, koska itse me ne maksamme kaikki yhdessä tuotteiden hinnassa.

Ed. Rimmi: Arvoisa puhemies! Kun ed. Hellberg teki tätä aloitetta ja keräsi siihen nimiä, muistaakseni totesin jotakin, että oletpa äkännyt erinomaisen hyvän asian. Tässä kohtaa voisi puhua pienestä mutta suuresta asiasta, koska se on erittäin suuri määrä, mitä erilaista materiaalia ilmaisjakeluna kotitalouksiin tulee, ja se monta kertaa vihastuttaa ihmisiä, kun sitä on niin paljon. Olisi erinomainen asia, että sen voisi todella suoraan hyvin helposti ilman isompia toimenpiteitä jätepaperiin ja kierrätykseen suoraan tai uusiokäyttöön laittaa.

Todella toivon myös ympäristövaliokunnan jäsenenä menestystä tälle asialle. Se helpottaisi varmasti monien ihmisten ongelmia ja olisi iloinen asia.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! En minäkään voi moittia tätä missään nimessä, päinvastoin. Tähän liittyy kuitenkin semmoinen kiusallinen yksityiskohta, jota ed. Hellberg ei ilmeisesti ole tiennyt aloitetta kirjoittaessaan. Se on nimittäin se, että parhaillaan, liekö jo tullut tai on tulemassa voimassa olevan lain mukaan valtioneuvoston päätös, joka koskee kierrätyspaperia. Minulla on valtioneuvoston päätöksen luonnos huoneessani. Olen siitä esittänyt omat kommenttini, ja siinä ei ole mitään tällaista. Siinä on siis tarkoitus nimenomaan käytännössä järjestää kierrätyspaperihuolto, jossa on neuvoteltu keskeisten kierrättäjäjärjestelmien, yhtiöitten jne. kautta.

Sillä tavalla tämä asia olisi syytä saattaa ympäristöministerin tietoon ensi tilassa ja ehdottomasti ottaa sinne asianomaisiin virkamiehiin yhteyttä niin, että valtioneuvoston päätöstä ei käsiteltäisi ilman tätä ulottuvuutta, joka lakialoitteessa on. Tavallaan tässä pitäisi, vaikka eduskunta kesähuilille lähteekin, olla erittäin aktiivinen myös eduskunnan ulkopuolella ja saattaa aloite ympäristöministeriön tietoon välittömästi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

12) Lakialoite laiksi työttömyysturvalain 16 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 59/1998 vp (Pentti Tiusanen /vas ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Lakialoite n:o 59 on myös aika pieni asia, mutta kuuluu hiukan näihin pieniin suuriin asioihin myös. Hiukan siinä mielessä, että se koskettaa tiettyjä, useimmiten erittäin vaikeassa asemassa olevia ihmisiä eli nimenomaan työttömiä ihmisiä, jotka ovat hakemassa ja täyttämässä nimenomaan työssäoloehtoa. He ovat varsin usein joutuneet ottamaan itselleen niin kutsutun lyhytkestoisen pätkätyön työllistääkseen itsensä, työhaluisina ovat tässä työsuhteessa ja sitten il-

man omaa syytään tapahtuvan vammautumisen eli työtapaturman seurauksena joutuvat jättämään työtehtävän, siirtymään sairaslomalle, jolloin sairausajan osalta työssäoloehto ei toteudukaan. Näin ollen saattaa tapahtua niin, että asianomainen joutuu lopullisesti sen mahdollisuuden ulkopuolelle, että hän voisi säilyttää ansiosidonnaisen päivärahan työttömänä ollessaan.

Arvoisa puhemies! Lähdemme toki siitä, että ansiosidonnaisuus on etu ja oikeus, joka on syytä säilyttää. Siitä tässä yhteiskunnassa on lähdetty, ja nyt tilanne muun muassa työtapaturman suhteen tämän oikeuden katkaisee.

Ongelmallista on nimenomaan se, että työtapaturmahan on luonteeltaan sellainen äkillinen tilanne, johon ihminen itse ei ole syyllinen noin yleisessä katsannossa, yleensä. Se syntyy nimenomaan työtehtävää täytettäessä. Näin ollen lakiesityksessä lähdetään siitä, että enintään viiden sairauslomakuukauden ajalta kertyisi työssäoloehto, kun tapaturma on sattunut, siitä huolimatta.

Lakialoitteen taustalla on yksinkertaisesti sellainen tilanne, että keväällä vastaanotollani oli potilas, joka kertoi tällaisen tilanteen ja mihin kaikkiin jatkotilanteisiin se sitten johtikaan hänen kohdallaan, erittäin vaikeisiin taloudellisiin seuraamuksiin, kun hän, kuten sanoin, putosi pois ansiosidonnaisen päivärahan kertymisestä, jonka hän oli itse laskenut ainoaksi mahdollisuudeksi selviytyä tietyistä taloudellisista ongelmista, jotka taas johtuivat muista yhteiskuntaa kohdanneista tapahtumista.

Näin ollen toivon, että lakialoite huomioitaisiin valiokunnassa asianmukaisesti. Totean, että sen on allekirjoittanut kuusi kansanedustajaa.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Ed. Tiusasen lakialoitteessa on puututtu tärkeään epäkohtaan nykyisessä lainsäädännössä. Käytäntö sairausajan palkanmaksussa on kirjava. Osan voi maksaa työnantaja, osan suoraan vakuutusyhtiö, ja käytäntö on lähinnä satunnainen. Työntekijä ei yleensä voi ollenkaan vaikuttaa siihen, miten tilanteessa tehdään. Työnantaja ja vakuutusyhtiö sopivat asian.

Monta kertaa on niin, että nimenomaan silloin vakuutusyhtiö maksaa, kun on kysymys pienestä työnantajasta, yleensä yksityisestä henkilöstä työnantajana. Kun työssäoloehdon kertyminen nykylainsäädännössä koskee vain palkkana maksettua sairasajan korvausta, se aiheuttaa käytännössä ongelmia. Työtapaturman sattuessa työntekijä ei monestikaan itse pysty asioihin puuttumaan nimenomaan sairautensa vuoksi. Epäkohta tuleekin esille myöhemmin, kun siihen ei enää pysty itse vaikuttamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

13) Lakialoite laiksi jäteverolain 5 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 60/1998 vp (Riitta Korhonen /kok)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Hyödynnettävä jäte on yleensä vähäarvoista, ja paikkakunnasta ja alueesta riippuen sen kertymäaika voi vaihdella suuresti ollen pääsääntöisesti pienellä paikkakunnalla pitempi kuin suurella paikkakunnalla.

Jäteverolain (495/1996) mukaan veroa on suoritettava jätteestä, joka toimitetaan kaatopaikalle — jäteverolain 4 §. Veron määrä on 90 markkaa jätetonnilta. Lain 5 §:n 2 kohdan mukaan veroa ei ole suoritettava hyödynnettävästä jätteestä, joka välivarastoidaan kaatopaikalla tätä varten varatulla erillisellä alueella ja joka toimitetaan enintään vuoden kestävän välivarastoinnin jälkeen pois kaatopaikalta.

Otan esimerkin tilanteesta, mitä tapahtui lakimuutoksen tultua voimaan.

Kunta A oli sopinut yrittäjä B:n kanssa jo vuonna 1993, että he aloittaisivat yritys B:n betoniteollisuudesta muodostuvan jätebetonin hyötykäytön edistämisen perustamalla jätebetonin välivarastointialueen kunnan A ylläpitämän maankaatopaikan yhteyteen. Välivarastoinnin tarkoituksena oli kerätä murskauksen kannalta riittävä määrä betoniainesta yhdellä murskauskerralla tapahtuvan murskauksen tarpeisiin. Murskaus sovittiin suoritettavaksi 4—5 vuoden välein. Nykyisellään muodostuvan aineksen määrä on noin 1 000—1 500 kuutiota vuodessa, josta välivarastoon ohjautuu noin puolet.

Kunnan A tavoitteena oli pienentää kunnan ylläpitämän kaatopaikan täyttymistä runsaasti

tilaa vievällä ja läjityksen kannalta hankalalla betoniaineksella. Yritys B:n tavoitteena oli toisaalta alentaa jätebetonin käsittelystä aiheutuvia kustannuksia ja toisaalta edesauttaa käyttökelpoisen materiaalin hyötykäyttöä, joko omassa tuotannossaan tai jossain muussa tarkoituksessa tulevaisuudessa suoritettavan murskauksen yhteydessä.

Eduskunta sääti suuressa viisaudessaan jäteverolain, jonka käsittely oli täällä hyvinkin myrskyinen, myös ympäristövaliokunnassa. Paljon puhuttiin, että laki oli periaatteeltaan hyvä, mutta säädöksiltään huono ja että se oli osittain fiskaalinen laki, jolla pyrittiin keräämään rahaa valtion budjettiaukon täytteeksi hyvässä tarkoituksessa, mutta että sen pykälissä oli niin paljon puutteita, että valiokunnassa usealla suulla epäiltiin, että se ei ainakaan tule edistämään jätteen hyötykäyttöä.

Jatkan äskeistä esimerkkiä. Hyötykäytön edistämisen näkökulmasta tarkasteltuna jätelain säätämä yhden vuoden välivarastointiaika on ainakin puhtaalle betonijätteelle liian lyhyt. Esimerkiksi yritys B:n tuotannossa muodostuva hyödyntämiskelpoinen betonijätemäärä tulee olemaan 500—1 000 tonnia vuodessa. Kun valmisteilla olevat jätebetonin muodostumista vähentävät toimenpiteet on täysipainoisesti otettu käytäntöön, yrityksellä on varmasti tarve saada tuotantonsa niin hyvään jamaan, että jätettä syntyy mahdollisimman vähän. Kertamurskauksen näkökulmasta tarkasteltuna kyseinen määrä on aivan liian pieni suuriakin jätebetonimääriä tuottavalle yritykselle.

Edellä mainittu määrä murskataan 2—3 päivässä, siis vuoden murskekertymä. Kun murskauskaluston kuljetukseen ja asennukseen sekä vastaavasti purkuun ja poisvientiin menee noin 2 viikkoa, nousevat kustannukset murskausyksikköä kohden niin suuriksi, että kaatopaikalle vienti tulee halvemmaksi vaihtoehdoksi, mikä tuskin on kuitenkaan lopulta ollut lainsäätäjän tarkoitus.

Vuoden kiertoaika on myös materiaalin käyttäjän näkökulmasta tarkasteltuna liian lyhyt, materiaalin hyötykäyttöön soveltuvia kohteita kun ei ole osoitettavissa vuosittain toteutuviksi siten, että murskattu materiaali käytettäisiin sen muodostumisen aikataulussa. Materiaalin joustava käyttö edellyttää lisäksi, että sitä on tarvittaessa myös saatavilla. Ellei näin ole, korvataan betonimurske esimerkiksi tässä tapauksessa käyttökelpoisella luonnonkiviaineksella, mikä ei liene varmaankaan jätelain tavoitteiden mukaista ja on todella luonnonkiviaineksen kannalta tuhoisaa, jos sitä käytetään pelkästään murskeena, kun sille voisi olla muutakin ja viisaampaa käyttöä.

Jäteverolaissa on säädetty, että verovelvollisella on oikeus vähentää verokaudelta suoritettavasta verosta asianomaisen verokauden aikana pois viedystä jätteestä suoritettu vero. Esimerkiksi betonijätteen osalle palautusjärjestelmä ei ole toimiva, koska varastoitu materiaali muuttaa muotoaan murskauksen yhteydessä. Varastoalueelle kuljetetun jätebetonin ja sieltä pois vietävän murskeen määrät mitataan käytännössä kuutioina, ei tonneina, mistä johtuen lähtevän ja tulevan ainesmäärän suhteiden arviointi tuottaa kohtuuttomia vaikeuksia. Tässä eräs esimerkki kyseisen lain toimimattomuudesta.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeriö on asettanut jäteverolakiin liittyviä kysymyksiä selvittävän jäteverotyöryhmän. Myös työryhmä on havainnut, että vuoden määräaika on osoittautunut liian lyhyeksi. Tämän takia jäteverotyöryhmä on ehdottanut, että verottoman varastoinnin määräaikaa pidennettäisiin kolmeen vuoteen. Kolmen vuoden määräaika varmasti toimii suurilla paikkakunnilla, ja tällä tarkoitan Helsinkiä, Espoota, Vantaata, ehkä Turkua ja Tamperettakin. Mutta monilla pienemmillä paikkakunnilla sijaitseva kaatopaikka sen sijaan joutuu odottamaan tarvittavan suuren jätemäärän syntymistä vieläkin pidempään. Sen vuoksi viiden vuoden määräaika varmistaisi, että myös pienemmät paikkakunnat, pienemmät kaatopaikat olisivat ja erityisesti pienemmät yritykset olisivat tasavertaisessa mahdollisuudessa tämän jätteen hyödyntämisen suhteen. Tällä perusteella olen tehnyt lakiehdotukseni ja toivon, että se saa asianmukaisen käsittelyn.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

14) Lakialoite laiksi metsästyslain 37 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 61/1998 vp (Virpa Puisto /sd ym.)

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Lakialoitteeni koskee metsästyslakia ja erityisesti kevätmetsästystä. Kevätmetsästyshän on asetuksella sallittua Uudenmaan ja Turun ja Porin läänin rannikkoalueilla vanhalla läänirakenteella. Kun metsästyslakia muutama vuosi sitten tässä talossa uusittiin, silloinkin käytiin erittäin laajaa keskustelua kevätmetsästyksen tarpeellisuudesta ja niukalla enemmistöllä muistaakseni tämä oikeus jäi. Tämä on vanha perinne, jolloin saaristokunnissa kelirikon aikana on ollut mahdollisuus kevätmetsästykseen, ja silloin se on koskenut henkilöitä, jotka eivät ole kelirikon vuoksi enää voineet kalastaa eivätkä ole päässeet mantereelle. Tänä päivänä tätä käytetään lähinnä matkailuvalttina. Henkilöt, joilla on vanhat juuret saaristoon, menevät seurueineen ammuskelemaan saaristoon, ja tämä ei vastaa enää sitä tarkoitusta, joka tällä on aikoinaan ollut.

EU:n lintudirektiivin 7 artiklan 4 kohdan mukaan tätä metsästystä tulisi rajoittaa, ja toivon, että tällä lakialoitteella on merkitystä, jotta voimme saada tämän lakiin emmekä pelaisi mahdollisesti asetuksella ja jatkaisi sen tyyppistä metsästystä, jolla ei ole mitään tekemistä nälän kanssa.

Haluan lopuksi vielä korostaa, että maa- ja metsätalousministeriö on edellyttänyt tutkimuksia. Lakialoitteen tehtyäni sain laajan tutkimusnipun luonnonsuojelujärjestöiltä. Esimerkiksi tuorein haahkatutkimus kertoo, että leskeydyttyään keväällä naarashaahkan poikaskanta on huomattavasti pienempi. Tätä kai me emme sivistysvaltiossa halua.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Puistolle kommenttina, että ei metsästyksellä enää ravitsemuksellista merkitystä ole muuta kuin Kainuussa ja Lapin läänin alueella. Hirvenmetsästyksellä on joissakin tapauksissa edelleen työttömien talouksissa mitä merkittävin osuus niin, että siellä lihaa syödään. Se ei tässä ole yleinen perustelu.

Arvoisa puhemies! Asia on pikkuisen monimutkaisempi kuin äsken kuullusta saattaa voida päätellä. Niin kuin ed. Puisto varsin hyvin muistaa, kun metsästyslakia säädettiin, startti oli varsin hankala. Olivatkohan äänestysluvut 83—82? Yhden äänen enemmistö joka tapauksessa oli jo silloin starttivaiheessa. Oli käymässä aivan täsmälleen samalla tavalla kuin kävi vuoden 83 eduskunnassa poronhoitolain kanssa, eli sellaista lakia ei ole saatavissa isoon saliin, joka lakina olisi vahvistamiskelpoinen. Nimittäin laki ei voi olla sisäisesti ristiriitainen, jos se vahvistetaan. Tässä suhteessa täytyy lain olla vahvistamiskelpoinen.

Tämä asia oli niitten keskustelujen perusteella, joita tässä salissa käytiin, ilmeinen mahdollisuus valiokuntakäsittelyn tuloksena, eli sanotaanko näin, että kiikun kaakun enemmistöillä äänestetään sitten metsästyslain sisältö, mikäli ylipäätään metsästyslaki saadaan valiokunnasta tänne isoon saliin. Näinhän se asianlaita oli.

Tämä johti sellaiseen tilanteeseen, että ryhdyttiin neuvottelemaan saliin tulevalle metsästyslakijalosteelle sellainen sisältö, että se voitaisiin laajalla enemmistöllä hyväksyä. Tässä katsannossa käytiin kaikkien mahdollisten tahojen kanssa myös tässä erityisessä lakialoitetapauksessa Luonnonsuojeluliiton ja Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton aktivistien kanssa keskusteluja, että heidän taholtaan voitaisiin nyt lobbauspuolella antaa sen verran periksi, että pystyttäisiin saamaan täällä salissa suurehko tuki tälle metsästyslaille. Tämän tuloksena muun muassa mainittujen tahojen toivomuksen mukaisesti ja metsästäjäjärjestöjen tahdon vastaisesti riistaeläinluetteloa lyhennettiin radikaalisti ja erikoisesti Suomenlahden ja lounaissaariston merilintujen osalta. Luettelo lyheni aivan radikaalisti.

Niin ikään käytiin varsin paljon neuvotteluja eräistä muista näkökohdista tähän liittyen ja sillä tavalla saavutettiin konsensus niin, että loppujen lopuksi salissa äänestettiin muistaakseni kahdesta tai kolmesta pykälästä ja äänestysluvut olivat, niin kuin ed. Puisto muistaa, noin 160 vastaan 20 suurin piirtein. Muistan ed. Puiston, jos oikein muistan, olleen näiden 20:n joukossa, eli hän on hyvin looginen tässä suhteessa.

Tämä nimenomainen kevätmetsästysasia käytiin erittäinkin tarkoin valiokunnassa läpi. Se liittyy niin sanotun Pariisin sopimuksen nimellä liikkuvaan sopimukseen ja edelleen siihen, että Suomi oli jättämässä EU:lle varauman tästä asiasta tarkastellakseen sitä uudestaan.

Ed. Puisto äsken viittasi siihen, että tästä on olemassa pilvin pimein tutkimuksia. Niin oli silloinkin. Nyt vain oli sillä tavalla, että kun me niitä tutkimuksia kriittisellä sävyllä katsoimme, näytti siltä, että ihan viimeistä sanaa ei tällä pohjalla ole olemassa. Näkemyksellisesti voimme ilman muuta olla tätä mieltä, mitä ed. Puistokin tästä oli ja myös lakialoitteesta käy ilmi. Niin päädyttiin siihen, että odotetaan jatkoselvityk-

siä. Toivomuksista huolimatta en ole saanut niitä haltuuni, joten en tiedä, mitä niissä lukee ja minkälaisia tuoreita selvityksiä, todella tieteellisiä selvityksiä on olemassa.

Olen käynyt katsomassa tilannetta Särkisalon — Kemiön suunnalla ja todennut, kuinka paljon siellä poksahtelee näin toukokuussa. Kuultavissa oleva poksahtelu oli aika vähäistä alueella Hankoniemestä länteen parina kirkkaana aamuhetkenä. 4—5:n aikaan siellä oltiin kuuntelemassa, ettei siinä kysymys isosta asiasta ole.

Joka tapauksessa tämä asia voidaan hoitaa sillä tavalla, että kun saadaan valiokuntaan tämä selvitys, sitä kautta tämä asia menee vpj:n kauttakin eteenpäin, ellei se jo muutenkin tule.

Mutta sitten, arvoisa puhemies, tähän liittyy hyvin vakava asia noin lainsäädäntösystemaattisesti. Tilanne sillä tavalla, että valittiin selvä tie sen puolesta, että nämä asiat säädetään asetuksella, joka on erittäin nopea reagoimaan; nythän on rauhoitettu esimerkiksi sellaista lajia kuin metsoa laajalla alueella Lapissa. Keski-Lapissa on kielletty metson metsästäminen kokonaan, kun kantatilanne on huono, ja jopa alempitasoisella säädöksellä on menty tämän laatuisiin rajoituksiin. Se on erittäin nopeaa ja tehokasta. Mielestäni tästä periaatteesta ei pidä luopua vaan nimenomaan säätää asetuksella tämä asia. Toivon hartaasti, että kun syksy koittaa, vpj:n avulla tämä asia saatetaan valiokunnan käsittelyyn ja valiokunta, joka on ollut itse tämän mietinnön aikoinaan tekemässä, ottaa siihen instituutiona kantaa. Uskon, että ammattiministeri noudattaa valiokunnan tahtoa tässä asiassa, mutta tätä lainsäädäntösystemaattista puolta ja säädössystemaattista puolta minusta ei uhonkaan varjolla tässä tapauksessa pidä mennä rikkomaan. Sen on taantumusta tässä asiassa.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Olen yksi ed. Puiston lakialoitteen allekirjoittaja ja yksistään siitä syystä, että minusta ihan henkilökohtaisesti ilman suurempiin tutkimuksiin perustuvaa tietoa tuntuu erittäin pahalta se, että lintuja pesimäkautena voidaan metsästää. Muistan varsin hyvin keskustelun vuodelta 1993, kun metsästyslakia viimeksi käsiteltiin, ja tässä yhteydessä toivon nyt vain sitä, että kevätmetsästys tavalla tai toisella, olkoon muoto sitten mikä tahansa, saadaan loppumaan. Kuten ed. Puisto sanoo, joskus se on ollut ruoan jatke ja tarpeellista, mutta tänä päivänä se ei todellakaan sitä ole. Se on vain miesten huvia.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ei se välttämättä ole pelkästään miesten huvia, kyllä naisetkin ovat lähteneet nykyisin metsästämään. Eikös joku akkojen metsästys vai mikä tuolla järjestetty, varmaan ne kohta lähtevät haahkoja ja näitäkin ampumaan, jos tämmöinen pidetään luvallisena.

Itse lähtisin tästä lakialoitteen näkökulmasta siitä, jotta jos ensinnäkin pitkän matkan lentäneet linnut tulevat tänne Pohjolaan pesimään, niin ei niitä pidä käydä sitten harventamaan rannikolla keväällä muuten vain huvikseen. Niin kuin on todettu, ei nykyisin ole siitä kysymys, että niitä välttämättä ruoaksi tarvittaisiin. Minä pidän tätä siinä mielessä huonona asiana ja siksi olen tähän aloitteeseen nimeni laittanutkin, koska näin tarpeellisena, että tällainen kiellettäisiin. Ihmettelin jopa sitä, kun eduskuntaan tulin ja kuulin, että tämmöistä harrastetaan. Sisämaassa tällainen tuntuu uskomattomalta, eihän siellä ole koskaan metsästetty keväällä, kun on kunnioitettu luonnonehtoisuutta. Linnut ovat selvinneet pitkistä lennoista ja metsästyksestä ulkomailla ja lisäksi talven yli, niin sitten kun ne tulevat tänne Pohjolaan, ajatelkaa nyt, keväthekumassa etsimään puoliskoa, sitten täältä tuleekin pyssymies ja ampua kojauttaa alas. Antaa nyt lintujen tehdä temppunsa ja lisääntyä.

Ed. R a s k : Arvoisa rouva puhemies! Uhanalaisten luontokappaleiden rauhoittaminen on hyvä asia. Puuttumatta ed. Puiston aloitteeseen on kuitenkin pakko todeta, että joskus rauhoittamisella voidaan myös, kun se jatkuu liian pitkään, aiheuttaa häiriöitä luonnon tasapainolle. Näin on käynyt meidän kansallislintumme joutsenen kanssa. Monet asiantuntijat ovat todenneet, että pitkästä rauhoituksesta johtuen joutsen on lisääntynyt niin paljon, että se häiritsee muiden pienempien lintujen pesimistä ja elämää. Kysymys onkin nyt siitä, löytyykö tästä eduskunnasta edustajaa, joka tekisi lakialoitteen joutsenen rauhoittamisen lopettamisesta. Kukapa meistä haluaisi jäädä historiaan kansallislintumme rauhoittamisen lopettajana? Tuskin kukaan, vaikka jonkun kai pitäisi luonnon tasapainon säilymisen tähden.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Pulliaiselle, että kyllä vuodesta 93 lähtien olisi ollut mahdollisuus korjata tätä asetuksella. Näin ei kuitenkaan ole haluttu, koska myös eduskunnan eräkerho harrastaa samaa metsästystä.

Luonnon tasapainoon. Kyllä allit, tukkakos-

kelot, isokoskelot, haahkat ja telkät ovat syksyllä ihan avointa riistaa. Silloinkaan niitä ei ammuta nälkään. Kysymys on vain keväisestä pesintäajan rauhoittamisesta. Saaristossa pesii monia muitakin lintuja. En tiedä niin tarkasti niiden fysiologiaa enkä tunne biologiaa siltä osin, mutta tuntuu, että tuskin se lintu niin varmasti tietää, ketä siellä tähdätään kun ammutaan.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tämä oli jo vuonna 93, kun metsästyslaki säädettiin ja keväällä tähän aikaan vielä, taisi olla täsmälleen samaan aikaan kuin nyt juuri tämä keskustelu käydään.

Ed. Puisto, tehän itse sanoitte äsken juuri esitellessänne lakialoitettanne, että te vetoatte tutkimuksiin. Näinhän se oli. Me olemme odottaneet sitä tutkimusta. Jos se on ilmestynyt, minä olisin odottanut, että ministeriö olisi hoitanut velvollisuutensa tässä asiassa ja olisi saattanut sen tutkimuksen tietoon. Minä eräällä tavalla lupasin äsken ed. Puistolle, että kun syyskuun 3 päivänäkö me kokoonnumme sitten valiokuntaan ensimmäiseen kokoukseen, niin minä vpj 54 §:n perusteella otan tämän asian esille ja se selvitys ja tämä tutkimus pyydetään. Sen jälkeen se kanta otetaan. Siinä on ministeriön kala- ja riistaosasto laiminlyönyt tehtävänsä, jos sellainen tutkimus on. Minä en ole sellaista nähnyt, mutta teiltä olen kuullut, että sellainen on olemassa.

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Nyt on tietysti ihan sillä lailla, että tuo tapa kevätmetsästykseen pohjautuu siihen vanhaan nälkäaikaan, että keväällä oli ravinto loppu ja sitten muuttavia lintuja ammuttiin siitä lähtökohdasta. Sitä tilannetta ei enää ole. Ei ole enää tällaista nälkätilannetta. On vain se tilanne, että metsästys todella häiritsee pesimärauhaa pesimäluodoilla ja saarissa monien aidosti uhanalaisten lajien kohdalla, mitä nyt nämä lajit eivät ole, mitä tässä luetellaan, vaan monien muiden. Muutos, mitä ed. Puisto esittää, on perusteltu tältä näkökulmalta.

Se mikä liittyy joutseneen tai ehkä yleensä Itämeren piirissä joihinkin muihinkin kookkaisiin lintulajeihin, joita ovat esimerkiksi kanadanhanhi ja monet muut, merimetso on hyvä esimerkki, niiden kantojen lisääntymisen hallitseminen tietysti pitää tapahtua muulla tavalla kuin yleensä ottaen vain rauhoituksen purun kautta, koska Suomessa rauhoittamattomuus joutsenen kohdalla oli viedä sen sukupuuttoon. Siitä sivistystaso on noussut aika tavalla tällä alueella ja ymmärretään tilanne toisin kuin joskus 60-luvulla. Kaiken kaikkiaan tuo ongelma varmasti muulla tavalla ratkeaa kuin niin, että puretaan koko rauhoitus.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

15) Lakialoite laiksi eräiden saamisten perimisestä kerta kaikkiaan annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 62/1998 vp (Maija-Liisa Veteläinen / kesk ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Veteläinen: Arvoisa puhemies! Maankuivatuslainojen takaisinperintään liittyy joitakin epäkohtia. Epäkohtien korjaamiseksi esitän tässä lakialoitteessani, että maankuivatuslainojen takaisinperintään liittyvästä tilakohtaisesta perinnästä siirrytään metsänparannuslainojen tapaan omistajakohtaiseen perintään lainsäädäntöä ja hallinnollisia päätöksiä muuttamalla niin, että saman omistajan eri tilojen lainat voidaan yhdistää ja näin saatua kokonaissummaa käsitellä takaisinperinnän yhteydessä yhtenä lainana. Näin menetellen vältyttäisiin sen esimerkin mukaisilta kohtuuttomuuksilta, mitä esimerkkiä olen käyttänyt lakialoitteessani. Samalla toteutuisi lain henki, koska selvästi lakia muutettaessa yksi tavoite on ollut se, että yksittäisen osakkaan vuotuinen kertalyhennys olisi lainan pääomasta riippuen enintään 2 000 markkaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

16) Lakialoite laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 63/1998 vp (Annika Lapintie /vas)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. L a p i n t i e : Arvoisa rouva puhemies! Lakialoitteeni lähtee aika paljon kuuluisuutta saaneesta asiasta, joka muutama viikko sitten nousi julkisuuteen, eli pitemmän aikaa jo poliisiviranomaiset, veroviranomaiset ja syyttäjäviranomaiset ovat tutkineet Nostokonepalvelu Oy:n toimia ja siihen liittyen myös Watrex Oy:n toimia. Kun syyttäjäviranomaiset, Turun kihlakunnansyyttäjä Tommi Teuri teki päätöksen, että asiasta ei syytetä, niin siitä puolestahan on tehty useitakin kanteluita eduskunnan oikeusasiamiehelle. Asia on tutkittavana ja tällä hetkellä asiasta on sitten oikeusasiamiehen aktiivisuuden vuoksi Valtakunnansyyttäjävirasto uudelleen ottanut asian syyteharkintaan.

Kuitenkin toinen puoli asiaa on se, että Nostokonepalvelun ja Watrexin johtoa epäiltiin törkeästä veropetoksesta. Veropetosta on nimenomaan epäilty kuviossa, jossa Nostokonepalvelu myi nostureita ulkomaille kierrättämällä ne bulvaaniyhtiö Watrexin kautta. Tällöin myydyistä koneista oli mahdollista saada liikevaihtoveron palautusta. On arvioitu julkisuudessa ja näissä esitutkintapöytäkirjoissa olevien tietojen mukaan hyötyä kertyneen peräti 5,5 miljoonaa markkaa. Kuten tässä muutama lakialoite sitten ed. M. Pohjolan lakialoitteesta jo kävi ilmi, niin kun Turun hovioikeus hylkäsi Nostokonepalvelun ja Watrexin johdolle esitetyt miljoonien markkojen takavarikkovaatimukset, niin silloin pohdittiin nimenomaan sitä, riittääkö näyttö siitä, että tällaista veropetosta on tapahtunut vai eikö sitä ole tapahtunut.

Suurimmaksi kysymysmerkiksi on kuitenkin ainakin omalta kohdaltani muodostunut se, että edelleenkin on käynyt ilmi, että silloin, kun Turun hovioikeus ratkaisuaan teki, niin siltä on puuttunut likipitäen toistatuhatta sivua esitutkintamateriaalia, joten ensinnäkään hovioikeuden ratkaisua ei ilmeisestikään ole voitu tehdä kaiken sen kertyneen materiaalin pohjalta, joka on ollut tiedossa. Toisaalta, mikäli Turun hovioikeuden tulkinta on oikea, niin sehän sitten tarkoittaa sitä, että arvonlisäverotusratkaisussa voidaan myöntää veronpalautusoikeus väliyhtiölle ja veron välttämiseksi ulkomaankauppaa harjoittavat ei-verovelvolliset voivat sitten perustamiensa verovelvollisten yhtiöiden kautta vapautua arvonlisäverosta.

Esitutkintamateriaalissa on laajalti pohdittu sitä, millä tavalla tätä on arvioitava. Ehkä yksi eniten esille nousseista kysymyksistä on sitten se, missä järjestyksessä näitä kauppoja on tehty. Onko kauppoja tehty siinä järjestyksessä, että Nostokonepalvelu ja Watrex Oy ovat myyneet ensin Saksaan ja sitten Suomeen ja oliko se rikollista nykyisen lainsäädännön mukaan? Toisaalta sitten on pohdittu sitä, että jos kauppa tehtiinkin toisinpäin eli ensin tehtiin kotimainen kauppa ja sitten vasta näennäinen kauppa Saksaan, niin sitten ei olisikaan kyseessä rikos.

Olkoon niin taikka näin, niin ydinkysymys on mielestäni se, että kyse on kuitenkin tekaistusta oikeustoimesta. Minkään näköistä todellista kauppahintaa ei ole maksettu, vaan nimenomaan ei-verovelvollinen, kone- ja laitevuokrausta harjoittava yhtiö, on saanut asetelmassa arvonlisäveron palautuksen itselleen ja sitten on voinut uudelleen vuokrata jo kertaalleen myymiään koneita ja laitteita.

Jos todellakin tällä tavalla saatu arvonlisäveron palautus on nykyisen lain tulkinnan mukaan mahdollista, niin mielestäni lakia on sitten selkeästi muutettava niin, että tätä ei voida katsoa lailliseksi menettelyksi. Eli kansalaisten luottamus ja hyväksyntä verotusjärjestelmän oikeudenmukaisuuden osalta on tämän sotkun jälkeen entistäkin heikompaa.

Yleensä muissa vastaavan tyyppisissä järjestelyissä, joissa voidaan saada jotakin hyötyä valtiolta eli voidaan saada joko veronpalautusta tai voidaan saada jotain tukea tai avustusta, on ehkäisevä säännös. Ainakin muistan nyt, kun seitsemän vuotta käsittelin konkursseja ja palkkaturvalakia työvoimapiirissä, että palkkaturvalaissa yhden esimerkin mainitakseni on selkeästi säännös, joka on sinne lakiin jälkeenpäin lisätty ja jossa on kirjoitettu ulos se, että mikäli järjestely palkkaturvan saamiseksi on tehty pelkästään edun saamiseksi eikä mistään todellisesta työsuhteesta tai mistään todellisesta velkasuhteesta ole kysymys, niin silloin etuutta ei voi saada.

Katsonkin, että arvonlisäverolakiin tulisi lisätä uusi 130 a §, joka lähtisi siitä, että jos tavaran maastaviejällä tai irtaimen esineen omistusoikeutta siirrettäessä ei vähennysoikeutta ole tai jos sitä vastaavaa veronpalautusoikeutta ei olisi, etua ei kuitenkaan voi saada, jos kauppa on tehty pelkästään vähennysoikeuden saamiseksi. Suomeksi sanottuna, jos kyse on tekaistusta kaupasta, jossa ei liikutella rahaa ja käytetään yhtiötä, joka on perustettu pelkästään katteettoman edun saamiseksi, täytyy selkeästi kirjoittaa arvonlisä-

verolakiin, että pelkästään tätä tarkoitusta varten perustettujen ja tehtyjen liiketoimien avulla ei veronpalautusoikeutta voida saada. Eli ajatuksena on, että veronpalautusoikeus voitaisiin evätä muun muassa silloin, mikäli tavarasta ei ole maksettu todellista kauppahintaa ja jos muutoinkin on ilmeistä, että tavaraa liikutellaan ei-verovelvollisen ja verovelvollisen yhtiön välillä pelkästään veronpalautusoikeuden saamiseksi.

Nostokonepalvelun ja Watrexin väliset toimet ovat niin laajoja ja epäselviä, että niitä ei tällä tavoin ilman kunnollista ja perusteellista oikeudenkäyntiä pysty selvittämään, mutta siitä huolimatta yleisperiaatteen siitä, millä järjestelyllä voidaan saada valtion varoista veronpalautusta, sen perusteen, kirjoittaminen lakiin ei mielestäni vaadi, että tämä yksittäinen oikeustapaus olisi selkeästi selvitetty. Totta kai toivon, että oikeusasiamiehen puuttuminen asiaan johtaa siihen, että asia viedään oikeuteen, syytetään ja tutkitaan asia ja saadaan selvyys siitä, ovatko ne asiat, joita silloisen lain voimassa ollessa tehtiin, laillisia vai laittomia.

Siitä huolimatta eteenpäin pitää myös suunnitella lainsäädäntöä, ja katson, että meidän velvollisuutemme on estää pelkästään verokeinottelun takia tehdyt kaupat. Toivon, että uusi 132 a § voidaan hyväksyä, jonka mukaan: "Tavaran maastaviejällä, tai irtaimen esineen omistusoikeutta siirrettäessä yhteisön toisessa jäsenvaltiossa olevalle vastaanottajalle, siirtäjällä ei ole vähennysoikeutta tai sitä vastaavaa veron palautusoikeutta sellaisen sopimuksen tai sopimukseen rinnastettavan järjestelyn perusteella, joka on ilmeisesti tehty ainoastaan vähennysoikeuden saamiseksi."

Toivon, että tämä asia saa valiokunnassa hyvin vakavan käsittelyn, ja jos käy ilmi, että tässä lakialoitteessa ei ole kaikkia puolia riittävästi pohdittu, toivon, että valiokunta kuitenkin voisi velvoittaa hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin, jotta myös tämä reikä saadaan tukittua eikä tällä tavalla enää vastaisuudessa voi kiertää veroja.

Ed. Manninen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K u o s m a n e n: Arvoisa rouva puhemies! Viimeisen seitsemän vuoden aikana Suomessa tapahtui yli 28 000 konkurssia ja maanrakentajiin kohdistui noin 8 000 konkurssia. Konkurssipesät myivät Saksaan muun muassa julkiselle huutokauppaviranomaiselle konkurssipesiin jääneitä käytettyjä maanrakennuskoneita. Niitä myytiin joku 8 000 kappaletta ja hintahaarukka oli minun käsitykseni mukaan yli miljardi markkaa. Kaikki tämä on tapahtunut laillisesti, eli epäilen, että sitä, mitä ed. Lapintie tässä perää, semmoista rikosta, ei ole tapahtunut, ei edes Nostokonepalvelun kohdalla.

Minusta tuntuu erittäin oudolta, että me eduskunnassa rupeamme epäilemään esimerkiksi hovioikeuden päätöstä, jonka riippumaton tuomioistuin on antanut Nostokoneen jutusta. Me olemme kyllä minun käsittääkseni väärillä jäljillä siinä mielessä, että meidän täytyy kunnioittaa meidän riippumatonta oikeuslaitostamme. Siinä mielessä, mitä ed. Lapintien lakialoitteeseen tulee, tämmöistä lakialoitetta minä en tule hyväksymään enkä kannattamaan. Tämmöistä lakialoitetta ei tarvita, koska nykyinen arvonlisäverolaki jo huomioi tämmöiset. Ei rikollista toimintaa estetä tällä lakialoitteella.

Ed. L a p i n t i e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kyllä ed. Kuosmanen ei näe metsää puilta, jos hän kuvittelee, että viimeisen seitsemän vuoden aikana tapahtuneet myynnit olisivat kaikki näitä rikollisia myyntejä. Varmasti on tapahtunut myös todellisia myyntejä. Sen tyyppisiä järjestelyjä, jotka on tehty ilman kauppahintaa pelkästään sen takia, että saadaan arvonlisäveron palautus, ei viimeisen seitsemän vuoden aikana ole pystynyt tekemäänkään, kun lakejakaan ei ole ollut niin kauan voimassa ja niitä on muutettu.

Mutta siitä huolimatta ihmettelen kyllä aivan suunnattomasti, onko ed. Kuosmasen tarkoituksena suosia tällaista veronkiertoa, ja kyllähän se tulee kaikille rehellisille yrittäjille kalliiksi, että suositaan epärehellisten yrittäjien toimintaa. Pitäisi nyt pitää silmät sen verran auki ja nähdä ero sen välillä, milloin on rehellistä yritystoimintaa ja milloin ei.

Onko jossain yksittäistapauksessa tehty niin tai näin, sinänsä lakialoitteen ei pitäisi siihen vaikuttaa mitenkään. Tässähän, jos ed. Kuosmanen malttaa lukea loppuun asti, nimenomaan todetaan, että veronpalautusoikeutta tai -vähennysoikeutta ei myönnetä, jos käy ilmi, että järjestelyt on tehty sopimuksen tai sopimukseen rinnastettavan tekaistun järjestelyn perusteella. Haluaako ed. Kuosmanen nyt suosia pelkästään tekaistuja bulvaanijärjestelyjä?

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vastaan ed. Lapintiel-

le, että yritystoiminta on rehellistä toimintaa ja yrittäjät noudattavat sataprosenttisesti voimassa olevia lakeja. Joka toimialalla ja joka työsuhteessa on semmoisia henkilöitä, jotka poikkeavat tästä, mutta se on erittäin pieni osa. (Ed. Lapintie: Ei silloin täyty 100 prosenttia!) Mitä tulee edelleen tähän Nostokonepalvelun tapaukseen, olen sitä mieltä, että kun riippumaton oikeuslaitos on tehnyt syyttämättäjättämispäätöksen, ei meillä kansanedustajilla ole oikeutta arvostella hovioikeuden päätöstä tässä asiassa.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Oli tässä kysymys Nostokonepalvelusta tai ei, minusta ed. Lapintie on tehnyt sellaisen lakialoitteen, jonka kaltaisen olisi toivonut verohallituksen pääjohtajan virkatyönä ja virkavastuulla tehneen jo aikoja sitten.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Oli hauska kuulla tuo ed. Ihamäen kommentti. On varmasti näin kuin hän totesi, ja ed. Lapintie on jälleen tänään tehnyt sellaisen valtiopäivätyön, joka kuuluu kansanedustajan työhön, etsiä tällaisia heikkouksia. Jos aivan vakavasti tätä asiaa ajatellaan tavallisen kansalaisen kannalta ja on epäilys siitä, että joku yritys pystyy aivan ansiotta saamaan niin sanottua arvonlisäveron palautusta itselleen, miten me voimme motivoida Suomen kansalaisia maksamaan rehellisesti omat veronsa, jos se ei koske kaikkia kansalaisia, koko tätä yhteiskuntaa ja sen eri osia? Yhdyn ed. Kuosmaseen siinä, että yrittäjät ovat toki, niin kuin yleensä ihmiset, rehellisiä.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Totean ed. Tiusaselle, että nykyinen laki voimassa ollessaan arvonlisäveron osalta jo kattaa tämän, mitä ed. Lapintien aloitteessa on. Liiketoiminnan pitää lähteä rehelliseltä pohjalta, eikä laki salli tämmöistä toimintaa, nykyinenkään laki, mitä tässä lakialoitteessa käsitellään.

Ed. L a p i n t i e : Rouva puhemies! Ed. Kuosmaselle toteaisin, että jos nykyinen laki tämän kattaisi, silloin ei olisi ollut sellaista epäilyttävää tulkintaa kuin nyt on käynyt ilmi Nostokonepalvelun ja Watrexin tapauksessa. Kuten esimerkiksi ed. M. Pohjolan lakialoitteesta aikaisemmin kävi ilmi, ratkaisu joudutaan takavarikkopäätösten osalta tekemään niin aikaisessa vaiheessa, että kaikkea materiaalia ei ole käytettävissä. Siinä mielessä Turun hovioikeudella ei ole ollut kaikkea sitä tietoa käytettävissään, joka oli jo kasattu siinä vaiheessa, kun ratkaisua tehtiin. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan Turun hovioikeudelta on puuttunut toistatuhatta sivua materiaalia.

Siinä mielessä väite, että nykyinen laki jo kattaisi tämän tyyppiset tekaistut liiketoimet, ei pidä paikkaansa, koska nimenomaan Watrexin ja Nostokonepalvelun tapauksessa ei ole liikuteltu rahaa ja siitä huolimatta on saatu rahaa verottajalta. Omaa rahaa ei ole kuitenkaan liikuteltu, vaan pelkästään vähennetty lainaa ja saatu valtion veromarkkoja.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys eduskunnan suostumuksen antamisesta valtion osakeomistusosuuden alentamiseen Enso Oy:ssä

Hallituksen esitys 80/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 15/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi keskiviikon täysistuntoon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna tiistaina kello 10.

Täysistunto lopetetaan kello 19.41.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen